ପତ୍ନୀ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ

ପରିମାର୍ଜିତ ପଞ୍ଚମ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୭[illegible]

ପ୍ରକାଶକ

ସାଥୀ ପ୍ରକାଶନୀ
• କଟକ-୨ •

ମୁଦ୍ରାକର
ଶ୍ରୀ ଜାନକୀନାଥ ହାଲଦାର
ପାୟୋନିଅର ପ୍ରେସ,
କଟକ-୧

ମୂଲ୍ୟ { ଅବନ୍ଧା ଟ ୩.୫୦
{ ବନ୍ଧାଇ ଟ ୪.୫୦

ଅନୁଗୋଳ

ତା ୭-୧-୫୩

ଗୋପ,

ପଲ୍ଲବିତ ପୁଲକିତ ଲତାଟି ପରି ସେ ମୃଦୁ ପବନରେ ଦୋହଲି ଉଠେ । କୁସୁମର ଶୋଭାସମ୍ଭାର ଦେଇ ସେ ମଥା ନତ କରେ । ମରମ ଥିବା ଅଦେଖା ପରଶରେ ଆକୁଳିତ ପିତୃତ୍ୱ ଉପରେ ସେ ଉଶୀର ଝରଷେ ଅଜଣା ସୁବାସରେ ନଗ୍ନେଲା ପ୍ରାତଃର ପ୍ରତି ଅଣୁପରମାଣୁରେ ସେ ହିଲ୍ଲୋଳ ଛୁଟାଏ । ତାର ଅକୁହା କଥା, ଅବୋଲ ସଙ୍ଗୀତ ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ କେଉଁ ମୂର୍ଚ୍ଛନା, କେଉଁ ଶିହରଣ ଆଣେ । ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅମଳିନ ରୂପର ଆଲୋକ ଫିକା ପାହାନ୍ତିର ଶୁଭ୍ର ପାଖୁଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ମେଲିଦିଏ, ଫୁଟାଇଦିଏ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରେ

ସେ ପଦ୍ମା ।

ରାଜାର ପ୍ରିୟଜା ସେ ନୁହେ, ସେ ନୁହେ ଅମୃତର ସନ୍ତାନ ଅବା କେଉଁ ହରିଜନର ଅଲିଅଳି କନ୍ୟା । ମନଗଛର ଗୃହ କରୁ କରୁ ଗୋଟିଏ ସିଅରୁ ଅକସ୍ମାତ୍ ତାର ଉଦଭବ ଅବିକଳ ବିଦେହର ରାଜଜେମା ସୀତାଙ୍କ ପରି । ପିତାମାତା ଜାତିଗୋତ୍ର ତାର ଜଣା ନାହିଁ । ଭୁଇଁ ତାର ଦାଦିବୁଢ଼ା । ତୋର ଆଗରେ ନିର୍ଭୟରେ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ମନର ବେଦନା ବଖାଣିବାକୁ ସେ ଆଗଭର ।

କାହ୍ନୁଭାଇ

କା
ପରି
ଗ୍ରାମ

ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କାହ୍ନୁଚରଣଙ୍କ ଲିଖିତ

ଝଞ୍ଜା
ଶର୍ବରୀ
ମାନସୀ
ନିଷ୍କୃତି
ତଥାସ୍ତୁ
ହା ଅନ୍ନ
ଇତିହ
ପରକୀୟା
ବାଲିରାଜା
ଅନ୍ତରାପ୍ତ
ବଜ୍ରବାହୁ
ଅଭିନେତ୍ରୀ
ଭୁଣ୍ଡି ବାଇଦ
ଏପାରି ସେପାରି
ଭୁଲି ହୁଏନା
ଅଦେଖା ହାତ
ବଗ ବଗୁଲି
ଢେଉ ଢେଉକା
ଟ୍ରେନ ରହାଁଣୀ
ଦୁନିଆର ଦାଉ
ସ୍ୱପ୍ନ ନା ସତ୍ୟ
ଓଲଟ ପାଲଟ
ମିଳନର ଛନ୍ଦ
ତମସା ତୀରେ

ପାଞ୍ଚ ବରଷର ଦୁବଳିଆ ପିଲଟି ପଶ୍ମ, ମା ଛଡ଼ା ଦୁନିଆଁରେ ଆଉ କାହାକୁ ଚିହ୍ନେ ନାହିଁ, ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆଉ କେହି ତାର ନାହାନ୍ତି । ସେ ମାଆକୁ ମାଆ ବୋଲି ଡାକେ । ଦୁନିଆଁରେ ଆଉ ଯେତେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକେ ବାବୁ ବୋଲି । ସବୁ ମାଇପେ ତାର ସାଆନ୍ତାଣୀ । ମାଆ ଯାହାକୁ ଦଣ୍ଡବତ କରିବାକୁ କହେ ସେ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ଭୟ କରେ । ସମସ୍ତେ କେଜାଣି କାହିଁକି ତା ଆଡ଼କୁ ରାଗିଲା ଆଖିରେ ଚାହାନ୍ତି । ସେ ଡରିଡରି ମାଆର କାନି ଧରି ପଛଆଡ଼କୁ ଲୁଚିଆସେ । ସେଇ ତାର ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଦୁର୍ଗ ।

ପାଞ୍ଚବରଷର ପିଲଟି ତ ସେ !

ତଥାପି, ସେ ମାଆକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ମା ଗୁହାଳ ସଫା କଲେ ସେ ଟୋକେଇରେ ଗୋବର, ଅଳିଆଳୁଟା ପୂରାଏ । ମା ବାସନ ମାଜି ବସିଲେ ସେ ପାଣି ଟେକିଦିଏ । ମା ଘରଦୁଆର ଓଳେଇଲେ ସେ ବାବୁ-ଘର ସାନ ପିଲଟିର ମଇଳା ସଫା କରେ । ଅଇଁଠା ସଙ୍କୁଡ଼ି ଗୋଟାଏ । ପିଲଙ୍କୁଆ ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଭାତ ତିଅଣ ଆନନ୍ଦରେ ପାଟିକି ପୂରାଇଦିଏ । ଅସୁଖ ପାଏ ନାହିଁ । ପୋଷା ବିଲେଇ ମୁହଁକୁ ଅନେଇ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଘସି ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ ହୁଏ । ପୋଷା କୁକୁର ଦୂରରେ ବସି ଲାଞ୍ଜ ହଲେଇ ଏକା ଆଖିରେ ତା ମୁହଁକୁ ଅନେଇଁ ରହିଥାଏ । ଜିଭ କାଢ଼ି ଚାହୁଁଥାଏ ।

ଟିକି ମନରେ ତାର ଅଜାଣତରେ ଗରବ ପଶେ, ବାବୁଘର ବିଲେଇ କୁକୁର ହେଲେ ବି ସେମାନେ ପକ୍ଷୀର ହାତ-ଟେକାରେ ତ । ଅଇଁଠା ସଙ୍କୁଡ଼ିରେ ଆଗ ତାର ଅଧିକାର । ହେଲେ ବିଲେଇ ତାର ବଇରି । ବେଳକାଳ ଉଣ୍ଡି କେବେ କେମିତି ମାଛ ଶୁଖୁଆ ଭଜାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଅଧେ ନେଇ ଚୋର ପରି ଖସି ପଳାଏ । ଦୋଷ ହୁଏ ପକ୍ଷୀର । ବାବୁଘର ତାକୁ ପଚାରନ୍ତି । ସେ ନାହିଁ କରେ । କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଗାଳି ମାଡ଼ ବର୍ଷେ ତା ଉପରେ । କାନ୍ଦେ । ସହେ । ମା ମୁହଁକୁ ଭାଲଭାଲ କରି ଅନାଏ । ମା ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ କାମ ବାହାନାରେ ଚାଲିଯାଏ ।

ସମସ୍ତେ ଖାଇପିଇ ଶୋଇଲେ ମାଆ ଗୁହାଳଖଞ୍ଜାରେ ଖୋଲି ଚାଲିକି ଆସେ । ଅନ୍ଧାର ପକ୍ଷ ହେଉ କି ଆଲୁଅ ପକ୍ଷ ହେଉ ଘଡ଼ି ଅଧରେ ନବେଳା ବେଳରେ ମାଆ ତାକୁ କୋଳରେ ପୂରାଇ ଶୁଏ । ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଦିଏ । ଗେଲ କରେ । ପକ୍ଷୀ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯାଏ । ଛୁଟ୍‌କିରି ଶୋଇପଡ଼େ ।

ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲେ କେବେ କେମିତି ଜାଣେ, ମାଆ ପାଖରେ ନାହିଁ । ଆଖି ବୁଜି ହାତ ବଢ଼ାଇ ଅଣ୍ଡାଳେ, ମାଆ ନାହିଁ । ଉଠିକରି ଦେହରେ ପ୍ରାଣ ନ ଥିଲା ପରି ପଡ଼ିରହେ । ନିଦ ହୁଏ । ସକାଳେ, ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଦେଖେ, ମାଆ ହୁଏତ କଡ଼ରେ ଶୋଇଛି, ନୋହିଲେ ଗୁହାଳ ସଫା କରୁଛି ।

ନେ ପକ୍ଷୀ ସଞ୍ଜବୁଡ଼ ଠାରେ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଘୁମଉଛି, ପାଠିଭୁଣ୍ଡ ଶୁଣି
ଭାଙ୍ଗିଲା । ଗୁହାଳଖଞ୍ଜାକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲା, ତାର ମା ଗାଳମାଡ଼
ସୁ ସୁଁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଛି । ଖଞ୍ଜାରେ ବୁଢ଼ୀ ଦରବୁଢ଼ୀ, ଟୋକା
ହେଉଛନ୍ତି ।

କଏ କଅଣ କହୁଛି ପଶ୍ମ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ଦେଖିଲା, ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି । ମାଇପେ ସବୁ ତା ମାଆର ବାଳ ଟାଣି, ଲୁଗା ଓଟାରି; ବାଧା ଗୋଇଠା ଗୁଳପଡ଼ା ମାରି ପାଟି କରୁଛନ୍ତି । ନିଜେ ଦରବୁଢ଼ୀ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଗୁଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡେ ଧରି ପିଟିପକାଉଛନ୍ତି । କହୁଛନ୍ତି, ଆଜି ତୁ ଯା, ଏଇଖଣି ମୋ ଘରୁ ବାହାରି ।

ପଶ୍ମମା ଦୁଆରେ ବସି କାନ୍ଦୁଛି । ପାଟି ଶୁଭୁନାହିଁ । ଖାଲି ସୁଁ-ସୁଁ କୋହ । ପାଟି ଫିଟଉ ନାହିଁ, ବାଧା ଦେଉନାହିଁ ।

ପଶ୍ମ ଭୟରେ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କେଉଁ ଅବେଳଜ ବିଲେଇ କି କୁକୁର ସେଷଘରେ ପଶି ମାଛ ଶୁଖୁଆ କି ଦୁଧତକ ଖାଇ ଦେଇଥିବ ତ । ହଁ, ହେଇଟି, ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କର ଧଡ଼ିଆ ଧେଙ୍ଗଡ଼ି ନୁଆଟବାହୁ ସେଷଘରେ କବାଟ ଦର-ଆଉଜା କରି ବସି ସୁକୁ ସୁକୁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । ସବୁ ସେଇ କାଳିଆ ଭୂଆ ବିଲେଇର କାଣ୍ଡ । ତାଆରି ପାଇଁ ମା ଗାଳିମାଡ଼ ଖାଉଛି ।

ପଶ୍ମ ଗୁହାଳକଡ଼ ଗୁଳି ଭିତରକୁ ଖସି ପଳେଇଲା । ଅନ୍ଧାରରେ ଲୁଚିବସି କାନ୍ଦିଲା । କେତେବେଳେ ତାକୁ ନିଦ ହୋଇଗଲା ।

ରାତି ଅଧରେ ମା ତାକୁ ହଲେଇ ଉଠେଇଲା । ଅନ୍ଧାର ରାତି । ସୁନ୍‌ଶାନ୍ । କହିଲା, ଆ ।

ପଶ୍ମ ଖୁସି ହେଲା । ମା ଆଉ କାନ୍ଦୁନାହିଁ । ଭାତ ଖୋଇବାକୁ ଉଠଉଛି ପରା । ଉଠି ଠିଆ ହେଲା ।

ଆ -

ଏଣେ କୁଆଡ଼େ ମା— ?

ପାଟି କର ନା, ଗୁଳିଆ —

ଏକାଥରେ ଖଞ୍ଜା ବାହାରକୁ ।

ଅନ୍ଧାର ରାତି । ନିଶା ସାଇଁ ସାଇଁ ଗର୍ଜୁଛି । ସୁଲୁ ସୁଲୁ ପବନ ବହୁଛି । ଆକାଶରେ ଅଗଣନ ତାରା । ଗଛମାନଙ୍କରେ ସାଲୁବାଲୁ ମିଟିମିଟିକା ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ପୋକ । ଦୂରରେ କେତେ ଜାତିର ସ୍ୱର କାଢ଼ି ଭୁକୁଛନ୍ତି କୁକୁର । ପଣ୍ଟିକୁ ଡର ମାଡ଼ିଲା । ସେ ମାଆର ଗୋଡ଼କୁ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିଲା । ପଣ୍ଟି ମା ତାକୁ କାଖକୁ ନେଲା । ବାଆଁ ହାତରେ ଗୁଡ଼େଇ ଧରିଲା । ଆର ହାତରେ ବୁଜୁଲା । ଗାଁ ପାରିହେଲା । ଉଠିଲା ନଦୀବନ୍ଧକୁ ।

ଦିନରେ ବୁଲେ । କେତେ ଗାଆଁ ଭିତରେ ପଶେ । କେତେ କାହା ପିଣ୍ଡାରେ ବସେ । ଘରୁ ମାଇପେ ବାହାରି କଥା କହନ୍ତି । ଟିକେ ନେଫଡ଼ନ୍ତି । ପଣ୍ଟିମା ଆଖିରୁ ଲୋତକ ପୋଛେ । ନେହୁରା ହୋଇ ପାଣି ଟୋପାଏ ମାଗେ । ଯିଏ ଯାହା ଦିଏ ନିଜେ ଖାଏ, ପଣ୍ଟିକୁ ଖୁଆଏ । କଲ୍ୟାଣ କରି ଆଗକୁ ବୁଲେ । ପଣ୍ଟି ଗୋଡ଼େଇଥାଏ ପଛରେ ।

ଖରାଦିନ । ରଜ ପରବ ଆଗରେ ଅଛି । ସଞ୍ଜ ହେଇଆସୁଛି । ପଛ ଗାଆଁ ଦୂର ଗଛଗହଳ ସେପାଖେ ଲୁଚିଗଲାଣି । ଆଗ ଗାଆଁର ଆମ୍ବତୋଟା ପାଖେଇ ଆସିଲାଣି । ସେ ବରଷ ବେଶି ଆମ୍ବ ଆସି ନ ଥିଲା । ଯାହା ଆସିଥିଲା ସେତକ ବି ସରିଲାଣି । ଆମ୍ବତୋଟା ନଗୁଟିଆ ଲାଗୁଛି । ଅନ୍ଧାରିଆ ଦିଶୁଛି ।

ମାଡ଼ି ଆସିଲା ତୋଫାନ, ମାଡ଼ି ଆସିଲା, ପଛରେ ଧୂମାଳ । ବରଷା ହେବ କି କଣ । ପଣ୍ଟିକୁ କାଖକରି ତାର ମା ଗାଁ ଆଡ଼କୁ ଛୁଟିଲା, ଛୁଟିଲା ପବନ ସାଥିରେ— ।

011/29

ପଶ୍ମର କ ଯାଏ ? ବରଷା, ତୋଫାନ, କୁଆପଥର, ବିଜୁଳି, ଘଡ଼ଘଡ଼ି କଏ ତାର କଅଣ କରିପାରିବେ ?

କେଉଁ ଧର୍ମ ଲୋକର ଉଚ ସାଉଁଳିଆ ଚଉଡ଼ା ପିଣ୍ଡା କରକୁ ଖୋଲା ଘର ବଖୁରିଟିଏ । ଠାକୁରଙ୍କ ବିମାନ ସେଠି ଥୁଆହୋଇଛି । ସେଇଠ ପଶ୍ମ ବସିଛି ମା କୋଳରେ । ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଗଲାଣି ।

ସେଇଠି—

ପଶ୍ମମା ସୁକୁ ସୁକୁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା, କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା । ଅନ୍ଧାରରେ ପଶ୍ମ କେବଳ ଶୁଣିଲା କାନ୍ଦଣା ଶବଦ । ଡରି ଡରି ମାଆର ଛାତିରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜିଲା । ମାଆ ତାକୁ କୋଳକୁ ନେଲା । ବିମାନ ଆଗରେ ଚଟାଣ ଉପରେ ଶୋଇଲା । ବାହାରେ ଅବିରାମ ବର୍ଷା ଲୁଟୁଥାଏ, ପବନର ସ୍ୱର ଶୁଭୁଥାଏ । ମାଆ କୋଳରେ ପଶ୍ମକୁ ହେଲା ନିଦ ।

ଚଡ଼ଚଡ଼ିର କାଳକଳା ରଡ଼ିରେ ଘର ଦୁଲୁକିଉଠିଲା । ପଶ୍ମର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ମାଆକୋଳକୁ ଧୁଞ୍ଚି ଧୁଞ୍ଚି ଗଲା । କାହିଁ, ମାଆର ନରମ ଛାତିର କଅଁଳ ପରଶର ଆଭାସ ସେ ପାଉନାହିଁ । ଭୟରେ ଆଖି ଖୋଲି ପାରୁନାହିଁ । ଟିକି ଟିକି ହାତ ଦିଓଟି ବଢ଼ାଇ ଅଣ୍ଡାଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାଠ ବିମାନ ହାତକୁ ଲାଗିଲା ଠାଣୁଆଁ । ଗୋଡ଼ତଳେ ମୂଷାଗୁଡ଼ା ଚିଁ ଚିଁ ହୋଇ ଗୋଡ଼ଆଗୋଡ଼ି ହେଉଛନ୍ତି । ମାଆର କାନ୍ଦ ଆଉ ଶୁଭୁନାହିଁ । ପାଟି ଖୋଲି ବୋଉ ବୋଲି ଡାକି ପାରୁନାହିଁ ଭୟରେ । ମନ ବୋଉ ବୋଉ ବୋଲି କେତେ ଡାକିଲାଣି ।

ଅଲୁଅ ଝଟକିଲା । ଚଡ଼ଚଡ଼ି ରଡ଼ି ଉଠିଲା । ପଶ୍ମ ଏଥର ସାହସ କରି ଡାକି ଛାଡ଼ିଲା, ବୋଉ, ବୋଉ— । ଉଠିବସିଲା । ଅଣ୍ଡାଳିଲା । ବୋଉ ନାହିଁ । ପଦାକୁ ଚାହିଁଲା । ଅନ୍ଧାର ବଳବଳ । ବର୍ଷା ତୋଫାନ । ପଦାକୁ

ଯିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ବୋଉ ନାମ ଧରି କାନ୍ଦିବାକୁ ମନ ହେଲା । କାନ୍ଦି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବାବୁଘର ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଖୋଲିବାର ଶବ୍ଦ ହେଲା । କବାଟ ଖୋଲିଲା । କିଏ ଜଣେ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ହାତରେ ଲଣ୍ଠଣ ଆଲୁଅ ।

ମାଇପିଟିଏ । ପଶ୍ମି ପଦାକୁ ଚାହିଁଲା । ଉତିକରି ଖୋଲା ଥିବା କବାଟ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା । କବାଟରେ ଚୋଡ଼ ବାଜି ଠକ୍ କରି ଶବ୍ଦ ହେଲା । ପଶ୍ମି ଆହୁରି କବାଟ ଉହାଡ଼କୁ ଘୁଞ୍ଚିଆସିଲା । ମାଇପିଟି ଆଲୁଅ ଧରି ଏଣେ ତେଣେ ଚାହିଁଲା । ନଜର ପଡ଼ିଲା ସେଇ ଘର ଉପରେ । ବଡ଼ ପାଟି କରି ସେ କହିଲା, ଆରେ, ଏ ଘରଟା ଖୋଲା ଅଛି—

ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଭିତରକୁ ଆଲୁଅ ଦେଖାଇ ଚାହିଁଲା । ଭିତରେ ପଶ୍ମି ଗୋଟାଛୁଏଁ ଥରୁଥାଏ ।

କିଏ ଲୋ ତୁ ?

ଏଥର ପଶ୍ମି ଭିତର ପାରିବାରରେ କିନାରା ଦେଖିଲା । ସେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା, ବୋଉ ଲୋ— ।

ରାଣ୍ଡିର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି । ମଶିଣା ଉପରେ ତା ପାଖକୁ ଦୁରେଇ କରି ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇଛି ସତର ବର୍ଷର ଝିଅ ପଶ୍ମି । ଗୋଟି ହାତ ଛାତି ଉପରେ । ଆଉ ହାତଟି ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ।

ଝାଳବାଳ ହେଉଛି । ବିକଟାଳ ଚିତ୍କାର କରୁଛି । ଏ ଘରେ ଆଶ୍ର ନେବା ଦିନରୁ ପଶ୍ମିର ଯୁଗଟିଏ କଟିଗଲାଣି । ରାଣ୍ଡି ତାକୁ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଥିଲା । ହାତ ଧରି ଦମାନଘରୁ ପାଞ୍ଚ ବରଷର ଝିଅ କଣ୍ଢେ

ପର ପିଲାଟାକୁ ପଦାକୁ ଟାଣିଆଣି ରାଗ ଛମଛମ ହୋଇ ପଚାରୁଥିଲା, କଏ ଲୋ ତୁ, ତୋ ମା କାହିଁ ? ମଲାମର, ଏମିତି କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ବା ?

ସେଇ ପଦ୍ମ ଏ । ଆକାଶରୁ ପଦ୍ମ ରାଇଜରୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିଲା ପରା ! ଦୁର୍ଗମ ରାତି । ଅନ୍ଧାର ରାତି । ଝଡ଼ ବର୍ଷା । ପିଲାଟାର କାନ୍ଦରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ରାତି ପାହିଲା । ଝଡ଼ ବରଷା ଥମିଲା । କଏ ତାର ମା, କେଉଁଠୁ ଆସିଥିଲା, କୁଆଡ଼େ ଗଲା, କେହି କହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଆଶା କଲେ, ସେ ଫେରିଆସି ଝିଅଟାକୁ ନେଇଯିବ । କେତେ ବୁଝାସୁଝା କରି ତାକୁ ପଖାଳ ଗାଟିଆଏ ଖୋଇ ଘରର ଘରଣୀ ମଙ୍ଗଳା ତା ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା କାଢ଼ିଲେ—

ମୋ ନାଁ ପଦ୍ମ—

ମା ନାଁ ପଦ୍ମମା—

ଭଣ୍ଡାରୁଣୀ—

ବାପା ମରିଛି—

ଏତକ ସେ କହିପାରିଲା । ଯେତେ ପଚାରିଲେ ଆଉ ଅଧିକା ଖବର ମିଳେ ନାହିଁ । ଘରର ଘରଣୀ ଅଖୋଜା ଅଲୋଡ଼ା ଅନାହୂତ ଆସିଥିବା ଝିଅଟିକୁ ଆଶ୍ରା ଦେଲେ । କହିଲେ, ଥାଉ, ଯେବେ ତାର ମା ଆସିବ ନେଇଯିବ । ଥାଉ ତ, ବୋଲ ହାକ କରିବ, କୁନ୍ତଳା ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବ— ।

ପଦ୍ମର ମା ଆସିଲା ନାହିଁ । ସାତ ବରଷର ଗେହ୍ଲା ଝିଅ କୁନ୍ତଳାର ପଦ୍ମ ହେଲା ଖେଳର ସାଥି ।

ବଡ଼ ପୁଅ କୁବେର । ଚଉଦ ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ପିଲା । କଟକରେ କେଉଁ ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼େ । ଛୁଟିରେ ଆସେ ଘରକୁ । ପଶ୍ମକୁ ଦେଖି ନାକ ଟେକେ । ଚଡ଼ ଚଡ଼ ହୁଏ । କହେ, କ ଘର ପିଲାଟା ସେ, ଅସଭ୍ୟ ଅପରିଷ୍କାର, କୁନ୍ତଳା ସଙ୍ଗେ ଗୁଡ଼ିବା ଭଲ ନୁହେ ମା !

ମଙ୍ଗଳା ବୁଝାଇ କହନ୍ତି, ମଣିଷ ପିଲା ଅସାର ନୁହନ୍ତି ରେ ବାପ, ମଣିଷ ପିଲାକୁ ନନ୍ଦିବ ନାହିଁ, ଅସୁଖ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ପିତା ଶଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ କେଇ ହସନ୍ତି ।

ଦାଦା ମକର ମୁହଁ ଲଦ ବସନ୍ତି ।

ଖୁଲ୍ଲୀ ମୁହଁ ମୋଡ଼ନ୍ତି ।

କୁନ୍ତଳା ପଶ୍ମର ହାତ ଧରି ଟାଣେ ।

ରାଣ୍ଡ ଗୁହାଁଲ ପଶ୍ମ ମୁହଁକୁ । ସେ ପୁଣି ସ୍ୱପ୍ନରେ ଓଠ ଥରା କାନ୍ଦୁଛି । ବେଳେ ବେଳେ ସେ ଏମିତି କାନ୍ଦେ । ରକ୍ଷାସୁଣୀଟା । କେଜାଣି ବା, କେଉଁ ଦେବତା, ପ୍ରେତ କି ବ୍ରହ୍ମଦୈତ୍ୟ ତାକୁ ମାଡ଼ିବସନ୍ତି । ସେ ବିକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦେ । ପଚାରିଲେ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ବଲ ବଲ କରି ଏଣେ ତେଣେ ଅନାଏଁ, ଯେପରି କାହାକୁ ଖୋଜୁଛି ।

ସେହି ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସ କି ପ୍ରେତ ପଶ୍ମର କିଛି କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ହେଲେ, ବାର ବରଷ ଭିତରେ କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଇଲାଣି । ନନ୍ଦପୁରରୁ ଏଇ ବାର ବରଷ ଭିତରେ ଯେତେ ଲୋକ ମଲେଣି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପବ ଗଣିଲେ ଅଣ୍ଟିବ ନାହିଁ । ଏ ଘର ଉପରକୁ ବି ଆପଦ ମାଡ଼ିଆସିଛି । ଆଗ

ଘରର ଘରଣୀ ମଙ୍ଗଳା ମଲେ । ବରଷ ପାଞ୍ଚଟା ନ ପୂରୁଣୁ ଘରର କର୍ତ୍ତା ଶଙ୍କର ଗଲେ । ବରଷେ ହେଲା କୁନ୍ତଳା ବାହା ହୋଇଗଲା; ନୋହିଲେ ତାର କଅଣ ହୋଇଥାନ୍ତା କିଏ କହିବ ? ଭେଣ୍ଡା ପୁଅ କୁବେର ପାଠ ପଢ଼ି ପଢ଼ି ଦରବୁଢ଼ା ହେଲା । ପଇସାଟିଏ ରୋଜଗାର କରୁନାହିଁ । ଘର କଥା ବୁଝୁନାହିଁ । ବାହା ହେବାକୁ ଅମଙ୍ଗ । ଏଇ ପିଶାଚୁଣୀଟା କଣ ସେଥିକି ଦାୟୀ ନୁହେଁ ?

ସାନ ପୁଅ ବିଦୁର, ଆଠ ବର୍ଷର । ଫୁଲନାଉ କର ମଙ୍ଗଳା ସାନ ଜା ହାତକୁ ଟେକିଦେଇଥିଲେ । ତାର କଣ୍ଠା ଦୋହଲୁଛି । ଯେତେ ଔଷଧ ଖାଇଲେ ଉପକାର ହେଉନାହିଁ । ଏଇ ପଣ୍ଡା ସଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସଟା ଆସିଛି ସେଇ ତାର ରକ୍ତ ଶୋଷି ଖାଉଥିବ । ଏକା ସାଈର ଜନ୍ମକଲା ପୁଅ ଆକୁଳ, କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ଭେଣ୍ଡା, ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସର କୋପରୁ ବଞ୍ଚି ରହିଛି । ସାଈ ସେଥିକି ଆଗରୁ ସତର୍କ । ଆହା, ବାପଛେଉଣ୍ଡ ପିଲାଟା ! କାଳେ କେଉଁଠି ଡରିବ ବୋଲି ପିଲାଟି ଦିନରୁ ତାର ଦୁଇ ହାତରେ ଦୁଇଟା ଅଷ୍ଟଧାତୁର ତେଉଁରିଆ ବାନ୍ଧିଦେଇଛି ।

ହେଇ, ପଣ୍ଡା ବଳବଳଉଛି । ସଜଫୁଟା ମଲ୍ଲୀଫୁଲ ପରି ସୁନ୍ଦର ନିଧାବ ଫରଫର ମୁହଁଟି କେଡ଼େ ବିକୃତ ଦିଶୁଛି । ଶୋଇଲା ମୁହଁରେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଭାବ । ମଲା ମଣିଷର ଦେହ ପରି ଦେହଟା ଅଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ହଲଚଲ ନାହିଁ ।

ସାଈ ପଦାକୁ ଚାହିଁଲା । ଅନ୍ଧାର । ନିଶବଦ । ଝିଙ୍କା ଗର୍ଜୁଛି । ଏତିକିବେଳେ ସେପୁରର ଲୋକମାନେ ଏ ପୁରକୁ ଆସନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ଛାଡ଼ିଯାଇଥାଆନ୍ତି ସେଇମାନଙ୍କ ଦେହରେ ବସି, ମନରେ ପଶି ସପନ ଦେଖାନ୍ତି । ଆଶା ଦୁରାଶାର ମୋହ କ କୋହରେ ହସାନ୍ତି, କନ୍ଦାନ୍ତି ।

ରାଣ୍ଡ ଅଳୁଅ ତେଜିଲା । କବାଟ ଆଉଜାଇଲା । ଗୁଞ୍ଜୁଣିରୁ ଖଟେ ଛିଣ୍ଡାଇ ହାତରେ ଧରିଲା । ଲୁହା ଟିକେ କି ଗୁଞ୍ଜୁଣିରୁ ଟିକେ ପାଖରେ ଥିଲେ ମଣିଷର ଭୟ ନାହିଁ । ଭୂତ ପ୍ରେତ କେହି ପାଖରେ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୂରେଇ ରହନ୍ତି । ଏଥର ସେ ପଣ୍ଣାକୁ ଉଠାଇବ । ଏଇ, ସେ ହସୁଛି ଭଡ଼ମୋଡ଼ ହେଉଛି । ଏତିକିବେଳେ ।

ପଣ୍ଣା, ହେ ପଣ୍ଣା, ପଣ୍ଣା—

ରାଣ୍ଡ ତାକୁ ହଲାଇଦେଲା । ଉଁ ଉଁ ହୋଇ କଡ଼ ମୋଡ଼ି ପଣ୍ଣା ଆଖି ଖୋଲିଲା । ଯାହାକୁ ସେ ସପନ ଦେଖିଥିଲା ସେ ଆସିନାହିଁ । ରାଣ୍ଡ ! ପଣ୍ଣା ଚାରି ପାଖକୁ ଚାହିଁଲା । ନା, ଏ ବମାନ ଘର ନୁହେ । ପବନ, ବର୍ଷା, ବିଜୁଳି କି ଘଡ଼ଘଡ଼ି ନାହିଁ ।

ଉଠି ବସିଲା । ନିଜକୁ ଚାହିଁଲା । ଆରେ, ସେ ପାଞ୍ଚ ବରଷର ନଙ୍ଗଳା ପିଲା ନୁହେ । ଦେହରେ ଛିଣ୍ଡା କୋତରା କନ୍ଥା ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇନାହିଁ । ଶୀତରେ ଥୁରୁଥୁରୁ କମ୍ପୁନାହିଁ । ସେ ବଡ଼ ହେଇଛି !

ଲଜରା ହେଲା । ଧୋବ ଫରଫର ଶାଢ଼ୀଟିକୁ ସଜାଡ଼ିଦେଲା ଦେହରେ । ହାତରେ ନାଇଥିବା ରୁପାକାଚ ଦି ହଳଟି ଝମକି ଉଠିଲା ବେକର ସରୁ ସୁନାହାରଟି ଆଲୁଅରେ ଚମକି ଉଠିଲା । କାନରେ ରଙ୍ଗ ପଥରବସା ସୁନାଫୁଲ ହଳଟିର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଅନୁଭବ କଲା । ବୁଝିଲା, ଯେଉଁ ସପନ ସେ ଦେଖୁଥିଲା, ସେ ତାର ଗତ ଜୀବନର କଥା । ବାର ବରଷ ବାର ଦଣ୍ଡ ପରି ଅତୀତ ହୋଇଛି ।

ହଁ, ସମସ୍ତ ଅତୀତ ହୋଇଛି । ଯିଏ ଜନମ ଦେଇଥିଲା, ଦେହର ପରଶ, ଛାତିର ରସ ଦେଇ ବଞ୍ଚାଇ ଆଣିଥିଲା, ବାର ପିଣ୍ଡାରେ ଆଶ୍ରା ନେଇ ମାଡ଼ଗାଳି ସହି ତାକୁ ଘଣ୍ଟେ ଯୋଡ଼ାଇ ରଖିଥିଲା, କେଜାଣି

କାହିଁକି ସେଇ ପୁଣି ବନେ ଦୁର୍ଗମ ଗର୍ଭରେ ତାକୁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି କେଉଁ-ଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା । ସତେ କି ସେଦିନର ସେଇ ବର୍ଷା ପବନ ବନ୍ଧୁଲ ସାଥିରେ ମିଶିଗଲା । ଫେରିଲା ନାହିଁ ।

ଫେରିବ ନାଇଁ । ଫେରିଲେ ମଧ ପଦ୍ମ ତାକୁ ଚିହ୍ନିବ ନାହିଁ । କିଏ ସେ ? କଅଣ ତାର ନାମ ? କାହାର ସେ ଝିଅ ? କାହାର ଘରଣୀ ? କି ଜାତି ?

ପଦ୍ମ ତାର ଭଅାଁସୀ ଅନ୍ଧାର ଭଜାଣି ଅତୀତର ଲିଭିଲା ସ୍ମୃତି ଆଡ଼କୁ ଭାବନା ବଢ଼ାଏ । ଭାବନା ଅନ୍ଧାରରେ ଅଣ୍ଡାଳି ହୋଇ ଫେରେ । ସେ ବୁଝେନାହିଁ, ସେ କିଏ । ଭଣ୍ଡାରୀ ଘରର ଝିଅ, କେବଳ ଏତିକି ସେ ଶୁଣିଛି । ସମସ୍ତେ ତାକୁ ସେଇଆ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛନ୍ତି ।

କେବେ କେବେ ସେ ତାର ସେଇ ଜନମଦେଲା ବାରଦୁଆରୀ ଦୁଃଖିନୀ ଜନନୀକୁ ସପନ ଦେଖେ । ହସେ । କାନ୍ଦେ । କୁନ୍ତଳାର ଗୋଡ଼-ତଳେ ସେ ଶୋଇଥାଏ । ରାତି ଅଧର ବିଲବିଲାରେ କୁନ୍ତଳାର ନିଦ ଭାଙ୍ଗେ । ସେ ଉପରେ ପାଟିକରି ଉଠେ । ତା ପାଟି ଶୁଣି ରାତି ଅଧରେ ହାଉ ହାଉ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଉଠନ୍ତି । କୁନ୍ତଳାର ମା ଖୁଡ଼ୀ ପଦ୍ମକୁ କେତେ କଥା ପଚାରନ୍ତି । ସେ ସତ କଥା କହେ । କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀ ପିଠିରେ ଲଦନ୍ତି ଗୋଇଠା । ମା ଆକଟି କହନ୍ତି, ଥାଉ, ପିଲାଟା । କୁନ୍ତଳା କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଏ ପଦ୍ମକୁ । କହେ, ତାର କି ଦୋଷ ଖୁଡ଼ୀ, ମୁଁ ପିନା ବଲବଲେଇଲି ।

ପଦ୍ମ ଖାଏ ମାଡ଼, କୁନ୍ତଳାର ଆଖିରୁ ଝରେ ଧାର ।

ମଙ୍ଗଳା ତାଙ୍କୁ ଝିଅ ପରି ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ପଦେ ହୋଇ ଟାଣ କଥା କହୁ ନ ଥିଲେ । ସେ ମଲେ । କୁନ୍ତଳାର ବାପା ଶଙ୍କର । ତାଙ୍କୁ ସେ ବାପା ବୋଲି ଡାକେ । ତାଙ୍କର ସେବାରେ, ପୁଣି କୁନ୍ତଳାର ଯତ୍ନ ନେବାରେ ପଣ୍ଠର ବେଳ କଟେ । ଶଙ୍କରଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ ଯେପରି ପଣ୍ଠ ନାମଟା ସଦା-ବେଳେ ବସା ବାନ୍ଧିଥାଏ । ଅଳପ ବୟସରେ ସରକାରୀ କାମରୁ ଅବସର ନେଇ ସେ ବେପାରରେ ମନ ଦେଇଥିଲେ । କେତେ ଲୋକ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଆସ କରନ୍ତି । ପାଖରେ ଯିଏ ଥାଉ, ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିଲେ ସେ ପଣ୍ଠ ବୋଲି ରଡ଼ି ଛାଡ଼ନ୍ତି । କାମ ବତାନ୍ତି । ପାଖକୁ ଗଲେ ସ୍ନେହଭରା ଆଖିରେ କହନ୍ତି, ଆଲୋ ପଣ୍ଠ—

ସେ କାନ୍‌ସର ରୋଗରେ ଦୁଇବର୍ଷ ଛଟପଟ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ହାରିଲେ । ପୂଜ ଟକଟ ଝରିଯାଉଥାଏ । ଦାଣ୍ଡଘର ବଖୁରି ଦୁଆରମୁହଁ ପାଖକୁ ସମସ୍ତେ ଯାଆନ୍ତି । ରାଇ ନାକରେ ଲୁଗା ଦେଇ କେବେ କେମିତି ଘର ଭିତରେ ପଶି ପଣ୍ଠକୁ ଏଣୁ ତେଣୁ କହି ଦି ଖେପାରେ ପଦାକୁ ବାହାରିଆସେ । ବାପ ହେଲେ ବି କୁନ୍ତଳା ପାଖ ପଶେ ନାହିଁ । ଖାଲି କାନ୍ଦେ ।

ସେବା କରେ ପଣ୍ଠ । ସେବା କରେ କୁବେର । ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ କୁବେର କଲେଜ ପାଠ ମାରିକରି ବାପାଙ୍କର ପାଖେ ପାଖେ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଶଙ୍କର ଆଖି ଖୋଲନ୍ତି, ଦେଖନ୍ତି, ପଣ୍ଠ ପାଖରେ ବସିଛି । ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇଲେ ଆଖିରେ ପଡ଼େ କୁବେର, ବିରସ ବଦନ, କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଭାବ । ଆଉ ପଣ୍ଠ, ହସ ହସ ମୁହଁ । ଚାହିଁ ରହନ୍ତି ପଣ୍ଠକୁ ! ମରଣର ସାତଦିନ ଆଗରୁ ସେ କଟକ ଯାଇଥିଲେ ।

ମଲା ପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା, ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଛାଡ଼, ନିଜ ଅର୍ଜିଲା ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ସେ ନିଜର ଇଚ୍ଛାମତେ ବଣ୍ଟନ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ନିଜ ରୋଜଗାରରେ ସେ ଦଶ ମାଣ ଜମି କିଣିଥିଲେ । ସେତକ ସେ ଭାଇ, ଦୁଇ

ପୁଅ, ଝିଅ ଓ ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ସମାନ ଭାଗରେ ବାଣ୍ଟି ଦେଇଛନ୍ତି । ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଗଚ୍ଛିତ ଥିବା କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କାରୁ ଭାଇବୋହୂ ଓ ଝିଅ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚ ହଜାର, ଦୁଇ ପୁଅ ଓ ପଣ୍ଡା ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ତିନି ହଜାର, ଭାଇପୁଅ ଆକୁଳ ଓ କୋଠିଆ କୁଲିଆ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚଶ କରି ଟଙ୍କା ସେ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ମରଣ ପରେ ଘରଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଲୋକେ ନାନା କଥା କହି ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ଗ୍ରାମବାସୀ ଆଶା କରୁଥିଲେ, ଯେଉଁ ମାଇନର ସ୍କୁଲକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ଶଙ୍କରବାବୁ ଦଶବର୍ଷ କାଳ ଚଳାଇ ଆସିଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ହାଇସ୍କୁଲ କରି ପତ୍ନୀଙ୍କ ନାମରେ ମଙ୍ଗଳା ଏକାଡେମୀ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ବାସନା ତାଙ୍କର ଥିଲା, ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ସେ କିଛି ଦାନ କରିଯିବେ । ଏ କଥା ସେ କହିଥିଲେ । ଲୋକେ ହତାଶ ହେଲେ । ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣ ହିତାର୍ଥ ମଧ୍ୟ କିଛି ଦାନ କଲେ ନାହିଁ । ଅଥଚ, ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶୀଳା ପଣ୍ଡା— ।

ପଣ୍ଡା ଏ ସବୁ କଥା କିଛି ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ଦୁଇ ମାଣ ଗୁହାଳ ବାଡ଼ି, ତିନି ସହସ୍ର ଟଙ୍କା ମଣିଷର କଅଣ ଉପକାର କରେ ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଯାହାଙ୍କର ଚୂଳର କତନ ଗଡ଼ା, ନାକ ଫଟା ଗନ୍ଧ ବାହାରୁଥିବା ମୁଣ୍ଡଟିକୁ କୋଳରେ ରଖି ତାର କଅଁଳ ହାତରେ ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଖଣାକଣା କଣ୍ଠରେ ଗେହ୍ଲେଇ ଡାକୁଥିଲା, ବାପା,— ଆଉ, ଯେଉଁ ମରଣ-ଯନ୍ତ୍ରଣା-ଛଟପଟ ବୁଢ଼ା ପୁଅଟି ଆଖି ଖୋଲି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୁଲି ଉବ ଉବ କରି ଚାହିଁ ଅନ୍ତିମ ଆନନ୍ଦ ଓ ଶାନ୍ତିରେ ହସୁ ହସୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଆଖି ପତା ବୁଜିଥିଲେ, ସେ ଚାଲିଗଲା ଦିନ ପଣ୍ଡାର ଆଖିରୁ ଝରିଥିଲା ଲୁହଧାର । ଲୁହର ବାଦଲ ଭିତରେ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ସେ ଚାହିଁଥିଲା କୁବେରର ବିଷାଦ-ବଉଦ-ଘେରା ଆକୁଳ-ବିକଳ ମୁହଁକୁ । ପାଟିରୁ ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଥିଲା ଗଡ଼ିଆସିଥିବା ଲୋତକ ସାଥିରେ ଛନ୍ଦିତ ପଦଟିଏ ଡାକ, ଭାଇ—

କୁବେରର ବିଷାଦ-ମଳିନ ଗମ୍ଭୀର ମୁହଁରେ ବିକଶି ଉଠିଲା ଧୂସର ଅଲୁଅ, ବାଦଲମାଳର ସଂଘର୍ଷରୁ ଜନମ ଲଭିଲା ବିଜୁଳି ପରି ।

ସେ କହିଉଠିଲା, ବାପା ଚାଲିଗଲେ ପଙ୍କ — ।

ଚାଲିଯିବାର ପରଦିନରୁ ଯୁବତୀ ଝିଅ ପଙ୍କର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଶୁଖିଲା । ଲୁହ ଝରିଲା କୁନ୍ତଳାର ଆଖିରୁ, କୁବେରର ମନରୁ ।

ବରଷ ପୂରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ଲୁହର ଝରଣା ବନ୍ଦ ନ ହେଉଣୁ କୁନ୍ତଳାର ବାହାଘର ହେଲା ଜମିଦାର ଘର ପୁଅ ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗରେ । ରାମପୁର ଜମିଦାରଙ୍କର ଏକୋଇର ବଳା ବଶିକେସନ । ମଙ୍ଗଳା ବଞ୍ଚିଥାଉଣୁ ସତ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସୁଗ୍ରୀବର ଜନନୀ ସୀତା ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଗ୍ରାମର ଝିଅ । ଦିହେଁ ପିଲାଦିନୁ ବଉଳ ବସିଥିଲେ । ବାହାଘର ନ ହେଉଣୁ ସତ୍ୟ କରିଥିଲେ, ତୋ ପୁଅକୁ ମୋ ଝିଅ । ଯୋଗ ବି ଏମିତି ପଡ଼ିଲା, ଏକା ଦିନକେ ଦୁଇ ବଉଳଙ୍କର ବାହାଘର ହେଲା । ବାହାଘର ପରେ ପୁଣି ସମ୍ବନ୍ଧ ଲାଗିଗଲା—

ସୁଗ୍ରୀବ ଭଲ ପିଲା । ଯେଉଁଦିନ କୁନ୍ତଳା ବଡ଼ା ହୋଇ ଗଲା ସେଇଦିନ, ଝିଅକୁ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧେଇ, ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ଦାମିକା ପଥରବସା ସୁନା ଗହଣା ଖଞ୍ଜି, ଖୁଡ଼ୀ ଓ ଗାଁ ମାଇପେ ଝିଅର ଚାରିପାଖେ ବେଢ଼ି ଆକାଶ କମ୍ପାଇ ରଡ଼ି ଛାଡୁଥିଲେ । ସାନ ବଡ଼ କେତେ ଝିଅ ଜୋଇଁଙ୍କ ଦେଖି ଖିଲ ଖିଲ ହୋଇ ହସୁଥାନ୍ତି । କେହି କେହି ହାତ ଗଳାଇ ପୁଲାଏ ପୁଲାଏ ଚିମୁଟି ଦେଉଥିଲେ । ଭଣୋଇ ବୋଲି ସାନ ଶଳା ବିଦୁରକୁ ବିଧା ମାରିବାକୁ କିଏ ଉଚେଇଦେଲା । ନବୁଝିଆ ପିଲାଟା ବୁଝି ନ

ାର ଅପା ପିଠିରେ ଗୁମ୍ କର ବଧାଟିଏ ଥୋଇଲା । ସମସ୍ତଙ୍କର କାନ୍ଦ
ାନ୍ଦ ହେଲା । ହସଉଠିଲା ଜ୍ୱାଇଁ ସୁଗ୍ରୀବ ।

ହୋଷ ହେଲା ପଶ୍ମୀର । ଦୂରେଇ କର ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ମୁହଁ
ାମ୍ଭୀର । ହସୁନାହିଁ କ କାନ୍ଦୁନାହିଁ । ବଦୁର ତାର କାମା ଧର ଠିଆ
ହୋଇଛୁ ଗୃହିଁ, ଖୁଡ଼ୀ ଚହିଁ କଗଲେ । ସମସ୍ତ ଓ ସ୍ଥାନ ଭୂଲ ପଶ୍ମୀର
ାଳ ଧର ମୁଣ୍ଡକୁ କାନ୍ଧରେ ତ କର ଚେହେଚ ଦେଇ କହିଲେ, ମଲୁନୁ ନେ
ାତରଖାଇ, ପିଲାକୁ ଶିଖେଇ ଦେଇଛୁ ।

ପଶ୍ମୀ ମୁଣ୍ଡରୁ ଲୁଗା ଖସିପଡ଼ିଲା । କାବା ହୋଇ ସୁଗ୍ରୀବ ଗୃହିଁଲା
ା ମୁହଁକୁ । କଏ ସେ ? ମଣିଷ ପିଲା ? ଏତେ ରୂପ ? ସତେ, ପଶ୍ମୀ
ରଜକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ପର ଦିଶୁଛୁ । ଆଖି ଦିଓଟି ନକ୍ଷତ୍ର ପର
ଜ୍ୱଳୁଛୁ । ଗୃଲିଗଲା ।

କୁନ୍ତଳା ବି ଓଢ଼ଣା ତଳୁ ଗୃହିଁଥିଲା । ମନରେ ଆହ୍ଲା ପଦ ।
ାଖିରେ ଛଳ ଛଳ ଲୁହ । ପଶ୍ମୀ ତାର ଖେଳର ସାଥି । ପଶ୍ମୀ ତାର
ଭିଗୃରକା । ହାତରେ ଗୋଡ଼ରେ ପାଣିଟିକେ ଲଗାଇ ଦିଏ ନାହିଁ ।
ାନସ୍ତି ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ । ଦେଖି ଦେଖି ପଶ୍ମୀ ଶିଖେ । ଶୁଣି ଶୁଣି
ାନେରଖେ ।

କୁନ୍ତଳାକୁ ଜଗିବାକୁ ତା ସଙ୍ଗେ ସେ ଗୃହାଳକୁ ଯାଇଛୁ ।
ୁଲକୁ ଯାଇଛୁ । ପାଖରେ ବସି ସେ ପାଠ ପଢ଼ିଛୁ । କୁନ୍ତଳା ମାଇନର
ାଶ୍ କଲା; କନ୍ତୁ ସେ ଜାଣେ, ପଶ୍ମୀ ତାଠୁଁ ଅଧିକ ପଢ଼ିଛୁ । ଅଧିକ ଜାଣେ ।
ାକ୍ଷକମାନେ ତାକୁ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ବଡ଼ ଶିକ୍ଷକ ଅବନୀବାବୁ ତାକୁ
ାଦର କରନ୍ତି । ବାଇଗଣ ମଞ୍ଜି ପର ପଶ୍ମୀର ଅକ୍ଷର । କୁନ୍ତଳା ଯେଉଁ
ାଙ୍କ କଷି ନ ପାରେ ପଶ୍ମୀ ତାକୁ ମୁହେଁ ମୁହେଁ କରଦିଏ । ଥରେ ଶୁଣିଲେ
ାର ସବୁ ମନେ ରହେ । କୁନ୍ତଳାର ସେ ସେବକା । ମନରେ ଗର୍ବ

ବିଦାବନ୍ଧ ବେଳେ—

ଦେଖ ଗୋ—!

କୁନ୍ତଳାର ଆଖିରେ ଲୁହ, ଲୁହରେ ପ୍ରଶ୍ନ ।

ଛାଡ଼ି ଯାଉଛ ?

ଆସିବୁ ପଶ୍ମ ?

ସୁଗ୍ରୀବର ଆଗ୍ରହ-ଜଳଜଳ ଆଖି ଦୁଇଟା ଯେପରି ପଶ୍ମର କାନ ପାଖରେ କହିବାକୁ ଲଗିଲା—ଚାଲିଆ, ଚାଲିଆ । ତୁ ଛତରଖାଇ । ଅଜ୍ଞାତ କୁଳଶୀଳା । ତୋର ଗୋଟାଏ ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱ କଣ ? ନିନ୍ଦା ଅପମାନ ତୋ ପାଇଁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନାହିଁ । ଚାଲିଆ—। ସୁଖରେ ରହିବୁ ।

ସୁଗ୍ରୀବର ଦୃଷ୍ଟି ଯେପରି ତାକୁ ଟାଣୁଛି ।

ନାଇଁ ଦେଖ— ।

ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ମାଡ଼ଗାଳି ସହିବୁ ?

ସହିବି ।

କାହିଁକି ?

ଭାଇଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଯାଇପାରିବି ନାହିଁ ଦେଖ ।

କୁନ୍ତଳା ଚହିଁକି ଉଠିଲା । ଘୃଣାରେ ନାକ ଟେକିଲା । ବିଜୁଳି ବେଗରେ ଚମକି ଉଠିଲା ଭାବନା, ସତେ ତ, ବୋଉ ଘରେ କାଳସାପ

ପୋଷି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଇ କାଳସାପର ଆସନ ଦୃଢ଼ କରିଛନ୍ତି ବାପା । ସେଇଥିପାଇଁ ଖାଲି ଉଦାସ ହୋଇଛନ୍ତି । ବିବାହ କରିବାକୁ କାହିଁ କେଉଁଠି ମଙ୍ଗୁ ନାହାନ୍ତି । ଏଇ ନାଗିଣୀ, ଏଇ ପେଡିମା ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ବସିଛି । ଆଗରୁ ଯଦି ସେ ଏକଥା ଅନୁମାନ କରି ପାରିଥାନ୍ତି। ଏକାଦିନକେ ଏ ନାଗ ସାପକୁ ମାରି ଘରୁ ତଡିଥାନ୍ତି !

କୁନ୍ତଳା କହିଉଠିଲା, ତେବେ ତୋର ପାଇଁ ସେ, ତୋର ପାଇଁ ସେ···।

କଥା ସରିଲା ନାହିଁ । ଝିଅର ପାଟି ସବାରି ଭିତରୁ ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ତେଣିକି ଚାହିଁଲେ । ମକର ପାଖକୁ ଧାଇଁଆସିଲେ । ଚାଈ ଆସିଲା ପାଖକୁ । ସେ ଧାଈ ହୋଇ ସଙ୍ଗରେ ଯାଉଛି । ସବାରିର କବାଟ ବନ୍ଦ କଲା ।

ସବାରି ଚାଲିଲା ।

ଦମଦମ ଗୁଣ୍ଡରେ ପଦ୍ମ କେବଳ ଚାହିଁ ରହିଲା । ସତେ କଣ ତାର ବାର ବର୍ଷର ତପସ୍ୟା ପଣ୍ଡ ହୋଇଛି ? କୁନ୍ତଳା ତାର ମନର କଥା ବୁଝିଲା ନାହିଁ ? ନ ବୁଝୁ । ସେ ଦୁଃଖ କରିବ ନାହିଁ । କାନ୍ଦିବ ନାହିଁ । ଦୁନିଆଁରେ ଯିଏ ଯାହା ବୁଝୁଛି ସବୁ ହସର କଥା । ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ସବୁ ପରିସ୍ଥିତିର ପରିହାସ ।

ସେ ହସିବ, କେବଳ ହସିବ ।

ବରଷେ ହେଲା କୁବେରର ସେବା କରିଛି । ଯିଏ ଯାହା କହୁ କାନକୁ ନେଇନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ମାଡ଼ ଗାଳି ସହିଛି । ବାଈର ଆକଟ, ହାସ ପରିହାସ ଶୁଣିଛି । ତଥାପି ଅପସରି ରହିନାହିଁ ।

ରାତି ନ ପାହୁଣୁ ସେ ବିଛଣା ଛାଡ଼େ । ମଇଳ ଗାମୁଛା ପାଲଟି ବାସନ କୁସନ ମାଜି ପରିଷ୍କାର କରେ । ଘର ଦୁଆର ଓଳାଇ ସଫା ସୁତୁରା କରେ । ଗୁହାଳ ପୋଛେ । ନୋଠା ନୋଠା କରି ପାଣି ଥୁଏ ପ୍ରତି ଘର ଆଗ ପିଣ୍ଡାରେ । ପ୍ରତି ନୋଠାରେ ଖଣ୍ଡେ ଦାନ୍ତକାଠି । ଦାଦା, ଖୁଡ଼ୀ, ଭାଇ, ବିନ୍ଦୁର ବିଛଣାରୁ ଉଠି ମୁହଁ ଧୋଇବେ, ଦାନ୍ତ ଘଷିବେ । ରୋଷେଇ-ଘର ଧୋଇ ଶୁଖିଲା ଜାଳ ସଜାଡ଼ି ରଖେ । ଖୁଡ଼ୀ ଉଠିଲେ ଚୁଲିରେ କୁହୁଳା ପକାଇବେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ କୁଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକରେ ପାଣି ପୂରାଏ । କୂଅ ପାଖ ବଗିଚାରେ ନିଜେ ରୋପିଥିବା ଫଳ ଓ ଫୁଲଗଛରେ ନୋଠା ନୋଠା କରି ପାଣି ଢାଳେ । ତେବେ ବି ରାତି ପାହେ ନାହିଁ ।

ସାବୁନ୍ ଟିକେ ଲଗାଇ ସମସ୍ତଙ୍କର ମଇଳା ଲୁଗା ନିତି ସକାଳେ ସଫା କରି ଶୁଖାଏ । ନିଜେ ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ଗାଧାଏ । ଖୁଡ଼ୀ କଟକଟ ହେବେ ବୋଲି ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ଲଗାଏ ନାହିଁ । କେଶ ଝାଡ଼ି ପାନିଆଁରେ କୁଣ୍ଡାଇ ପିଠି ପଟେ ଓହଳାଇ ଦିଏ । କେଶ ଝୁଲେ ଜଙ୍ଘ ଉପରେ । ସଫା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ସକାଳର ଆଲୁଅକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସେ ।

ଦେବତାଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ ଗୀତ ବୋଲେ, ତମେ ସୁନ୍ଦର, ତମର କରୁଣା ଅପାର, ଯାହା ଦେବାର କଥା ତମେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଇଛ । ଯାହାର ଯାହା ପ୍ରାପ୍ୟ ସେ ତାହା ପାଇଛି । ଦୁନିଆଁରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ଶୋକ ନାହିଁ, କାନ୍ଦର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । କେବଳ ଆନନ୍ଦ—

ଆନନ୍ଦର ପ୍ରତୀକ ଏଇ ଆଲୋକ ଆସୁଛି !

କବାଟ ଫିଟିବାର ଶବ୍ଦ ହେଲା । ଦାଦା ମକର ଉଠିଲେ । ପଇଁସ୍ତାଳିଶ ବର୍ଷର ବଳିଷ୍ଠ ଦରବୁଢ଼ା । ଗୋରା ତକ୍ ତକ୍ ବଳିଲା ଦେହ । ଗୋଲ ମୁହଁରେ ଧାରୁଆ ନାକ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୋଛାଳିଆ ନିଶ । ଶତ୍ରୁ ଦେଖିଲେ ଶଙ୍କିଯିବ । ଏବେ ବି ସେ ଦୁଇହାତରେ ଦୁଇଟା ମୁଦ୍‌ଗର ଧରି ବୁଲନ୍ତି । ନିତି ବଡ଼ସକାଳୁ ଉଠି ପଛପଟ ବାଡ଼ିରେ ନିବୋଳାରେ ଦଣ୍ଡ ବୈଠକ କରନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ ଆକୁଳି ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଘଣ୍ଟାଟିଏ ତେଲ ମାଲିସ କରେ, ଖାଣ୍ଟି ଘିଅିତେଲ । ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଅଧସେର ଚୁଡ଼ା, ଫାଳେ ନଡ଼ିଆକୋରା, ମୁଣ୍ଡାଏ ନବାତ, ସେରେ କଞ୍ଚାଦୁଧ ଉଦରସ୍ଥ କରି ମୁଣ୍ଡରେ ଗାମୁଛା ପକାଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ଦାଣ୍ଡକୁ । ଗାଈବଳଦ, ଜମିବାଡ଼ି, ବାହାରର ଚାକର ମୂଲିଆ, ବଗିଚା, ଗାଁ ମାମଲତ ସବୁକାମ ଶେଷ କରି ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି ଦିନ ଦୁଇଟାରେ । ମୋଟାସୋଟା ଯାହା ମିଳିଲା ଭୋଜନଟି ତାଙ୍କର ଚଉରସ । ଅଲଣା ଲୁଣିଆ, ସିଝା ଦରସିଝା ସବୁ ଆନନ୍ଦରେ ଉଦରସ୍ଥ କରି ପୁଣି ବାହାରିପଡ଼ନ୍ତି ଦାଣ୍ଡକୁ ।

ପଦ୍ମ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଦଣ୍ଡବତ କରେ । ପାଣି ନୋଟା ଓ ଦାନ୍ତକାଠି ଆଗରେ ଥୋଇଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଏ । ବିଛଣାପତ୍ର ସଜାଡ଼ି ରଖେ । ଘର ଓଳାଇ ପଦାକୁ ଆସେ ।

ମକର ଡାକନ୍ତି, ପଦ୍ମ—

ପଦ୍ମ ଠିଆ ହୁଏ ପାଖରେ ।

ସତେ, ସେ ପଦ୍ମଟିଏ । ଚୂନ ପରି ଧଳା ତାର ରଙ୍ଗ । ହାତ ଗୋଡ଼ର ଗଠନ ଗୋଲ, ବଳିଷ୍ଠ ମାଂସଳପଣ । ପାଞ୍ଚଫୁଟ ଚାରିଇଞ୍ଚ ହେବ ଉଚ୍ଚତା । ଲମ୍ବାଳିଆ ମୁହଁ । ମୁଣ୍ଡର କେଶ କହରିଆ, ପିଠି ପାଖର ଲୁଗା ତଳେ ଜଙ୍ଘଯାଏ ଓହଳିଛି । ଚଉଡ଼ା ଚକ୍ ଚକ୍ କପାଳ ତଳେ ଅତି ସରୁ ନିଘଞ୍ଚ କଳା ମିଚିମିଚି ଭ୍ରୂଲତା । କଜଳ କଳା ଆଖି ଡୋଳା ତଳେ ଶୁଆଥଣ୍ଟିଆ ନାକ । ଟିକିଏ ଲମ୍ବ ବେକ ।

ମୁଗ୍‌ଧ ହୋଇ ମକର ଗୃହାନ୍ତି । ହଁ, ପଦ୍ମଟିଏ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖିରୁ ବାହାରେ ଜାଣି-ନ-ହେଲା ସମ୍ୟକ୍ ସଙ୍କୋଚର ଭାବ । ସରୁ ସରୁ ରଙ୍ଗିଲା ଓଠରେ ହସର ଅତି କ୍ଷୀଣ ଲହଡ଼ି । ଦେଖିହୁଏ ନାହିଁ, ଜାଣିହୁଏ ନାହିଁ, ଅନୁଭବ କରିହୁଏ ।

ମକର ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ଏ ଘର ଶୂନ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏ ଘରେ ବି ତାରୁଣ୍ୟର ଢେଉଟିଏ ଖେଳୁଛି । ସଜପୁଟା ଗୋଲାପ, ମଲ୍ଲୀ କି ଚମ୍ପା ଫୁଲଟିଏ ଦେଖିଲେ, ଆଦ୍ୟ ବୈଶାଖର ସୁନୀଳ ଆକାଶରେ ରଙ୍ଗିଲା ଓ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭାସି ଯାଉଥିବା ମେଘ ଖଣ୍ଡେ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ ଅଜାଣ-ତରେ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଜାଗେ । କୁନ୍ତଳା ପର ଘରକୁ ଯାଇଛି । କୁବେର ଘରକୁ ବୋହୂଟିଏ ଆଣିବାକୁ ରାଜି ହେଉନାହିଁ । ପଦ୍ମ ଏ ଘରର ଝିଅ ନୁହେଁ କି ବୋହୂ ନୁହେଁ । ତଥାପି ସେ ଝିଅ କି ବୋହୂର ଅବତାର । ସେ ସୁନ୍ଦରୀ, ଯୁବତୀ, କର୍ମ-କୁଶଳା । ସେ ସର୍ବଂସହଣୀ, ହସିଲାମୁହାଁ । ଦେଖିଲେ ଆଖି ପୂରିଉଠେ । ମନ ଝୁରିଉଠେ । ସକାଳ ଲାଗେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ଦରହସିଲା ମୁହଁରୁ ଗେହ୍ଲାଳିଆ କଥା ବାହାରେ, ଯାଆ ମା — ।

ପଦ୍ମ ଚାଲିଆସେ । ଗୋଡ଼ରେ ବାଜେ ଗୋଡ଼ । ମନ କହେ, ଦାଦା ତାକୁ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି ।

ବାବୁର ଆଖି ମଳା ମଳା ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ଘରୁ ପଦାକୁ ବାହାରୁଛି । ଆଠ ବର୍ଷର ଦୁର୍ବଳ ପିଲାଟା । ଯେତେ ଔଷଧ ଖାଇଲେ ବି ଦେହରେ ଲାଗୁନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ଧାରଣା, ତାକୁ ବେଶି ବେଶି ଖୋଇଦେଲେ ସେ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ବଡ଼ ହୋଇଯିବ, ପୁଣି ମୋଟାମୋଟି ହେବ, ବଳିଷ୍ଠ ହେବ । କେହି

ପଦେ କହିଲେ ସେ ରାଗି ଉଠିବେ । କହିବେ, ପିଲାଟାର ଖିଆପିଆରେ ଡାଆଣୀଗୁଡ଼ା ଆଖି ଦେଉଛନ୍ତି, ଦେହରେ ଲାଗିବ କିପରି ? କିଏ ସାହସ କରି ପଦେ କହିବ ? ସେଇଥିପାଇଁ ପିଲାଟାକୁ ବାରହନେ ଢେର ରୋଗ । ସେ ବି ଏମିତି ହୋଇଛି ଯେ ଯାହା ଯେଉଁଠି ଦେଖିଲେ ପାଟିରେ ଥୋଉଛି । ଠକଲା ।

ଯାହା ପଛେ ଖୁଡ଼ୀ କହନ୍ତୁ, ବଧାଟାଏ କି ଗୋଇଠାଟାଏ ଦେଉନ୍ତୁ ପଛେ, ସେ ବଦୁରର ଯତ୍ନ ନେବ । ନିଏ । ଦାନ୍ତପଦ ଘଷେଇ ଗାଧୋଇ ଦିଏ । ବଦୁରଠାରୁ ବଧା, ଥାପଡ଼ା, ଚମୁଟା, ବାଲଝିଙ୍କା ଖାଏ । ଛଳ କରେ ନାହିଁ । ହସି ହସି କଅଁଳେଇ କହେ ଛି, ସାନଭାଇ, ମତେ ମାରୁଛ ? ଆଜି ତମେ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବଟି ? ପାଠ ପଢ଼ିଛ ? ସହଳ ସହଳ କାମ ସାର । ତମୁକୁ ମୁଁ ପାଠ ପଢ଼େଇଦେବି ।

ପାଠ ନାମ ଶୁଣିଲେ ମାଷ୍ଟରଙ୍କର ବେତ, ଗର୍ଜନ ତର୍ଜନ ମନେ ପଡ଼େ । ବଦୁର ସୁଧାର ପିଲା ହୁଏ । ପୋଷା ମାନେ ।

ରାଣ୍ଡି ଉଠି ଗୁଣୁଣିଆ ଧରି ଓଳା ହୋଇଥିବା ଘରଟାକୁ ଆଉଥରେ ଓଳାଇ ବସେ । ପାଟିକରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଁ କହେ, ମଲାମରି, ଏ କି କାମ ଟୋ, ଘର ଓଳଆ ହେଉଛି ଯେ ଘରୁ ଅଳଆ ଗୁଡ଼ ନାହିଁ । ଏ କି ବାସନ ମଜା ? ମାଟି କାଦୁଅ ବଲବଲ ହୋଇ ଲାଗିଛି । ଛି, ଚହଟ ଚିକଣ ହେଇ ଝି ଖେପାରେ ଏ ଘରୁ ସେ ଘରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ କଅଣ କାମ ହବ ? ଆମକୁ ଏମିତି ଅସନା ଅସଣୁଣା କାମ କରି ଆସେ ନାହିଁ ।

ପଶ୍ୱ ଶୁଣେ । ମୁରୁକେଇ ହସେ । ରାଣ୍ଡି ଡେଙ୍ଗରେ ଉଠିବାର ଟେକିଫିପୁଡ଼ ଦେଉଛି । ଦେଉ, ବୁଢ଼ୀ ଲୋକ ତ ।

ବାହାର ଚୂଲିରେ ନିଆଁ ଜାଳେ । ଘରେ ଏଇନା ଉଠିବେ । ଦାନ୍ତ ଘଷିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଚାହା ଲୋଡ଼ା, ସେ ମଧ୍ୟ ଚାହାଖୋର ହେଲେଣି । ଦାନ୍ତ ଘଷି କପେ ଚାହା ନ ଖାଇଲେ ସେ ଆଉ କିଛି କରିବେ ନାହିଁ ।

ବାହାର ଚୂଲି ଉପରେ କେଟ୍‌ଲି ଥୁଆ ହୋଇଛି । ପାଣି ଗର୍ଜୁଛି । କୁଳିଆ ଠେକି ନେଇ କ୍ଷୀର ଦୁହିଁବାକୁ ଚାଲିଗଲାଣି । ସକାଳର କ୍ଷୀର ଚାହାକାମକୁ ପାଏ ନାହିଁ । ଦୁଇଟା ଦୁହାଁଳୀ ଗାଈ ପଡ଼ିଆ ହୋଇ ଆସିଲେଣି । ବରଷୀର ପର ସେରେ ହେବ କ୍ଷୀର ପ୍ରତି ଗାଈ ଦିଅନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଅଧେ ଏକା ମକରଙ୍କର ଚୁଡ଼ା ସଙ୍ଗକୁ ଲୋଡ଼ା । ବାକି ଅଧକରୁ ବଦୁର ଟିକେ ଖାଏ । ଯେତକ ବଳେ, ଉପରଓଳି ଚାହା ପାଇଁ ରଖାଯାଏ ।

ସଞ୍ଜବେଳେ ଦୁହାଁ ହୁଏ ଦେଢ଼ସେର କ୍ଷୀର । ଶୋଇବା ଆଗରୁ କୁବେର ପାଏହେବ ପିଇ ଶୁଏ । ସକାଳର ଚାହା ପାଇଁ ରଖି ବାକି-ତକରେ ମହି ପଡ଼େ । ତିନଦିନରେ ଗୋଳାହୋଇ ଲହୁଣି କାଢ଼େ ରାଈ । ସେ ଗଉଡ଼ଘର ଝିଅ । ଏଇ କାମଟା ତାକୁ ଭଲକରି ଜଣା ।

ପଦ୍ମ ଏତକ ବି କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସେ, କିନ୍ତୁ ରାଈ ଥଟ୍ଟାକରି କହେ, ଆଲୋ ହେ, ଭଣ୍ଡାରୀ ଘରର ଉବଉବା ଶଙ୍ଖୀବଲେଇ, ତୁ ହାତ ଦେଲେ ପାଣି ଫାଟିଯିବ । ଅଲୋ, ସାହାବ ବାପର ଝିଅ, ନହୁରୁଣୀ ଧରିବା ତୋ କାମ ଲୋ, ନହୁଣୀ ଧରିବା ତୋ କାମ ନୁହେଁ ।

କରୁ ସେ । ଏକା ଠାଆକରେ ଦଢ଼ଡ଼ି ବସ ଚର୍ ଚର୍ କରି ଦହି ଖୁଆରେ ଦହି ମୋହିଁବା କଷ୍ଟ କାମ ନ ହେଲେ ବି ନିକମା କାମ । ଗୋପପୁର ଗୁଆଳୀ, ଲବଣୀ ପିତୁଳା ଅଳିଅଳୀକୁ ସେ ଶୋଭାପାଏ । ନନ୍ଦପୁର ଗାଆଁରେ ଗୁଆଳୀମାନେ ଅଛନ୍ତି । ତେବେ, କୋଠିଆ ମୂଲିଆ

ମୂଷି ବେହେରାର ଘରଣୀ ଏଇ ରାଈ ତା ପୁଅ ଆକୁଳକୁ ନେଇ ଶଙ୍କରଙ୍କ ଘରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଛି ।

କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହେବ । ଶଙ୍କର ଓ ମକରବାବୁଙ୍କର ବୁଢ଼ା ବିପତ୍ନୀକ ବାପ ରଘୁନାଥ ସେତେବେଳେ ବଞ୍ଚିଥାଆନ୍ତି । ଦି ପୁଅ ଦି ବୋହୂ ଧରି ଘର କରୁଥାଆନ୍ତି । ଯବାନ୍ ଟୋକା ମୂଷି ବେହେରା ତାଙ୍କର କୋଠିଆ । ଦେହରେ ଖାମର ପରାକ୍ରମ । ରାମନବମୀ ଯାତରେ ସେ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ହନୁମାନ ହୁଏ । ହୁଁକାର ଛାଡ଼ି ଗଛଡାଳକୁ ମଡ଼ମଡ଼ କରି ଭାଙ୍ଗିଲେ ଜାବା ହୋଇ ପାଞ୍ଚ ଗାଁର ଦେଖଣାହାରୀ ଥାଟପଟାଳି ଚାହିଁ ରହିଥାଆନ୍ତି ।

ସେଇ ମୂଷି ବେହେରା; ରାତି ଅଧରେ କାଠି ଛୁଇଁଲା । ପୁଅ ମାଇପକୁ ଖାଉଁଦବୁଢ଼ା ରଘୁନାଥଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପି ଦେଇ ସେ ଚାଲିଲା ସ୍ୱର୍ଗଧାମକୁ ।

ସେଇଦିନରୁ ରାଈ ଏଇଠି । ତା ପୁଅ ଆକୁଳ ବି ଏଇଠି । ବୁଢ଼ା ରଘୁନାଥଙ୍କ ସେବା ରାଈ କରିଥିଲା । ସେ କେତେ ଆଶା ଦେଇ-ଥିଲେ, ଭାଙ୍ଗିଲା ଘର ମଜବୁତ୍ କରି ତୋଳାଇଦେବେ, ରାଈ ନାମରେ ପାଞ୍ଚମାଣ ଜମି ଲେଖିଦେବେ । ଆଶା ଦେଇ ଆଶାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ବିପତ୍ନୀକ ନେଇଥିଲେ । ମଲାବେଳକୁ ରାଈକୁ କାଣି କଉଡ଼ିଟିଏ ଦେଇଗଲେ ନାହିଁ ।

ସ୍ୱାମୀ ମଲାବେଳେ କେଜାଣି ବା ସେ ସୁକୁ ସୁକୁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଥିବ । ବୟସ ଥିଲା ମାଇପି, ଅଭିଆଡ଼ୀ ସାନ ଦିଅର ଶଙ୍ଖାସିନ୍ଦୂର ପିନ୍ଧାଇବାକୁ ନାହିଁ କରି ନ ଥାନ୍ତା । ବୁଢ଼ା ମଲାବେଳେ ସେ ବଡ଼ ପାଟିକରି ବାହୁନି ଉଠିଲା, ହା ମୋ—

ଆଉ, ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ପାଣି ପିଉଥିବା ଲୋକର ମୁଣ୍ଡ ଯେପରି ଉପରକୁ ଉଠିଲା, ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ପାଣି ଗୋଳିଆ ହଉଛି ।

କଥା ହେଇଯାଇଛି । ଗଡ଼ ଗଡ଼ ପକ୍ଷୀ କାନକୁ ବି ଆସିଛି । କେତେଥର ଭାବିଛି, ସଈ ନ ଡାକି ଆଈ ବୋଲି ପଦେ ଡାକିଦେବି । କାଳେ ସେ ଅବଗୁଣ ପାଇବ ବୋଲି ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ଚୁପ ରହିଛି ।

ମୋହୁଁ ସେ ଦହି ନନ୍ଦପୁର ଗୋଈ ।

କେଟ୍‌ଲରେ ପାଣି ଟଜିଲାଣି । କାହିଁ କେତେ ଦୂରରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେଣି । ଡେଙ୍ଗା ନଡ଼ିଆ ଗଛର କଅଁଳ ପତ୍ରର ଉପରେ ନରମ କିରଣ ଚକ୍‌ଚକ୍‌ ଦିଶିଲାଣି । ଶୁଭକାଉ ବୋବେଇ ବୋବେଇ ଅଧାର ପୁଞ୍ଜିଏ ଛା ହାତରୁ ଖାଇ ଗଛ ଉପରକୁ ଉଡ଼ିଗଲାଣି । ସବୁଦିନେ ସେମାନେ ବୋବାନ୍ତି । ଅଧାର ଖାଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ସବୁଦିନେ ସେମାନେ ଖବର ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ଖବର ଦିଅନ୍ତି, କାହାର ଶୁଭ ତ, କାହାର ଅଶୁଭ । ପକ୍ଷୀ ଜାଣେ, ତାପାଇଁ ଦୁନିଆରେ ଭଲ ଖବର ନାହିଁ କି ଅସାର ଖବର ନାହିଁ । ସବୁଦିନ ତାଆର ଏକାପରି ।

ଏତେ ବେଳ ହେଲାଣି, ଭାଇ ଉଠିନାହାନ୍ତି । ସବୁଦିନେ ସେ ଏମିତି ଡେରି କରୁଛନ୍ତି । ଯେତେ କହିଲେ ସେ ଉତ୍ତର ଦେବେ ନାହିଁ କି କଥା ମାନିବେ ନାହିଁ । ଆଲୁଅ ଜାଳି ବହି ଧରି ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ରାତି ଅଧ କରିବେ । ଆକଟି ନ କହିଲେ ଶୋଇବାକୁ ଯିବେ ନାହିଁ । ଏତେ ପାଠ ସେ କଅଣ ପଢ଼ନ୍ତି କେଜାଣି ।

ଖୁଡ଼ୀ ପଛରେ କହନ୍ତି, ଏଡ଼େ ବଡ଼ ପୁଅ, ଘରେ ନିକମା ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଫନ୍ଦି ଫିକର କରି କେଉଁଠୁ ଚାରି ପଇସା ରୋଜି ଘରକୁ ଆଣୁ-ନାହାନ୍ତି । ବସି ଖାଇଲେ ନଈବାଲି ସରେ । ଆଗରେ କହିବାକୁ ତାଙ୍କର

ସାହସ ହୁଏ ନାହିଁ । କାନ୍ଥବାଡ଼କୁ ଦେଖାଇ ପଛରେ କହିବା କଥା । କୁବେର କାନକୁ ଯାଏ ନାହିଁ ।

ସକାଳ ହେଲଣି । ଏତେବେଲଯାଏ ସେ ଉଠି ନାହାନ୍ତି । ପଖ୍ୟ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ଧାଇଁ ଯାଏ କୁବେରର କୋଠରି ଆଗକୁ । କବାଟରେ ହାତ ମାରେ । ଭାଇ ଭାଇ ବୋଲି ଡାକ ଛାଡ଼େ । ଉତ୍ତର ପାଏ ନାହିଁ ।

କବାଟ ଖୋଲି ଆଖି ମଳି ମଳି କୁବେର ଘରଭିତରୁ ବାହାରି-ଆସେ । ଆନନ୍ଦ ଉଲ୍ଲସିତ ଲୋଚନରେ ପଖ୍ୟ ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି କପାଳରେ ଲଗାଇ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ପ୍ରଣାମ କରେ । କହେ, ଦାନ୍ତ ଘଷିବାକୁ କାଠି ପାଣି ଦେଇଛି, ଯାଉନ୍ତୁ ।

ସୁଧାର ପିଲି ପରି କୁବେର ପିଣ୍ଡାକୁ ଚାଲିଯାଏ । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ପଖ୍ୟ ପଶେ କୁବେର ଘରେ ।

ସବୁଦିନ ପରି ଆଜି ପୁଣି ଘର ଅସନା ରହିଛି । ଖୋଲା ଆଲମାରିରେ ବହିର ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଛି । ଟେବୁଲ ଉପରେ ବହି ଦୁଇଟା ମୁହଁମାଡ଼ି ଶୋଇଛନ୍ତି । ଖବର କାଗଜ ଓ ମାଗାଜିନ୍ କେଇଖଣ୍ଡି ଘରକଣରେ ଗଦା ହୋଇଛି । ଫୁଲଦାମିର ମଉଳା ଫୁଲ ପେଣ୍ଡାକ ତଳେ ପଡ଼ିଛି । ଖ୍ରଟ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ସଫେଦ୍ ବିଛଣାରେ କାଳୀ ଦାଗ । ତକିଆ ପାଖରେ ଘଣ୍ଟା, କଲମ ଓ ଲୁଗାପୋଷାକଭର୍ତ୍ତି ଟ୍ରଙ୍କ, ସୁଟ୍‌କେଶର ଗୃହ ।

କେଉଁଥିରେ କଅଣ ଅଛି ପଖ୍ୟକୁ ଜଣା । ସବୁ ସେ ଖୋଲେ । ସଜାଡ଼ି ରଖେ । ବଡ଼ ହେଲେ ବି ଅତି ଉଦାସ, ଆଡ଼ବାଇଆ କୁବେର ଭାଇ ତ ତାଆର । ବଦ୍ରି ଓ କୁବେର ଭାଇ ଭିତରେ ସେ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ । ଦହେଁ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ତାଆର ସେବା ଓ ଯତ୍ନ । ମୁହଁ ଫିଟାଇ ଏକଥା କେହି କହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜଣେ କହି ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଆଉ ଜଣକ କହନ୍ତି ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେ ଜାଣନ୍ତି, ନ କହିଲେ ବି ସବୁ ହୋଇଯିବ ।

କୋଠରୀକୁ ସଜାଡ଼ି ସଫାସୁତୁରା କରିବାକୁ ପଦ୍ମାକୁ ବେଶି ବେଳ ଲାଗେ ନାହିଁ । ବିଜୁଳି ପରି ତାର ଚଳନ । ନିପୁଣ ଓ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହାତ ଦିଓଟି ସବୁ କାମ କରିଦିଏ । ଚଞ୍ଚଳ ଆଖି ଦିଓଟି ଚକ୍ର ପରି ଚାରିଆଡ଼େ ଭ୍ରମିଯାଏ । ଯାହା ଯେପରି କରିବାକୁ ଦୁଇ ହାତକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ ।

ଟ୍ରେଠ ଟେବୁଲ ଉପରେ କଣିକିଆ ହୋଇ ଗ୍ରାମୋଫୋନ୍ ଖୋଲା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ରେକର୍ଡ଼ଗୁଡ଼ା ପାଖରେ ଥୁଆ ହୋଇଛି । କେତେଦିନ ହେଲା ବଜା ହୋଇନାହିଁ । କେଉଁ ରେକର୍ଡ଼ ଭିତରୁ କେଉଁ ଗୀତ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରି ସଜ ସକାଳର ହସିଲା ପ୍ରକୃତିକୁ ଅଗଇ ପାରେ, ଦୋହଲାଇ ପାରେ ପଦ୍ମା ତାହା ଜାଣେ । ମନ କନ୍ଦରେ ସବୁ ସ୍ୱର ସବୁ ଗୀତ ଝଙ୍କୃତ ହୋଇଉଠେ । ସବୁ ଭଲ । ରେକର୍ଡ଼ ଲଗାଇବାକୁ ତାର ଭୟ ନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହେବେ । ନା, ଆଜି ସେ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କୁ ଚିଡ଼ାଇବ ନାହିଁ । ଥାଉ । ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ସଜାଡ଼ି ରଖେ ।

ଘଣ୍ଟାରେ ଚାବି ଦିଏ । ଫାଉଣ୍ଟେନ୍ ପେନରେ କାଳି ଭରେ । ଚାବି ନେଇ ଟ୍ରଙ୍କ୍ ଖୋଲେ । ସଫା ଲୁଗା, ଟାୱେଲ, ସୋପ୍, ଖୁର ବାକ୍ସ ପଦାକୁ କାଢ଼େ । ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଦେଖେ, ଭାଇ କଣ କରୁଛନ୍ତି । ପଦାକୁ ଆସେ । ସେ ଦାନ୍ତ ଘଷି ସାରିଲେଣି ।

କହେ, ଭାଇ, ଟେବୁଲ ଉପରେ ଖୁରବାକ୍ସ ରଖିଦେଇ ଆସିଚି । କୂଅମୂଳେ କୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଭରିଛି । ସାବୁନ ଟାୱେଲ ର୍‍ୟାକ୍‌ରେ ଅଛି । କାମ ସାର । ମୁଁ ଚା ଆଣେ ।

କୁବେର ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଏ ପଦ୍ମାର ମୁହଁରେ ।

ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ — ? ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକର ଦୃଷ୍ଟି ଭିତରେ ପଦ୍ମ ଦେଖେ ବିସ୍ମୟ, ଅନୁଶୋଚନା, ସ୍ନେହ, ସହାନୁଭୂତି ଏବଂ କାରୁଣ୍ୟ ଭାବ । ସବୁ ଯେପରି ଗଦ୍‌ଗଦ ଉଲ୍ଲାସର ଉଦ୍‌ବେଗ ତରଙ୍ଗ ଭିତରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରୁ କରୁ ଆତ୍ମଗୋପନ କରନ୍ତି ।

କୁବେର ଭାଇ, ଅନାହୂତ ଆସିଥିବା ଅଜଣା ଅଶୁଣା ଅରକ୍ଷିତ ଝିଅକୁ ଦିନେ ଘୃଣାଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ନାକ ଟେକୁଥିଲେ । ଘର ଛ ମାସରେ କଟକରୁ ଛୁଟିରେ ଫେରି ଆସୁଥିଲେ । ପଦ୍ମ ପାଖକୁ ଗଲେ ସେ ଦୂରେଇ ଯାଉଥିଲେ । ପଦ୍ମର ହାତରେ ପାଣି ଗିଲାସେ ପିଇବାକୁ ସେ କୁଣ୍ଠିତ । ମୁହଁ ଖୋଲି କହୁଥିଲେ, ଦୂରେଇ ଠିଆ ହ ।

ଇସ୍, କେଡ଼େ ଅସନା । ଦେହରେ ମଇଳା ଲୁଗା ଗନ୍ଧ ଛୁଟୁଛି । ପୁରୁକୁଠା ବାଳରେ ଭର୍ ଭର୍ ହେଉଥିବେ ବେତାଏ ଉକୁଣି । ଦୂରେଇ ଠିଆ ହ । ଛି, ଏ ଘରେ ପଶ ନା । ଗିଲାସ ମାଜି ପାଣି ଆଣିଛୁ ? ଗାଧୋଇଛୁ ? ପଳା, ପଳା । କେମିତି କୁନ୍ତଳା ସଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗ ହେବାକୁ ଏ ଛତରଖାଇ ଟୋକୀକୁ ବୋଉ କହୁଛି ଟି !

ପଦ୍ମ ଡରୁଛି । କଥାକୁ ଛଳ କରୁନାହିଁ । ଭାଇ ଯାହା ବାଛୁଛନ୍ତି, ସେ ସେମିତି ନିଜକୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ସୁଧାରିବାକୁ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।

ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ କଟିଯାଇଛି । ଧୀରେ ଧୀରେ ତାର ବୟସ ବଢ଼ିଛି । ପ୍ରକୃତି ବଦଳିଛି । ଭାଇଙ୍କର ଘୃଣା, ତାଚ୍ଛିଲ୍ୟ ଭାବ, ଆକଟ କଥା, ସମାଲୋଚନା ଓ ଦୂରେଇ ରହିବାର ଆଦେଶ କମିଛି ।

ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ମରଣ ପରେ ଭାଇର ସେବା କରୁଛି ଏକା ପଦ୍ମ । ସେବା କରିବା, ଆଦେଶ ପାଳିବା, ଯତ୍ନ ନେବାରେ ପଦ୍ମ କେବଳ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ନାହିଁ, ମନର ବ୍ୟାକୁଳତା ପ୍ରକାଶିଛି । କୁନ୍ତଳାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ଧାରଣା, ପଦ୍ମର ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ବ୍ୟାକୁଳତା ପାଖରେ ପରାଜିତ ହୋଇଛି ।

ଘୃଣା ଘୃଣା କରୁନାହାନ୍ତି । ପଦ୍ମର କାମ ବାଛୁନାହାନ୍ତି । ଆଜନ୍ତି କହୁନାହାନ୍ତି । ପଦ୍ମର ମନରେ ଛପି ଛପି ଆନନ୍ଦ ଜାଗେ ।

ପିତାଙ୍କର ମରଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ପଦ୍ମର ଉନ୍ନିଦ୍ର ସେବା, ମରଣସାଂଘୀର ଜୀବନପଣ ଯତ୍ନ କୁବେର ମନରେ ବିସ୍ମୟ ଭାବ ଜଗାଇଥିଲା । ସତେ, ସେଇ ବାଟରୁ ଗୋଟେଇ ଆଣିଲା ଝିଅ ଟା ସେ, ଏତେ କଥା କାହୁଁ ଶିଖିଲା ? କିଏ ଶିଖାଇଲା ? ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ବର୍ଷାଧିକ କାଳ ବାପା ଛଟପଟ ହେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନରକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭିତରେ, ଛଟପଟ ଜୀବନରେ ପଦ୍ମ ବରଷିଥିଲା ଅମୃତ—ବୀଣାଝଙ୍କାର କଅଁଳ କୋକିଳ କଣ୍ଠରେ ଭାଗବତ, ମହାଭାରତ, ରାମାୟଣ, ଗୀତା ଇତ୍ୟାଦିର ବାଣୀ ଢାଳିଥିଲା କାନରେ ।

ଆରେ, ଆରେ, ପଦ୍ମ ପଢ଼ିଜାଣେ ! କେବେ କେମିତି କଅଁଳେଇ କରି କୁବେର ପଦେଅଧେ କହିଥିଲା । ଘୃଣା ଓ ତାଚ୍ଛିଲ୍ୟ ଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତେ ମନରେ ଜାଗିଥିଲା କରୁଣାର ଭାବ, ଆହା-ଆହାର ସମବେଦନା ।

ପିତାଙ୍କ ମରଣର ବରଷକ ପରେ କୁନ୍ତଳାର ବାହାଘର । କୁନ୍ତଳା ଯିବାର ବରଷ ପୂରିଲାଣି । ପଦ୍ମ ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ବାଟରୁ ପାଦ ଖସାଇ ନାହିଁ । ସେ ଦୁଇମାଣ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଜମିର ଅଧିକାରିଣୀ, ତିନି ସହସ୍ର ଟଙ୍କାର ମାଲିକ । ଏହା ସେ ଭଲ କରି ଜାଣେ । ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଅଣା ହୋଇ ନନ୍ଦପୁର ଗ୍ରାମ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପାସ୍ ବହିରେ ଜମା ଅଛି ସେ ସବୁ ପାସ୍ ବହି ସିଏ ପାହାର ନେଇଯାଇଛନ୍ତି । ପାସ୍ ବହି ଖୋଲିଲା ବେଳେ ଦରଖାସ୍ତ ଫାରମରେ ପଦ୍ମ ଗୋଟିଏ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲା । କୁବେର ଯେତେବେଳେ ପାସ୍ ବହିଟି ଆଣି ପଦ୍ମ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ସେ ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼ାଇ ବହିଟି ନେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲା । ଆଖିରେ ଛଳ ଛଳ

ହେଲା ଲୋତକ । ପିତାଙ୍କର ସ୍ନେହର ଦାନ ! ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁ ବହିକୁ କୁବେର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଦରହସି ବିମ୍ପିତ ହୋଇ କହିଲା, ଥାଉ ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ । କୁବେର ପାଖରୁ ସେ ଚାଲିଯାଇଥିଲା । ଏବେ ବି ସେଇ ପାସ୍ ବହିଟି କୁବେରର ସୁଟ୍ କେସ୍ ପକେଟ୍‌ରେ ପଡ଼ିଛି । ପଶ୍ମୀ ହୁଏତ ଭୁଲିଗଲାଣି ।

ଖଟୁଛି ସେ ଦିନରାତି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ କିଣି ନେଇଛି । ଛୁଞ୍ଚି କାମରେ ସେ ପାରଙ୍ଗମ । କିଏ ଶିଖାଇଲା କୁବେର ଜାଣେ ନାହିଁ । କେବେ କେମିତି ସେ ଆଗରେ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଠିଆ ହୋଇ ମୁହଁ ପୋତି ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ, ଭାଇ, କଟକ ଯାଉଛ ପରା, ମୋପାଇଁ ଉଲ୍ ଆଣିବ, କଣ୍ଟା ଆଣିବ । ଆଉ ସୀବନ-ଶିଳ୍ପ ବହି ଦୁଇଟା ଆଣିବ ।

କୁବେର ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ । ପଶ୍ମୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା ନ କରିବାକୁ ତାର ସାହସ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ପଶ୍ମୀ ଦୁଇଥର ଅନୁରୋଧ କରେ ନାହିଁ ।

ନିଜପାଇଁ ସେ ଉଲ ମାଗିନିଏ ? କାହିଁ ତାର କଣ ? ଦାଦା, ଖୁଡ଼ୀ, ଭାଇ, ବିଦୁର ସଭିଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଜାମା କରିଦେଇଛି । କେତେ ପ୍ରକାର ଡିଜାଇନ୍ । ଯିଏ ଦେଖେ ଘଡ଼ିଏ ଅନାଏ । ଭଲ ଘରର ଝିଅବୋହୂମାନେ, ଯେଉଁମାନେ କାମ ଶିଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି କି ପଶ୍ମୀକୁ ଡକାଇ ନିଅନ୍ତି, ଛତରଖାଇ ଚାକରାଣୀ ଟୋକୀର ବିଚିତ୍ର ବିଚକ୍ଷଣ କାମ ଦେଖି ଈର୍ଷାରେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଜଳନ୍ତି । ହିନ୍ତସନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ରହି ସମ୍ଭାଳି ବାଧ ଦେଲା ପରି ପଦେ ଅଧେ ପ୍ରଶଂସନ୍ତି । ପୁଣି ପଚାରନ୍ତି, ତୋର କାଇଁ ବା ?

ଅକସ୍ମାତ ଥରେ ଅସାବଧାନ ବେଳେ କୁବେର ପଶ୍ମୀ କରିଥିବା ନୂଆ ଜାମା ପିନ୍ଧୁ ପିନ୍ଧୁ ପଚାରି ଦେଇଥିଲା, ତୋର କାଇଁ ? ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ପଶ୍ମୀ ପାଖରେ ନ ଥିଲା ।

ତାର ଏସବୁ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ସେ ଗୃହବାସୀ ପିଲା । ଖଣ୍ଡିଏ ଦେଶୀ ଚନ୍ଦ୍ରବୁଣା ଧଳା ଲୁଗା ହେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ । ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା ସେ ଦିଏ ନାହିଁ । ଦେହରେ ଓ ଅଣ୍ଟାରେ ଭଲକରି ଟାଣକରି ସେ ମୋଟ ଲମ୍ବ ଲୁଗା ଗୁଡ଼ାଇ ପିନ୍ଧେ ।

କୁବେରର ମୁହଁ ଉକିର ଦୃଷ୍ଟିପାତରେ ପଖୀ ପୁଲକିତ ହୁଏ । ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ ଉଲ୍ଲାସର ଅରୁଣିମା ଉକୁଟେ । ସେ ଫେରିଯାଏ ଚା କେଟ୍‌ଲି ପାଖକୁ । କେଟ୍‌ଲିରେ ପାଣି ଗର୍ଜୁଛି ।

କୁବେର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛୁ । ଏଥର ସେ ଯାହା କରୁ । ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଚା-ପୂର୍ଣ୍ଣ କପ୍ ସସର ମଝିରେ ରଖାହୋଇଛି । ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଉଠୁଛି ବାମ୍ଫ । ପାଖରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଥାଳିଆରେ ରଖାହୋଇଛି ଦୁଇଖଣ୍ଡ ବିସ୍କୁଟ । ସକାଳେ ଏତିକି ସେ ଭଲ ପାଏ । ଏତିକି ତାର ଯଥେଷ୍ଟ ।

ଝରକା ପାଖରେ ଥିବା ଛୋଟ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଧୋବ ଫରଫର ରୁମାଲ, ଟେବୁଲକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଚାରିପାଖେ ଓହଳି ପଡ଼ିଛି । ଟେବୁଲ ମଝିରେ ଈଷତ୍ ନୀଳ ରଙ୍ଗର ଲତାପତ୍ର କାମକୁଟକରା ଜାପାନୀ କାଚର ଫୁଲଦାନୀ । ସେଥିରେ ସଜଫୁଟା ଗୋଲାପ ଫୁଲ ଗୋଛା, ଗୋଲାପୀ ଗନ୍ଧରେ କୋଠରୀ ମହକି ଉଠୁଛି ।

କୁବେର ବିସ୍କୁଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଦାନ୍ତରେ ଭାଙ୍ଗି ସେଇ ଫୁଲଦାନୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ରହେ । ଚା କପ୍‌କୁ ଓଠରେ ଲଗାଇ ଶୋଷେ । ଚା'ଆର ଉଷ୍ଣତା ବାସ୍ନା ଗୋଲାପୀ ଗନ୍ଧରେ ମିଶେ । ଆଜି ଗୋଲାପ ଗୁଚ୍ଛ, କାଲି ହେନା, କେବେ ମଲ୍ଲୀ, ଚମ୍ପା, ରଜନୀଗନ୍ଧା । ଭିନେ ଭିନେ ।

ଗୋଟିଏ ଫୁଲଦାନୀରେ ସବୁ ଫୁଟେ । ଅଲଗା ଅଲଗା, ଅମିଶ୍ରିତ । ମନ ହୁଏ ଗ୍ରାମଫୋନ୍‌ରେ ରେକର୍ଡ଼ଟିଏ ଲଗାଇବ । କିଏ ଯେପରି ମନକୁ

ଶାସନ କରେ । ଅଶ୍ରାନ୍ତ ସ୍ମୃତି ସ୍ତୁପ ତଳର କେଉଁ ନିଭୃତ କନ୍ଦରେ ଗୁମର ଉଠେ । କୁବେର ଗୃ ଶୋଷେ । କାନରେ ପଡ଼େ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ନିତି-ସକାଳର ଗର୍ଜନ । କାଣୀ ବିଲେଇର କୁଜ ଅସରପା ଉପରେ ଚୋଡ଼ ।

ସାତ ବାଜିଲାଣି । ଗଛ ଗହଳ ଡେଇଁ ଘରମଥାନ ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୁହଁ ଦେଖେଇଲେଣି । ସୁମତିଙ୍କର ଉଠିବାର ବେଳ ହୋଇଛି । ଏ ଅଭ୍ୟାସ ତାଙ୍କର ଆଗରୁ ନ ଥିଲା । କୁବେରର ଜନନୀ ମଙ୍ଗଳା ଯେତେବେଳେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ, ଘରର ଘରଣୀ ହୋଇ ସବୁ କଥା ବୁଝାସୁଝା କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଡରରେ ସେ ସହଳ ସହଳ ବିଛଣା ଛାଡ଼ୁଥିଲେ ।

ଚମରେ ତାଙ୍କର ଚହଟ ଅଛି । ମୁହଁଟି ବି ସୁନ୍ଦର । ଗାଲ ଦିଓଟିରେ ବେଶୀ ମାଉଁସ, ହେଲେ ଦେହଟି ଦୁର୍ବଳ । କାଠପରି ହାତ ଗୋଡ଼ । ଚାଲିଲା ବେଳକୁ ଟଳନ୍ତି, ସତେ କି ପଡ଼ିଯିବେ । ମାଇପେ କହନ୍ତି, ଏଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ଶୁଖିଲା ପେଟରେ କଣି ଧରୁ ନାହିଁ । ଧରିଲେ ବି ରହୁ ନାହିଁ । ଫୁଲ ନ ମଉଳୁଣୁ ଫଳ ତଳେ ପଡ଼ୁଛି ।

ମୋଟା ସୋଟା ହେବାକୁ ଯିଏ ଯାହା କହେଇଛି ସେ କରିଛନ୍ତି । ଏପରି କି, ଗୋଟା ଗୋଟା କରି ସାତଟା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବେଙ୍ଗ ତରକାରି କରି ଗିଳିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଫଳ କିଛି ହୋଇନାହିଁ । କିଏ ପୁଣି କହିଲା, ଯେତିକି ଶୋଇବ ଦେହରେ ସେତିକି ମାଉଁସ ଲାଗିବ । କିନ୍ତୁ, ବଡ଼ ଜା ଓ ଦେଢ଼ଶୁର ଥିବାଯାକେ ରାତି ଅଧ ଆଗରୁ ବିଛଣା ଧରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ କି ସକାଳେ ବାସୀ ବିଛଣାରେ ଘଡ଼ିଏ ଶୋଇବା ବି ସମ୍ଭବ ନୁହେ ।

ସମ୍ଭବ ହେଲା ଦେଢ଼ଶୁରଙ୍କ ମରଣ ପରେ । ଜଞ୍ଜାଳ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ଘରର ସେ ଘରଣୀ । ସବୁ ପାଇଟି କରିବାକୁ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ବିଶେଷତଃ ପଦ୍ମ । ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ବାହାରିଲେ କାମ ସତେ କି ଆପେ ଆପେ ହୋଇଯାଏ । କୁବେର ଓ କୁନ୍ତଳାଙ୍କୁ ଡର ଭୟ ନ ଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଜଞ୍ଜାଳ ତ ଥିଲା ! କୁନ୍ତଳା ପର ଘରକୁ ଯାଇଛି । କୁବେରର ମୁହଁଫିଙ୍ଗା ଓଜର ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲେ ବି ନାକଟେକା ସ୍ୱଭାବ ଅଛି । ଅଳ୍ପ କଥା ସେ କହେ । ମୁହାଁମୁହିଁ ସୁମଣ୍ଡି କିଛି ନ ପଚାରିଲେ ଉପରେ ପଡ଼ି କୁବେର କେବେ କିଛି କହିବାକୁ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ଆଗକୁ ପ୍ରାୟ ଆସେ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଭେଣ୍ଡା ପୁଅ, ଯଦି କୁଆଡ଼େ ରୋଜଗାର ପାଇଁ କରିବାକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତା ସେ ଆହୁରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଯାଆନ୍ତେ । ସଞ୍ଜବୁଡ଼ୁ ଶୋଇ ଘୁଂଗୁଡ଼ି ମାରୁଥିଲେ ବି କେହି ଆଉ ଉଠାନ୍ତେ ନାହିଁ । ସେ ଶୋଇ ଶୋଇ ମୋଟା ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତେ ।

ସେ ଜାଣନ୍ତି, ପଦ୍ମ ଥିବାଯାକେ କୁବେର କେବେ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଯିବ ନାହିଁ । ପଦ୍ମ ତାକୁ ଛତିଶାକାଯୋଗ ଖଞ୍ଜି ଦେଉଛି । କେଜାଣି କି ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ତାଙ୍କ ଭିତରେ । ମନଗହନର କନ୍ଦି କନ୍ଦରେ ସନ୍ଦେହ ଅଣ୍ଡାଳ ହୋଇ ବୁଲେ । ରାଇକୁ ବିଶ୍ୱାସରେ କେତେ କଥା ପଚାରନ୍ତି ।

ରାଇ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସନ୍ଦେହ ମୂଳରେ ପାଣି ଢାଳେ । ହେଲେ କେହି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ବେଢଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ । ଛଳେଇକର କାନ୍ଥବାଡ଼କୁ ଦେଖାଇ ପଦ୍ମକୁ ସିନା କହିହେବ, କୁବେରକୁ କହିବ କିଏ ? ତାର କାନରେ ପଡ଼ିଲେ ଏ ଘରେ ପ୍ରଳୟ କାଣ୍ଡ ଘଟିବ । ଶେଷକୁ ସେଇ ଏକା ଟହଲା ପଡ଼ିବେ । ତେବେ ସେ ମନରେ ଆଶା ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି, ଚୋର ଘରେ ଅକସ୍ମାତ୍ ଦିନେ ଆଲୁଅ ଜଳିବ । ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ପାଣି ପିଇଲେ, ପାଣି ପିଆ ସିନା କେହି ଦେଖିବେ ନାହିଁ, ପେଟ ତ ଫୁଲି ଉଠିବ । ସମସ୍ତେ କହିବେ ପାଣି ପିଇଛି ।

ସହଳ ସହଳ ବଦୁରକୁ ଶୋଇ ପକେଇ ନିଜେ ବଛଣା ଧରିଲେ ବି ଛାଇନିଦ ଲଗେ ସିନା, ଘୁଂଗୁଡ଼ିଆ ନିଦ ଆସେ ନାହିଁ । ନିଦ ଭିତରେ ସପନ ମାଡ଼ିଆସେ । ସପନ ଭିତରେ ସନ୍ଦେହ ଲୁଚକାଳି ଖେଳେ ।

ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ବସନ୍ତି । ଆଲୁଅ ଟେକି କବାଟ ଖୋଲି ଧାଇଁ ଆସନ୍ତି । ପଶ୍ମ ଏତେ ରାତିଯାଏ ଚେଇଁଛି । ଉବର ଜାକି ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ ପୁରାଣ ପଢ଼ୁଛି । ଘଣ୍ଟି ଶୁଣୁଛି ।

ଲୋକଙ୍କ ଜାଣିବାକୁ ସେ ମକରଙ୍କଠାରୁ ଦଶ ବରଷ ସାନ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମନ ଜାଣିବାକୁ ସେ ମୋଟେ ବରଷ ସାତଟା ସାନ । ହିସାବ ଭୁଲ ପାଇଁ ତିନି ବରଷ ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇନାହିଁ । ସୁମତିଙ୍କ ବାପା ଜାଣି ଜାଣି ବରଷ ତିନିଟା କଳାବଜାର କରିଦେଇଥିଲେ । ସୁମତିଙ୍କୁ ସତରରେ ଯେତେବେଳେ ଊଣେଇଶି ପୂରି କୋଡ଼ିଏ ଚାଲିଲା, ସତେଇଶି ବର୍ଷର ଦରବୁଢ଼ା ବର ସଙ୍ଗେ ଷୋହଳ ପୂରି ସତର ଚାଲୁଥିବା ନବଯୌବନା ଝିଅକୁ ସେ ଅତି ମନଦୁଃଖରେ ଛନ୍ଦିଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଥିଲେ । ତାହାପରେ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ଏବେ ବି ତାଙ୍କୁ ପଇଁତିଶ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏବେ ବି ମନର କେଉଁ କୋଣରେ ଢିକି ଢିକି ହୋଇ ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି, କଣିଟିଏ ଧରିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଉହ୍ଳିବ । ସେ ମୋଟା ହୋଇ-ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଜାଆ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଫୁଲନାଡ଼ି କରି ବଦୁରକୁ ଟେକି ଦେଲାଦିନ ମକର ଦୂରେଇ ରହନ୍ତି । ବଦୁରର ଅର୍ଦଳିରେ, ତାଆର ସେବା ଯତ୍ନ ନେବାରେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ କଟିଗଲା । ମକର ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ସେ ବି ତାଙ୍କର ଦଣ୍ଡ ବୈଠକ ମୁଦ୍‌ଗର ସଙ୍ଗେ ଏକା ଥରେ ପ୍ରେମରେ

ପଡ଼ିଲେ । ତା' ଛଡ଼ା ତ ଘର କାମ ଅଛି । ପୁଣି ନବବଣି ପତ୍ନୀ ପାଖେ, ମକର ଚଳିଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସେ ।

ସନ୍ନ୍ୟାସ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଅଣ ? ସୁମନ୍ତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହାବୁଡ଼ା ଝଟକା ଦିନରେ ଥରେ ଅଧେ ଦେଖା ହେଲେ ହେଉଥିବ, ରାତିରେ ମୋଟେ ଦେଖା ହୁଏ ନାହିଁ । ରାତିରେ ସିନା ମନ ଉପବନରେ ସୁମନ ଫୁଟେ, ବାସ ଚହଟେ । ମନର ଫୁଲ ସକାଳର ଆଲୁଅରେ ମଉଳେ ।

ଜାଆ ମଲ୍ଲିକା ଘରର ବୋଝ ମୁଣ୍ଡାକୁ ଆସିଲା । ମକରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ଆସିବାର ଥର ବଢ଼ିଲା । କଥା ଅକଥାରେ ଆଳାପ କରିବା ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିଲା । କି କଥା ସେ ? ଘରର ହାନି ଲାଭ, ଭଲ ମନ୍ଦ । ଆଦ୍ୟ ବୈଶାଖର ବିଜୁଳି ପରି ମୁହଁରେ ହସ ଝଟକେ । ହସ ଛପେ । ବରଷା ଝରେ ନାହିଁ ।

ନ ଝରୁ । ଅନୁର୍ବର କ୍ଷେତର ଗୁଣ୍ଡରେ ବରଷା ଭେଦିଲେ ବି ଅଙ୍କୁର ହେବ ନାହିଁ । ଲଟାପତ୍ର ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଫଳ ଫଳିବ ନାହିଁ ।

ଦେହରେ ମାଂସ ଲାଗିଲା ବିନୁ ମନ କହିଲା, ସେ ଉର୍ବର ହୋଇଛନ୍ତି । ଗୋରା ଚମ , ତୋରା ହୋଇଛି । ଗହଣାଗାଣ୍ଠି ବସିଆଉଚି । ଲଟାପତ୍ର ମେଲି ଫୁଲଫଳ ଧରିବାକୁ ମନ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଉଛି ।

ହଁ ଚନ୍ଦୁର ବି ଫଳଟିଏ । ତାଙ୍କର କୋଳରେ ବଢ଼ୁଛି । ହେଲେ, ପଡ଼ୋଶ ଘରର କଖାରୁ ଉଙ୍କ ଏ ପିଢ଼ାକୁ ଲଟେଇ ଆସି ଫଳ ଫଳିଲା ପରି । ସବୁ ସ୍ନେହ ସବୁ ଅଧିକାର ଥିଲେ ବି ମୟୂର କି ହଂସ ଡିମ୍ବ କୁକ୍କୁଡ଼ାର ପେଟ ତଳେ ରଖିଲା ପରି ସେ ନ ହେବ ଏ କଥା କିଏ କହିବ ?

ମନ ଡାକୁଛି, କିନ୍ତୁ ଯାହାକୁ ଡାକୁଛି ସେ ପାଖରେ ଆତଯାତ ହେଉଥିଲେ ବି ଯେପରି ସାତ ସମୁଦ୍ର ସେପାରିରେ । ଦିଶୁଛନ୍ତି, ଧରି ହେଉନାହିଁ । ହାତ ପାଉନାହିଁ । ସବୁ ଇଙ୍ଗିତ ସବୁ ସଙ୍କେତ ବିଫଳ ହେଉଛି ।

ଘର ଘରଣୀର ସଙ୍କେତ କ ଇଙ୍ଗିତ ଲେଡ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ । ଫଇତା ନ ଦେଖି ଚନ୍ଦ୍ରା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଲୋକେ ପ୍ରଣାମ ହୋଇପାରନ୍ତି । କାଲ ଠାର କାଲର ମା ଜାଣିପାରେ । ଘର ଘରଣୀ ଯେପର ଧନ କେଉଁଠାରେ ଦେହର କ ମନର ଅଂଶ ପାଲଟିଯାଏ । ଆଖିରେ ଟିକଏ ଝଟକ, ଟିକଏ ଆଭାସ, ସ୍ୱରରେ ନ ଜାଣିଲ ପର ସାମାନ୍ୟ ଶିହରଣ, ବେଶଭୂଷା, ଚଳଚଳଣ ଓ ଅନୁରକ୍ତରେ ସାମାନ୍ୟ ଟିକଏ କେଉଁଠି-କଅଣରେ ମନର ସବୁଗ ପରସ୍ପରର ଆଖିକୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦଶେ । ଦୂରରେ ଥିବା ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣୀ ପାଖେଇ ଆସିବାକୁ ଆବ୍ର ଖୋଜନ୍ତି ।

—ମଶାରଟା ଝଡ଼ା ହୋଇ ପଡ଼ନାହିଁ । ଦେହଟା କାହିଁକି ଥଣ୍ଡା ଲାଗୁଚ୍ଛି । ଶୁଣିଲଣି, ସେ ଅମୁକର କଥା,—କଥା କହିବାକୁ ପାଖରେ ଲାଗିକର ବସିବା, ଅତି ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାର ଛଳନା ଭିତରେ ଟିକଏ ଅସାବଧାନତା—

ସବୁ ହୋଇଚ୍ଛି ବଫଳ । କେଜାଣିବା ବହୁବର୍ଷ ହେଲ ଅଲଗା ରହି ଏକୁଟିଆ ଜୀବନଟା ଆରେଇ ଗଲଣି । ସ୍ୱଭାବ ବଦଳଲଣି । ମନ ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପଥୁରିଆ ଧରଲଣି । ଫେନାଫେନର ତଡ଼ାଗ ଉପରେ ବସ୍ତୁ ଭିର ସର ପଡ଼ିଲାଣି ।

ଖୋସାର ବଉଳ ଫୁଲ ମାଳ, ମୁଣ୍ଡର ଦାଉ ଦାଉ ସିନ୍ଦୂର, ଆଖିର କଜଳଗାର, ପାନଖିଆ ପାଟିର ନାଲିଆ ଓଠ, ଧଳା ଦେହର ହଳଦିଆ ପୁଟ, ଝାଲିଆ ଶାଢ଼ୀ, ଝୁମୁ ଝୁମୁ ନପୁର ବାଜେଣି, ଅଳତା ବୋଳା ପାଦ—କଚ୍ଛୁ ମକରଙ୍କ ମନକୁ ଓଟାର ପାରୁନାହିଁ । ଏସବୁ ବି ଯେପର ତାଙ୍କ ଆଖିର ଅଭ୍ୟାସ ପାଲଟିଚ୍ଛି ।

ଅଥବା ?—

ହୋଇଥିବ । ବୁଢ଼ା ବୟସରେ ତାଙ୍କର ବାପେ ସଶଙ୍କୁ ଘରେ ଆଶ୍ରା ଦେଇଥିଲେ । ସେଇ ରକ୍ତ ମକରଙ୍କ ଦେହରେ ଅଛି । ନର ମାୟା ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ।

ମକର ବେଳେ ବେଳେ କେତେ ରାତିରେ ଫେରନ୍ତି । ସୁମନ୍ତଙ୍କର ମନ ଚିଡ଼ିଉଠେ । ଦି'ପଦ ଟାଣ ଟାଣ କରି ହାକିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ସାହସ ହୁଏ ନାହିଁ । ମକରଙ୍କର ଡେରିରେ ଫେରିବା ଅଭ୍ୟାସଟା ଆଜି ନୂଆ ନୁହେ । ସୁମନ୍ତ ଏ ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲା ଦିନୁ ଏହା ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଆଗେ ସେ ନିଜ ମନକୁ କୈଫିୟତ ଦେଉଥିଲେ—ସୁମନ୍ତଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ମୁହଁ ଓ ବେଦନା ମଉଳା ଆଖି ଦିଓଟିର ଉତ୍ତର ! ଚିହ୍ନା ପରିଚ ଘନିଷ୍ଠ ହେବାରୁ କୈଫିୟତ ଦେବା ଆଉ ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ବୟସ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଦାୟିତ୍ୱର ଓଜନ ବଢ଼ିଛି । ସେ ହୋଇଛନ୍ତି ଘରର ମୁରବୀ । ଗାଆଁର ଜଣେ ମାମଲତ୍‌କାର । କୈଫିୟତର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ ।

ତଥାପି ସୁମନ୍ତ ଚିଡ଼ିଉଠନ୍ତି ।

ଏତେ ରାତିଯାଏ ରହୁଛ, ଦେହ ଖରାପ ହେବ ।

ମକରଙ୍କର ପହିଲମାନ୍ ମୂର୍ତ୍ତି, ନିରୋଗ ଦେହକୁ ଚାହିଁ ନିଜ କଥାର ଅସାରତା ଉପଲବ୍ଧି କରି ତୁନି ହୋଇ ରହନ୍ତି ।

ମକର ଅଳପ ହସି ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି, କାଲି ସକାଳେ ଅଧିକ ଶହେ ଥର ଦଣ୍ଡ ବୈଠକ କଲେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ଯେ ।

କହିଲ, ଏତେ ରାତି ଯାଏ କିଏ ତେଇଁକରି ଅନେଇଁ ବସିବ ? ପଶ୍ମ ନାହିଁ କି ?

ସୁମନ୍ତଙ୍କ ହାଡ଼ରେ ନିଆଁ ଲାଗେ । ଟେଆଡ଼ା କରି ପଦେ ଟାଣ କଥା କହିଦେବାକୁ ମନ ହୁଏ । କେତେ ଆଡ଼କୁ ଭାବିଚନ୍ତି ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ତୁନି ରହନ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ । ମନରେ ସନ୍ଦେହ କୁହୁଳେ ।

ପରି ସିନା କେବେ ପିଲା ଥିଲା, ଏବେ ସେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ମାଇପିଟାଏ ହେଲାଣି । ତା ପାଖରେ ବେହେଲ ହେଇ ତାର ହାତ ଧରି ଶପିବା କି ବଳ କଷିବା ମିଣିପଙ୍କଟେଇଁ ଶୋଭା ପାଏ ନାହିଁ । ଝିଅ ଝିଆରି ହେଲେ ତ ଲୋକେ ପଦେ କହିବେ; ପରି ତ ଗୃହକରଣୀ ଟୋକଟା । ଛୁଆ, ସୋଗ ନୁହେଁ ଯେ ରୋଗ । ଷାଠିଏ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା ତେର ବରଷ ଝିଅକୁ ଘରଣୀ କରି କୋଳରେ ପିଲା ଖେଳାଉଛନ୍ତି ତ ! ମକର ବୁଢ଼ା ହଡ଼ା ନୁହନ୍ତି । କେଜାଣି ତାଙ୍କ ମନରେ କଅଣ ଅଛି । ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ଚାଲନାହିଁ ତ ? ନଅାଁ ନାଗୀ ଟୋକୀଟା କୁଆଁଡ଼ ହେଲେ ପଳାଉନାହିଁ । ରୂପ ଯୌବନ ଝଟକୁଛି । ଆଶ୍ରା ଦେବାକୁ ଲୋକେ ଆଗେଇ ଆସିବେ ।

ଭଣ୍ଡାରୁଣୀ ଟୋକୀ ଭାତ ବାଢ଼ିବ ?

ଡେକ୍‌ଚିରେ ରନ୍ଧା ହୋଇନାହିଁ ?

ରାତି ଟମ ଟମ ହୋଇ ସୁମନ୍ତ ଶୋଇବାକୁ ଆସନ୍ତି, ଶୋଇଲା ଘରର କବାଟ ଦୁଲ୍ ଦାଲ୍ କରି ବନ୍ଦ କରନ୍ତି । ପରି ତ ଅଛି, ମୋର କି ଲୋଡ଼ା ?

ସେଇ ପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡରେ ବସା ବାନ୍ଧିଛି । ସେଇ ପୁଣି ସମସ୍ତଙ୍କର ସବୁ କରିବା କରୁ । ଗଳା ଭୂଇଁ ଫଟେଇ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିବେ । ପଦ ମେଲିଲେ ସମସ୍ତେ ଚହଲିବେ କି ଗଛ ।

ପରି କବାଟ ବାଡ଼େଇ ଡାକେ, ଖୁଡ଼ୀ, ଖୁଡ଼ୀ, ଖୁଡ଼ୀ—

ବରକୁଆ ଜବାବ ପାଏ, ବାଢ଼ି ଦେ ଲୋ ଚୂଲପଣୀ । ମୋ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଜ ଖାଇବ ନାହିଁ । ଦ୍ୱେକ୍‌ଚରେ ତ ଗନ୍ଧ ମଚ୍ଛି— ।

ପଣ୍ଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରେ । ମକରଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ । ବିଛଣା ପାରି ତାଙ୍କ ଶୋଇବା ପାଇଁ ଆୟୋଜନ କରେ ।

ବାଆଁରେଇ ହୋଇ ସୁମନ୍ତ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଜପନ୍ତି । ପଣ୍ଣକୁ ଠାବ କରନ୍ତି । ମୁହଁ ଫଣ ଫଣ କରି ଭେଷଘରକୁ ଯାଇ ବଦୁର ପାଇଁ ଗିଲସରେ କ୍ଷୀର ନେଇ ପୁଣି ଘରେ ପଶନ୍ତି ।

ଝୁଣ୍ଡୀ, ଖାଇବ ନାହିଁ ?

ପଣ୍ଣ ଉତ୍ତର ପାଏ ନାହିଁ । ଘରି କାମ ଶେଷ କରି ରାତି ଅଧରେ ଉପାସରେ ସେ ଶୁଏ । ଗାଈ ଉପାସ ରହି ପାରେ ନାହିଁ । ଆଖି ବୁଜି ଅନ୍ଧାରରେ ଭୋଜନ କରେ । ନିଜେ ନିଜର ମନକୁ ବୁଝାଇ କହେ, ହଁ, ଏ ଯୁଗରେ କିଏ ଜାତିପତି ରଖି ବସିଛି । ହାଡ଼ି ହାତରେ ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖାଉଛି । ପଣ୍ଣ ତ ଭଲ ଘରର ଝିଅ । ଗାଈ ଅନ୍ଧାରରେ ଖାଇବାକୁ ସୁଖପାଏ । ନିଜର ଖିଆ ସେ ନିଜେ ଦେଖେ ନାହିଁ । ଦିନବେଳେ ବି ସେ କବାଟ ଆଉଜେଇ ବସେ ।

ଗାଈ ପୁଅ ଆକୁଳ ଆଗକୁ ଅନେଇଁ ଖାଏ । ପନ୍ତରରେ ଯେତେ ଡାକୁଥିଲେ ବି ସେ ମନା କରି ପାରେ ନାହିଁ । ପଣ୍ଣ ତାକୁ ପରଷି-ଦେଉଛି । କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ । ପଣ୍ଣ ମୁହଁକୁ ବଲ ବଲ କରି ଚାହିଁ ରହିବାକୁ ସେ ଅଲଜ୍ଜକକୁ ଲଜ ମାଡ଼େ ନାହିଁ ।

ପଣ୍ଣ କହେ, ଉଠ୍ ଏଥର, ଖାଉଥିବୁ କି ?

ଆକୁଳ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠେ । ଉଠିଲାବେଳକୁ ବୁଝେ, ଗ୍ରାସଟା ଆଜ ଭଲ ହୋଇଛି । ଦିନେ ଦିନେ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ଦେହ ବଗିଡ଼ିବା ଭଲ । ତାଙ୍କର ହାତ ପରସା ।

ସୁମନ୍ତ ଏବେ ଘନ ଘନ ରୁଷନ୍ତି । ତଥାପି ମକରଙ୍କର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେମିତି ତାଙ୍କର ଅଟଳ କଥା । ପିଲାଳିଆ ଢଙ୍ଗ । ରାଗରୋଷ ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ରାତି ପାହିଲେ ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଡାକ ଛାଡ଼ନ୍ତି, ହଇ ଗୋ, ଶୁଣିଲଣି— ।

ତାଙ୍କର ଗେହ୍ଲାଳିଆ ଡାକ ଶୁଣିଲେ ସୁମନ୍ତ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଦେହକୁ ଓ ହସିଲା ମୁହଁକୁ ଅନେଇଁ-ଦେଲେ ସବୁ ରାଗ ସବୁ ଅଭିମାନ ଉଭେଇଯାଏ ।

ପଚାରନ୍ତି, କଅଣ ?

ଦେହ ଟିକେ ଭଲ ଲାଗୁଛି ? ଘର ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଛି ।

ସୁମନ୍ତ କେବେ କି ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି । ସେ ଯେ ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଛନ୍ତି ଏହି ଧାରଣା ତାଙ୍କର ଛୁଟି ଥିବାଏ । ପ୍ରଚୁର ଭୋଜନ କରି ପ୍ରଚୁର ଶୟନ କରିବାକୁ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଫଗୁକୁ କରନ୍ତି ଆଦର । ସବୁ କାମ ସେ କରିଦେବ । ତାଙ୍କୁ କେହି ବିରକ୍ତ କରିବେ ନାହିଁ ।

ପୁଣି କେବେ ମୁଣ୍ଡରେ କି ପୋକ ପଶେ । ସକାଳୁ ଉଠୁ ଉଠୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ—ସକାଳୁ, କାହା ମୁହଁ ଗୁହିଁଲିଟି । ଯେତେ କହୁଛି, ମୁଁ ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଆସି ମୁହଁ ଦେଖାଇବୁ ନାହିଁ, ଅଲକ୍ଷଣୀ ଛତର-ଖାଇ ମୋ କଥା ମାନୁନାହିଁ । ଚୁଲିପଶୀ ହେଲେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ମରୁନାହିଁ ।

ପଶ୍ମ ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲା ପରି ବଛଣା ଟେକ ଘର ଓଳାଏ । ମନରେ ଛଳ ନାହିଁ । ପଦାକୁ ଆସି କହେ, ଆଗ ଗୁ ଖାଇବ ନା ଗାଧୋଇଯିବ ?

ସୁମତି ଗୃହିଁଦଅନ୍ତି ତା ରୂପକୁ । ସେଇ ମାଙ୍କଡ଼ ଛୁଆଟା ପୁଣି ଏମିତି ତ୍ରିପୁରମୋହିନୀ ହେଲା ! ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୁର ନାହିଁ । ଆଖିରେ କଜଳ ନାହିଁ । ଦେହରେ ଦାମିକା ଶାଢ଼ୀ ନାହିଁ । ଗହଣା ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ରେ ଅଳତା ନାହିଁ । ତଥାପି କେମିତି ଠାକୁରାଣୀ ପରି ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ମାଛ, ମାଂସ, ଘିଅ, ଦୁଧ ସବୁ କାରବାର ସେ କରେ । କଣ୍ଠ ତୁଣ୍ଡରେ ଦଏ ନାହିଁ । ପଖାଳ ତାଟିଆଏ, ଶାଗ ଟିକଏ ଅଇଁଠା ସକୁଡ଼ ଘାତ ପୁଞ୍ଜାଏ । ଦେହରେ ମାଛି ବସିଲେ ଖସି ପଡ଼ିବ ।

ଏଇଆକୁ ଦେଖି କୁବେର ଓଠ ଗୃଣ୍ଟୁଛନ୍ତି । ଘର ଛାଡ଼ ପଦାକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଉନାହାନ୍ତି । ଯେତେ ଯୁଆଡ଼ୁ ବାହାଘରର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆସୁଛି ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏଇ ପିଶୁଣୀ କମିଆଁ କରିଛି !

ଆଉ, ଏ ଦରବୁଢ଼ା ବଦୁର ବାପାଟା ! ସେ ବ ଯାକୁ ଦେଖି ମାଳା ଜପୁଛନ୍ତି । ବାହାହେଲା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଛାଡ଼ି କରି ଅଲଗା ରହୁଛନ୍ତି ! ହୁଁ, ମନେ ମନେ କାଣୀ ପିଠା ଖାଉଛ ।

ଓହୋ, ଏ ପଶ୍ମ, ଯେଉଁ ତ ରୂପ । ଶଙ୍ଖୀ ବଲେଇ । ଡେଙ୍ଗା ଡାଳଗଛ । ମୁହଁଟା ସେମିତି ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ ତ । ଏଇଥିପାଇଁ ସକ ସକ ? ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ ଗ୍ଲାତରେ ଚଢ଼ି ଟୋକାର ଜଉଟା ଉପାଡ଼ି-ଦେବ । କେଉଁ ସୋଇଁ ଘରବାଟେ ପଳେଇବ ଦେଖିବ ଯେ । ମନ ହେଉଛି, ଏଇ କାଠ ଫାଳଆଟା ତା ମୁହଁକୁ ପକେଇବ ।

ହେଲେ, ପଶ୍ମ ତ ଗରିବ ନୁହଁ । ବ ମାଣ ଜମି । ହାତରେ ଅଛି ତିନ ହଜାରେ । ଏବେ ସେ ଅଛା କଲା ପରି ହସୁଛି । ମନକୁ ମନ କେତେ

ପାଠ ପଢ଼ିଲଣି । କେତେ ବିଦ୍ୟା ଶିଖିଲଣି । ମାରିବାକୁ ଲାଜ ମାଡୁଛି ।
ସେ ହସିଦେବ ! କୁଅଡ଼େ ହେଲେ ପଳାନ୍ତା ।

ଆଣ୍ ଗେଲ୍, ଗୃ—

ଯେଉଁ କୁଟୁମ୍ବର ଜଣେ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ସେ କଟେଇଛି, ଯେଉଁଠି ପାଞ୍ଚ ବରଷର ନଙ୍ଗୁଳୀ ଉଡ଼ିଲା ପିଲାରୁ ସତର ବର୍ଷର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହୋଇଛି, ପାଟିଲାର ହୋଇଛି, ଯେଉଁଠି ଘୃଣା, ନାକଟେକା, ଦୁରେଇ-ରହ କାହୁଁ - ଅଇଲାର-ଛତର-ଖାଇ ଅସମା ଟୋକୀର କରଛଡ଼ା ଭାବକୁ ସର୍ବସହଣୀ ଗୁଣରେ ସେ ଓଲଟେଇ ଦେବାକୁ କ୍ଷମ ହୋଇଛି, ସେଇଠି ବାର ବରଷ ଭିତରେ କେତେ କେତେ ଘଟଣା ତା ଜୀବନରେ ଘଟିଯାଇଛି । ପଶ୍ମିର ସବୁ ମନେ ଅଛି । କେଉଁ କଥାକୁ ସେ କେବେ ଛଳ କରିନାହିଁ । କାହା ଉପରେ କେବେ ରାଗିନାହିଁ । ଅଭିମାନ କରିନାହିଁ । ଛାତି ଭିତରେ ଯେତେ ଛପିଲା ଭାବ ସବୁ ତାର ନିଜର । କାହାର ଆଗରେ ମନର ଅନ୍ଧାର କବାଟ କେବେ ଖୋଲିନାହିଁ । ଭାବନାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇନାହିଁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଯାଇଛି । ତଥାପି କୌଣସି ଘଟଣା ବା ଘଟଣାର ଭବିଷ୍ୟତ ସେ କେବେ ସପନରେ ଦେଖିନାହିଁ ।

କେବେ କେମିତି ସପନ ଦେଖିଛି ସେହି ଗୋଟିଏ କଥା—ଅଜ୍ଞାତ ଜୀବନର ଝାପସା ଦୃଶ୍ୟ, ମାଆର ସ୍ନେହ ଆଦର, ପିଠି ଆଉଁସା । ମାଆର କଅଁଳ କୋଳ, ଉଷୁମ ନରମ ଛାତି । ଝଡ଼ ବରଷା । ମାଆର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ସତେ ଯେପରି ସେ ସପନରେ ଆସି ମନେ ପକେଇ ଦେଇଯାଏ—ଆଲୋ ପଶ୍ମି, ତୁ ଏଇଆ ଥିଲୁ । ମନେ ରଖି ଥା । ଆଲୋ ଝିଅ, ଦୁନିଆର ବାଟେ ବାଟେ ତୋତେ କୋଳରେ ଧରି ବୁଲିଛି । ସହସ୍ର ପିଣ୍ଡାରେ

ବସି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇଛୁ । ଆଶ୍ରା ଲୋଡ଼ୁଛୁ । ଆଶ୍ରା ପାଇନାହିଁ । ଅଲୋ ମା, ଦୁଃଖ ଶୁଣିବାକୁ ସମସ୍ତେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଛନ୍ତି । କୁତୂହଳୀ ହୋଇଛନ୍ତି । କେହି ଆମର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବାକୁ ମନ ବଳେଇ ନାହାନ୍ତି । ବାଟୋଇ ଅନାଥିମାର କଥାକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିଛନ୍ତି । ସନ୍ଦେହ ଆଖିରେ ଅନାଇଛନ୍ତି । ଆଲୋ ପକ୍ଷୀ, ତତେ ଘୁଡ଼ ଯାଉଛି—

ରାତି ଅଧରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼େଇ କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ପକ୍ଷୀ ? କି ସପନ ତୁ ଦେଖିଲୁ କି ? ଢେର୍‌ବେଳ କାଳ ଏକା ଆଖିରେ ପଦାକୁ ଅନେଇଁ ରହିଥିଲୁ ଯେ—!

ପକ୍ଷୀ ଲୋତକ ପୋଛିଲା । ହସିଲା ଓଠରେ କହିଲା, ବିଶ୍ୱାସ କର କି ନ କର, ସେଇ ପୁରୁଣା ସପନ ଲୋ ବାଈ ! ପୁଣି ମୋର ମା ଆସି ସପନ ଦେଖାଉଥିଲା—

ମନା କରିଦେଉନୁ ଆସିବାକୁ । କେଜାଣି କେଉଁ ଅପରାଧରେ ପଡ଼ି କେବଠୁଁ ସେ ମରି ପ୍ରେତ ହୋଇଛି । ସଂସାରରେ ତ ଆଉ ତୋ ଛଡ଼ା ତାର କେହି ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ତୋ ପାଖ ଘୁଡ଼ ଯାଉ-ନାହିଁ । ମୋ କଥା ମାନ, ତାକୁ ଆସିବାକୁ ମନା କରିଦେ ।

ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ସ୍ୱପନ ଦେଖେଁ ବାଈ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପାଞ୍ଚ ବରଷର ପିଲା ହୋଇଥାଏଁ । ବାର ବରଷ ଯେ ଗଡ଼ିଗଲାଣି ଆଉ ପରଘରେ ଆଶ୍ରା ନେଇ ମୁଁ ଯେ ଏଡ଼େଟାଏ ହୋଇଗଲିଣି, ଏକଥା ମୋର ମୋଟେ ମନେ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ତେଉଁ ରଖା ନାଇବୁ ?

ସେଥିରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ।

ଦେହ କଳେଇବୁ ?

ସେଥିରେ ବି ମୋର ପରତେ ନାହିଁ । ପରତେ ହେଲେ ବି ଦେହକଳାରେ କି ଲଭ ? ସେ ତ ଦେହରେ ବସେ ନାହିଁ; ମନରେ ପଶେ । ମୁଁ କହୁଛି, ଆସୁଛି ତ ଆସୁଥାଉ ସେ, ମନା କାହିଁକି କରିବ ?

ଗାଈ କହିଲା, ପଢ଼ିଲୁ ଜାଣିଲୁ ଝିଅଟି ତୁ, ତତେ କି କଥା ବତେଇବି ? ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ସେପୁରକୁ ଯିବା ଲୋକ ଏପୁରକୁ ଆସିବା ଭଲ ନୁହେଁ । ଯେତେ ଦିନଯାଏ ତୁ ପର ପୁଅର ହାତ ଧରି ନ ଯାଇଛୁ, ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ତୋ କୋଳରେ ପିଲା ବକଟେ ନ ଖେଳିଛି, ସେତେ ଦିନଯାଏ ତୋ ମାଆର ପ୍ରେତ ତୋ ପାଖକୁ ଏମିତି ଆସୁଥିବ । ଏଇକଥା ସେ କହିବାକୁ ଆସେ । ତାର ତ ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ତୋ ପେଟର ପିଲାକୁ ତାର ଆଶା । ସେଇ ବଡ଼ ହୋଇ ହାତ ଟେକା ପାଣି ଟଳେ ଟେକିଲେ ତୋ ମାଆର ପ୍ରେତ ମୋକ୍ଷ ହୋଇଯିବ । ନୋହିଲେ, କଲବଲ ଛଟପଟ ହୋଇ ଏମିତି ତୋ କଣ୍ଠକୁ ଗନ୍ତା ଅଧରେ ଧାଇଁ ଥିବ । ଡେଉଁ ଗଆ ନାଇଲେ କି ଦେହ କଳେଇଲେ ସେ ମାନିବ ନାହିଁ । ହଁ, ଦେହରେ ମନରେ ନ ପଶି ଦୂରରେଇ ଠିଆ ହେବ ।

ପଶ୍ମ ଚୁନ ରହିଲା । ବେଳେବେଳେ ଗାଈ ଭଲ କଥା କହେ । ବେଳେବେଳେ ପୁଣି ପାଞ୍ଚକଥା ଲଗେଇ ମିଛ କହି ନାଦୁଗାପଣ କରେ । ମୁହଁକୁ ଅନେଇଁ, ଆଖି କାନ ଛୁଇଁ, ସଂସାରରେ ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀ ଥିବାର ଜଣାଅଛି ସମସ୍ତଙ୍କ ନାଁ ନିଘୃମ ପକାଇ ସେ ଅଜବ ମିଛ ଗପେ । ଯାହା ନାମରେ ଗପେ ସେ ବଲବଲ କରି ଅନେଇଁ ରହେ । ଶୁଣେ । ମନକୁ ମନ ପଗ୍ଗରେ, ସତ କଅଣ ଭୁଲରେ କହିଦେଇଥିଲି ? କେଜାଣି, ହୋଇଥିବ ।

ଗାଈର ମିଛ କଥାର ସାକ୍ଷ୍ୟ-ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ ସେ ବହୁବାର ପାଇଛି । ବିନା ଦୋଷରେ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଆଜଯାଏ କେତେଥର ଗାଳି-ମାଡ଼ ସହିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଗାଈ ସଙ୍ଗେ ଗୃହପଦ ଦୁଃଖସୁଖ ହେବାକୁ ତାକୁ ଡର ମାଡ଼େ । ଗାଈକଥାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଲେ ଯଦି ଚଳିଯିବ ସେ ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ ।

ତୁନି ରହିଲୁ କାହିଁକି ପଶ୍ମି ? କୁନ୍ତଳା ଦେଈଙ୍କ ଘର ବାରିକ ଟୋକା ଶୁକୁଟା କଣ ନାକସି ପିଲା ? ଦେଈ ଆମର କେଡ଼େ ଶରଧାରେ ଚିଠି ଲେଖି ତାର ହାତରେ ପଠେଇଥିଲେ । ସେଇ କଥା ଲେଖି ଆଉ ତିନିଥର ଚିଠି ଦେଲେଣି । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କୁ ଲେଖିଲେ, ବାବୁଙ୍କୁ ଲେଖିଲେ । ତୋତେ ବି କୁଆଡ଼େ ଲେଖିଥିଲେ ?

ହଁ ।

ବେଉସି ଦେଇନୁ ?

ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ଲୋ ? କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପରି ଦିଶିବ । କଳା ହେଲେ କି ହେବ, ରୂପଟି ଭଲ । କେମିତି ବଳଦ ପରି ଦେହ ଦେଖିଲୁ ତ । ଭଲ ହେବ ଲୋ ପଶ୍ମି ! ନେଁ ନାହିଁ, ନେଞ୍ଜରା ନାହିଁ । ପିଲାଦିନୁ ବାପା ମା ନାହାନ୍ତି । ଛେଉଣ୍ଡ । ଜୋଇଁଙ୍କ ଘରେ ପୁଅ ପରି ବଢ଼ିଛି । ମଣିଷ ହୋଇଛି । ବାଗର ପିଲା । ତୁ ଗଲେ ଆମ ଦେଈଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବୁ । ମୋ ସାନ କୁହା ମାନ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ଆଗରେ ନ କହ ପଛେ ମୋ ଆଗରେ ହଁ କହି ଦେ— ।

' କହିଦେବ ? ପଶ୍ମର ମନକୁ କିଏ କୁତୁକୁତୁ କଲା । ଏ ଘରୁ ତାକୁ ବିଦା
ହେବାକୁ କାହିଁକି ଏମାନେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି ? ଗଣିର ସ୍ୱାର୍ଥ
ୁ । ପଶ୍ମ ଏ ଘରୁ ଗଲେ ଗଣିର ସୁଯୋଗ ପଡ଼ିବ । ଧାନ, ଚୂଉଳ, ବିରି,
ତ୍ରିଆ ଲୁଟିନେଇକରି ହରଣଚାଲ କରିବ । ଶରଧା ଗୁଡ଼ିଆଣୀ ଘରେ
ଇ ମୁଡ଼ି ଉଖୁଡ଼ା, ବରା, ପିଠା ଖାଇବ । କେତେ ଥର ପଶ୍ମର
ଗୁଡ଼େ ପଡ଼ିଛି । ଦେଖି ନ ଦେଖିଲା ପରି ସେ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଦେଇଛି ।
ନଉ, ବୁଢ଼ୀଲୋକ । ଶୁଖିଲା ଧାନ ହେଁସରୁ ଖୁମ୍ପାଏ । ସରିଯିବ ନାହିଁ ।
ଆପି ଗଣିର ଛାତି ଦକ ଦକ । ବାଘର ଫାନ୍ଦକୁ ଡର । ପଶ୍ମକୁ ଏ ଘରୁ
ଦା କରିବାକୁ ତରବର । ସେଇଥିପାଇଁ ଶୁକୁଟାର ଗୁଣ ବାଖିଣୁଛି ।
ଲୁକୁ ତାଳଗଛ ଧରେଇ ସେ ହେବ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ।

ଏକା ଗଣି ନୁହେଁ, କୁନ୍ତଳାଙ୍କର ଜଗର ଲାଗିଛି ପଶ୍ମକୁ ପାଖକୁ
ନେବେ । ଶୁକୁଟାକୁ ବାହା ନ କଲେ ଏକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ
ହିଁ । ଲେଖୁଛନ୍ତି—ଶୁକୁଟା ଏକୋଇଶ ବର୍ଷର ଭେଣ୍ଡା । ବାପା ମା
ଦିନୁ ମରିଛନ୍ତି । କୁନ୍ତଳାର ସ୍ୱାମୀ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଘରେ ବଢ଼ି ମଣିଷ
ହୋଇଛି । ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ସଦାବେଳେ ଛାଇ ପରି ଲାଗିଥାଏ ।
ବୁ କାମରେ ନିପୁଣ, ଭଲ ନିହତି । ଶଶୁର, ଶାଶୁ, ସ୍ୱାମୀ ଓ ଘରର
ଜମାନେ ଶୁକୁଟାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଭଲ ହେବ । ପଶ୍ମ ସୁଖରେ
ହିବ ।

ଶଶୁରେ କହିଛନ୍ତି, ଶୁକୁଟାର ହାତକ ହାତ ହେଲେ, ତା
ପର ଯେଉଁ ଘରବାରି ଠିକାରିଣ ପାଇଁ ବାରବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ନିଲାମ ନେଇ
ବ ବାଇଗଣ ବାଡ଼ି, ବଗିଚା କରିଛନ୍ତି, ସେତକ ସେ ଶୁକୁଟାକୁ
ବାଇଦେବେ । ତା ନାମରେ ଲେଖିଦେବେ । ଶାଶୁ କହିଛନ୍ତି, ଶୁକୁଟା
ଙ୍କର ପୁଅପରି ବଢ଼ିଛି । ସାନ୍ତାଣୀ ନ ଡାକି ମା ବୋଲି ଡାକୁଛି ।

ଶୁକୁଟା ଘରକୁ ଘରଣୀ ଆଇଲେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ହବଖରା ଘର ଛୋଳେଇଦେବେ । ସୁଗ୍ରୀବ କହିଛନ୍ତି, ବୟସରେ ଶୁକୁଟା ତାଙ୍କଠ ମାସ ଦୁଇ ବଡ଼ ହେଲେ ବି ଯେତେବେଳେ ସେ ଭାଇ ବୋଲି ଡାକୁଛି ବାପାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ଅବଶ୍ୟ ସେ ଶୁକୁଟା ନାମରେ ଦୁଇମାଣ ଭଲ ଜମି ଲେଖିଦେବେ ।

ଶଶୁର ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ ଶୁକୁଟାର ବାପ ଭଣ୍ଡାରୀ ବୁଦ୍ଧିରେ ପଡ଼ି କଅଣ କେବେ କହିଦେଇଥିଲା । ସେ ହସିଦେଇ ଭଣ୍ଡାରୀ ବାପୁଡ଼ାର ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲେଇ ନିଜ ଦୋଷ ମାନିନେଇଥିଲେ । ଭଣ୍ଡାରୀ ବଡ଼ କଣି ହୋଇଗଲା । ଉଦ୍ଧବଙ୍କର ଅଭିମାନ ଇନ୍ଧନ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଓଠରେ ଯେଉଁ ହସର ନିଆଁ ଜାଳିଥିଲା, ତାଆରି ଭିତରେ କାଳକ୍ରମେ ଶୁକୁଟାର ବାପ ମା ହଓଟି ପତଙ୍ଗ ପରି ଝାସ ଦେଇ ମରିଥିଲେ ।

କେତେ କୁଟୁମ୍ବ ଏପରି ଜଳାପୋଡ଼ା ପାଉଁଶ ହୋଇଛନ୍ତି । ଉଦ୍ଧବଙ୍କର ଧନଦୌଲତ ବଢ଼ିଛି । ଏକଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ବରଷକର ବୋହୂ ହୋଇ କୁନ୍ତଳା ବି ଜାଣିଛି । ଶଶୁରଙ୍କର ରାବଣ ପ୍ରତାପର କଡ଼େଇ କରି ଲେଖୁ ଲେଖୁ ପଗ୍ରା ପାଖକୁ ଥରେ ଲେଖିଦେଇଛି । ଶଶୁର ବୁଢ଼ା ହେଲେଣି । ପେଟ ରୋଗରେ ବେଳେ ବେଳେ ଏପରି କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି ଯେ ଗଲେ ଗଲେ ବୋଲି ଡାକ ପଡ଼େ । ସତେ ଏମିତି କେବେ ସେ ହଠାତ୍ ଚାଲିଯିବେ ।

ସେଇଠୁ ସୁଗ୍ରୀବ ହେବେ ଘରର ମାଲିକ । ଶୁକୁଟାର ବାପର ଅଉଲ ନମ୍ବର ଜମି ହମାଣ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଫେରାଇଦେବେ । କୁନ୍ତଳା ଦେବ ପଖାକୁ ଏକସାଜ ରୂପା ଗହଣା । ନିଜର ହମାଣ ଜମି ଅଛି । ସେତକ ଏ ଗାଁରେ ବନ୍ଧ କରି ସେଇ ଧନ, ଆଉ, ପାଖରେ ତାର ଯେଉଁ ଭନହଜାରେ ଟଙ୍କା ଅଛି ସୁଖରେ ସଂସାର କରିବ ।

ଏପରି ସୁଖ ଖୋଜିଲେ ନ ପାଇ । ଆହୁରି ଗୋଟିଏ ଗହନ କଥା । ପ୍ରଶ୍ନ କ ଘର ଝିଅ କିଏ ଜାଣେ ? ପିଲାଦିନେ ତାଆରି ଭୁଣ୍ଡରୁ ପଦେ ବାହାରିଥିଲା ବୋଲି ଖାଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବା କଥା ସିନା, ନୋହିଲେ କିଏ କହିବ ସେ କଅଣ ! ଆଉ ଯେଉଁଠି ସମ୍ବନ୍ଧ ପକାଇଲେ ଆଗ ପଚରା ହେବ, କିଏ ତାର ବାପ ? କିଏ ତାର ମା ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କେହି ଦେଇ-ପାରିବେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଜାତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଡ଼ । ପଶ୍ନ ଯେତେ ସୁନ୍ଦର ହେଉ କି ଗୁଣର ହେଉ କେହି ତାକୁ ପଚାରିବେ ନାହିଁ । ଫଳତଃ ପ୍ରଶ୍ନ ରହିବ ଅଭିଆଡ଼ୀ । ସବୁଦିନେ ସବୁକଥା ସମାନ ରହେ ନାହିଁ । ବୟସ ବଢ଼ିଲେ ପ୍ରକୃତି ଓଲଟେ ।

ପର ଘରକୁ ଗଲେ କାନ କାଟିଲେ ବଚନ ବାହାରୁ ନ ଥିବା ଝିଅର ବୁଦ୍ଧି କେତେ ବଢ଼ିଯାଏ । ସେଇ କୁନ୍ତଳା, ଭବ ବଗୃର କପର ବୁଢ଼ୀ ଚରଣୀ ପରି ଚିଠି ଲେଖିଛି । ଶୁକୁଟାର କେହି ନାହିଁ, ଜାତିଆଣ କଥା କେହି ପକାଇବେ ନାହିଁ । ହଁ, ଶୁକୁଟା ଟିକିଏ ବେଶି କଳା । ହେଉ । ବଡ଼ ଠାକୁରେ ତ କଳା । କୃଷ୍ଣ ତ କଳା । କଳା ଗୋରାରୁ କଣ ମିଳିବ ? ମନ ମିଳିଲେ, ଭାଗ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ସବୁଠୁଁ ସୁଲଭ । ଶୁକୁଟା ଗଜମୂର୍ଖ ନୁହେଁ । କାନ୍ଧ କୁନ୍ଥେଇ ଗୃହିପଦ ଲେଖିପାରେ, ପଢ଼ିପାରେ । ଭଣ୍ଡାରୀ ପିଲାର ଆଉ ଅଧିକ ପାଠ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ।

ଶୁକୁଟା ଚିଠି ନେଇ କେତେ ଥର ଆସିଛି । ହାଟ ଦେଖିବାକୁ କୁନ୍ତଳାଙ୍କ ଚିଠି ଖୁଡ଼ୀ ପଶ୍ନକୁ ଡାଅନ୍ତି ବଡ଼ପାଟି କରି ପଢ଼ିବାକୁ । ପ୍ରଶ୍ନ ପଢ଼େ । ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ଛାତିଭିତରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରେ । ହାତ ଥରି-ଉଠେ । ସ୍ୱର ଥରିଉଠେ । ଚିଠିଖଣ୍ଡି ସେଇଠି ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ ଛୁଟି ପଳାଇବାକୁ, ବାରିଆଡ଼ ବଗିଚ୍ଚା ଗଛ ଗହଳ ପହସନ୍ଧରେ ଲାଜରେ ମୁହଁ ଛପାଇ ଦୁଃଖରେ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସଂସାରରେ ତାର

ଦୁଃଖ, ମନର ଉଦ୍‌ବେଗ, ଛାତିର ଦୁକ୍‌ଦୁକ୍, ନାକର ଥରିଲା ନିଶ୍ୱାସ, ଆଖିର ଚାହିଁଲା ଲୋତକର ଅର୍ଥ ବୁଝିବାକୁ କିଏ ଅଛି ? ମଣିଷ ନାହିଁ ।

ତାଆର ବଗିଚା । ବଗିଚାର ଲଟାପତ୍ର । ଦେହର ରକତ ଢାଳି ସେଇଠି ସେ ନାଲି ଗୋଲାପ ଫୁଟାଇଛି । ଚମର ରଙ୍ଗ ନିଗାଡ଼ି ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠି ପରି ଚମ୍ପା ଗଛରେ ଫୁଲ କେତେ ଅସୁମାରି ଖଞ୍ଜି ଦେଇଛି । ଅନାବିଲ ଶୁଭ୍ର ମନର ରଙ୍ଗ ଦେଇ ଫୁଟାଇଛି ପେନ୍ଥି ପେନ୍ଥି ମଲ୍ଲୀ, ରଜନୀଗନ୍ଧା, ଟଗର, ଗଙ୍ଗଶିଉଳୀ । ଆଖି ଡୋଳାର ମାଳମା ଝଟକୁଛି ବାଡ଼ି ଉପରେ ଫୁଟିଥିବା ଅପରାଜିତାରେ । ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଉଦ୍ୟମ କେଉଁଠି ଠିଆ ହୋଇଛି ଭେଣ୍ଡି, ମକା, ଗୁଆଁରି ହୋଇ, କେଉଁଠି ବା ଲଟେଇ ପଡ଼ିଛି ଜହ୍ନି, କାକୁଡ଼ି, କଖାରୁ ହୋଇ । ସେମାନେ ତାର ଅତି ଆପଣାର । ସେମାନେ ବୁଝନ୍ତି ମନର କୋହ । ସେମାନେ ଦୂରରେ ।

ଚିଠି ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ଆଦେଶ । ଅଲଜୁକ ଶୁକୁଟା ପଣ୍ଡା ତଳେ ଠିଆହୋଇ ଆଗ୍ରହରେ କାନେଇଛି । ସତେ ଯେପରି ଆଗରୁ ସେ ଚିଠିର ଭିତରକଥା ଜାଣେ । ପଣ୍ଡି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବାକୁ ଛାତିରେ ତାର ଦମ୍ଭ ଆସୁନାହିଁ । ଆଙ୍କୁଳି ଗଣ୍ଠି ମୋଡ଼ୁଛି । ଡାହାଣ ହାତଟା ପଥରକୁଣ୍ଡ ଭିତରେ କୁଣ୍ଡା ବିରି ଚୋପା ଘାଣ୍ଟୁଛି । ଆଖି ଦୁଇଟା ଡବ ଡବ କରି ଚାହିଁଛି ପଣ୍ଡିକୁ ।

କଅଁଳ ଗାଧୁଆ ବେଳ ।

ପଣ୍ଡି ଉଦ୍‌ବେଗ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଆପୃତ କଲା । ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ତ ପଢ଼ିବା କଥା । କାହାର, କିଏ ଲେଖିଛି, କଣ ଲେଖିଛି, କାହିଁକି ଲେଖିଛି ଏ ସବୁ କଥା ଜାଣିବାକୁ ସେ ଆଗ୍ରହ କରିବ ନାହିଁ । କେଉଁ ପଣ୍ଡି ବିଷୟରେ ଚିଠି ଆସିଛି ତାର କି ଥାଏ ? ପଣ୍ଡି ଛେପ ଢୋକି ଗଡ଼ ଗଡ଼ କରି ଚିଠି ପଢ଼ିଯାଏ ।

ପରୀ ଉପରେ ପୁଣି ଦାୟିତ୍ୱ ପଡ଼େ ବନ୍ଧୁଘର ବାଳକ ଶୁକୁଟାର ଯତ୍ନ ନେବା । ସଙ୍କୋଚ କରେ ନାହିଁ । ହେଲା କରେ ନାହିଁ । ଆଉ ପାଞ୍ଚଟାଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେଲା ପରି କଳା ମିଚମିଚ, ବାବୁରି ବାଳଆ, ବଡ଼ ଆଖିଆ, ମାଗୁର ନଶୁଆ ଶୁକୁଟାର ସେ ଯତ୍ନ ନଏ । କାନରେ ସେ ସୁନାର ଲବଙ୍ଗ ଫୁଲ ନାଇଛି, ଧଳା ପଥର-ବସା । ଡାଆଣ ହାତରେ ପଡ଼ିଆ ସୁନାର ମୁଦ ପରି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ । ବସିଛି ନାଲି ପଥର । ଖୋଲା ଗଣ୍ଡରେ ନଢଞ୍ଚ କହରା ବାଳ ନାହି ପାଖଯାକେ ମାଡ଼ି ଆସିଛି । ଯାହା ହେଉ, ମଣିଷଟିଏ ତ । ଶାନ୍ତରେ ମୁଠିଏ ଖାଉ ।

ତିନଥର ମୁହଁ ଟେକ ଏଣେ ତେଣେ ଚାହିଁ, ଦୁଇଥର ଖଣ୍ଡିକାଶ ମାରି ଶିକାରୀ ଶୁକୁଟା ମୁହଁ ଖୋଲି ସାହସ କରି ପଚାରିଲା, ନୂଆବୋହୂ ତମ କଥା କହନ୍ତି—

ଭାତ ଆଣିବି ?

ନାଇଁ । ତମ୍ଭକୁ ଭାରି ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।

ଡାଲି ?

ଅଛି ତ । ଭଲ ମଣିଷ ଆମ ନୂଆବୋହୂ ।

ମାଛ ତରକାରୀ ?

ଥାଉ । ସେ ଖବର ପଠେଇଛନ୍ତି ତମ ପାଖକୁ—

ଶାଗ ଖରଡ଼ା ?

ହଉ, ଟିକିଏ ଦିଅ । ସେ କହିଛନ୍ତି, ତେମେ ତ ଶୀଘ୍ର ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବ । ତାଙ୍କର ଅସୁବିଧା ହେଉଛି । ମନ ଜାଣି ଖବର ନେବାକୁ ପାଖରେ କେହି ନାହାଁନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ପର । ସେଇଥି ପାଇଁ ପରୀ—

ଆହା, ଦେଖ ମୋର ଦୁଃଖରେ ଅଛନ୍ତି—

ନାଇଁ, ନାଇଁ, ତାଙ୍କର କି ଦୁଃଖ ?

କଦଳୀଭଜା ଦିଏଁ ?

ଦି ଖଣ୍ଡି ଦିଅ । ଭାଇ ଆମର ବଡ଼ ଘରର ଗେହ୍ଲାପୁଅ । ହାତକୁ ହାତ ହେଲେ । ଏଣିକି ତାଙ୍କର ବାଇଆ ବୁଦ୍ଧି ରହିବ ନାହିଁ । ନୂଆବୋହୂଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖିଲେ ଭାଇଙ୍କର ମୁହଁ ଶୁଖିଯାଏ । ସେ ନାକ କାନ ମୋଡ଼ିହୁଅନ୍ତି । ତେମେ ଆମ ନୂଆବୋହୂଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ—

ମୁଁ ଏଇଠି ଭଲରେ ଅଛି ।

ତିନିଥରରେ ଏତିକି ଆଳାପ । ପତ୍ନୀର ସ୍ମୃତି-ତଳେ କଣ୍ଟା ଖୋଞ୍ଚି ହୁଏ, କୁନ୍ତଳା ଦୁଃଖରେ ଅଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଘରର ଉହାଡ଼ ଅରଣା ମଇଁଷିକୁ ସେ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରୁନାହାନ୍ତି । ପିଲଟି ଦିନୁ ପତ୍ନୀ ଉପରେ ସେ ସବୁ କଥାରେ ନିର୍ଭର କରିଆସିଛନ୍ତି । ପରବଶ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଏବେ ବି ସେ ଚାହାନ୍ତି ପତ୍ନୀର ସାହାଯ୍ୟ, ପତ୍ନୀର ସେବା । ପତ୍ନୀ କଣ କେବଳ କାମ କରିବାର ଜୀଅନ୍ତା ଯନ୍ତ୍ର ?

ରାତି ଅଧରେ ସୁମନ୍ତ ପଶିଲେ ମକରଙ୍କ ଘରେ । ପାଖରେ ବସି ଗେହ୍ଲେଇ କହିଲେ, ଝିଅର ଆମର ମନ ବଳିଛି । ଯାଉ ଏବେ ପତ୍ନୀ ଶୁକୁଟାର ଘର କରିବାକୁ— । ଭଲ ହେବ ।

ଭଲ ହେବ ଯଦି ଜାଣିଛ ମତେ କାହିଁକି ପଚାରୁଛ ? ପଶ୍ମୀକୁ ପଚାର । ତେମେ ଚଳିପାରିବ ତ ?

ତେମେ ?

ତେମେ ଯଦି ଚଳେଇପାରିବ ।

କଣ, ମୋ ସଙ୍ଗେ ଘର ପଶ୍ମୀକୁ ସମସର କରୁଛ ? ଏମିତି ମନ୍ତ୍ରରେ କରି ତମକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି ? ହଉ, ଦେଖିବ ତ କୋଉ ବାପ୍ର ତାର ପିଠିରେ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ସାତ ଥର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି, ତମ ପଶ୍ମୀକୁ ସେଇ ଚୁଲିପଶା କାଳିଆ ଭୂଆ, ଡମା ଆଖିଆ ଶୁକୁଟା ଗୋଡ଼ରେ ଯଦି ନ ବାନ୍ଧିଛି ମୋ ନାଁ ଧରିବ ନାହିଁ । ମୋ ନାମରେ କୁତା ପାଳିବ ।

ସୁମନ୍ତି ଖଟ ଉପରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଲେ । ମକର କହିଲେ, ଶୁଣ, ଏମିତି ରାଗୁଛ କାହିଁକି ?

କଅଣ ?

କଅଣଟି ତମର ନାମ ? ଏ ଘରକୁ ଆସିଲା ଦିନୁ ତମକୁ ମୁଁ ହଇହୋ ବୋଲି ଡାକିଆସିଛି ।

ମଲମର—

ସୁମନ୍ତି ରାଗ ତମ ତମ ହୋଇ ମକରଙ୍କ ପାଖରୁ ଚାଲିଆସିଲେ ।

ଚଗୀ ପିଣ୍ଡାତଳେ ପଥର ଖୁଣ୍ଟ ପରି ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣିଲା । ଦାଦିଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ତାର ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା । ମନ ପୁଣି ଅନଶ୍ବରତାର ଦୋଳାରେ ଝୁଲିଲା । ଖୁଡ଼ୀ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛନ୍ତି ।

ସୁମନ୍ତି ଭୁଲିଲେ ନାହିଁ । ପରଦିନ ସକାଳେ ସହଳ ସହଳ ଉଠି ଆଗ ପଶିଲେ କୁବେର ଘରେ । କୁନ୍ତଳାର ଚଠିଟି ବଢ଼ାଇଦେଇ ଭୁନ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲେ । କୁବେର ମନ ଦେଇ ଚଠି ପଢ଼ିଲା ।

କଣ ତମର ମତ ପୁଅ ?

କୁନ୍ଲା ପିଲାଲୋକ ।

ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ?

ପଖା ପିଲା ନୁହେଁ ।

ସେ କ'ଣ ଆମ କଥାରୁ ବାହାର ହେବ ?

କଏ କହିବ ?

ଏତେ ସାହସ ?

ନଜର କେହି ନାହିଁ ବୋଲି ମଣିଷର ଧାରଣା ହେଲେ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ ମାନେ ନାହିଁ । ସମୁଦ୍ର ପହଁର ପାର ହେବାକୁ ସେ ସାହସ ବାନ୍ଧେ ।

ଆମେ ପଖାର ଭଲ ମନାସି କରୁଛୁଁ ।

ସେ କଥା ତାର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ।

କେମିତି ବିଶ୍ୱାସ ହେବ ?

ବ୍ୟବହାରରୁ ।

ଛଚର୍‌ଖାଈକୁ—

ଭାଇ, ଗୁ—, କହି ଗୁ ଧରି ପଖା ପଶିଲା କୁବେର ଘରେ । ସବୁ ତା କାନରେ ପଡ଼ୁଛି ! ଅନ୍ତର ପୁଲକ ଉଠୁଛି । ସେ ଜାଣେ, ସେ ନିଃସହାୟା ନୁହେ, ଅନାଥିନୀ ନୁହେ । ତା ପାଇଁ ଅଛି ତାର ଭାଇ, ଯେ ତୁଣ୍ଡରେ କିଛି ଦେଖାଇ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମନରେ କରନ୍ତି ସ୍ନେହ ।

ସୁମତୀ ମୁହଁ ଫଣ ଫଣ କରି ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ ଘରୁ ବାହାରିଗଲେ ।

ଶୁକୁଟା ତୋର ମନକୁ ଆସୁନାହିଁ, ପଶ୍ମୀ ?

ରାଈର କଅଁଳ କଥା ଶୁଣି ପଶ୍ମୀ ହସିଲା । ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । କହିଲା, ସେ କଥା କାହିଁକି ପଡ଼ୁଛୁ ରାଈ ? ମୁଁ କଅଣ ଏ ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଝ ହୋଇ ନଦା ହୋଇଛି କି ? ମୋ ପାଇଁ କାହାର କାହିଁକି ଏତେ ମୁଣ୍ଡ ବଥାଉଛି ? ମାଆ ଲୋ, ଚୂଲି ପାଇଟି କରି ଅଇଁଠା ସକୁଡ଼ି ଯାହା ମିଳିଲା ମୁଠିଏ ଖାଇ କି ଜମାରୁ ନ ଖାଇ ମୁଁ ସମୟ କଟାଉଛି । କେବେ କାହା ଆଗରେ ଓଜର ଆପତ୍ତି କରିଛି କି ? କାହିଁକି ତେମେ ସବୁ ମତେ ଏ ଗାଆଁରୁ ବିଦା କରିବାକୁ ବସିଛ ?

ଆଜି ଏତେଦିନକେ ସେ ପ୍ରଥମ କରି ମୁହଁ ଖୋଲିଲା । ସେ ଜାଣେ, ଯାହା ସେ କହିଲା, ରାତି ପାହିଲେ ରାଈ ସବୁ କରିଦେବ । କଅଣ ହେବ ତାର ଫଳାଫଳ ? ଯାହା ପଛେ ହଉ, ସେ ଆଉ କଅଁଳ ଲୁହା ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ । ଭଲ ମନ୍ଦ ଯାହା ଆସୁଛି ଆସୁ ।

ରାଈ ଚମକି ଉଠିଲା । ପଶ୍ମୀର ମୁହଁ ଫିଟିଛି । କାହାର ଜୋର ସେ ପାଇଛି, କାହାର ? କେତେ ଲୋକ ଆସି ଆଖିଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ— ସମସ୍ତେ ବଳବନ୍ତ ପୁରୁଷ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଲଢ଼ିବାର ଶକ୍ତି ଅଛି । ଶାଗ ତ ଗୁରୁ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ କଥାରେ କାଠ ପଥର ବି ସିଝିପାରେ । କିଏ ସେ ? ପଶ୍ମୀ ପେଟରୁ କଥାଟା ବାହାର ନ କଲେ ଅଧାକାଣ୍ଡିଆ କରି ରାଈ କଅଣ ଆଉ ସୁମଣିଙ୍କ କାନରେ ପୋଡ଼ିବ ?

ଅବଗୁଣ ପାଇଲୁ କି ପଶ୍ମୀ ? ନିଅର୍ଥୀ ଲୋକ ବୋଲି କେବେ ସିନା ଚଟେ ମୁଁ କଛି ଦେଇ ନେଇ ପାରିନାହିଁ, ତା ବୋଲି କଣ ଟିକେ ମୁଁ ସ୍ନେହ କରିନାହିଁ ? ଚୂରି ବରଷର ଛୁଆ ବକଟକୁ, କେଉଁ ମାଆର ମନ ସହିବଟି, ତୋ ମା ଅପନ୍ତରରେ ଗୁଡ଼ିଗଲା ପରି ଗୁଡ଼ି ପକେଇଲା । ତୋ ଗୁଏଁ କଣ ତୁ ଏତେଉଁଟିରୁ ଏତେଉଟିଏ ହେଲୁ ? ସୁଖ

କରିବାର ବେଳ ବୟସ ହେଲା । ଏ ତ ସଂସାର କଥା । ମଣିଷ ଜୀବନର ସାର କଥା । ବଡ଼ ଝିଅକୁ ଆଖି ଆଗରେ କାରବାର ହେବାର ଦେଖିଲେ ସମସ୍ତେ ଏ କଥା ଭାବନ୍ତି ।

ରାତି କେତେ ହେଲାଣି ଜାଣୁ ?

ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସୁନାହିଁ ।

ମହାଭାରତ ପଢ଼ିବି, ଶୁଣିବୁ ?

ନାଇଁଲୋ, ସେଗୁଡ଼ା ମୁଁ ବୁଝି ସମଝି ପାରେ ନାହିଁ । ବସ ମୋ ପାଖେ । ଭଲ କଥା ପଦେ କହିବି । ଚୋରି କଥା ମୁଁ ଭାବୁଛି । ବସ । ନବୋଲା ବେଳ ଆଉ ମିଳେ ନାହିଁ । ରାତି ପାହିଲେ ପୁଣି ଲାଗିବ କାମ । ମରି କି ସରି କରୁଥା ସବୁ କାମ । ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ତର ନାହିଁ । ପୁଣି ହେବ ରାତି ଅଧ । ପଦେ କହିବାକୁ ମନ ହେଲେ ଶୁଣିବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ତୁ ତ ଧରିବସିବୁ ବହି । କି ଲାଭ ମିଳିବ ସେ ବହିପଢ଼ାରୁ ? ନିକମା କଥା । ନିଜର ଯଦି ଉପକାର ନ ହେଲା ତ ଯେତେ ଖଟିଲେ ସେ କାହାର ସିନା କାମ ହୋଇଥିବ, ନିଜର କାମ ସେ ନୁହେଁ ।

ପଶ୍ମ ପାଖରେ ବସିଲା । ରାଈବୁଢ଼ୀ ପ୍ରତି ରାତିରେ ମନ ଖୋଲି ଗୁଡ଼ାଏ ଗପିବାକୁ ଛଟପଟ ହୁଏ । ପଶ୍ମ ଶୁଣେ ନାହିଁ । ବହି ପଢ଼େ । ତାର ଗୁଣୁଗୁଣୁ ସ୍ୱରକୁ ବୁଡ଼େଇ କାନରେ ନିଜର କଥା ଢାଳିବାକୁ ରାଈ ପାଟି କରି ଆରମ୍ଭେ । ରାଈର ସ୍ୱରକୁ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ପଶ୍ମ ପାଟି କରି ପଢ଼େ । ରାଈ ଆହୁରି ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ବଖାଣେ । ପଶ୍ମ ନିଜର କଣ୍ଠ ବଢ଼ାଇ ରାଈବୁଢ଼ୀର ସ୍ୱରକୁ ବୁଡ଼ାଏ । ରାଈ ହାରେ । ତୁନି ହୋଇ କଢ଼ି ବୁଲାଇ ଶୁଏ । କଅଣ ସେ କହେ, ତା କଥାର ମୂଲ୍ୟ କେତେ, ତହିଁରେ ସାର ଅସାର କିସ ଅଛି, ପଶ୍ମ କେବେ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ ।

କହୁ । ଆଜ ସେ ତାର ମନଇଚ୍ଛା ଗପୁ । ପଣ୍ଣ ବାଧା ଦେବ ନାହିଁ । ଅଇଁ ଗୁଣ ପାଇବ ନାହିଁ ।

କହ ।

ପରଙ୍କ ପାଇଁ ଖଟି ଖଟି ନ ମରି ଉପାୟ ଥିଲେ ନିଜ ପାଇଁ ଖଟିବା ଭଲ ।

ମୋର ଗୋଟାଏ ନିଜ କଅଣ ଅଛି ?

ନାହିଁ ? ଚୋକ୍ସା ମନ । ସଂସାରରେ ଏତେ ଚୋକ୍ସା ଅଛନ୍ତି । ବମୁସ ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମନ ହୁଏ—ଭଲକରି ଗଣ୍ଡିଏ ଖାଆନ୍ତି । ମାଛ, ଶୁକୁଆ, ଦୁଧ, ଦହି, ମିଠେଇ ନିଷ୍କୁଡ଼ି, ପିଠା ପଣା । ଆଲୋ, ମଣିଷ ଜନମର ଏତିକ ସବୁଠୁ ବଡ଼ ସୁଖ । ଆଜ ମଲେ କାଲକ ଦିଦନ । କେହି କେବେ ମଶାଣି ପଦାରେ ତମ ନାମ ଧରି କହି ଅଜାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବ ନାହିଁ । ଦରସିଝା ଭାତ ଗଣ୍ଡିଏ, ଶବ ପାଖରେ ଦେଖେଇ ଯାହାକୁ ଫିଙ୍ଗେଇ ଦେଇ ଆସନ୍ତି, ସେତକ କାଉ କୁକୁର ଖାଆନ୍ତି ଲୋ— । କଥାରେ ପରା କହନ୍ତି, ଯାହା ଖାଇଥିବ ପେଟକୁ, ଯାହା ରଖିଥିବ ଖଣ୍ଟକୁ । କିଏ କାହାର ଲୋ ?

ଏ ସବୁଥିରେ ମୋର ଶରଧା ନାହିଁ । ମୋଟାସୋଟା କରି ଭାତ ଗଣ୍ଡିଏ, ତା ସଙ୍ଗକୁ ଯାହା କିଛି ଟିକେ ଶାଗ ମୁଗ ହେଲେ ମୋର ଖୁସି । ଏତେ ତ ଝିଅବୋହୂ ଦେଖୁଛି, ଘିଅରେ ଖାଇ ଦୁଧରେ ଆଞ୍ଚଉଛନ୍ତି, କି ରୂପ ହେଇଛି ସେମାନଙ୍କର ? ଫୁଙ୍କିଦେଲେ ଟଳିପଡ଼ିବେ । ପରିଶ୍ରମ କରୁନାହାନ୍ତି । ଅମୃତ ଆଣି ପାଖରେ ଥୋଇଲେ ନାକ ଟେକି ଅସୁଙ୍କେଇ ଖାଉଛନ୍ତି—

ହେଲା ଏବେ, ଖାଇବା କଥାଟା ଉଡ଼େଇଦେଲୁ । ନିଜକୁ ଯାହା ରୁଚିବ ସିନା ଖାଇବ, ପର ଆଖିକି ଯେମିତି ରୁଚିବ ସେମିତି ନାଇବ

ପିନ୍ଧିବ ତ ! ମୁଣ୍ଡରେ ବାସନା ତେଲ ଟିକେ ଲଗାଇ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିବ ନାହିଁ ? ଏ କି କଥା ? ଦେହରେ ତେଲ ହଳଦୀ ବାଜିବ ନାହିଁ ? ଆଖିରେ ଗାରେ କଜଳ, ପାଟିରେ ଖିଲେ ପାନ, ଗୋଡ଼ରେ ଧାରେ ଅଳତା ନ ନାଇଲେ ଯେତେ ସୁନ୍ଦରୀ ହୋଇ ଜନମ ହେଲେ ବି ସେ ସୁନ୍ଦରପଣ କାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ । ବାଳ ବୟସ ଆସିଲେ ଯୁବତୀ ଝିଅର ସବୁଥିକି ମନ ଝକ ଝକ ହୁଏ ।

ମୋର ଏ ସବୁରେ ମନ ନାହିଁ ।

କହିଲେ କିଏ ପରତେ ଯିବ ? ଯାହା ସଂସାର କଥା ତାକୁ କିଏ ଘେଞ୍ଚିପାରିବ ? ବୟସ ହେଲେ ଭଲ ଦେଖି ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିବାକୁ, ଭଲ ଗହଣା ନାଇବାକୁ ମନ ସକସକ ହୁଏ । ଯାହାର ନାଇଁ ତ ନାଇଁ । ଯାହାର ଅଛି ସେ କାହିଁକି ଭୋଗଭାଗ୍ୟ ନ କରିବ ? ତୋର ବଳ ଅଛି, ଧାନ ମୁଗ ଆଉଚି । ତୋର ଟଙ୍କା ଅଛି, ସୁଧ ଆଉଥିବ—

ମୋର ଏ ସବୁରେ ମନ ନାହିଁ ।

ବାଈ ହସିଲା । କହିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ । ମନର ସଉଗ ମରିଛି । ହଁ, ସତେ ଲୋ, ପର ଘରେ ଖଟି ଖଟି ମଲେଁ । ନିଜର ଜଣେ ଅଛି, ଯିଏ କରିବ କରେଇଦେବ, ଦେଖି ପସନ୍ଦ କରିବ, ହସି ଆଦର କରିବ ? ଏମିତିକା ମିଶିପି ନ ଥିଲେ ସବୁ ହୁଏ ବିଷପିତା । ଶୁକୁଟା ବାଗର ପିଲା ନୁହେ । ପର ଗାଁର ପିଲା । ପର ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ବିକିଛି । ଆଗକୁ ପଛକୁ କେହି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଯଦି ମନକୁ ନ ପାଇଲା ତ କେହି ଦୋଷ ଦେବେ ନାହିଁ । ହରିଆ ନାକରି ପିଲା ନୁହେଁ । ଏବେ ତ କଲିକତାରୁ ଫେରିଛି । କେତେ ଚିଜ ଆଣିଛି—

ସତେ ?

ଯାଉନୁ ତାଙ୍କ ଘରଆଡ଼େ ବୁଲ; ଆଖିରେ ଦେଖି ଆସିବୁ । କି ସୁନ୍ଦର ଟ୍ରଙ୍କ । ହାତେ ଲମ୍ବର ଟରଚ୍ ଆଲୁଅ । କେତେ ବଡ଼ କଳବାଜା । ଆରସି, ପାନଆଁ । ତିନି କି ଚାରି ବୋତଲ ନାଲିଆ ବାସନା ତେଲ । ହାତରେ ଘଣ୍ଟା ବାନ୍ଧିଛି । ପକେଟରେ ସୁନା ମୁଣ୍ଡିଆ ଝର କଲମ ଖୋସିଛି । ମା ଭଉଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ଶାଢ଼ୀ ଆଣିଛି, ଜାମା ଆଣିଛି । ବାପ ପାଇଁ ଲୁଗା ଆଣିଛି । ଆଉ କଣ ସେ ପିଲା ଦିନର ଗୋବର ଛତଗ ହରିଆ ଅଛି କି ? ତିନି ବରଷ କଲିକତାରେ ରହିଲା । ବରଷକ ପରେ ମାସକୁ ମାସ ଟଙ୍କା ପଠେଇଲା ।

ଶୁଣ, କଥା ପଦେ କହିବି, ମାନିବୁ ?

କହ ।

ତୋ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି, ଏ ସବୁ ମତେ ତୁ ଆଉ କହିବୁ ନାହିଁ । କହିବାକୁ ଯଦି ଖୁସି ଲାଗୁଛି କାନ୍ଥକୁ ବାଡ଼କୁ କହ । କୋଉ ଜଣଙ୍କର ଘରଣୀ ହୋଇ, ତାର ମନ ନେଇ, ମାଡ଼ ଗାଳି ସହି ମଧ ତାର ଗୋଡ଼ ଘଷି ମୁଁ ମୋ ବେଳ କାଟିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେମିତି ଅଛି ସେମିତି ରହିବି । କୋଉ କଥାକୁ କେବେ ଛଳ କରିନାହିଁ କି ଛଳ କରିବି ନାହିଁ । କିଏ ମୋର କଣ କରିବ ?

ହେଲା । କାହାରି ଏବେ ଘରଣୀ ନ ହ । ସ୍ତ୍ରୀ ଜନମ ପାଇ କେହି କେବେ ଗୁପ୍ତ ପଥରରେ ବାନ୍ଧି ଟାଣ ମନ ଧରି ରହି ପାରେ ନାହିଁ । ଆଲୋ ଚମ୍ପି, ଅଜାଣତରେ ଗୋଡ଼ ଖସେଇ ହାତ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ମରିବୁ କାହିଁକି ? ଆହା, ଭଣ୍ଡାରି ଘର ଝିଅ ବୋଲି ଅତି ପିଲାଦିନେ ତୋ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିପଡ଼ିଲା ବୋଲି ସିନା । ଯୋଗର କଥା ତ, ଯଦି କହିଥାନ୍ତୁ ଗୋପାଳ ଘର ଝିଅ ବୋଲି, କାହାକୁ ପଦେ ମୁଁ ପଚାରି ନ ଥାନ୍ତି ।

ଗାଈ ବୋଲି ନ ଡାକି ବୋଉ ବୋଲି ଆଜି ମୋତେ ଡାକୁଥାଆନ୍ତୁ ।
ଆକୁଳ ତତେ ଭଲ ପାଏ ।.]

ମୁଁ ବି ଆକୁଳକୁ ଭଲ ପାଏଁ ।

ଗାଈ ଚମକି ଉଠିଲା । କହିଲା, ଏଁ, ସତେ ? କାହିଁକି ଲୋ, ଜାତିର ଝିଅ ତୁ ନୋହୁ । କେଉଁଠି ହେଲେ ପଡ଼ିଗୋଟେଇ କି ଗୋବର-ଗୋଟେଇ ଜାତିର ଝିଅ ଆଣି ଆକୁଳକୁ ଏଇ ସାଙ୍ଗେ ବାହା କରେଇ-ଦେବ । ତତେ ଭଲ ପାଇ ରାଜରାଣୀ ସଜେଇବାକୁ ନନ୍ଦପୁରରେ କେତେ ବୁଢ଼ା, ଦରବୁଢ଼ା, ଚେଙ୍ଗିଆ ତ ଓଠ ଗୁଣ୍ଟୁଛନ୍ତି; ଆକୁଳଟି ତୋର ଆଖି କାହିଁକି ଲୋ ? ମୋ କୁଳ ବୁଡ଼େଇବୁ, ମୋ ଆଶା ପୋଡ଼ିଜାଳି ପାଉଁଶ କରିବୁ ?

ଆକୁଳକୁ ଭଲ ପାଇଲେ ଏମିତି ହେବ କାହିଁକି ? ପିଲାଦିନୁ ଆମେ ଏକାଠି ବଢ଼ିଛୁଁ, ହସିଛୁଁ ଖେଳିଛୁଁ । ତତେ ସିନା ଜଣା ନାହିଁ, ଗୋଚର ପଡ଼ିଆ ବୁଦାବୁଦିକା ବଣରେ ଆଉ ପିଲାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି ଆକୁଳ ଯେତେବେଳେ ଗୋରୁ ଚରାଏ, ମୁଁ ବି ଛେଳି ମେଣ୍ଢାଙ୍କ ପଛରେ ଗୁଡ଼ି ଧରି ଗୋଡ଼ାଇଥାଏଁ । କେତେ ଜାତିର ଖେଳ ଆମେ ଖେଳୁଁ—ଗୋଡ଼ ପରଶୁଣି, ଲୁଚକାଳି, ବୋହୂବୋହୂକା, ଡାଳିମାଙ୍କୁଡ଼ି । ଆମ ସଙ୍ଗରେ ସବୁ ଜାତିର ପୁଅ ଝିଅ ଖେଳନ୍ତି । କିଏ ଗଉଡ଼, କିଏ କେଉଟ, କିଏ ଚଷା, ଆମେ ବୁଝୁ ନାହିଁ ଲୋ ଗାଈ । ସମସ୍ତେ ଆମେ ଭାଇ ଭଉଣୀ । କିଏ ଆଜି କେଉଁଠି ଅଛି, କଣ ହୋଇଛି, କଅଣ କରୁଛି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆକୁଳ ଅଛି ମୋଓର ପାଖରେ । ଏକା ଘରେ ଏକା ତୁଠରେ ଆମେ ଦିହେଁ ପାଣି ପିଉଛୁଁ । ସେ ମତେ ଭଲ ପାଇବ ନାହିଁ ? ମୁଁ ତାକୁ

ଭଲ ପାଇବ ନାହିଁ ? ଏକା ପେଟରୁ ଜନମ ନ ହେଲେ କଣ ଲୋକେ ଭାଇଭଉଣୀ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ ?

ରାଣୀ ଏତେବେଳରେ ବୁଝିପାରିଲା । ଆଖି ମଳି କହିଲା, ସେଇ କଥା ତୁ କହ । ଆଲୋ ପଣ୍ଣ, ତୁ ଯାହାକୁ ଯେମିତି ସେନେହ କରୁ, ଆଉମାନେ ତ ସେମିତି ମଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତୋ ରୂପ ଦେଖି ଘରେ ବାହାରେ କେତେ ଅବେଇଜ ଜଳପୋଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି ।

ହେଉଥାନ୍ତୁ । ମୋର କ ଥାଏ ?

ସେମିତି କହନା ଲୋ ଝିଅ, ଯେଉଁ ଚିଜ କାହାର ନୁହେଁ, ସମସ୍ତେ ତା ଉପରେ ନଘା ପକାନ୍ତି । ନଜର ସୁନା ମୁଣ୍ଡା ଥିଲେ ବି କାହାର-ନୁହଁ ଚିଜକୁ ପାଇବାକୁ ଯୋଗୀ ମୁନି ବି ଓର ଉଣ୍ଡି ହାତ ବଢ଼ାଇ ପାଖକୁ ନେବାକୁ ମନ କରନ୍ତି ।

ପଣ୍ଣ କାହାର ନୁହଁ, ଏ ଧାରଣା ଥିଲେ ତ ।

ଆଲୋ ପଣ୍ଣ, ସେ ଧାରଣା ସଭିଙ୍କର ଅଛି । ରାଗିବୁ ନାହିଁ, ସତ କହୁଛି । ତୋ କଥା ସେମାନେ ମୋତେ ଘୋରିତେଇ ପଚାରନ୍ତି । ଟଙ୍କାଏ ମସାଏ ମିଠେଇ ଖାଇବାକୁ ମତେ ଦେଇ ତତେ ହାତ ଦେବେ, ରାଜରାଣୀ କରିବେ ବୋଲି ତୋ ପାଖକୁ ଖବର ପଠାନ୍ତି ।

ପଣ୍ଣ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲା । ଆଖି ପତା ତାର ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିଲା । ରାଣୀର କଥା ଶୁଣି ସେ ଉଠିଲା । କଟ ମଟ କରି ଆଲୁଅ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଆଲୁଅ ଚାରି ପାଖେ ଆଲୁଅକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ଧାଇଁ ଆସିଥିବା ଜାତି ଜାତିର ପତଙ୍ଗମାନଙ୍କ ପରି ତାର କଳ୍ପନା ରାଜ୍ୟରେ କେତେ ଲୋକ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ । ଆକୁଳ ବିକଳ ଛଟପଟ ଆଗ୍ରହୀ ପତଙ୍ଗ-ମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ତାର ଚାରିପାଖେ ଘୁରିବାକୁ

ଲୁଗିଲେ । କାହାକୁ ସେ ଡାକନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ପାଖେଇ ଆସି ସ୍ନେହ କରିବାକୁ ଆଗଭର ହୋଇଛନ୍ତି । ତାକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ?

ସେ ଅନଳ ଶିଖା । ନିଜେ ସେ ଜଳିବ । ଜଳି ଜଳି ଲିଭିବ । ଯେ ଆସିବ ପାଖକୁ ସେ ପୋଡ଼ିହୋଇ ମରିବ । ପଶ୍ମ ହେବ ଅନଳ ଶିଖା !

ପଶ୍ମକୁ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ଦେଖି ଗଣେଇ ଭାବିଲା, ତାର କଥା ପଶ୍ମର ମନରେ ଭେଦିଛି । ବିଷ ତାର ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ଚଢ଼ିଛି । ଆଜଯାଏ ଫଣାଟେକା ସାପ ପଦ୍ମତୋଳା ଶୁଣି ନ ଥିଲା । ପଦ୍ମତୋଳାକୁ କାନ ଡେରିଲାଣି । ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିଲା, ଚେଣୁ, ମୁଁ କହୁଛି—

ପଶ୍ମ ମୁହଁ ବୁଲେଇ କହିଲା, ମତେ ତୁ ବୋହୂ କରିବୁ ?

ଏଁ—?

ବୁଝି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ?

ଏ କି କଥା କହୁଛୁ ?

ଅ.କୁଳକୁ ମତେ ବାହା କରିବୁ ?

ଝିଅ ଜନମ ପାଇ ମୁହଁରୁ ଲାଜ ପାଣି ପୋଛୁ ଏମିତି କଥା କେହି କେବେ ଶୁଣିରେ ନାହିଁ । ଆଲୋ ସବାଖାଇ, ଭୁଲି ଯାଉଛୁ କି ତୁ ଭଣ୍ଡାରୀ ଘର ଝିଅ ? ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁହଁରେ କେଡ଼େ ବଡ଼ କଥା କହିଲୁ ! ତତେ ମରଣ ହେଉ ନାହିଁ ! କଲୋ, ଧିଏରେ ଟିକିଏ ଚହଟ ଅଛି, ପାଠ ଗୁଣିଅକ୍ଷର ପଢ଼ିଛୁ, ଛୁଞ୍ଚିକାମ ଟିକେ ଜାଣିଛୁ ବୋଲି ବାମନ ହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ହାତ ବଢ଼ଉଛୁ— !

ପଶ୍ମ ହସି ହସି ଲୋଟିଗଲା । ସତେ କି ସେ ବାଇଆ ହେଉଛି । କାନ୍ଦିବାର ଦୁର୍ଯୋଗ ଭାଗ୍ୟରେ ବହୁବାର ଘଟିଛି । ନିଜକୁ ଭୁଲି ମନ ପୂରେଇ ହସିବାର ସୁଯୋଗ କେବେ ପାଇନାହିଁ । ଅତି ଆପଣାର ହୋଇ

ଯେଉଁ ନିର୍ବୋଧ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି ନିଜର କେଉଁ ସ୍ୱାର୍ଥ ସଫଳ ହେବ ଏ କଥା ନିଜେ ନ ବୁଝି ଉପଦେଶ ଦେଇ ତାକୁ କଣ୍ଟାବଣରେ ପଶିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଛି ସେ ଆଗରେ ବସି ଅବୋଧ ଶିଶୁଟି ପରି ଅନେଇଁ ରହିଛି ।

ପଦ୍ମ ହସିଲା । ରାତି କେତେ ହେଲଣି ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ନିଶା ଗର୍ଜୁଛି ।

ପଦ୍ମ ତୁନି ହେଲା । ଆଖିରୁ ପାଣି ପୋଛି କଅଁଳ ସ୍ୱରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଆଲୋ ରାଇ, ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ନିଜର ବଡ଼ ଛୋଟ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଆଗରେ ରଖି କାମ କରନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ତତେ ଦୂତିକା ସଜେଇ ଟଙ୍କାଏ ମସାଏ ଦେଇ ମୋତେ ହାତୀ ଘୋଡ଼ା ଦେବାର ଆଶା ଦେଖାଇ କିଣିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି ସେମାନେ ଯେତିକି ମୂର୍ଖ, ତୁ ବି ସେତିକି ମୂର୍ଖ । ମୁଁ କାହାର ଘରଣୀ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଝିଅ କି ଭଉଣୀ ହୋଇ ରହି ବୟସ କଟେଇ ଦେଇ ମଶାଣିକୁ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ । ସମସ୍ତେ ମୋର ବାପ, ଦାଦା, ଭାଇ । କହିଦେବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏ କଥା । ଶୁଅ ଏଥର । ରାତି ଅଧିକ ହେଲାଣି । ତୋତେ ନେହୁରା ହୋଇ କହୁଛି, ମୋ ଭଲମନ୍ଦ କଥା ଭାବି ତୁ କେବେ ମନ ଖରାପ କରିବୁ ନାହିଁ କି ରାତି ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ମୋ ଆଗେ ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପିବୁ ନାହିଁ । ତତେ ଆକୁଳ ରାଣ—

ରାଣ ପକଉଛୁ କାହିଁକି ?

ଶୋଇପଡ଼ ଏଥର ।

ପଦ୍ମ ଆଲୁଅ ନିଭାଇଲା । ଗଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିବା ଲୁହ ଝିଅର ହାତ ପାପୁଲିରେ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ସେଇ ମଶିଣା ଉପରେ ଲୋଟିପଡ଼ିଲା । ଅଜାଣତରେ ମନରେ ଉଠିଲା କୋହ । ବୁଜିଲା ଆଖିର ଅନ୍ଧାର ତଳେ ଛପି ଛପି ବାରବରଷ ତଳର ଅତୀତକୁ ଫେରିଯାଇ ତାର ନିଜତ୍ୱ ଧୁନ୍ଦି

ଲଗିଲା ଜଣକୁ, ଯେ ତାକୁ ଏ ଦୁନିଆକୁ ଆଣି ଝଡ଼ ତୋଫାନ ମଝିରେ ଏକାକୀ ଛାଡ଼ିଯାଇଛି ।

ମକର ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆହୋଇ ଗୃହଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ସବୁଦିନ ପରି ଆଜି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସମୟରେ 'ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଛି । ସେ ସହଳ ଉଠିନାହାନ୍ତି । ରାତିର ଅନ୍ଧାର ଅପସରିଛି । ଆଲୋକର ଆଭା ଆକାଶରେ ଉଙ୍କିମାରି ଉଠିଲାଣି । ଶୁକ୍ରତାରା ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଆଡ଼କୁ ଢଳିଆସିଲାଣି । ମଳୟ ବହିଲାଣି । ସୁଲୁ ସୁଲୁ ଶୀତଳ ପବନ ମନ ଉଲ୍ଲାସରେ ବହି ଆସୁଛି । ସୁନ୍ଦର କୋମଳ ପ୍ରାଣପୁଲକା ହାଲୁକା ସକାଳ । ତଥାପି, କେଉଁଠି ଟିକିଏ ଅଭାବ ରହିଯାଇଛି । ଅନୁଭୂତି ଝୁରି ଉଠିଛି । ଅନୁଭୂତି ପ୍ରଶ୍ନେଇ ଉଠିଛି । ଖୋଜି ବୁଲୁଛି ଜଣକୁ ।

ପଲ୍ଲବିତ ପୁଲକିତ ଲତାଟି ପରି ସେ ମୃଦୁ ପବନରେ ଦୋହଲି ଉଠେ । କୁସୁମର ଶୋଭା ସମ୍ଭାର ଯେମିତି ସେ ମଥା ନତ କରେ । ମରମଥରା ଅଦେଖା ପରଶରେ ଆକୁଳିତ ପିଉଷ ଉପରେ ଶିଶିର ବରଷେ । ଅଜଣା ସୁବାସରେ ନବବେଳା ପ୍ରାତଃର ପ୍ରତି ଅଣୁପରମାଣୁରେ ସେ ହିଲ୍ଲୋଳ ଛୁଟାଏ । ତାର ଅକୁହା କଥା, ଅବୋଲି ସଙ୍ଗୀତ ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ କେଉଁ ମୂର୍ଚ୍ଛନା, କେଉଁ ଶିହରଣ ଆଣେ । ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅମଳିନ ରୂପର ଆଲୋକ ଫିକା-ପାହାନ୍ତିର ଶୁଭ୍ର ପାଖୁଡ଼ା ମେଲିଦିଏ, ଫୁଟାଇ ଦିଏ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରେ ।

ସେ ପଣ୍ଣି ।

ମକର ଗୃହଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ସବୁ ପ୍ରକୋଷ୍ଠର କବାଟ ବନ୍ଦ ଅଛି । ନିର୍ଜନତା ଖେଳି ଉଠୁଛି । ପଣ୍ଣି ଉଠିନାହିଁ । ଡାକି ଛାଡ଼ିବାକୁ

ମନ ହେଲା । ଡାକ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦୁଆରକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ଗୁହାଳ ଘରର ବାଡ଼ି କବାଟ ପାଖକୁ ଗଲେ । ବାଡ଼ି କବାଟରେ ଶିକୁଳି ଲଗିଛି । ମୁହଁ ଫେରାଇଲେ । ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ପଶ୍ଚା ଥିବା ଘରେ । କବାଟ ଆଉଜା ହେଲା ପରି ଦିଶୁଛି । ଭିତରୁ ବନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ ।

ମକର ବାଡ଼ି କବାଟ ଖୋଲିଲେ । ଆଉଜେଇ ଦେଇ ପଦାକୁ ଚାଲିଲେ । ଦେହ ଆଜି କସମସ ହେଉଛି । ଦଣ୍ଡ ବୈଠକ କରିବାକୁ ବା ମୁଦ୍‌ଗର ବୁଲାଇବାକୁ ମନ ହେଉ ନାହିଁ ।

ମକର ବାଡ଼ିବାଟେ ଗାଁ ଗୋହିରିକୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲେ । ବାଡ଼ରେ ବଢ଼ି ଥିବା ନିମ୍ବଗଛର କଅଁଳ ଡାଳ ଭାଙ୍ଗି ଦାନ୍ତକାଠି ପାଟିରେ ଭରି ଗାଆଁ ମୁଣ୍ଡ ବଡ଼ ପୋଖରୀ ଆଡ଼େ ଚାଲିଲେ । ପାଞ୍ଚ କି ଛଅ ବର୍ଷ ଆଗେ ସେ ନିତି ସକାଳେ ଏଇଆ କରୁଥିଲେ । ଅଭ୍ୟାସଟା ବଦଳେଇ ଦେଇଥିଲା କେଣେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଜାଣତରେ ।

ସେ—ପଶ୍ଚା !

ଗୁହାଳ ପୋଛୁ ଶେଷ କରି ଗୁହାଳ ଝଞ୍ଜାର କବାଟ ଖୋଲିଲା ଆକୁଳି । ବଡ଼ି ସକାଳ । ବଳଦ ଓ ବାଛୁରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଦାଣ୍ଡରେ ପୋତା ହୋଇଥିବା ଖୁଣ୍ଟ ଗୁଡ଼ିକରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବାନ୍ଧି ଦେଇଛି । ଦୁହାଁଳୀ ଗାଈ ଦିଓଟି ଏବେ ବି ଗୁହାଳରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛନ୍ତି । ଗୋବର ବଲ ବଲ ହୋଇ ।

ଘର ଖଞ୍ଜାକୁ ଆସିଲା । ଜଣେ ପାଣି ଟେକିଦେଲେ ସେ ହାତ ଧୋଇବ । କୁଣ୍ଡା ଓ ମୁଗଚୋପା କାଢ଼ିଦେଲେ ତୋରାଣିଭରା କୁଣ୍ଡରେ

ପକାଇ ଗାଈ ବଅଁଟିଙ୍କୁ ଆଗ ମୋହିଁଦେବ । ଠେକ କାଢ଼ିଦେଲେ ସେ ଦୁଧ ଦୁହିଁ ଠେକ ଆଣି ପୁଣି ତା ପାଖରେ ଥୋଇଦେବ । ମାଗିବ ତେଲ । ଗିନାରେ ତେଲ ଅଜାଡ଼ିଦେଲେ ସେ ତେଲଗିନା ନେଇ ଚାଲି-ଯିବ ଗୁହାଳ କଡ଼ ବାଟକୁ । ସେଇଠି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଖୁରିଏ ଘର । ଘର ଆଗରେ ସମତୁଲ ବାଲିପକା ପଦାକାଏ ଭୂଇଁ । ମକରବାବୁ କସରତ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦେହରେ ତେଲ ମାଲିସ କରିବାକୁ ଘଣ୍ଟାଟିଏ ଲାଗେ ।

ଅକୁଳ ବଳ ବଳ କରି ଚାହିଁଲା । ଆଜି ଯେପରି କେଉଁଠି କଣ ଏ ଘରର କଳ ବିଗିଡ଼ିଛି । ଯିଏ ତାକୁ କର୍ମର ପ୍ରେରଣା ଦିଏ, ଯାହାର ଉତ୍ସ୍ଥିତ ମନ ଓ ଦେହରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଆଣେ, ତାର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ ।

ସେ—ପଶ୍ମି !

ମକରବାବୁଙ୍କ ଘରର କବାଟ ଖୋଲା । ବଇଠଣା ଖେକା ହୋଇ-ନାହିଁ । ଖଞ୍ଜା ଭିତରେ ସେ ନାହାନ୍ତି । ବାରି କବାଟ ମୁକୁଳା । କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ । ପଶ୍ମି ଘରର କବାଟ ଆଉଜା ହୋଇଛି । ସେ ଘରେ ତାର ମା ବି ରହେ । ଘର ଭିତରକୁ ଡୁଙ୍ଗିବାକୁ ମନ ହେଲା । ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । କାଳେ ପଶ୍ମି ଥିବ, ଉଠି ବସିଥିବ । ମୁହଁ ଫୁଲାଇ ଚଣ୍ଡି ଉଠି ରଗିଲା ସ୍ୱରରେ ଖେଙ୍କି ଉଠିବ, କି ରେ— ?

ଡାକ ଛାଡ଼ିବ, ବୋଉ, ବୋଉ— ?

ସମସ୍ତେ ଉଠିବେ । ପଶ୍ମି ତା ହାତକୁ ପାଣି ଟେକିଦେବ ନାହିଁ, କୁଣ୍ଡାଗୋଟପା ଆଣିଦେବ ନାହିଁ । ସବୁ କରିବ ତା ମା ।

ଉଁ ହୁଁ ।

ପଶ୍ମି ଯେପରି ତାର ଘରଣୀ, ଆଉ, ସେ ଏ ଘରର ଗୃହସ୍ଥ ।

ଆକୁଳ ଏହାହିଁ ଅନୁଭବ କରେ । ଆଜ ନୁହେଁ । କେଜାଣି କେବେଠୁ । ପାଖକୁ ଯାଇ ସେପରି ମୁହଁକୁ ବଲବଲ କରି ଚାହିଁ ରହେ । ହସିପାରେ ନାହିଁ । ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର ହୁଏ । ବେଶି କଥା କହିପାରେ ନାହିଁ । କହି ଜାଣେ ନାହିଁ । ପଦେ ପଦେ—ପାଣି, କୁଣ୍ଡା, ଠେକ, କ୍ଷୀର, ତେଲ— ।

ସବୁ କରେ ପଣ୍ଟ ।

କଥା କହେ । କାମ ବରାଦ କରେ । ତାର କଥାରେ କୋମଳତା ଥାଏ । ତାର ଆଦେଶରେ ଅନୁରୋଧ ମିଶିଥାଏ । ତା ପାଖକୁ ଗଲେ ସେ ମନା କରେ ନାହିଁ । ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ସେ ବିରକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ପଣ୍ଟ ତାକୁ ଭଲ ପାଏ । ପେଟ ପୂରାଇ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ ।

ଦାଣ୍ଡରେ ବଳଦ ଓ ବାଛୁରୀ ହମାରଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲେଣି । ଗୁହାଳରେ ଗାଈ ଦୁଇଟା ତୋରାଣି ପିଇବାକୁ, ଦୁହାଁ ହେବାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ିଲେଣି । ତାଙ୍କ ରଡ଼ିରେ ସମସ୍ତେ ଉଠିବେ । ଏକା ପଣ୍ଟ ତ ଉଠିବ ନାହିଁ ।

ନବେଳା ସକାଳେ ଗୋଟିଏ ଯୁବତୀ ଝିଅର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରୁ ଆକୁଳ ହେବ ବଞ୍ଚିତ । ହଁ, ପଣ୍ଟର ପାଖାପାଖି ହେଲେ ମନ ପୂରିଉଠେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମତଳେ ତପି ବୁଲେ ସଗିତ । ଆକୁଳ ନିରକ୍ଷର ହେଲେ ବି, ତୁଣ୍ଡରୁ ଭାଷା ନ ବାହାରିଲେ ମଧ୍ୟ ପଣ୍ଟ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ତାର ମରମ ଯେପରି ମୁଖର ହୋଇଉଠେ । ଫୁଟିଲା ଫୁଲର ଚାରିପାଖେ ନିଜ ଭାଷାରେ ଭ୍ରମର ଗୁଞ୍ଜରି ଗୁଞ୍ଜରି ଘୁରି ବୁଲିଲା ପରି ତା ମନର ସଗିତ ପଣ୍ଟର ଭାବନାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ବୁଲେ । ଗୁଞ୍ଜରି ଉଠେ । ସେ ଅନୁଭବ କରେ, ପରୀ କେବଳ ତାର ।

ଆକୁଳ ଫେରିଲା ଗୁହାଳଘରକୁ ।

କବାଟ ଖୋଲି ଆଠ ବର୍ଷର ପୁଅ ବଦୁର ପଡ଼ାକୁ ଆସିଲା । କେତେବେଳୁ ରାତି ପାହି ସକାଳ ହେଲାଣି । ଆଉ କେହି ଉଠିନାହାନ୍ତି । ପକ୍ଷୀର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ । ତାକୁ ଲାଗିଲା ଅଡ଼ୁଆ ।

ତାକୁ ଦେଖିଲେ ସବୁ କାମ ଛାଡ଼ି ପକ୍ଷୀ ପାଖକୁ ଧାଇଁଆସେ । ତାକୁ ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ଟେକି ଛାତିରେ ଜାକି ମୁହଁରେ ବୋକ ଦିଏ । ହସ ହସ ହୋଇ କଅଁଳେଇ କହେ, ସାନଭାଇ, ଆସ ଦାନ୍ତ ଘଷିବ । ଆସ ଗାଧୋଇଦେବ ।

ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନୁ ପକ୍ଷୀର କଅଁଳ କଥା ସେ ଶୁଣିଆସିଛି । ତାର ଆଦର, ସେବା, ଯତ୍ନ ବଦୁରର ନିଜସ୍ୱ ହୋଇଛି ।

ପକ୍ଷୀ ଦିଶୁନାହିଁ । କାଉଗୁଡ଼ାକ କା କା ହୋଇ ବିରକ୍ତିଆ ସ୍ୱର କାଢ଼ି ବୋବାଳି ଛାଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଏପାଖ ପିଣ୍ଡାରୁ ଉଡ଼ି ସେପାଖ ପିଣ୍ଡାରେ ବସୁଛନ୍ତି । ଗୁହାଳଘରଆଡ଼େ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ୁଛନ୍ତି ଗାଈ ବାଛୁରୀ ।

ବଦୁରକୁ ଅଡ଼ୁଆ ଲାଗିଲା । ପିଣ୍ଡାରୁ ଓହ୍ଲାଇ କୂଅମୂଳକୁ ଚାଲିଲା । ପକ୍ଷୀ କାଳେ ତାର ଛୋଟ ବଗିଚାରେ ଥିବ । ଗରା ଗରା କରି ପାଣି ଗଛରେ ଢାଳୁଥିବ । ରଞ୍ଜା ଦେଇ ଲଟା ବାନ୍ଧୁଥିବ । ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ, କନିଅଁ, ହାବଗୋଲ ଗଛରୁ ପୋକ କାଢ଼ି ପକାଉଥିବ ।

ଫୁଲ ବଗିଚାରେ ସେ ନାହିଁ । ବଦୁରକୁ ଦେଖି ଗଛଲଟାଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାଇ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଯେପରି ହସହସ ହୋଇ ପଚାରୁଛନ୍ତି, ପକ୍ଷୀକୁ ଦେଖିଛ ?

ବଦୁରର ମନରୁ ପକ୍ଷୀର ପ୍ରଶ୍ନ ଦୂରେଇ ଯାଉଛି । ଆଗରେ ଜାତି ଜାତିର ଫୁଲଗଛ । ରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗର ଫୁଲ । ଛୋଟ ବଡ଼ କଢ଼ ନଦ୍ଧହୋଇଛି । ତୋଳିବାକୁ ମନ ହେଉଛି । କେଉଁ ଜାତିର ଫୁଲ ସେ ତୋଳିବ ?

କେତେ ଫୁଲ ତୋଳିବ ? ଗୋଲାପ । ବଡ଼ ବଡ଼ । ସୁନ୍ଦର, ବାସନା । ବଦୁର ହାତ ବଢ଼ାଇଲା । ଡାଳଟିକୁ ନୋଇଁ ଆଣିଲା ।

ଛି, ସାନଭାଇ, ଗଛର ତୁଣ୍ଡ ନାହିଁ ସିନା, ଜୀବନ ଅଛି । ତାକୁ କାଟିବ ।

ପକ୍ଷୀ କହୁଛି ?

ବଦୁର ମୁଣ୍ଡ ବଙ୍କାଇ ପଛକୁ ଚାହିଁଲା । ପକ୍ଷୀ ନାହିଁ ।

ପକ୍ଷୀ ଏମିତି କହେ । ଶୁଣ ମୋ' ସୁନା ସାନଭାଇ, ସବୁ ଗଛର ଜୀବନ ଅଛି । ସେମାନେ ଖାଆନ୍ତି, ଶୁଅନ୍ତି, ନିଶ୍ୱାସ ମାରନ୍ତି, ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଶୁଣ, ସେମାନେ ଦେଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଭିଶାପ ଦିଅନ୍ତି । ଶୁଣିନ କଞ୍ଚନବଣ କଥା ? ଶୁଣ—

ବଦୁରର ହାତରୁ ଗୋଲାପ ଡାଳ ଖସିଗଲା । ମନ କହିଲା, ନା, ସେ ଫୁଲ ତୋଳିବ ନାହିଁ । ପକ୍ଷୀ କହିଛି, ଗଛରେ ଥିଲେ ଫୁଲ ସୁଖରେ ଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ତୋଳିଆଣିଲେ ମଉଳେ, ଶୁଖେ । ସେ ପ୍ରଜାପତି ଧରିବ । କେତେ ରଙ୍ଗର କେତେ ବଡ଼ ପ୍ରଜାପତିଗୁଡ଼ିଏ ଏ ଫୁଲରୁ ସେ ଫୁଲ ଉଡ଼ି ବସୁଛନ୍ତି । ସତେ କି ସେମାନେ ଫୁଲର ରଙ୍ଗ ଚୋରିକରି ଦେହରେ ବୋଳିହୋଇଛନ୍ତି ।

ବଦୁରର ମନେ ପଡ଼ିଲା ପ୍ରଜାପତି ଡିମ୍ବ କଥା । ସେ ଧାଇଁଲା ବାଡ଼ କଡ଼ ଅରଖ ଗଛ ପାଖକୁ । ପତର ତଳେ ସୁନେଲି ରଙ୍ଗର ସୁନ୍ଦର ଲମ୍ବାଳିଆ ଦିଓଟି ଡିମ୍ବ ଓହଳିଛି । ବଦୁର କାବା ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା । କିଛିଦିନ ତଳେ ସାନ ସାନ ନେଳିଆ କଅଁଳିଆ ପୋକ ଦିଓଟି ଅରଖପତ୍ରରେ ଚରି ବୁଲୁଥିଲେ । ସେ ଦିଓଟି ବଡ଼ ହେଲେ । ଦିନେ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ପୋକ ଦିଓଟିର ଉପରଖୋଳ ପତରରେ ଲାଗିଛି ।

ତାଆର ପାଖରେ ନେଳଆ ଡମ୍ବ ଦ୍ୱଓଟି ପତର ତଳେ ଓହ୍ଲାଳଛି ।
ନେଳଆ ଡମ୍ବ ଆଜ ସୁନେଲ ହେଲଣି । ସେଇଠୁ ?

ପଣ୍ଣି ଆଇଲେ କହିବ ।

ବହୁର ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଗୃହିଁ ରହିଲ ।

କୁବେରର ନଦ ଭଙ୍ଗିଲ । ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକ ଗୃହିଁଲ । ଝରକାବାଟେ ତା ଖଞ୍ଜାର ଗ୍ଲେଟ ଟାଇଲ ପକା ଦୁଆରଟି ଦେଖାଯାଉଛି । ଏ ଖଞ୍ଜାରୁ ତଳ ଖଞ୍ଜାକୁ ଯିବାକୁ ଅଣଓସାର ବାରଣ୍ଡା । ବାରଣ୍ଡାରୁ ସାମନା ଧାଡ଼ିଡ଼ ଦୁଇ ବଖର୍ ଘରକୁ କବାଟ ଲଗିଛି । ସେଇ ବାରଣ୍ଡାର ଶେଷରେ ଯେଉଁ କବାଟ, ସେଇବାଟେ ଦାଣ୍ଡଘରକୁ ବାଟ । ଦାଣ୍ଡଘରୁ ସେମିତି ଆଉ ଓଟୋଟିଏ କବାଟ ସେ ପାଖ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଖୋଲଛି । ଦାଣ୍ଡଘରୁ ପୁଣି ଫିଟିଛି ଜାଉଁଳ କବାଟ ଗାଁ ରାସ୍ତାକୁ । ଘର ଆଗର ଗ୍ଲେଟ ଖୋଲ ବାର ଗାଁ ରାସ୍ତାଯାଏ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି । ବାଡ଼ର ଦୁଇ ପାଖରେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ନଡ଼ିଆ ଗଛ । ମଝିରେ ଝଙ୍କା ବଉଳଗଛ । ଗଛର ଚାରିପାଖେ ଘେର ରହିଛି ଉଚ, ବୃତ୍ତାକାର ସିମେଣ୍ଟ ଚଉପାଢ଼ି ।

କୁବେରର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା—ବାରଣ୍ଡା କାନ୍ଥରେ କଅଁଳ ଖରା ପଡ଼ିଛି । ବେଳ କେତେ ହେଲଣି ? ପଣ୍ଣି ତାଙ୍କୁ ଆଜ ଡାକ ଉଠାଇ ନାହିଁ ? ଆରେ, ଏ କ'ଣ ? ସେ ଚଉକରେ ବସି ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ କେତେବେଳେ ସେଇ ଚହିଟା ଉପରେ ମୁଣ୍ଡମାଡ଼ି ଶୋଇପଡ଼ିଛି । ନଲଟଣଟା ଜଳ ଜଳ ତେଲ ସରିବାରୁ ଆପେ ଆପେ ନଭିଯାଇଛି ।

ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ପଲଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ବିଛଣା ପଡ଼ି ରହିଛି । ତକିଆର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଗ୍ଲୋବ ଟର୍ଚ୍ଚ ଆଲୁଅ । ଆର ପାଖରେ ରିଷ୍ଟୱାଚ୍ । ଘଣ୍ଟା ଦେଖିଲା । ସାତଟା ହେଲାଣି । ଏତେବେଳଯାଏ କେବେ ସେ ଶୁଏ ନାହିଁ ।

ପଦ୍ମ ଶୁଆଇ ଦିଏ ନାହିଁ । ବଡ଼ ସକାଳୁ ସେ ନିତି ଆସି ଭାଇ, ଭାଇ ବୋଲି ଡାକ ଛାଡ଼େ । ସଞ୍ଜବେଳେ ଆସି ଜଳଖିଆ ଚା ଦେଇଯାଏ । ବିଛଣା ପାରେ । ଲୁଗା ପଟା, ବହିପତ୍ର ସଜାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଯାଏ । ରାତି ନଅଟାରେ ପୁଣି ଆସି ଡାକେ, ଭାଇ, ଖୁଡ଼ୀ ଡାକୁଛନ୍ତି ଖାଇବ ଯାଅ ।

ପଦ୍ମର ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ପାଳନ କରିବାକୁ ସମୟ ମାଗିବା ବୃଥା । ସେ ବିଜୁଳି ପରି ଘରେ ପଶେ । ବିଛଣା ଝାଡ଼ି ସଜାଡ଼ି ଦିଏ । ଟେବୁଲ ଉପରୁ ବହିପତ୍ର ଉଠାଇ ଆଲମାରିରେ ରଖେ । କହେ, ସେତିକି ଆଜି ପଢ଼ିଥାଅ ଭାଇ, ଖୁଡ଼ୀ ଭାତ ବାଢ଼ି ଅନେଇ ବସିଛନ୍ତି । ବିରକ୍ତ ହେବେ ।

କୁବେରକୁ ଚିଡ଼ ମାଡ଼େ । କାହା ଉପରେ ସେ ବିରକ୍ତ ହେବ ? ଖୁଡ଼ୀକୁ କିଛି କହି ହେବ ନାହିଁ । ପଦ୍ମର ଦୋଷ ନାହିଁ । କୁବେର ଉଠି-ଯାଏ । ପଦ୍ମ ବି ଆସେ ତା ପଛରେ । ଖାଇସାରି ଫେରିଆସେ । ପୁଣି ପଢ଼ିବସେ ବହି ।

ରାତି ଏଗାର । ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ପଦ୍ମ ପଶେ ଘରେ । ହାତରେ କ୍ଷୀରଭରା କାଚ ଗିଲାସ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି କହେ, ରାତି ବେଶି ହେଲାଣି । ଦେହ ଖରାପ ହେବ । କୁବେର ବିରକ୍ତ-ଭରା ଆଖି ଟେକି ଚାହେଁ ପଦ୍ମକୁ ।

ମୁଁ ଆଲୁଅ ନେବି । ଆପଣ ଟର୍ଚ୍ଚ ମାରି କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଶୁଅନ୍ତୁ ।

ପଦ୍ମ ନଲଟେଣର କଡ଼ା ଧରି ଟେକେ ।

କୁବେର ବାଧ ଶିଶୁ ପରି କଥା ମାନେ । କାହିଁକି ସେ ପଶ୍ମ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ, ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ପଶ୍ମର ଟେକ୍‌ଟୋକ୍ କଥା । ସେ କଥାରେ ଅନୁଯୋଗ, ଆଦେଶ, ସ୍ନେହ ପୁଣି ତିରସ୍କାରର ସୂଚନା ସେ ପାଏ । ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ସେ ଡରିବ । କାଳେ ମଣିବ, ସେ ଏ ଘରର ସାମାନ୍ୟ ଲୋକଟିଏ, କେବଳ ଜଣେ ଗୃହକର୍ମୀ ? କାଳେ ତାର ମନରେ ଧାରଣା ହେବ ଯେ କହିବାର ତାର ଅଧିକାର ନାହିଁ, କେବଳ ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବାକୁ ସେ ଜନମିଛି, ଏ ଘରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଛି ।

ପ୍ରତି ମଣିଷର ଜନ୍ମଗତ ପ୍ରବୃତ୍ତି, ସେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଚାହେଁ । ମଣିଷ ଉପରେ ନ ହେଲେ ଇତର ପ୍ରାଣୀ ଉପରେ । ତା ଯଦି ସମ୍ଭବ ନ ହୁଏ, କାଠ ପଥର ତରୁ ତୃଣ ଉପରେ । ପଶ୍ମର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କୁବେର ଉପରେ । ତାକୁ ସେ ଶିଶୁଟି ପରି ମଣି ସେବା କରେ, ଆଉ ତାର ସେବାଯତ୍ନ ପାଇ ସେ ଚାହେଁ, କୁବେର ତାର କଥା ମାନିବ ।

ମା ପେଟରୁ ଜନମିଲା ଭଉଣୀ ଟେହ୍ଲାରେ ବଡ଼ି ପର ଘରକୁ ଯାଇଛି । କେବେ କପର ନିଜ ପାଇଁ ସେ ଅଳି କରିଛି—କଟକରୁ ଯା ଆଣିବ ତା ଆଣିବ । ପର ଘରକୁ ଯାଇ ସେ ହୋଇଛି ଭିକାରୀ—ଯା ଦେବ, ତା ଦେବ, ମୁଁ ଦୁଃଖରେ ଅଛି । କାହିଁ କାହିଁ ମୋର ଦିନରାତି ସରୁନାହିଁ । ତେମେ ଆସିବ । ମୋ ଦୁଃଖ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିପିବ । ମୋତେ ନେଇ ଯା । ଯାଙ୍କ ଘର ଭଣ୍ଡାର ଠୋକା ଶୁକୁଟା ସଙ୍ଗେ ପଶ୍ମର ବାହାଘର ହେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ସେ ସୁଖରେ ରହନ୍ତା । ନିଜର ଲୋକ ପାଖରେ ରହିଲେ ମୋର ଅସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

କେତେଥର ସେ ଏହିପରି ଲେଖିଲାଣି । କୁନ୍ତଳାର କୌଣସି ଚିଠାଉରେ ସେ ସ୍ୱାର୍ଥଶୂନ୍ୟ ଅନୁରୋଧ କି ଆଦେଶ ପାଏ ନାହିଁ । ଭଉଣୀର ଜନ୍ମଗତ ଦାବୀର ଚିହ୍ନ ସେ ଦେଖେ ।

ବଦୁର ପାଖରେ ପଶେ ନାହିଁ । ଯେତେ ଆଦର କରି ପାଖକୁ ଡାକିଲେ ସେ କରଛଡ଼ା ହୁଏ । ଧାଇଁ ଯାଇ ତାକୁ ଧରି ଗୁଡ଼ିରେ ଯାକି ବୋକ ଦେଲେ ସେ ନିର୍ଜୀବ ପଦାର୍ଥ ପରି ଗୁଡ଼ିଉପରେ ପଡ଼ିରହେ । ହାଣ୍ଡି ଦେବି, ଘୋଡ଼ା ଦେବି କହି ଲୋଭ ଦେଖାଇଲେ ସେ ଜୁଳୁଜୁଳୁ କରି ଚାହେଁ । ପ୍ରେମଶୂନ୍ୟ ଚାହାଁଣି । ଗୁଡ଼ିଦେଲେ କିଏ ମାରି ଗୋଡ଼ାଇଲା ପରି ଛୁଟି ପଳାଏ । କୁବେର ଚାହିଁ ରହେ । ବଦୁର ପଣ୍ଟକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରେ ।

ଖୁଡ଼ୀଙ୍କୁ ସେ ଭକ୍ତି କରେ । ଖୁଡ଼ୀ ତାକୁ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି କି ନାହିଁ ସେ ଅନୁଭବ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀ ତାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି, ଏ କଥା ସେ ବୁଝେ । କେଉଁ କଥା ପଚାରିବା ଆବଶ୍ୟକ ମଣିଲେ ସିଧା ସଳଖ ନ ପଚାରି ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ପଚାରନ୍ତି । କୁବେରକୁ ବିରକ୍ତ କରିବା ଯେପରି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ପଣ । କିପରି ସେ ବିରକ୍ତ କରିପାରିବେ ? କଞ୍ଚା, ଦରସିଝା, ଶାଗ, ମୁଗ, ହଳଦୀ ପାଣି ଯାହା ସେ ଆଗରେ ଥୋଇଦିଅନ୍ତି, କୁବେର କିଛି କହେ ନାହିଁ । ପାଟିକୁ ଯେତିକି ରୁଚେ ସେ ଉଦରସ୍ଥ କରେ । ଉଠି ଚାଲିଆସେ । ସେତିକି ବେଳେ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ସ୍ନେହ ଝରିପଡ଼େ ଭୁଣ୍ଡରୁ, ପେଟ୍ଟୁ କଣ, କାଉ ପରି ହି ଖୁମ୍ପା ନେଇ ଉଠୁଛ ? ଡମ ଶଶୁର ବାଣ, ବସ— ।

ପଣ୍ଟ ହାତ ଧୋଇବାକୁ ପାଣି ଟେକିଦିଏ ।

ଏକା ଦାଦ ମକର ! ହେଉ ପାଇଲା ଦନୁ ତାଙ୍କୁ ଯାହା ଦେଖିଛି ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ଏ ଘରେ ବଡ଼ପୁଅ । କହ, ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ । ବଦୁରଟା ସିନା ପଛରେ ଆସିଲା, ସାତ ପଛରେ ଧଡ଼ିଆ ଧେଡ଼ଙ୍ଗ, ଗେଗଣା; କେଉଁ ପୁଅରେ ସେ ଲେଖା ? ଦାଦ ସବୁ ସ୍ନେହ କୁବେର ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ, ଦେଇଛନ୍ତି । ଦାଣ୍ଡରେ କେହି ପଚାରିଲେ, ସୁମନ୍ତ କେବେ କଟାଳ କଲେ, ଦାଦ ହସି ହସି ଲମ୍ବ ନଖରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ମାରି କହନ୍ତି, କେଉଁ ଗୁଣରେ କୁବେରକୁ କିଏ ଜିଣିବ ଏ ନନ୍ଦପୁରରେ ? କୁବେର ନ ଜାଣେ କଣ ? ସେ ଯାହା କରିବ ସେଥିରେ ମୋର ଏକମତ । ସେ ଯାହା କହିବ ସେଥିରେ ମୋର ରାଜି ।

ଦାଦଙ୍କର କଥା କୁବେରର କାନରେ ପହଞ୍ଚେ । ଆନନ୍ଦରେ ସେ ଆତ୍ମହରା ହୁଏ । ଦାଦଙ୍କର ତା ଉପରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । ଭକ୍ତିଭରେ ଅବନତ ହୁଏ ତାର ମନ । ବାପ ଓ ଦାଦଙ୍କ ଭିତରେ ସେ କେବେ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖିନାହିଁ । ଆଜି ବି ସେ ଦେଖୁନାହିଁ ।

ଭୟରେ ପୁଣି ସେ ବିଚଳିତ ହୁଏ । ଦାଦଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ୱାସର ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ର ତ ସେ ? କେବେ ସେ ଆକଟ କରି କହିନାହାନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ କେତେ କଥା ସେ ପଚାରି ବୁଝନ୍ତି । ବେଶି ପାଠ ପଢ଼ି-ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି, ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହୀ ମନ ଦୁନିଆରେ ଯେତେ ଯାହା ଅଛି, ଯାହା ଘଟୁଛି, ସବୁ ଜାଣିବାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ।

ନ ଜାଣିଲା ଶିଶୁଟି ପରି ସବୁ କଥା ସେ କୁବେରକୁ ପଚାରି ବୁଝନ୍ତି—ଆକାଶଟା କାହିଁକି ନେଳିଆ ଦିଶେ ? ସତେ କଅଣ ମାଙ୍କଡ଼-ମାନେ କାଳକ୍ରମେ ମଣିଷ ହେବେ ? ନିତାଇ ଗୋରା ଭଜିଲେ ମଲାପରେ ସିଧା ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାର କଥା ପ୍ରତିବର୍ଷ ତ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଆତ୍ମା ମୋକ୍ଷ ହୋଇଯାଉଥିବ, ତେବେ, ପ୍ରତିଦିନ ଏ ଦେଶରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଏତେ

ବଡ଼ୁଛି କେମିତି ? କୁକୁର, ମାଙ୍କଡ଼ ଓ ଘୋଡ଼ାଙ୍କର ଆତ୍ମା ସବୁ କଣ ମଣିଷ ହୋଇ ଜନମି କ୍ୱାଁ କ୍ୱାଁ ଡାକ ଛାଡ଼ୁଛନ୍ତି ? ଆଚ୍ଛା, କୁବେର—

ଅନେକ କଥା । କୁବେର ଯାହା ଜାଣେ ବୁଝାଇ କହେ । ମକର ମନ ଦେଇ ଶୁଣନ୍ତି । ଶୁଣିବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକ ଛାଡ଼ନ୍ତି । ସବୁ କଥା ସେ ପଚାରନ୍ତି ସିନା, କେବେ ପଚାରି ନାହାନ୍ତି, ତିନବର୍ଷ ହେଲା ଘରେ ବସି ରହିଛୁ କାହିଁକି କୁବେର ? ଭବିଷ୍ୟତର ପନ୍ଥା କଣ ? ବାହାଘରର ଯେତେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆସୁଛି, ରାଜଯୋଟକ, ଭଲ ଘରେ ଭଲ ପାତ୍ର, କେଉଁଠି ବିବାହ କରିବାକୁ ମଙ୍ଗୁନାହୁଁ କାହିଁକି ?

ଏହି ତିନୋଟି ପ୍ରଶ୍ନକୁ ମନେ ମନେ ବାରମ୍ବାର ଆଲୋଚନା କରି ସେ କେତେ ପ୍ରକାର ଉତ୍ତର ସ୍ଥିର କରି ରଖିଛି । ମୁହଁ ଖୋଲି କହିବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଘରର କେହି କେବେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନରୁ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପଚାରିବାକୁ ସାହସ କରିନାହିଁ ।

ଦାଣ୍ଡରେ କଥା ଚାଲିରେ କେତେ ବନ୍ଧୁ—ବୁଢ଼ା ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର ନଗେନ୍ ଲାଲ, ବରବୁଢ଼ା ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ଅଖିଳ ବାନାର୍ଜି, ଟୋକା ସବ୍ ଇନ୍‌ସ୍ପେକଟର ମିନାଜଉଦ୍ଦିନ୍, ୟାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଗାଆଁ ଲୋକେ, ଏ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଥରକୁଥର ପଚାରି ପ୍ରତିଥର ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତର ପାଇଛନ୍ତି, ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅ ନାହିଁ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର କୁବେରକୁ ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ମଣ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଜେରା କରିବାକୁ ବସନ୍ତି । ହସ ହସ ମୁହଁରୁ ପୁଣି ଉତ୍ତର ଶୁଣନ୍ତି, ମନଗହନର ଗୋପନ କଥା ଯେ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ ସେ ନିର୍ବୋଧ, ଯେ କହି ପକାଏ ତହୁଁ ବଳି ନିର୍ବୋଧ । ଏଣିକି ଅନ୍ୟ କଥା ପଡ଼ୁ । ନୋହିଲେ ନମସ୍କାର ।

ଘରେ ଓ ବାହାରେ କେହିହେଲେ ତାକୁ କଥାରେ କି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶାସନ କରି ପାରି ନାହାଁନ୍ତି । ନିଜକୁ ସଭିଙ୍କ ଧାରଣାରେ ଗୋଟିଏ ରହସ୍ୟମୟ ଜୀବ କରି ସେ ଠିଆ କରିଛି ।

ପାଞ୍ଚଦିନ ତଳେ, ଗତି ପ୍ରାପ୍ତ ଦାଶଗ୍ଧା ହେବ, କ୍ଷୀର ଗିଲସଟି ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ ପଞ୍ଚ ଟେବୁଲ କଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ପଚାରିଲା, ମଣିଷର ଜୀବନର ଧାରା କିଏ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ ?

କୁବେରର ତୁଣ୍ଡରୁ ଖସିପଡ଼ିଲା ଉତ୍ତର, ମଣିଷ ।

କେଉଁ ମଣିଷ ?

ନିଜେ କର୍ମୀ ।

ପରିସ୍ଥିତିର ପ୍ରଭାବରେ ଜୀବନର ଧାରା ଅନ୍ୟ ଗତି ଧରେ ?

କୁବେର ବହି ଉପରୁ ଦୃଷ୍ଟି କାଢ଼ି ପଞ୍ଚର ମୁହଁରେ ନ୍ୟସ୍ତ କଲା । ତାର ଆଖିରେ ଆଗ୍ରହ ଓ ଆକୁଳତାର ଆଭାସ । କାହିଁକି ଆଜି ପଞ୍ଚ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଛି ? ଏତେ ଜଟିଳ ପ୍ରଶ୍ନ ? ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନର ଖିଅ ଧରି ଉତ୍ତର ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ କେତେ ଥର ସେ କେଉଁଠି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଛି । ପଛକୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଦେଖିଛି ସେ ବହୁତ ଦୂରରେ । ଯେଉଁ ଉତ୍ତର ସେ ଖୋଜି ପାଇଛି ସେଥିରେ ସେ ନିଜେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ତଥାପି ଉତ୍ତରିଲା, ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳାଇ ନୂଆ ପରିସ୍ଥିତି ସର୍ଜନା କରିବା ମଣିଷର ନିଜ ହାତର କଥା ।

ଜୀବନର ଧାରା ବଦଳିବ ନାହିଁ ? ଲକ୍ଷ୍ୟଚ୍ୟୁତ ହେବ ନାହିଁ ?

ଜୀବନର ଧାର ଅଛିଣ୍ଡା । ସେ ଧାର ଅନ୍ୟ ଗତି ଧରେ । ସାହସୀ, ନିର୍ଭୀକ ଓ ସ୍ଥିରସଂକଳ୍ପ ଯେଉଁ ମଣିଷ ତାର ଜୀବନର ଧାର ଅନ୍ୟ ଗତି ଧରିଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ଲକ୍ଷ୍ୟଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଯାଏ । ବାଧାବିଘ୍ନ ଆସେ ।

କାହାର ଜୀବନର ଧାରା ସେ ସବୁ ବାଧାବନ୍ଧନକୁ ଡେଇଁ ଆଗେଇ ଚାଲେ । କାହାର ଜୀବନର ଧାରା ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ, ଅନ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଛୁଟେ । କାହାର ଜୀବନର ଧାରା ଶୁଖି ଅପନ୍ତରାରେ ମାଡ଼ ବଲପ୍ତ ହୁଏ ।

କେହି କାହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ପାରେ ନାହିଁ ।

କୁବେର ହସିଲା । ଆରେ, ମଣିଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ହାତ ବଢ଼ାଇ ନଗୀ ବଢ଼ାଇ ଭୁ ଫୁଲ ତୋଳୁ । ନଡ଼ିଆଗଛର ଅଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ସବୁଠୁ ବଡ଼ ନଗୀର ଅଙ୍କୁଶୀ ବଢ଼ାଇଲେ ଆକାଶର ଚାନ୍ଦକୁ ତୋଳି ହାତରେ ଧରିପାରିବୁ ପଶ୍ମ ?

ପଶ୍ମ ହସୁ ହସୁ ମୁହଁ ମଉଳାଇଲା ।

କୁବେର ଚମକି ଉଠିଲା । କହିବାକୁ ବସିଥିଲା, ତଥାପି ପଶ୍ମ ଉଦ୍ୟମରେ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ଚାନ୍ଦକୁ ଧରିବାକୁ ମଣିଷ ଆକାଶଯାନରେ ଚଢ଼ିପାରେ, ଆଗେଇ ପାରେ—

ତାର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପଶ୍ମ ଅପେକ୍ଷା କଲା ନାହିଁ ।

ରାତି ଅଧିକ ହେଲଣି, ଏଥର ଆପଣ ଶୁଅନ୍ତୁ, ଆଲୁଅ ନେବ, କହି ନଲଚଣ ଚେଙ୍କଲା— ।

କାହିଁକି ପଶ୍ମ ଏତେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା ? ଉତ୍ତରରୁ ସେ କଅଣ ବୁଝିଲା ? ଦାସୀ ଝିଅଟିଏ ଦିନରାତି ପରିଶ୍ରମ କରି ତହିଁରେ ପୁଣି ରାତି ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ମନକୁ ମନ ସେ ଲେଖି ପଢ଼ି ଜାଣିଛି । ଟେଡ଼ିଆ ପାଠ ଜ୍ଞାନର ପରିସର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ । ଏତେ ବଡ଼ ଜଟିଳ ପ୍ରଶ୍ନ ତା ମନକୁ କିପରି ଆସିଲା ? କାହିଁକି ଆସିଲା ?

ପଦ୍ମକୁ ପଚାରିବ ବୋଲି କୁବେର ସ୍ଥିର କରିଛି । ବେଳ ପାଇ-ନାହିଁ । ପଦ୍ମ ବିଜୁଳି ପରି ଆସେ । ନିଜର କାମ କରି ଚାଲିଯାଏ । ପ୍ରଶ୍ନ-ଗୁଡ଼ା ତଣ୍ଟି ପାଖରେ ଅଟକିଯାଏ । ସାହସ ହୁଏ ନାହିଁ ପଚାରିବାକୁ । ନିଜକୁ ଯେପରି ସେ ଅପରାଧୀ ମଣେ ।

ଚାରିଦିନ କଟିଗଲା । ଏଇ ଚାରୋଟି ଦିନ ନିଜକୁ ସେ ନିଜ ଆଗରେ ଠିଆକରି ତନ୍ନତନ୍ନ କରି ଦେଖିଛି । ମନରେ ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ କରି ନିରେଖିଛି । ଚମକି ଉଠି ଭାବିଛି, ସେ କଣ ଏଇଆ ? ସେ ଏକ ନୁହେ । ସେ ଅନେକ । ଗୋଟିଏ ଦେହର ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରେ ସେ କେତେ ମୂର୍ତ୍ତି ଧରେ । ଦେହଟା ଅଚଳ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମନଟା ଭଲ ମନ୍ଦ କେତେ କାମ କରି ଫେରିଆସେ !

ସବୁ ଅବତାରର ମିଶ୍ରଣ ତାର ଲୋକଦେଖାଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ଯେଉଁ ଅବତାରଟି ଭଲ ମନ୍ଦ, ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ, ନୀତି ଅନୀତିକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଅବତାରକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଛପାଇ ରଖି ଯେତେ-ବେଳେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠେ, ସେତେବେଳେ ସେଇ ଅବତାରହିଁ ହେଉଛି ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ।

ପଦ୍ମ—ଚାରିପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଅସନା ଅଜଣା ପିଲାଟି ହୋଇ ଅଗଣାରେ ଆବର୍ଜନା ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଗୋଟି ଟୋକେଇରେ ରଖୁଥିବାର ଦେଖିଲେ କୁବେରର ମନ ହେଉଥିଲା, ଧାଇଁ ଯାଇ ତାର ପିଠିରେ ଦୁଇ ଗୋଇଠା ନଦ୍ଦଦେବ । କାହିଁକି, ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ରାଣ୍ଡ କି ଖୁଡ଼ୀ କୁବେର ମନର ଭାବନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କଲେ ସେ ଖୁସି ହୁଏ । କାହିଁକି, ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ପଦ୍ମ ବଦଳିଛି । ମାରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ରାଣ୍ଡ ତା ସଙ୍ଗେ ଝଗଡ଼ା କରିବାକୁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ପଦ୍ମର ଧନ ଅଛି ।

ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି ତାର ବୁଦ୍ଧି ହେଲାଣି । ବିଦ୍ୟା ହେଲାଣି । ଘରର ସଭିଙ୍କ ଉପରେ ପଙ୍କ ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପ୍ରଭାବ ପକାଇସାରିଲାଣି । କିନ୍ତୁ ଖୁଡ଼ୀ ଏବେ ବି ପଙ୍କକୁ ପ୍ରହାର କରନ୍ତି ।

କୁବେର ଦେଖେ । ଖୁସି ହୁଏ ନାହିଁ । ରାଗି ଉଠେ । ମନ ପାଟି କରି ଉଠେ, ଏ କଣ ଖୁଡ଼ୀ, ବିନା ଦୋଷରେ କାହିଁକି ତା'କୁ ଦଣ୍ଡୁଛି ?

ମନ ଧାଇଁଯାଏ । ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ କବଳରୁ ପଙ୍କକୁ ଉଦ୍ଧାର କରେ । ପଙ୍କକୁ ଛାତିରେ ଧରେ ।

ତା ପରେ—?

ତୁମୁଳ କାଣ୍ଡ ! ଘରେ, ବାହାରେ ଦୁନିଆର ସବୁଠି, କେବଳ ଛି ଛି ରଡ଼ି, ଘୃଣା ଓ ସମାଲୋଚନା । ଦେଖ ହେ, ସେ କୁବେରଟା, ମଉନମୁହାଁ । କେଡ଼େ ଭଦ୍ର ସୁଚରିତ୍ର ପରି ଆଖିକୁ ଦିଶେ । ଦେଖିଲ ତ ? ସଂସାରରେ କାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ମନ୍ଦ । ସମସ୍ତେ ଠକ । ଚୁପ୍‌ସଇତାନ ।

ନିଜେ ବି ।

କୁବେର ନିଜକୁ ପରୀକ୍ଷିକରି ବୁଝିଛି । ନିଜକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଦେଖିଛି । ଦୁନିଆ ଯାହାକୁ ପାପ, ଅନ୍ୟାୟ, ଅନୀତି ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛି, କୁବେର ନିଜ ଜୀବନର କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହେଲେ ମନେ ମନେ ସବୁ କରିଛି । ଗୋଡ଼ ଟେକି, ହାତ ବଢ଼ାଇ ଧାଇ ଯାଇନାହିଁ । କେବଳ ଦୁନିଆକୁ ଡରି ତାର ଦେହର କର୍ମ ଅପସରି ରହିଛି । ଦୁନିଆର

ଅାଖି ଅନ୍ତରାଳରେ ମନର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମାଧାନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଯଦି ସେ ପାଇଥାନ୍ତା, ନିଜ ଆଗରେ ସେ କେତେ ଥର ଖୁଣୀ, ଚୋର, ଦଗାବାଜ୍, ଲମ୍ପଟ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଦୁନିଆର ଆଖି ତାକୁ ଏସବୁ ହେବାକୁ ଦେଇନାହିଁ । ନୀତିଶିକ୍ଷା ତାର ଅରଣା ମନକୁ ଅଟକାଇ ରଖିଛି । କିନ୍ତୁ, ଆଗ ଆସିଛି ମନକୁ ଭାବନା, ତା ପରେ ନୀତିଶିକ୍ଷାର ତାଡ଼ନା । ବିଜୁଳିରୁ ଆହୁରି ବେଗରେ ଭାବନା କର୍ମ ସାଧନ କରିଛି । ଅଦେହର ଅଭିଜ୍ଞତାରେ ଫେରିଆସି ଦେହକୁ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଇଛି । ଭାବନା ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଛି । ଦେଖିଛି, ନୀତିଶିକ୍ଷାର ଫାଶ ଲାଗିଛି ମଣିଷର ବେକରେ । ଦେଖିଛି, ଦୁନିଆର ଅଗଣନ ଆଖି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଠାରୁ ପରି ତାରି ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଚାହିଁଛନ୍ତି । ଭାବନା ତାର ଅଶ୍ଳୀଷ୍ଟ କର୍ମ ଆଚରି ପେଡ଼ି ଭିତରେ ବିଷାକ୍ତ ସାପ ମୋଡ଼ା-ମୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଲା ପରି ମନର ନିଭୃତ କନ୍ଦରେ ଛପି ରହେ । ମଣିଷର ଦେହ ଅଭିଳାଷରେ ଜର୍ଜରିତ ହୁଏ । ତଥାପି ସେ ମଥା ପୋତି ରହେ ।

ଦୁନିଆର ଧାରଣାରେ ସେ ସାଧୁ, ନିଷ୍କଳଙ୍କ, ଚରିତ୍ରବାନ୍, ସଂଯମୀ । ସେ ପୂଜ୍ୟ । ସମ୍ମାନର ପାତ୍ର । ହଁ, ସେ ସବୁ, କାରଣ, ସେ ଦୁନିଆର ଆଖିକୁ ଡରେ । ସେ ଦେଶର ଆଇନ୍ ଓ ସମାଜରୀତି, ଧର୍ମ, ମଣିଷ ସଭ୍ୟତାର ସଂସ୍କୃତିର କ୍ରୀତଦାସ । ତେଣୁ ଏ ସବୁକୁ ସେ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭୟ କରେ । ସେ ଭଲ ମଣିଷ ।

ଭୁବେର ଭଲ ମଣିଷ । ସେ କାହାରି କେବେ ଅନିଷ୍ଟ କରିନାହିଁ । ଅନିଷ୍ଟ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇନାହିଁ ।

ଘୁଷଜୀବନରେ ମେନକା ତାକୁ ନାରୀ ଦେହର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ । ତାର ବସ୍ତୁସ୍ୱ ଦୂର କରିଥିଲେ । ସେ ଅନୁଭବ କରାଉଥିଲେ ଦେହର ମୂର୍ଚ୍ଛାଳିଆ ଶିହରଣ, ମନର ତପ୍ତ ଉଦ୍‌ବେଗ । ଦୋଷ ଯଦି ଆରୋପ କରାଯାଏ, ତେବେ ସେ ଦୋଷ ମେନକାଙ୍କର ! ଦୁଇଟି ବ୍ୟକ୍ତି ଛଡ଼ା ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜ୍ଞାନର ଅଗୋଚରରେ ସେ ଅଜ୍ଞାତ ଅଭିଜ୍ଞତା । ତେଣୁ ବିହେଁ ସେମାନେ ଭଲ ମଣିଷ !

କୁବେର ଭଲ ମଣିଷ ! ଅଜ୍ଞାତ ଅଭିଜ୍ଞତା ତାର କାମନାକୁ ଜୀବନ ଦେଇଛି । ତେଣୁ, ସେ ଆଖି ବୁଲାଏ । ଯୌବନ ଢଳଢଳ ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଦେହରେ ଚହଟାଏ ସୃଜନ-କାମନାର ବିଷ । ଭାବନା ଛୁଟେ । ଦେଖେ ଅଜ୍ଞାତର ନଗ୍ନ ରୂପ । ଅନୁଭବେ ମିଳନ ଆନନ୍ଦର ଉଦ୍‌ବେଗ । ଥରଥର ଦେହ । ଛଟପଟ ମନ । କିନ୍ତୁ, ସେ ଆଖି ଫେରାଇ ଆଉଥରେ ଅନାଏ ନାହିଁ । ଚାହିଁ ଦେବାକୁ, ଥରେ ନୁହେଁ, ସହସ୍ର ଥର, କିଏ ଯେପରି ତାକୁ ଭିତରୁ ଠେଲେ । ଭାବନା ଯାହାକୁ ନିବସ୍ତ୍ର କରି ବେଢ଼ାଇ ଧରିଛି ତାଆରି ଉପରେ ଆଉ ଥରେ ଆକୁଳ ବିକଳ ନୟନ ଡାଳିପାରେ ନାହିଁ । ସେ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟ ଉନ୍ନତ ସମାଜର ପିଲା । ଯୁଗ ଯୁଗ ସମାଜ ଯେଉଁ ନୀତି ଗଢ଼ିଛି, ଯେଉଁ ସଂସ୍କୃତି ଗଢ଼ିଛି, ସେ ତାର ରକ୍ଷକ ।

କୁବେର ମଥା ପୋତି ଚାଲେ, ସେଥିପାଇଁ ରଟେ ତାର ପ୍ରଶଂସା ।

ପଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ତାର ଭାବନାର ଭାବିନୀ । ଯିଏ ଦିନେ ତାର ଘୃଣାର ଜୀବଟିଏ ଥିଲା, ସେ ପୁଣି ହେଲା କୌତୂହଳର ଜୀବ । ବାରମ୍ବାର ଚାହିଁବାକୁ, ଆଦେଶ ଦେଇ, ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପାଖକୁ ଡକାଇବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହେଉଥିଲା । ବିରକ୍ତଭାବ ଓ କୋପଦୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ତରାଳରେ ଅଜଣା ଆମୋଦ ଉଲ୍ଲସାଉଥିଲା ତାରୁଣ୍ୟ । କିନ୍ତୁ, କଣେଇ ପଣ୍ଣର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ

ଭାବନା କେବେ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ହୋଇ ଧାଇଁ ନ ଥିଲା । ରୂପର ପରିଚୟ ସେ ପାଇ ନ ଥିଲା ।

ଗୃହଜୀବନରେ ଯେଉଁ ମେନକା କୁବେରକୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଦେଇଥିଲେ ସେଇ କାମିନୀର କୌତୁକରେ କୁବେର ପଡ଼ିଲା ଦୁଲାଳୀର ପ୍ରେମରେ । ସେଇଠି ସେ ଅନୁଭବ କଲା ପ୍ରେମ ଓ ମିଳନର ସମ୍ବନ୍ଧ । ମିଳନର ଛପିଲା ଉଗ୍ର ଆଗ୍ରହ ତାର ପୂର୍ବାଭାସ ପ୍ରେମକୁ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କରେ ସତ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମ ଯେପରି ଦୁଲାଳୀର ସରଳତାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ମିଳନର କାମନାକୁ ଦୂରେଇ ଦେଇଥିଲା । ଯେଉଁ ଜିଜ୍ଞାସା ତାର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥିଲା, ସେ ଗୁହିଁଥିଲା ଦୁଇଟା ଜୀବନର ମିଳନ । ଦୁଇଟା ଦେହର ନୁହେଁ । ତେଣୁ କୁବେର ସେଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଦୂରେଇ ଆସିଲା । ଦୁଇଟି ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ମନରେ ସାଇତି ସେ କଟକରୁ ଫେରିଆସିଲା ପିତାଙ୍କର ରୋଗଶଯ୍ୟା ପାଖକୁ ଯେଉଁଠି ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶୀଳା ପର୍ଣ୍ଣା ପିତାଙ୍କର ରୋଗଣା ମୁଣ୍ଡଟି କୋଳରେ ଧରି ବସିଛି ।

କୋଟି ବର୍ଷ କଟିଗଲାଣି । ସେ ଆଉ କଟକ ଫେରି କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇ ପାଠ ପଢ଼ି ନାହିଁ । କେତେ ବନ୍ଧୁ ପତ୍ର ଲେଖିଥିଲେ । କାହାରିକୁ ସ ଉତ୍ତର ଦେଇନାହିଁ । ତିନିବର୍ଷ ଭିତରେ କେତେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୀନ ସ ଅନେକ ଥର କଟକ ଆସିଛି । ଦୁଇ ତିନି ଦିନ କୌଣସି ହୋଟେଲରେ ନ୍ତି ଆଳସ୍ୟରେ ସମୟ କଟାଇ ପୁଣି ନନ୍ଦପୁରକୁ ଫେରିଆସିବାକୁ ଟପଟ ହୋଇଅଛି ।

କଟକ—ଦୁଇଆଡ଼େ ଦୁଇଟି ପ୍ରଲୋଭନ । ଦୁଇଟି ବର୍ଷ ଯେଉଁ ନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରେ ଆଶ୍ରା ନେଇ ବି. ଏ. ପଢ଼ିଥିଲା, ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ମେନକା ।

ବୟସରେ ସେ କୁବେରଠାରୁ ଅନ୍ତତଃ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବଡ଼ । ସେ କୁବେରକୁ କୁବେର ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । କେଉଁ ଲେଖାରେ କେଜାଣି, ଭଇ-ଶଳା ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅସାବଧାନତାରେ ବି କେବେ ପଦେ ହୋଇ ଥଟ୍ଟା କରିନାହାନ୍ତି ।

ମେନକା ସୁନ୍ଦରୀ କି ଅସୁନ୍ଦରୀ ଏ କଥା ସେ ବୁଝିବାକୁ କେବେ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ମେନକା ବ୍ୟବସାୟୀ ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କର ଧର୍ମପତ୍ନୀ । ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କର ନିଜର ଦୋତାଲା ଘର, ବଗିଚା, ପୋଖରୀ କଟକ ସହରରେ ଅଛି । ଘରେ ଚାକର ଦୁଇଟା । ରୋଷେଇବାସ କରିବାକୁ ପୂଝାରି ଟୋକା । ବୋଲହାକ କରିବାକୁ ଆଉରି ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚାକର ପିଲା । ଏଇ ପିଲାଟି ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କର ସାତବର୍ଷର ପୁଅ ମୁନା ଓ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର କନ୍ୟା ସୁମୀଙ୍କୁ ଖେଳାଏ ।

ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନର ଜନନୀ ଚକ୍‌କା ଗୃହିଣୀ ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କର ଅତି ସ୍ନେହ ଓ ବିଶ୍ୱାସର ପାତ୍ରୀ ମେନକା । ସ୍ୱଭାବତଃ ଗମ୍ଭୀର । ଅଳ୍ପଭାଷୀ । ମିଷ୍ଟଭାଷୀ ମେନକାଙ୍କର ପତିସେବା, ପତିଗତପ୍ରାଣତା ଦେଖିଲେ ମଣିଷ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଅନାଏଁ । ଥଟ୍ଟା ନକଲ ସେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁକୁନ୍ଦ କେବେ କେମିତି ରହସ୍ୟ କରି କୁବେରକୁ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ପଦେ କହିଲେ ସେ ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର କରି ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି, ପିଲାଟାକୁ କଅଣ ଏଣୁ ତେଣୁ କହୁଛ ?

କୁବେର ମୁହଁ ପୋତି ରହେ । ସେ ଭଲ ପିଲା ! ସେ ସରଳ । ନିସ୍ପୃହ । ନିଷ୍କପଟ । ମନ୍ଦଛନ୍ଦ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଥଟ୍ଟା ନକଲ ବୁଝେ ନାହିଁ । ପରଘରର ଝିଅବୋହୂଙ୍କୁ ଆଡ଼ ଆଖିରେ ଅନାଏଁ ନାହିଁ । ଏପରି କି, ମେନକାଙ୍କ ପାଖେ ଦୁଇବର୍ଷ କଟାଇ ଦୁଇବର୍ଷ କାଳ ପାଖରେ ରଜଘସ ହୋଇ ଚାଲି ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ସେ ଚାହିଁ ପାରେ ନାହିଁ । ଯଥାସମ୍ଭବ ସେ ନିଜ କୋଠରୀରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହେ । ବହି ଧରି ପାଠ ପଢ଼ି-ବସେ ।

ପ୍ରତି ଧାଡ଼ିରେ ଦୃଷ୍ଟି ମାଡ଼ିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ବୁଝେ ନାହିଁ । ପ୍ରତି ପୃଷ୍ଠାରେ ସେ ଦେଖେ ମେନକାର ରୂପ —ସରଗର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ଅନୁଭବ କରେ ସରଗ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଆନନ୍ଦ । ପାପ, ଅନୀତି, ଅନ୍ୟାୟ କଥା ସେ ଭାବି ପାରେ ନାହିଁ । ଯୌବନର ଧାରାରେ ସେ କେବେ କିପରି ଅବଗାହିଲା ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ପବିତ୍ର ଜାହ୍ନବୀର ଧାରା ଦେଖି ଭକ୍ତ ଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇ ମଥା ନୁଆଏଁ । ସେହି ପବିତ୍ର ଧାରାରେ ଅବଗାହନ କରି ଦେହର କଳୁଷ ଧୋଇ ଉଠେ । ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହେ । ମେନକା ଜାହ୍ନବୀର ଧାରା ?

କଲେଜରେ ଅବସର ସମୟ ନନ୍ଦପୁରରେ କଟାଇ ଥରଥର ଛୁଟିରେ ପୁଣି କଟକ ଫେରିଆସି ମୁକୁନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ କୁବେର ଧୀର ପାଟିରେ ଡାକ ଛାଡ଼େ, ଆରେ ମୁନ, ଆରେ ସୁମି—

ପିଲା ଦୁଇଟି ଧାଇଁ ଆସନ୍ତି । କୁବେର ଦୁହିଁଙ୍କୁ କାଖ କରେ । ସେମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆସନ୍ତି ମେନକା । ହସ ହସ । ଆଖିରେ ସହାନୁଭୂତି । ଦୁଇ ପିଲାଙ୍କୁ ତଳେ ଛାଡ଼ି କୁବେର ନଇଁପଡ଼ି ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ପ୍ରଣାମ କରେ । ପରିହାସ ମଳିନ କରି ମେନକା କହନ୍ତି, ଦିନ କେଇଟାରେ ଝାଉଳିଯାଉଛ କୁବେର, ବେଶି ଗୁଡ଼ାଏ ପଢ଼ିଲ କି ? ଗାଆଁର ଜଳବାୟୁ ସୁହାଉ ନାହିଁ ।

କୁବେର ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ । ଅକସ୍ମାତ୍ କେବେ ମୁକୁନ୍ଦ ଥିଲେ କୁବେର ପ୍ରଣାମ କରେ । ମେନକାଙ୍କର କଥା କାନରେ ବାଜିଲେ ସେ ରହସ୍ୟ କରି କହନ୍ତି, ତମକୁ ଝୁରି ଝୁରି କୁବେରବାବୁଙ୍କର କଣ୍ଠା ଦୋହଲୁଛି । ଦେହରେ ମାଛି ବସିଲେ ଖସି ପଡ଼ିବ, ଦେଖୁ ନ ।

ମେନକା ପରିହାସରେ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି, ଯିଏ ଥଟ୍ଟା ପରିହାସ ନ ଜାଣେ, ତମ କଥା ଶୁଣିଲେ ସେ ଛଳ କରିବ ନାହିଁ । ପିଲାଟାକୁ ଏମିତି

କହିଲେ ମୁଁ ରାଗିବ । ପୁଣି ତମର ରୁଟିରେ ଘିଅ ଢାଳିବ । ଅନ୍ତଲ ପେଟକୁ ଆଉ ଦୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ବଢ଼ାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ । ପେଟ ଟେଷ୍ଟ କରିବାକୁ, ଧଡ଼ିଆ ହେବାକୁ ଘିଅ ଗୁଡ଼, ଚିନି ଗୁଡ଼, ସଞ୍ଜ ସକାଳେ ଚାରି ମାଇଲ ଚାଲି ଯେଉଁ ତପସ୍ୟା ଆଚରିଛ ସେତକ ପଣ୍ଡ କରିଦେବ ।

ମେନକା ହସିଉଠନ୍ତି । ମୁକୁନ୍ଦ ହସି ହସି ଅନ୍ତଲ ହଲାଇ କହନ୍ତି, କୁବେରବାବୁଙ୍କର ପେଟ ଯାଇ ପିଠିରେ ଲାଗିଲାଣି । ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଗ କର, ପରେ ଆମ କଥା ବୁଝିବ ।

ଆସ କୁବେର ।

ସ୍ନେହଭରା କୋମଳ ସ୍ୱରରେ ମେନକା ଡାକନ୍ତି ।

ଗୋଟାଏ ଅଭ୍ୟାସ । ଅଭ୍ୟାସଟା ଯେପରି ପ୍ରକୃତି ପାଲଟି ଯାଇଥିଲା । ମନର ଭାଷା ନୁହେଁ, ଦେହର ଆଶା ଯେପରି ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କର ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥିଲେ । ଆଖିରେ ଇଙ୍ଗିତ ନାହିଁ, ତୁଣ୍ଡରେ ଭାଷା ନାହିଁ । କେବଳ ହଓଟି ଓଠରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଫିକା ପାହାନ୍ତିର ଆଲୁଅ ପରି ଟିକିଏ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହସ । ହଁ ଫିକା ପାହାନ୍ତିର ଆଲୁଅ । ଅନ୍ଧାର ଘୁଞ୍ଚୁନାହିଁ । ଆଲୁଅ ଛପି ଛପି ଆସୁଛି । ସେ ଘରେ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଛନ୍ତି ମୁକୁନ୍ଦ ।

ଏ ଘରେ—

ରାତି ନ ପାହୁଣୁ ପାଠ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି କୁବେର । ରାତି ଅଧଯାଏ ପଢ଼ିଲ, ପୁଣି ପାହାନ୍ତାରୁ । ନା, ଦେହ ଖରାପ ହେବ । ଶୋଇ-ପଡ଼ ।

ସ୍ୱରରେ ସ୍ନେହ, ଅନୁରୋଧ, ଆଦେଶ । ଆଖିରେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ଇଙ୍ଗିତ ନାହିଁ । ଓଠରେ ଫିକା ପାହାନ୍ତାର ମ୍ଳାନ ଆଲୁଅ ପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହସ ।

କୁବେର ଶୁହିଁ ଦେଇ ଉଠି ଠିଆ ହୁଏ । କେଜାଣିବା ତା ଓଠରେ ବି ହସ ଚହଟୁଥିବ । ସେ ପଲଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୃହେଁ ।

ଭୃତ୍ ସ୍ୱରରେ ମେନକା ପୁଣି କହନ୍ତି, ଶୋଇପଡ଼, କହୁଛି । ରାତି ଥିଲେ ମନ ଇଚ୍ଛା ପାଠ ପଢ଼ୁଥିବ । ଏଇ, ଆଲୁଅ ଲିଭେଇ ।

ସ୍ୱିଚ୍ ଟିପି ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ନିଭାନ୍ତି ।

ଅନନ୍ତ୍ତି ଦୁଇ ବିପରୀତ ଦିଗରୁ ମାଡ଼ିଆସେ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ତୋଫାନ । ଏ ପାଖର କୁସୁମିତା ମାଳତୀ ଲତା ସେ ପାଖର ଆକୁଳ-ଅଳ ଆଗ୍ରହୀ ଚୂତ ପଲ୍ଲବରେ ମିଶେ । ଛନ୍ଦହୁଏ । ଏକାକାର ହୁଏ ।

ତୋଫାନ ଥମେ । ଆପେ ଆପେ ଲତିକା ହୁଏ ମୁକ୍ତ । ପଲ୍ଲବ ଏ ସ୍ଥିର । ନିଜ ଆଧାରକୁ ଫେରିଆସେ ଲତିକା । ବିଶାଳବପୁ ସ୍ଥିର ଅଞ୍ଚଳ ଦ୍ରୁମର ଗୁଡ଼ିରେ କ୍ଳାନ୍ତ ଅଙ୍ଗ ଲଟାଇଦିଏ ।

ବିସ୍ମିତ ଅବଶ ପଲ୍ଲବ ଢୁମାଇପଡ଼େ । ନିଦରେ ହୁଏ ଅଚେତନ ।

ତମର ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ କୁବେର, କୁବେର, କୁବେର—

କୁବେରର ନିଦ ଭାଙ୍ଗେ । ସେ ଉଠି ବସେ । ଖୋଲା ଝରକା ଦେଇ ପଛ ଆଡ଼ର ବଗିଚା ପଡ଼େ ଆଖିରେ । ଚଉଖୁଣ୍ଟିଆ ପୋଖରୀଟିର ଚାରିକୋଣ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ନାନା ଜାତି ଫୁଲର ଗଛ । ଦୂରେଇ କରି ଏ ସ୍ଥାନରେ କେତେ ପ୍ରକାର ଜ୍ୟାମିତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତି ଜାତିକା

ଫୁଲଗଛର କିଆରି । ସକାଳର କଅଁଳ କିରଣରେ ଝଟକି ଉଠୁଛି, ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ଦୁନିଆ କୋଳାହଳମୟ ହେଲାଣି । କୁବେର ଥିବା କୋଠରି ଆଗ ଦୋତାଲାର ଲମ୍ବ ବାରଣ୍ଡାରେ ମୁନି ଓ ସୁମି ତିନିଚକିଆ ସାଇକଲ ଚଲାଇ ଆନନ୍ଦରେ ପାଟି କରୁଛନ୍ତି । ମୁକୁନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ଡ୍ରଇଂ ରୁମରୁ ଭସିଆସୁଛି ଆକାଶୀ ସଙ୍ଗୀତ,—ଚେତ ଚତୁରି ଗୁଞ୍ଜିଁଲି ନିଶି-ନାଶେ ପାଶେ ନାହିଁ ଦିବ୍ୟ ତରୁଣ,—

କୁବେର ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା । ଆବା କାବା ହୋଇ ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ନିଜକୁ ଦେଖିଲା । କାନରେ ବାଜିଯାଉଛି,—ପାଶେ ନାହିଁ ଦିବ୍ୟ ତରୁଣ । କବାଟରେ ମୃଦୁ କରାଘାତ । ସ୍ନେହଭରା କୋମଳ ମୃଦୁ ଡାକ,—କୁବେର କୁବେର—

ମେନକା ଅପା ଡାକି ଉଠାଉଛନ୍ତି । ମୁକୁନ୍ଦବାବୁ ଆକଟି କହୁଛନ୍ତି, ଶୋଇଥାଉ । ରାତି ଅଧଯାଏ ବହି ଘୋଷିଛି ।

ମେନକାଙ୍କ ସ୍ୱରରେ ତିରସ୍କାର, ପଢ଼ୁଆ ପିଲା ଏତେ କଣ ଶୋଇବ ! ରାତି ଅଧଯାଏ ପଢ଼ିବାକୁ କିଏ କହୁଥାଏ କି ?

କୁବେର କବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ ଆସେ । ମେନକା ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ହସହସ ହୋଇ କହନ୍ତି, ଏଡ଼େ ଅଳସୁଆ । କେତେ ବେଳ ହେଲାଣି ?

କୁବେର ନିଜକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ସେ କଅଣ ? ଈଷତ୍ ଗୌରବର୍ଣ୍ଣ ଦେହ । ଗୋଲ ମୁହଁ । ଉଚ୍ଚ ଗ୍ରୋଠ । ମୋଟାଳିଆ । ଦେହରେ ହାତରେ ସାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ସୁନା ଗହଣା । ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ରଙ୍ଗିନ ହ୍ୟାଣ୍ଡଲୁମ୍ ଶାଢ଼ୀ । ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ନାହିଁ । କେଶ କୁଣ୍ଡାହୋଇ ପିଠିଆଡ଼େ ଝୁଲୁଛି । ସବୁ ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରି ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇସାରିଲେଣି । ଏଥର ସେ

ଗୃହ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିବେ । ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିପୁଣ । ସବୁ ସେ ନିଜେ କରନ୍ତି । ବାଡଚଢ଼ ପରି ଘୂରି ବୁଲନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ବୁଝନ୍ତି । ସେ ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ମୁହଁରେ ଅନୁତାପର ଚିହ୍ନ ନାହିଁ । ଆଖିରେ ନାହିଁ ଭୟର ମ୍ଳାନତା । ଚଳନରେ ସଂକୋଚର ଛପିଲା ବାରଣ ନାହିଁ । ଓଠ ଓ ନାସିକାରେ ନାହିଁ ସନ୍ଦେହର ସ୍ଫୁରଣ । ସ୍ୱର ଓ ହସରେ ଅଛି ଦୃଢ଼ତା, ସହାନୁଭୂତି ଓ ଶାସନର ସଙ୍କେତ ।

କୁବେର ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ସତ୍ୟ ନୁହେଁ, ସ୍ୱପ୍ନ ନୁହେଁ, କେବଳ ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ତାକୁ ବିଚଳିତ କରିଛି । ସେ ଲଜ୍ଜିତ ହୁଏ । ଆଖି ନୁଆଇଁ ଭୃଣ୍ଡ ଖୋଲେ, ଟିକଏ ଆଗରୁ ହଠାଇ ଦେଲ ନାହିଁ, ଅପା ?

ବୁଲପଡ଼ ମୁକୁନ୍ଦକୁ ଶୁଣାଇ କହନ୍ତି, ଶୁଣ ଶୁଣ ତମ ସାଆନ୍ତଙ୍କ କଥା, ବୁଲଯାଉଛ କୁଆଡ଼େ । ଯିଏଙ୍କୁ କୁଆଡ଼େ ଆଗରୁ ଉଠାଇ-ଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ପାରିବି ନାହିଁ । ତେମେ ସେଇ ଚଣ୍ଡୀ ଦୁଲାଳୀ କଥା ବୁଝ । ହାତକୁ ଦହାତ କରିଦେଲେ ସେଇ ଯିଏଙ୍କର ଚୂଟି ଧରି ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠାଇ ପାରିବ ।

ଦୁଲାଳୀ—ସେ କଅଣ ମେନକାଙ୍କର ଖେଳଣା । ଚଣ୍ଡୀ ରୂପରେ ଦୁଲାଳୀକୁ କୁବେର କେବେ ଦେଖିନାହିଁ । ଯେବେ ସେ ହାତରେ ବହି ଓ ଖାତା ପେନ୍ସିଲ ଧରି ଆସିଛି ମେନକା ଆସିଛନ୍ତି ତାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ । ଲାଜେଇ ଲାଜେଇ ସେ ମେନକାଙ୍କର ପଛରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଆସେ । ମେନକାଙ୍କର ... ଧରି ଆସେ । ମେନକା ତାକୁ କୁବେର ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ... ଆନ୍ତି ।

କହନ୍ତି, ଏତେ ଲାଜ କାହିଁକି ଦୁଲାଲୀ ? ଏମିତି ଲାଜ କଲେ ପାଠ ପଢ଼ି ଡାକ୍ତରାଣୀ ହେବ କେମିତି ? କୁବେରର ଯେଉଁ ମଣିଷ, ତମଠୁ ବଳି ତାଙ୍କର ଲାଜ । ପାଠ ବୁଝିବ କେମିତି ?

ମେନକା ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।

ଦୁଲାଲୀ କୁବେରର ଟେବୁଲ ଆଗରେ ବହି ଧରି ଠିଆ ହୋଇ ରହେ । ସୁନା ଖଣ୍ଡିକା ପରି ଝିଅଟି । ଦୁର୍ବଳ ଦେହ । ଲମ୍ବାଳିଆ ମୁହଁ । ଧାରି ନାକ । କାନ ଦିଓଟି ଟିକିଏ ବଡ଼ । ଚଉଡ଼ା କପାଳ । ସବୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତାର ବହି ଲହିଛି ଲୋଚନରେ । ବୁଝି ହୁଏ ନାହିଁ, ଲସିଲା ପରି ଆଖି ତୋଳା ଓ ଦୃଷ୍ଟିର ଭଙ୍ଗୀରେ କି ମୋହମୟୀ ମାଦକତା ଛପି ରହିଛି । ଦୃଷ୍ଟିର ତୁଳନାରେ ମନ ଓଟାରି ହୋଇଆସେ । ଅତି ସାଧାରଣ ଝିଅଟି ତ । ହୁଏତ ଦରିଦ୍ର ଘରର ଝିଅଟି ।

ଦରିଦ୍ର ସେମାନେ । ମୁକୁନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ବଗିଚା କାନ୍ଥକୁ ଲାଗି ପଛପାଖ ଦରଜା ନିକଟରେ ତାଙ୍କର ଛୋଟ ଚାଳ ଘରଟି । ଦୁଲାଲୀର ପିତା ସୁନନ୍ଦ ବାବୁ କିରାଣି ଚାକିରି କରୁଥିଲେ । ପକ୍କା ଗୃହିଣୀ ମହିମା ଦେବୀ କେଡ଼େ ଭଲରେ ସଂସାର ଚଳାଉଥିଲେ । ସୁନନ୍ଦ ଓ ମୁକୁନ୍ଦ ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ । ସୁନନ୍ଦ ପାସ୍ କରି ଚାକିରି କଲେ । ବାରମ୍ବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କର ପାସ୍ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଛୋଟ ବେପାରଟିଏ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ବେପାରରେ ଟିକିଏ ଉନ୍ନତି ହେଲା । ମହିମା ସୁନନ୍ଦଙ୍କ ମଧ୍ୟସ୍ଥତାରେ ମେନକାର ବାହାଘର ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କରାଇପାରିଲେ । ପିଉସୀଝିଅ ଭଉଣୀର ନଣନ୍ଦ ହିସାବରେ ମେନକା ମଧ୍ୟ ମହିମାଙ୍କର ନଣନ୍ଦ । ତେଣୁ, ଦୁଲାଲୀର ଅପା ।

ମହିମାଙ୍କର ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ଦେଢ଼ ବରଷ କରି ସାନ ବଡ଼ । ମଲା ଗଲା ପିଲାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚଟି ଝିଅ, ତିନୋଟି ପୁଅ ।

ଦୁଲାଳୀ ସବା ବଡ଼ ଝିଅ । ପୁଅ ତିନୋଟି ଝିଅମାନଙ୍କ ପଛରେ । ଆଠଟି ପିଲାର ମା ସେ । ଘର ଜଞ୍ଜାଳରେ ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଚିନ୍ତାରେ ତାଙ୍କର କଣ୍ଠା ହୋଇଗଲାଣି । କୋଡ଼ିଏ ବରଷ ଚାକିରି କରି ଯେତେବେଳେ ସୁନନ୍ଦ ଅଫିସର ବଡ଼ବାବୁ ହେବାକୁ ଆଶା କରି ବସିଥିଲେ ଓ ଆଉ କେମିତି ପିଲା ନ ହେବ, ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଶୀଘ୍ର ପଦୋନ୍ନତି ହେବ ସେଥିପାଇଁ ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ଫଟୋରେ ଫୁଲ ଚନ୍ଦନ ଦେଇ ମହିମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ ପେଟରେ ପିଲା ଖେଳିଲା । ଉତ୍କୋଚ ନେବା ଅପରାଧରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର କାରାବାସ ହେଲା । ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରି ସୁନନ୍ଦ ପ୍ରାୟ ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହୋଇ ସନ୍ଦେହଜନକ ଘଟଣା ବୋଲି ଜେଲ ଦଣ୍ଡରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇଲେ ସିନା, ତାଙ୍କୁ ଚାକିରିରୁ ବରଖାସ୍ତ କରାଗଲା । ଚାକିରି ତାଳଗଛର ଛାଇ । ଖସିଗଲା ପରେ ସୁନନ୍ଦଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ସତେ କି ଆକାଶ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ପାଞ୍ଚଟା ଝିଅ, ତିନଟା ପୁଅ—ସାନଟା ପୁଣି କୁଆଁ କୁଆଁ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଛି, ବଞ୍ଚାଇବେ କିପରି ?

ଅତି ଦୁଃଖରେ ଦିନେ ସେ କୁବେରର ଆଗରେ କହିଲେ, ଦାଗୀ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଦୁନିଆଁରେ ମତେ କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ରାଜି ନୁହନ୍ତି । ଘରୁ ପଦାକୁ ବାହାରି କାହାରି ମୁହଁକୁ ସିଧା ଚାହିଁ ପାରୁ ନାହିଁ । ସତେ କି, ଏ ଦୁନିଆରେ ସମସ୍ତେ ସାଧୁ ପୁରୁଷ, ଆଉ ମୁଁ ଏକା ଚୋର, ଦଗାବାଜ । ସୁନନ୍ଦଙ୍କର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହେଲା ।

କୁବେର ବାରଣ୍ଡାରେ ସପ ଉପରେ ବସି ବଲବଲ କରି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଥାଏ । ସତେ, ସେମାନେ ଦରିଦ୍ର । କିନ୍ତୁ କେଡ଼େ ଶୃଙ୍ଖଳ ସେମାନଙ୍କର ଘର । ଗୁଡ଼ିଏ ପିଲା କାରବାର ହେଉଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସୁନ୍ଦର । ପରିଷ୍କାର । ପାଟିତୁଣ୍ଡ ନାହିଁ । ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକା ରୂପ । ଅବିକଳ ମାଆଙ୍କର ପ୍ରତିଚ୍ଛବି ।

ବେଳ ଅପରାହ୍ନ ପାଞ୍ଚଟା ହେବ ।

ସୁନନ୍ଦ କହିଲେ, ପିଲାଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା କଷ୍ଟ ହୋଇ-ପଡ଼ୁଛି । ଗାଆଁରୁ ଧାନ ଗଣ୍ଡାଏ ଆସୁଛି ବୋଲି କୌଣସିମତେ ପେଜ ପାଣି ପେଇ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି ।

ଦୁଲାଳୀର ମା ପାଖକୁ ଆସି କହିଲେ, ମୋର ସେଥିକି ଭାବନା ନାହିଁ ପୁଅ, ଯେଉଁ ଦୁର୍ଗା ଏ ଦୁଃଖ ଦେଇଛନ୍ତି ସେ ପୁଣି ଦୁଃଖ ହରିବେ । ଦୁଲାଳୀକୁ ସତର ବରଷ ହେଲା ବୋଲି ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା—

ଦୁଲାଳୀ ଚାହା କପ୍ କୁବେର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ପାଟି କରି କହିଲା, ସତର ବର୍ଷ ହେଲା ତ କଅଣ ହେଲା ? ମୋ ପାଇଁ ତୋର ଏତେ ଭାବନା ?

ଝିଅ ନ ହୋଇ ପୁଅଟିଏ ଯଦି ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ମତେ ଭାଇ ବୋଲି ଡାକିବାକୁ ସଭିଙ୍କୁ ମୁଁ ଶିଖାଇଛି ।

ଅଉମାନେ ହସିଉଠିଲେ ।

କୁବେର ବି ।

ନଂ. /140

ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳ—

ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ଦୁଲାଳୀ ପଶିଲା କୁବେର ଘରେ । ନମସ୍କାର କଲା । ପଚାରିଲା, କାଲି ସକାଳେ ଯିବେ ?

କୁବେର କହିଲା, ହଁ ।

ଟିକିଏ ରହି ଦୁଲାଲୀ କହିଲା, ଆପଣଙ୍କର ବି. ଏ. ପରୀକ୍ଷାର ଫଳ ଏ ବର୍ଷ ଆଗ ବାହାରିବ । ଚାରି ଦିନେ ଛ ଦିନ ପରେ ଆମ ମାଟ୍ରିକ୍ୟୁ-ଲେସନ ଫଳ ବାହାରିବ ।

ବୋଧହୁଏ ।

ଆପଣଙ୍କ ଗାଁ ଠିକଣାରେ ଜଣାଇବି ?

ଯଦି ଲେଖିବାକୁ ବେଳ ପାଅ— ।

ଦୁଲାଲୀର ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଲା । ସେ ଦବିଯାଇ ଧୀର କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ସାର୍, ପାସ୍ ମୁଁ କରେଁ କି ନ କରେଁ ଆପଣଙ୍କୁ ମୋର ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାର କଥା । ବର୍ଷେ ହେଲା ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଆସିଛି, ଆପଣଙ୍କୁ ଉତ୍ୟକ୍ତ କରି ପାଠ ପଢ଼ିଛି । କେବେ ବିରକ୍ତ ନ ହୋଇ ମତେ ବତେଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଯଦି ପାସ୍ କରେଁ ସେ କେବଳ ଆପଣଙ୍କ ଦୟାରୁ ।

କୁବେର ହସିଲା । କହିଲା, ଅପାଙ୍କ ଦୟାରୁ—

ମାଉସୀଙ୍କ ଦୟା ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ପାସ୍ କରି କଅଣ କରିବ ?

କଲେଜରେ ପଢ଼ିବି ।

ସେଇଠୁ ?

ଜାଣେ ନା ।

କୁବେର ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଗମ୍ଭୀର ହେଲା । ଦୁଲାଲୀକୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ କହିଲା, ଆଚ୍ଛା, ଫଳ ବାହାରିଲେ ଲେଖିବ ।

ବି. ଏ. ପାସ୍ କରି କଣ କରିବେ ?

ହଳ ।

ଉତ୍କଳ ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ........
ତା........

ପାରିବେ ?

ଶିଖିବି ।

କଟକ ଫେରିବେ ନାହିଁ ?

କହି ପାରୁନାହିଁ ।

ଦୁଲାଳୀର ଆଖିରେ ଛଳ ଛଳ ଲୁହ । ହାତ ଯୋଡ଼ି ପ୍ରଣାମ କଲା । କହିଲା, ଫେଲ୍ ହେବେ ସାର୍, ଚିଠିରେ ସେଇ କଥା ଲେଖିବି ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଦୁଲାଳୀ ଘରୁ ବାହାରିଆସି ଚାଲିଲୁ ହୋଇଗଲା !

କୁବେରର ଗୁହାର କେଉଁ କୋଣରେ କିଏ ଯେପରି ଆଘାତ କଲା । ବରଷକ ତଳେ ଯେଉଁ ଝିଅଟାର ତୁଣ୍ଡରୁ ପଦେ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥିଲା, ପାଞ୍ଚଥର ଅନୁରୋଧ କଲେ ବି ଯେ ବସିବାକୁ ସଙ୍କୋଚ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, ବର୍ଷକ ପରେ ତାର ମୁହଁ ଫିଟିଯାଇଛି । ତାକୁ ଆଣି ଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶିବାକୁ ମେନକା ଅପାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ୁ ନାହିଁ । ଦୁଲାଳୀ ସବୁଦିନେ ଆସେ ନାହିଁ । ଯେବେ ଆସେ, ବେଳ ଅବେଳ ଖୋଜେ ନାହିଁ । ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସି କହେ, ସାର୍, ଏ ଅଙ୍କଟା କିପରି ହେବ ? ସାର୍, ଏହାର ଅର୍ଥ କଣ ?

କାମ ସରିଲେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଚାଲିଯାଏ । ଦୁଲାଳୀ ବୁଦ୍ଧିମତୀ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ପରୀକ୍ଷାର ଫଳ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସେ ଲେଖି ଜଣାଇଥିଲା— ଆନନ୍ଦର କଥା, ଆପଣଙ୍କ କଲ୍ୟାଣରୁ ମୁଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ମାଟ୍ରିକ୍ୟୁଲେସନ ପାସ୍ କରିଛି । ଏଣିକି ମୋର ଗତି କଣ ? ଅତି ଦୁଃଖର କଥା, ଯେ ଆପଣ ସାମାନ୍ୟ ବି. ଏ. ପାସ୍ କରି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଞ୍ଚମ ସ୍ଥାନ

ଅଧିକାର କରିଛନ୍ତି । କେତେ ଆଶା କରିଥିଲି ଆପଣ ଫେଲ୍ ହେବେ ହତାଶ ହେଲି । କଅଣ କରିବେ ଓ କେବେ ଆସିବେ ଲେଖିବେ ।

ମେନକା ସେଦିନ ଚିଠିରେ ଲେଖିଥିଲେ, ଦୁଲ୍ଲୀଟା ସବୁବେଳେ ଝିଅର ହେଉଛି । ସବୁଦିନେ ଆସି ତୋ କୋଠରୀକୁ ଚାହିଁ ପଚାରୁଛି; ଏମ୍. ଏ. ପଢ଼ିବାକୁ କୁବେରବାବୁ କେବେ ଆସିବେ ? ତୋ ଭାଇ ସ୍ୱପ୍ନରେ ବି ବାଲାବଳେଇ କହୁଛନ୍ତି, ନିର୍ବୋଧଟା କେବେ ଆସିବ ? ସାନପିଲାଟା ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁ ପଚାରୁଛି, ମାମୁଁ କେବେ ଆସିବେ । ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଉଛି, ବଳେ ଆସିବେ ଯେ— ।

କୁବେର କେଉଁଠି ଲେଖିଲା ଦୁଲ୍ଲୀକୁ, ଧନ୍ୟବାଦ । ତୁମର ଗତି ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ମୁଁ ଏଥର ହଳଧର ହେବାକୁ ମନ କରିଛି । କଟକ କେବେ ଯିବ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

କୁବେର ଉତ୍ତର ଦେଲା ମେନକାଙ୍କୁ, କେବେ ଯାଇ ତମର ଚରଣଧୂଳି ଗ୍ରହଣ କରିବ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆଉ ଅଧିକ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ମନ ହେଉନାହିଁ । ମୁନି ଓ ସୁମାଙ୍କୁ ମୋ ପାଇଁ ଗେଲ କରିବ । ସୁନନ୍ଦ ଭାଇଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇଦେବ ।

ମକର ପାଖକୁ ଡାକି କହିଲେ, କଲେଜ ଫିଟିଲା, ଏଥର ତୁ କଟକ ଚାଲି ଯା, କୁବେର । ମୁଁ ସୁନନ୍ଦକୁ ଓ ମେନକାଙ୍କୁ ଲେଖି ସବୁ ଠିକ୍ କରିଛି । ବସା ଖର୍ଚ୍ଚ ନେବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଆପତ୍ତି । ସେଥିକି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ଗାଁରୁ ମାଛ ଯାଏ ସବୁ ଯାଇ ବସାରେ ପହଞ୍ଚିବ । ଟଙ୍କା ନ ନେଉନ୍ତୁ । ମୋର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥିବ ତା ହେବ । ସେଥିକି ପାଠ ଅଧା ରଖିବୁ ? କଟକ ଚାଲିଯା । ମେନକା ପରି ସ୍ନେହୀ ଝିଅଟିଏ ଦୁନିଆରେ ବିରଳ । କେତେ ଭକ୍ତି ସେ କରେ । ତୋତେ ସେ ଅତି ସ୍ନେହ କରେ !

କାଠକରେ ପୁଣି ବରଷେ !

ମେନକାଙ୍କର ଭଲ ପାଇବାର ସମୁଦ୍ର ମଝିରେ ସେ ଉବୁ ଟୁବୁ ହୋଇଥିଲା । ସେଇ ସରଗ କ ନରକର ମମତା ଫିଟାଇ ସେ ନନ୍ଦପୁରକୁ ଯେବେ ଆସିଛି ଦିନକରୁ ଦୁଇଦିନ ରହି ପାରି ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାରର ଅନୁଭୂତି ଦୂରରୁ ଡାକ ଶୁଣୁଛି । ମନ ଅସ୍ଥିର କରୁଛି । ପାଗଳ ପରି ଫେରିଯାଇଛି । ଅଲୋକରେ ଦେଖିଛି ଦୁଲାଲୀକୁ, ସାର୍, ବାପା କହିଲେ, ଦୁଲାଲୀ ଅବଶ୍ୟ ପଢ଼ିବ । ସେ ପୁଅ ଝିଅର ତଫାତ୍ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ମା କହିଲେ, ଦୁଲାଲୀ ସତର ବର୍ଷର ଝିଅ । ସେ ଆଉ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କର ମତ କଣ ସାର୍ ?

ସମାନୁଜ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ?

କାହାରି ଘର କଥା ବୁଝିବାକୁ ମୋର ଅବସର ନାହିଁ ।

ମେନକା ହସ ହସ ହୋଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲେ । କହିଲେ, ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି । ଆରେ କୁବେର, ଏ ତ ତୋ ଘରକଥା । ଦୁଲାଲୀ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି, ତୋ ଛଡ଼ା ସେ ଆଉ କାହାକୁ ବାହା ହେବ ନାହିଁ ।

ଆରେ ମାଉସୀ—, କହି ଦୁଲାଲୀ ଖସି ପଳାଇଲା ।

ମେନକା କୁବେର ପାଖକୁ ଚଉକିଟା ଟାଣିଆଣି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ, ତୁ ଜାଣୁନାହିଁ ରେ, ଦୁଲାଲୀ ବାମନ ହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇବାକୁ ବସିଛି । ଦିନେ ପଶୁରିଦେଲି । ସେ କାନ୍ଦିଲା । ମନର କଥା କହିଲା । ତୋର ଉପଯୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ କଲେଜରେ ପଢ଼ାଉଛି । ଆଉ ଝିଅଟିମାନଙ୍କର ପଢ଼ା ପାଇଁ ମୁଁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ତମ ଭାଇ ସୁନନ୍ଦବାବୁଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଘର ଦାୟିତ୍ୱ

ହେଲେଣି । ଏଥର ସେମାନେ ଭଲରେ ଚଳିବେ । ଦୁଲାଳୀ ଭଲ ପିଲଟିଏ ରେ କୁବେର । ମଞ୍ଜୁସା ତାକୁ କଟକ ଆସିଲାବେଳେ କେତେ ଥର ଦେଖିଛନ୍ତି, ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି ।

କୁବେର ବିଚଳିତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗ୍ଚହିଁଲା । ସକାଳ ନଅଟା । ଦୋତାଲାର ଝରକା ବାଟେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଆସି ଘରର ଚିକ୍କଣ ଚଟାଣ ଉପରେ ପଡ଼ୁଛି । ଆଲୋକର ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଆଭା ମେନକାଙ୍କର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ ଆନନ୍ଦକୁ ଉଦ୍‌ଭାସିତ କରୁଛି । ସ୍ନେହ, ସରାଗ, କରୁଣାର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ! ଏହି ଦେବୀ ପ୍ରତିମାର ଦେହରେ, ମନରେ, ଆତ୍ମାରେ ଅନ୍ଧକାରର ଅନ୍ତରାଳରେ ଲାଳସାର ପ୍ରଳୟ ଅନଳ ଜଳେ କିପରି, କାହିଁକି ? ସେଇ ଅନଳରେ କୁବେର ଝାସ ଦିଏ ! ଏ ତ ମିଥ୍ୟା ନୁହେ ! ନିଘଞ୍ଚ ସତ୍ୟ ! କିନ୍ତୁ ସେଇ କୁଳଟା, ଲଜ୍ଜାଭୟଙ୍ଗକୋଚହୀନ ନାରୀ ମୂର୍ତ୍ତି, ଯାହାର ଉଷ୍ମ ଆଲିଙ୍ଗନରେ କୁବେର ନିଜକୁ ଭୁଲେ, ସେ ତ ଏ ନୁହନ୍ତି । ସହସା ତାର ଆବିର୍ଭାବ, ସହସା ତାର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ !

କୁବେରର ମନ ଯେତେ ନାହିଁ ନାହିଁ କରିଉଠିଲେ ମଧ୍ୟ, ଅନ୍ଧାରରେ ସେ ହୁଏ ପାଗଳ । ମରଣକୁ ବରଣ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ତାର ମନ ବାରଣ କରେ ନାହିଁ । ସେ କରେ ଆଲିଙ୍ଗନ ଗୋଟାଏ କୋମଳ ପ୍ରତିମାକୁ । କିଏ ସେ ପ୍ରତିମା ? ଆଉକି ଆସେ ଥରଥର ଛାତି ଉପରକୁ ? ଆସେ, ଉଭାଇଯାଏ ।

ଆଗରେ ଯେଉଁ କରୁଣାମୟୀ ମେନକା ଅପା ବସି ଆଗ୍ରହରେ ଗ୍ଚହିଁ ରହିଛନ୍ତି, ସେ ଓ ତାଙ୍କର ଲାଳସାର, ପ୍ରବୃତ୍ତିର, ବିଶ୍ୱାସ-ଘାତକତାର ଅନ୍ଧାରି ଛାୟାମୂର୍ତ୍ତି ଏକ ନୁହେଁ । ମଣିଷ ଦେହର ଆବରଣ ତଳୁ ବାହାରିଆସେ ଦୁଇଟା ଅଧୀର ଅସ୍ଥିର ପ୍ରେତ । ଲାଳସାର ପରିତୃପ୍ତି ପରେ ନିର୍ଜୀବ ପ୍ରେତ କାହିଁ କେଉଁଠି ଛପିଯାଏ । ଖୋଜିଲେ ମିଳେ

ନାହିଁ । ଅନ୍ତରାତ୍ମାର ଅନୁଭୂତିକୁ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ମନର ଭାଷାରେ, ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟର ଇଙ୍ଗିତରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହିଁ ଅକ୍ଷମ ।

ଅପା !

ଦୁଲାଲୀ ମନକୁ ଆସୁନାହିଁ କୁବେର ?

ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ମନା କରିଦିଅ । ପାଠ ଗୋଳମାଳ ହେଉଛି ।

ନିଜେ ମନା କରିଦେବୁ । ପାରିବୁ ?

ତମ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ ନାହିଁ ?

ଆରେ ପାଗଳ, ମୁଁ ଦୁଲାଲୀକୁ ତୋ ପାଇଁ ବାଛିଥିଲି, ତୋତେ ତା ପାଇଁ ବାଛି ନ ଥିଲି । ଦୁଲାଲୀ ତୋର ମନକୁ ଆସୁନାହିଁ । ଭଗବାନ୍ ତତେ ଆଇସ୍ ନିଅତି ଦେଇଥିଲେ ଦୁଲାଲୀଠୁଁ ସବୁ ଗୁଣରେ ବଳି କେତେ ଝିଅ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ । ମୁଁ ପୁଣି ବାଛିବି ।

ତେମେ ମନା କରି ଦିଅ—

କାଇଁକି ଲୁ ? ତୋ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ତାକୁ କେବେ ବାଧା ଦେଇନାହିଁ । ମୋ ଆଗରେ ସେ ଧରମ ଗୁଡ଼ ମରମ କଥା ନିଃସଙ୍କୋଚରେ କହୁଛି । କିପରି ତାକୁ ମନା କରିବି ? ତୁ ମନା କରିଦେ । ଦୁଲାଲୀ ବଳେ ବୁଝିବ, ପର ପିଲାକୁ ଭଲ ପାଇଲେ ଆଶା ମୂଳରୁ ଭାଙ୍ଗେ । ମୂଳରୁ ଭାଙ୍ଗିବା ହିଁ ଭଲ । ଦୁଲାଲୀ ବଳେ ବୁଝିବ—

ଅପା—

ଆଉ କଅଣ ?

ତେମେ ତାକୁ ପଢ଼ାଇବ ତ ?

ମେନକାଙ୍କର ଆଖି ଉଜ୍ଜଳ ଉଠିଲା । ଓଠ ଦି ଫାଳ ମୃଦୁ ହାସ୍ୟର ପରଶରେ ଶିହରି ଉଠିଲା । ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । ଅତି ସ୍ନେହରେ କୁବେରର ଚିବୁକ ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ତୋର ଗୁପ୍ତ ତଳର ଛପିଲା ଆଗ୍ରହ ମୋ ଆଖିକୁ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶୁଛି । ଦୁଲାଳୀକୁ ତୁ ଭଲ ପାଉ । ଦୁଲାଳୀକୁ ତୁ ମନା କରିପାରିବୁ ନାହିଁ । ତାକୁ ଅବଶ୍ୟ ତୋର ଉପଯୁକ୍ତ କରି ଗଢ଼ିବ ।

ଦୁଲାଳୀକୁ ସେ ମନା କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ନିଜ ସଙ୍ଗେ ଓ ଦୁନିଆ ସଙ୍ଗେ ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ନିଜକୁ ଓ ଦୁନିଆକୁ ପ୍ରତାରଣା କରି ବର୍ଷଟିଏ କଟାଇଲା । କଲେଜର ସେ ଭଲ ପିଲା । ଭଲ ଗୁଣ । ନିର୍ଭୀକ ଚରିତ୍ରବାନ୍ ପୁରୁଷ । ପାନ, ବିଡ଼ି, ସିଗାରେଟ୍ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ନାହିଁ । ଆଡ଼ ଆଖିରେ କେବେ କେଉଁ ସହପାଠିନୀକୁ ଚାହିଁ ନାହିଁ । ସିନେମା ଦେଖି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା ପସନ୍ଦ କରେ ନାହିଁ । ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଳପ କହି ବନ୍ଧୁ ଓ ବାନ୍ଧବୀମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ଆସେ । ଦିନ ଦଶଟାରେ ଘରୁ ବାହାରି ଠିକ୍ ପାଞ୍ଚଟାରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚେ । କ୍ଲାସ ଓ ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ବସି ପାଠ ପଢ଼ି ସମୟ କାଟେ ।

କୁବେରର ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଭିତରୁ ତିନୋଟି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ତିନୋଟି କାଳ ବାଣ୍ଟି ନେଇଛନ୍ତି । ସେ ଏକ ପୁଣି ଅନେକ । ତାର ଅନେକତ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟେକର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଅଛି, ପୁଣି କେତେକର ମିଶାମିଶି ଏକତ୍ୱ ଅଛି । ଦୁନିଆରେ କଅଣ ସମସ୍ତେ ଏଇଆ ? ସତେ କଅଣ ଶତସହସ୍ର ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ଅପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବାସନାର ଅବଶେଷଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥୂଳଦେହର ଆବରଣ ତଳେ ଶତସହସ୍ର ସୂକ୍ଷ୍ମଦେହ ଧରି ରହିଛି ?

କେବେ ଫେରିବେ ସାନ୍ତୁ ?

ଦୁଲାଳୀର ଆଖିରେ ଲୁହ । ଦିନକର ବିଚ୍ଛେଦ ସହିବା ଯେପରି ତା ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । କୁବେରର ମନ ହେଉଥିଲା ଦୁଲାଳୀର କଅଁଳ ହାତଟି ନିଜ ହାତରେ ଉଠାଇନେବ । ସବୁଦିନ ପରି ଦୁଲାଳୀ ଆଜି ବାଆଁରେଇ କରି ହାତ ଖସାଇ ନେବ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ପିତାଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥତା ଖବର ପାଇ କୁବେର ଗାଆଁକୁ ଯାଉଛି । କେବେ ଫେରିବ କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଦୁଲାଳୀ ବଚଣ୍ଡ ପିଲାଟିଏ । ସବୁଦିନେ ସେ ଆସେ ନାହିଁ । ଢ ଦିନେ ଗୁରୁଦିନେ ହାତରେ ବହି ଖଣ୍ଡେ ଧରି ସକାଳେ ଆସେ । ଅଧ-ଘଣ୍ଟାରୁ ବେଶି ରହେ ନାହିଁ । କୁବେର ବୁଝାଉଥିବାବେଳେ ସେ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଶୁଣେ । ବୁଝା ସରିଲେ ବହି ଧରି ଉଠେ । କୁବେର ହସ ହସ ହୋଇ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ ପଚାରେ, କଅଣ ସାର୍ ?

ଶୁଣ ।

କହନ୍ତୁ ।

ପାଖକୁ ଆସ, କହିବି ।

ଆପଣ ଯାହା ସବୁ ବୁଝାଇଦେଲେ ମୁଁ ସବୁ ମନେ ରଖିଛି । ପଚାରନ୍ତୁ । କହି ନ ପାରିଲେ ଆପଣ ଦଣ୍ଡିବେ । ପଚାରନ୍ତୁ ।

ନିଜେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କୁବେର ହସେ । କହେ, ଯାଅ ।

ସେଦିନ ଦୁଲାଳୀର ହାତଟି ନିଜ ହାତରେ ଧରିବାକୁ ମନରେ ଯେଉଁ ତୀବ୍ର ଆଗ୍ରହ, ବୁଝିଲା ପରି ଦୁଲାଳୀ ଟେବୁଲ ଉପରୁ ହାତ ଉଠାଇନେଲା । ଦୂରେଇ ଆସି ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲା, ମଉସାଙ୍କ ଦେହର ହାଲ ଲେଖି ଜଣାଇବେ ସାର୍, ଶୀଘ୍ର ଫେରିଆସିବେ ।

ମେନକା ଓ ମୁକୁନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ଦିନୁ ଦିନ ପିତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଖରାପ ହେଲା । ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ କଟକ ଫେରିଯିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ପିତାଙ୍କର ମରଣ ପରେ ତିଓଟି ବର୍ଷ କଟିଛି । କୁବେର ଅଟକି ଯାଇଛି ନନ୍ଦପୁରରେ । ମେନକାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କେତେ ଥର ଚିଠି ପତ୍ରର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହେଲା ପରେ କୁବେର ନିଜେ ପତ୍ର ଦେବା ବନ୍ଦ କରିଛି । ମେନକା ବି ଆଉ ପତ୍ର ଲେଖୁ-ନାହାନ୍ତି । ଉତ୍ତରର ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଦୁଲାଳୀ ଲେଖିଚାଲିଛି ପତ୍ର, ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ—

—ସାର୍, ଆପଣଙ୍କ କଲ୍ୟାଣରୁ ମୁଁ ଆଇ. ଏସ୍. ସି. ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାସ୍ କରିଛି । ମାଉସୀ କହୁଛନ୍ତି, ଡାକ୍ତର କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ । ସେ ଟଙ୍କା ଦେବେ । ମା ମନା କରୁଛି । ଆପଣଙ୍କର ଉପଦେଶ କଅଣ ? ମାଉସୀଙ୍କର ଟିକି ଝିଅଟି ଲକ୍ଷ୍ମୀ, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି । ମଉସା ତାକୁ ସଦାବେଳେ ଛାତିରେ ପକେଇ ବସିଛନ୍ତି ! ତାକୁ ଦେଖିଯିବା ପାଇଁ ଦିନକ ପାଇଁ ଥରେ ଆସିବେ ନାହିଁ ? ପତ୍ର ଦେବେ ।

—ସାର୍, ମୋତେ ବନ୍ଧନରେ ପକାଇବାକୁ ଏକା ମାଉସୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟମାନେ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଶୁଣି ଖୁସି ହେବେ ଯେ ଯେଉଁ ଖୁଣ୍ଟରେ ମତେ ସେମାନେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ବସିଥିଲେ, ସେଇ ଖୁଣ୍ଟରେ ମୋର ସାନ ଭଉଣୀ ଉଲୁସୀ ବନ୍ଧା ହେଲା । ସେ ମହାଶୟ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ହାକିମଟିଏ । ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ, କାରଣ ମୋତେ ପ୍ରଣାମ କରିବାକୁ ଆସି, ପ୍ରଣାମ କରି ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝିପାରିଛନ୍ତି, ଦୁଲାଳୀ କୁତ୍ସିତ ଓ ତାହାର ହାତ ଧରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସେ ନୁହେ । କେବେ ଆସିବେ ? ଉତ୍ତର ଦେବେ ନାହିଁ ?

—ସାର୍, ମେଡିକେଲ୍ କଲେଜର ପ୍ରଥମ ପରୀକ୍ଷାଟା କୌଣସି-ମତେ ଟପିଗଲି । ମୋର ଖରଚ ଆଉ ମାଉସୀଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ବାପା ଯେଉଁ ଦୋକାନଟି ଦେଇଥିଲେ ସେଇଟି ଯଥେଷ୍ଟ ବଢ଼ିଗଲାଣି । ଭଲ ରୋଜଗାର ହେଉଛି । ସେ କହୁଥିଲେ, ଧନ୍ୟ ଏ ଦେଶର ନିୟମ । ଥରେ ଅଧେ ପେଟ ଦେଖାଇ, ପରର କାମ କରି ଦଶ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ନେଲେ ଦରିଦ୍ର ଚାକରିଆ ଯାଉଛି କାରାଗାର, ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ବେପାର କରୁଛନ୍ତି, ପ୍ରତିଦିନ ସେମାନେ ସବୁ ଗରାଖଙ୍କୁ ଠକାଇ କେତେ ଧନ ନେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଚୋର ଦଗାବାଜ ନୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ସାଧୁ ମହାତ୍ମା । ବେପାର କରିବା ଭଲ କି ହଳ କରିବା ଭଲ ଆପଣ ବୁଝିବେ । ଉତ୍ତର ନ ଦେଉନ୍ତୁ ପଛେ, ଥରେ ଆସିବେ ।

କେତେ ଚିଠି । କୁବେର ପଢ଼େ, ଚମଡ଼ା ସୁଟ୍‌କେଶର ଉପର ପକେଟରେ ଗଳାଇଦିଏ । ଦିନେ ଦୁଇ ଦିନ ଭାବେ, ଉତ୍ତର ଦେବ କି ନ ଦେବ । ପୁସ୍ତକ ପାଠ ଓ ଅନ୍ୟ କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥାଇ ସେ ଭାବନାକୁ ବି ଭୁଲିଯାଏ ।

ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ନାରୀ ତାର ଛାତ୍ରଜୀବନର ତରଳ ମନ ଓ ନିର୍ବୋଧ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରିଥିଲେ ସେମାନେ ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶୀଳା ପରୀ ଭିତରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଛନ୍ତି । ରାତି ଅଧରେ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ପରୀ ହାତରେ କ୍ଷୀର ଗ୍ଲାସ ଧରି ପାଖରେ ଉଭା ହୁଏ । ତାହାର ଆବରଣ ଭିତରେ ସତେକି ମେନକା ଆସି ଉଭା ହୁଅନ୍ତି । କୁବେରର ମନେ ହୁଏ ଯେପରି ଆଲୋକ ଲଭିବ । ଦୁଇଟା ମଣିଷ ଦେହରୁ କାମନା ପଦାକୁ ଆସି ଏକାକାର ହେବ ।

ପଞ୍ଚ ବାହୁଡ଼ିଯାଏ । ଘର ହୁଏ ଅନ୍ଧକାର । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଅନ୍ଧକାରରେ ଛଟପଟ ଅସ୍ଥିର ହେଉଥିବା ଦେହଟା ଭିତରୁ କାମନା ବାହାରେ । ଉଲଗ୍ନ କାମନା ଆଉ ଜଣଙ୍କର ଆଦିମ, ଆଭରଣହୀନ, ଆଗ୍ରହୀ କୋମଳ ଦେହରଧାରଣାକୁ ଆଲିଙ୍ଗି ଧରେ । ମିଳନର ଅନୁଭୂତିକୁ ସପନ ଦେଖେ । କେବଳ ସପନରେ ଉତ୍ତେଜିତ ମନ ଝିଟିଡ଼ି ଉଠେ ।

କିଏ ଲିଭାନ୍ତା ଆଲୋକ ? ଅନ୍ଧାରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିଥାନ୍ତା ? ଅନଭିଜ୍ଞ ପଞ୍ଚର ସେ ସାହସ କାହିଁ ? କୁବେର ଲିଭାଇଥାନ୍ତା ? ଅନୁଶୋଚନାରେ ସନ୍ତୁଳ ହୋଇ କାମନାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦିଏ କୁବେରର ମନ୍ତ୍ର କାଲି, କାଲି, କାଲି— ।

ଯାହା କାଲି ଥିଲା, କାହାର କୋମଳ ଡାକରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲେ ତାହା ହୁଏ ଆଜି । ସକାଳ—ସଜ, ନିର୍ମଳ, ପବିତ୍ର, ସୁନ୍ଦର । ନିର୍ଭୀକ, ନିଃସଙ୍କୋଚ ଆଗମନ । ତୁଣ୍ଡରେ ହୃଦୟଛୁଇଁଥିବା ଭାଇ ଡାକ । ଅନୁରୋଧର ଚଳନ୍ତ ପ୍ରତିମା । ପଞ୍ଚ ଘରେ ପଶେ । କରକାଧବଳ, ବିଜୁଳି-ଚଞ୍ଚଳ କାୟାରେ ତାର ସଂଚରେ ଦୁଲାଳୀ । ଯେପରି ସେ କହିଉଠୁଛି, ସାର୍ ଏ ଅଙ୍କଟି— !

କହିଉଠେ ପଞ୍ଚ, ଭାଇ, ଶୁ—

କୁବେର ଦେଖେ ଗୋଟାଏ ଆନୁଗତ୍ୟର ଧବଳ ମାୟା । ଚମ ଚହଟର ଆଖି ଝଲସା କାୟା ନୁହେ । ସ୍ନିଗ୍ଧ ପବିତ୍ରତାର ଉତ୍ସ । କେବଳ ଗୋଟାଏ ଜୀବନ । ଗୋଟାଏ ଶକ୍ତି । ଅନୁଭବ କରି ହୁଏ ତାର ପ୍ରଭାବ, ଉପଲବ୍ଧି କରିହୁଏ । ତାହାର ରକ୍ତମାଂସର ଦେହ ଦେଖି ହୁଏ ନାହିଁ । ନଗ୍ନତାର ଧାରଣା ମନରେ ଅଙ୍କୁରେ ନାହିଁ । ଦେହରେ ଥିବା ଆନନ୍ଦର ଧାରଣା ଦିବା ଆଲୋକ ଓ ପଞ୍ଚର ତେଜୋଦୃପ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିର

ସ୍ନିଗ୍ଧତା ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକେ ନାହିଁ । କୁବେର ନିର୍ବୋଧ ସରଳ ଶିଶୁ ପାଲଟେ ।

ଦୁଇଟି ଧାରଣାର ମଝିରେ, ଏପାଖେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ସେପାଖେ ଚନ୍ଦ୍ରର ମଝିରେ ନିଜ କକ୍ଷରେ ଠିକ ପୃଥିବୀଟି ବୁଲି, ଜାଣି ପାରୁ ନାହିଁ, ଦିନ ପରେ ଦିନ କଟିଗଲା ପରି, ନିଜ ଭାବନାର କକ୍ଷରେ ବୁଲି କୁବେର ଦିନପରେ ଦିନ କଟାଇ ଦେଇଛି, ତିନୋଟି ବର୍ଷ !

ପାଖରେ ରାତିର ପଣ୍ୟ ମେନକା ଓ ସକାଳର ପଣ୍ୟ ଦୁଲାଲୀ !

ତିନୋଟି ବର୍ଷ ଭିତରେ ସେ କେବେ ଏତେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଦୁଲାଲୀ ପତ୍ର ଲେଖିଛି । କୁବେର ସାତଦିନ ତଳେ ପାଇଛି—

ସାର୍, ଆପଣ ପତ୍ରର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାବଛନ୍ତି କି ମୁଁ ଅଭିମାନ କରିବି ? ରୁଷିବି ? ବିରକ୍ତ ହେବି ?

ମେଡିକାଲ କଲେଜର ଛାତ୍ରୀ ମୁଁ । ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ଯେ ନିତି ରାତି ଅଶ୍ରୁ ନାହିଁ । ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବେ, ବହୁ ନିୟୁକ୍ତିର ସାମାନ୍ୟ ଫାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିକରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ଆଖି ଫେରାଇ ଖୋଜିଲେ ଦେଖେଁ, ପିତା ବୟସରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇ ବୟସିଆ ପୁରୁଷଙ୍କର ଜୁଳୁ ଜଳୁ ପ୍ରେମ-ନିବେଦିତ ଆଖି । ପ୍ରେମ ନୁହେଁ ସାର୍, କ୍ଷୁଧା, ମଣିଷ ମାଂସର କ୍ଷୁଧା । ସେଇମାନେ ପୁଣି ନିତି ଦେଖୁଛନ୍ତି ମଣିଷର ରକ୍ତମାଂସ ଦେହର ପରିଣତି ! ଠିକ ଠିକ କରି ଖିନ୍‌ଭିନ୍ କରି ଶୃଗାଳ, ସଢ଼ା ପୋକଡ଼ା ଦେହର ଶିରାପ୍ରଶିରା କାଟି ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

ପଚା ମାଂସର ନାକଫଟା ଗନ୍ଧ ଆଘ୍ରାଣ .କରୁଛନ୍ତି । ବଚସ ସେମାନେ ଜାଣି ମଧ୍ୟ ସତେକି ଜାଣି ପାରୁନାହାନ୍ତି ଦୁଲାଳୀ ପଥରଟିଏ ବୁଝି ମଧ୍ୟ ସତେ ଯେପରି ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି ଯେ ଦୁଲାଳୀର ଦେହ ନାହିଁ, ସେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ଆକାର, ଗୋଟାଏ ଚଞ୍ଚଳ ଚଳନ୍ତି ଧାରଣା ।

କେହି କେହି ବାହାଘରର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁଥିଲେ । ସାର୍, ବାପା ଆଉ ଗରିବ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ମଉସାଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ହୋଇନାହାନ୍ତି; ସମକକ୍ଷ ହେବାକୁ ଅଧିକ ଦିନ ବୋଧହୁଏ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ବେପାର ଭଲରେ ଚାଲିଛି । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଜମି କିଣି ପଚିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର କୋଠା ତୋଳିବାର କଳ୍ପନା କରି-ସାରିଲେଣି । ବାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇ ଗୋଟିଏ ମଟର ଗାଡ଼ି କିଣିବେ ବୋଲି କମ୍ପାନୀକୁ ଆଦେଶ ପଠାଇଲେଣି । ବାପା ମୋର ବଡ଼ଲୋକ !

କିପରି ହେଲେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ଉଠିପାରେ । କୌତୂହଳ ହେବାର କଥା । ଆପଣ ଅର୍ଥନୀତିର ସବୁ ସୂତ୍ର କଣ୍ଠସ୍ଥ କରିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥ ଆଗମର ପନ୍ଥା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଭାବର କବଳରେ ପଡ଼ି ଡର ଡର ପେଟ ଦେଖାଇ ଜଣେ କାହାଠୁ ପାଞ୍ଚଟି ଟଙ୍କା ଛନଛନ ଗୁଡ଼ରେ ମାଗି ରଖି ତାର କାମ କରିଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଅସାଧୁ, ସମାଜଦ୍ରୋହୀ ଚୋର ହୋଇଥିଲେ । ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏବେ ସେ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ିକର ପରମିଟ୍‌ଧାରୀ । ଲାଇସେନସ୍‌ପ୍ରାପ୍ତ ବେପାରୀ । ଦିନ ଦୁଇ ପ୍ରହରରେ ସମାଜର ସହସ୍ର ସଚେତ ସତର୍କ ଆଖି ଆଗରେ ସାଧୁତାର ପରମିଟ୍ ଧରି ହସି ହସି ସେ ଡକାଇତି କରୁଛନ୍ତି । ଆଇନ୍ ତାଙ୍କୁ ଘଣ୍ଟେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଛି । ଲାଭଟା ସୁନିଶ୍ଚିତ । କଳାବଜାର ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରୟ । କମିଟେସନ୍ ନାହିଁ ।

ଆଜ ବର୍ତ୍ତିଛି ଭଉଣୀ ମୋର ବାହା ହୋଇଗଲେଣି । ବାପା ସେମାନଙ୍କୁ ସୁନାର ଖୋଳରେ ପୂରାଇ ଶାଶୁଘରକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି । ଜଣେ ଜୋଇଁ ପୁଲିସ ଡି. ଏସ୍. ପି. । ଆଉ ଜଣକ ଡେପୋଟି କଲେକ୍ଟର । ସେ ପୁଣି ଆଶା ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି, ସାନ ଝିଅଟିକୁ ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିୟରଙ୍କ ହାତରେ ଟେକି-ଦେବେ । ଆହା, ମନ ତାଙ୍କର ହାଇଁ ପାଇଁ ହେଉଥିବ, ପାଞ୍ଚଟି ପରିବର୍ତ୍ତେ ଯଦି ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଦଶଟି ଝିଅ ଜନମିଥାନ୍ତେ । କେଡ଼େ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ! ପ୍ରଫେସର, ଡାକ୍ତର, ପଶୁପାଳକ, ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ଏହିପରି ଦଶଟି ଜାମାତା କରି ସେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ନମସ୍ୟ । ମଧ୍ୟବିତ୍ତ, କୃଷୀ, ହଳିଆ ଓ ମୂଲିଆଙ୍କର ସେ ରକ୍ତ ଶୋଷନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣଙ୍କୁ ଜୋଇଁ କରିବାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରିବେ ନାହିଁ । ମୋତେ ବିବାହ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାଇଥିଲେ ଜଣେ ଡାକ୍ତର । ବାପା ନିଜେ ମୋର ମତାମତ ଗ୍ରହିଁଲେ । ନିଃସଙ୍କୋଚରେ କାଲି ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ବିବାହ କରିବି ନାହିଁ ।

ବାପା ଓ ବୋଉ ମନ ଦୁଃଖ କରିଥିବେ । ମଉସା ଓ ମାଉସୀ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ କାନରେ କହିବେ, ଦୁଲାଳୀ ଜଣକୁ ଭଲପାଏ, ଯେଉଁ ଜଣକ ଅର୍ଥନୀତି କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି କୃଷିବିଦ୍ୟାରେ ପାରଙ୍ଗମ ହେବାକୁ ଗ୍ରାମରେ ହଳଧର ମୂର୍ତ୍ତି ଧରିଛନ୍ତି । ହୁଏତ ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଠାଇପାରନ୍ତି ।

ଆପଣ ବିବାହିତ କି ଏବେ ଅବିବାହିତ ଅଛନ୍ତି ଏ ବିଷୟ ସେମାନେ ତଦନ୍ତ କରୁଛନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟଥା ଭାବିବେ ନାହିଁ । ଆପଣ ମୋତେ ବିବାହ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତାବ ସମର୍ଥନ କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ସ୍ଥିର କରିଛି, ମୁଁ ବିବାହ କରିବି ନାହିଁ । ଉତ୍ତର ପାଇବାକୁ ଆଶା କରିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଉତ୍ତର ପାଏଁ, ସୁଖୀ ହେବି । ଆଶା କରେଁ, ହଳ କାମରେ ଦକ୍ଷତା ଅର୍ଜନ କରି ସାରିବେଣି ।

ଦୁଲାଳୀର ପତ୍ର । କୁବେର କେତେଥର ପଢ଼ିଛି । ପତ୍ରର ଅଳଆଗ
ନିକ୍ଷେପ କରିନାହିଁ । ଚିରି ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେଇନାହିଁ । ବିଚଳିତ ହୋଇ
କେତେଥର ଭାବିଛି, ଶେଷ ଉତ୍ତର ଲେଖିଦେବ—ସ୍ଥିର ହୋଇ ଏପରି
ଲେଖିବା ନିର୍ଲଜ୍ଜତା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଆଧୁନିକାର ପାଗଳାମ
ଦୁଃସାହସ । ସେତିକି ଥାଉ, ମନେ ମନେ ଭଲ ପାଅ କି ବୁଢ଼ି
ଜାଲ ପାତି, ପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ କରି ସଂସାରରେ ଚହଲ ପକାଇ, ବୃଥା
ଜଟିଳତା ଆଣି ଲାଭ ନାହିଁ ।

ଉତ୍ତର ଲେଖି ପାରି ନାହିଁ । ଲେଖିବ କି ନାହିଁ ସେ କଥା ଏ
ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କରି ପାରି ନାହିଁ । ପତ୍ରଟି ଟେବୁଲ ଉପରେ ବହି ତ
ରଖିଛି । ପଖର ଆଖିରେ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ପତ୍ର ଦେଖୁଛି ଓ ସେ ପଢ଼ି
ନୋହିଲେ, ଚାଞ୍ଚଦାନ ତଳେ ଏତେ ଜଟିଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଗୁଡ଼ିଏ ପତ୍ରର ଥାଅ
କାହିଁକି ? ପଖାକୁ ସେ ପତ୍ରର ବୁଝିବ । ପତ୍ର ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ ।

ବାହାରେ ଖରା ପଡ଼ିଲାଣି । କେଜାଣି କାହିଁକି ଆଜି ସେ ଏ
କରିଛି । ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ? ଚମକି ଉଠିଲା କୁବେର । କିଏ କାହ
ଓ-ହୋ-ହୋ, ବାଡ଼େଇବାର ଶବ୍ଦ ।

ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର କଳକଳା ରଡ଼ି—ମରଣ ନାହିଁ ଲୋ ସବାଖ
ଛତରଖାଇ । କାହାର ବଳ ପାଇ ସାଆନ୍ତାଣୀ ହୋଇ ଶୋଇଛୁ ବ
କିଏ ଲୋ ସେ ଚୁଲିପଶା ? ବେଳ ଆସି ପହରେ ହେଲାଣି । ନିଦ ଭାଙ୍
ନାହିଁ ? କୋଉଠି ଥିଲୁ ବା ରାତିରେ ? ବାସି ପାଇଟି ସବୁ ପଡ଼ିଛି । ବାହ
ମୋ ଘରୁ, ବାହାର ମୋ ଘରୁ, କହୁଛି । ଛତରଖାଙ୍କୁ ଛତର ମେ
ସିନା, ଭଲ ଯୋଗ କାହୁଁ ମିଳିବ ? ବାହାର ମୋ ଘରୁ—

ପୁଣି ମାଡ଼ର ଶବ୍ଦ ।

କୁବେର ବୁଝିଲା । ଖୁଡ଼ୀ ଆଜି ଚଣ୍ଡୀମୂର୍ତ୍ତି ଧରିଛନ୍ତି । ପଶୀ ଉପ
ହାତ ସାଧୁଛନ୍ତି । ଗାଳି ମାଡ଼ ତାଆରି ଉପରେ ।

ତାଙ୍କଆର ହସ ଓଠରେ ଖେଳାଇ କୁବେର ପଚାରିଲା, ତାର ଅପରାଧ କଣ ଖୁଡ଼ୀ ?

ତମକୁ ମୁଁ ଜବାବ ଦେବି ? ଘରକରଣୀ ଟୋକାଟାକୁ ଶାସନ କରିବାର ଅଧିକାର ଏ ଘରେ ମୋର ନାହିଁ ? ତମର ବାପା ମା ଯେବେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ, ସେମାନେ କେବେ ହେଲେ ମୋର ଜବାବ୍ ମାଗି ନ ଥିଲେ । ତେମେ ମୋର ଜବାବ୍ ମାଗିବ ? ଘର ଛତରଖାଇ ଟୋକାଟା ପାଇଁ !

ଛତରଖାଇ ଟୋକାଟା ବୋଲି କଣ ତାର ଜୀବନ ନାହିଁ ? ସେ ଯଦି ଦୋଷ କରିଛି ତ—

ତମ ଅଗେ ଗୁହାରି କରିବି ? ଲଜ୍ଜା ନାହିଁ ତମକୁ ? ଉପରେ ବଡ଼ ଘର ପୋଇଲା ଟୋକାଟାର ପକ୍ଷ ନେଇ ମୋ ସଙ୍ଗେ କଜିଆ କରିବାକୁ ଆସିଛ ? କାହା ବଳ ପାଇ ପଣ୍ଡି ନିର୍ଭୟା ହୋଇ ସାଆନ୍ତାଣୀ ପାଲଟିଛି, କଣ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ? ଆଖି ବୁଜି ବିଲେଇ ଦୁଧ ପିଇଲେ—

ତୁନି ହୁଅ ଖୁଡ଼ୀ !

କାହିଁକି ? କାହିଁକି ତୁନି ହେବି ? ଭେଣ୍ଡା ପୁଅ ତେମେ । ପାଠ ଅଧା କରି ତିନି ବରଷ ହେଲା ଘରେ ବସିଛ । କୁଟାଖଣ୍ଡିକ ହଟଣ୍ଡ କରିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ସକାଳୁ ରାତି ଅଧଯାଏ କାମ କରି କରି ମୁଁ ମରୁଛି । ଯେତେ ଯୁଆଡ଼ୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆସିଲା ସବୁଟିକି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦେଉଛ । ବୋହୂଟିଏ ଯଦି ଏ ଘରକୁ ଆସନ୍ତା ମୁଁ କାହିଁକି ଏତେ ଦହଗଞ୍ଜ ହୋଇ ମରନ୍ତି ?

ସେ ଆଶା ତେମେ କରିଛ ?

ପଣ୍ଡି ଥିବାଯାଏ ସେ ଆଶା ମୋର ନାହିଁ ।

କୁବେର ହସିଉଠିଲା । ସେ ହସ ଅତି ଭୟଙ୍କର ।

ତିନି ବର୍ଷ । ଛପିଲା ମୋହଟା ସ୍ମୃତିତଳେ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଏ କଣ ସେ କଣ ବୁଲି ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା । ତାଆର ବିକଳ କାନ୍ଦଣା ଅନ୍ୟର କାନରେ ବାଜି ତୁଣ୍ଡରେ ଭାଷା ହୋଇ ଝରି ପଡ଼ିବ ଏଇ ଧାରଣା ସେ କେବେ କରି ପାରି ନ ଥିଲା । ସତେ, ପିତାଙ୍କର ମରଣ ପରେ ଦୁଇବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସମୟ କାହିଁକି ସେ ଘରେ କଟାଇଛି ? କେବଳ ବହିଗୁଡ଼ାଏ ମଗାଇ ଏଣୁ ତେଣୁ ପଢ଼ି କି ଲାଭ ହୋଇଛି ? କାହାର କି ଉପକାର ହୋଇଛି ?

ସେ ଜାଣେ, ଏ ସବୁ ତାର ଆଳ । ନିଜର ଭଲପଣିଆଁ ଆଗରେ ମନର ମୋହ କେବଳ କୈଫିୟତ ଦେଉଛି । ମୋହର ବୀଜ ଅଙ୍କୁରିତ ହୋଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ମନରେ କାପ୍ତା ମେଲାଇ ଡାଳ ପତ୍ର ଖେଳି ଲଟେଇ ସାରିଛି । କୁସୁମିତ ହେବାକୁ ଚାହିଁ ରହିଛି ଗୋଟାଏ ସୁଯୋଗ ।

ସୁଯୋଗ ସେ ପାଇଛି ନିତି । ତିନି ବର୍ଷ !

ସ୍ୱପ୍ନର ନିର୍ଜନତାରେ ଅତି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ପଦ୍ମ । ରୂପେଲି ରଙ୍ଗବୋଳା ଛଳଛଳ ଯୌବନର ଝଟକଲା ପ୍ରତିମା । କାମନାର ଦେବୀ । ମୂହୂର୍ତ୍ତକ ବି ନୁହେ, ନିମିଷକର ସହସ୍ର ଭାଗରୁ ଭାଗେ ସମୟରେ ଧାରଣାର ଅନ୍ତରାଳରେ ଆଲୋକ ଲଭିଛି । ପଦ୍ମର ପ୍ରତିମାରେ ମେନକାଙ୍କର ନଗ୍ନ ଶୀତଳ ଚଞ୍ଚଳ ଦେହର ଅଭିଜ୍ଞତା ଉହ୍ଲାଇ ଆସିଛି, ବେଜଣିର ଦେହରେ କେଉଁ ବନ-ଦେବୀର ଆବିର୍ଭାବ ପରି । ସାରା ଶରୀରର ମୋହମୟୀ-ବାସନା କୁସୁମିତା ଲତିକା, ଦେବୀ ପ୍ରତିମାକୁ ବେଷ୍ଟନ କରିଛି, ନିବିଡ଼ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିଛି, ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ କୁସୁମ ଦେବୀ ପ୍ରତିମାର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗରେ ଝାଡ଼ି ଅବଶ ହୋଇ ଝାଉଁଳି ଶିଥିଳ ହୋଇ ଲୋଟି ପଡ଼ୁଛି ପାଦତଳେ ।

ଭଇ, ଷୀର—

କୁବେରର ମୁଣ୍ଡକୁ ପିତ୍ତ ଉଠିଲା । ନା, ସେ ଆଉ ଏତେ ଅନ୍ୟାୟ ସହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଆହା, ବରିହ ନିଃସହାୟ ଝିଅଟି । ଏହାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଦୋଷ ଆଉ ବା ନ ଥାଉ ତା ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ଖୁଡ଼ୀ ସବୁବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ସତେ ଯେପରି ସେ ସୁବିଧା ଖୋଜୁଥାନ୍ତି ।

କୁବେର କବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଚଳ ଖଞ୍ଜାକୁ ଗଲା । ପଶ୍ମ ତାର କୋଠରି ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ତା ଖୋଲା କେଶକୁ ଖୁଡ଼ୀ ଅକର୍ଷି ଧରିଛନ୍ତି । ଆଉ ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ବଡା ଧରି ତାର ଧୋବିଲା ଖୋଲା ପିଠିରେ ପ୍ରହାର କରୁଛନ୍ତି । ଦୂରେଇ କରି ଠିଆ ହୋଇଛି ଘଣ୍ଟ । ବୁଢ଼ୀର ମୁହଁରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହସ । ଆଖିରେ ଅନୁମୋଦନ । ଘଣ୍ଟ ପଛରେ ଆଁ କରି ବିସ୍ମିତ ହେଲା ପରି ଠିଆ ହୋଇଛି ଆକୁଳ । ଧରିଛି ଗାଈର ପଘା । ବାରିକବାଟ ଦରମେଲା କରି ମୁହଁ ଗଳାଇ ଉଙ୍କିଲା ଆଖିରେ ଗୃହିଁଛି ବଦୁର ।

କେହି ବାଧା ଦେଉନାହିଁ ।

ପିଠିରେ ଆଉ ପାହାରେ ବସାଇବାକୁ ସୁମନ୍ତଙ୍କ ବଡା-ଧରା ହାତ ଉହ୍ଲାଇ ଆସୁଛି ।

କୁବେର ପାଖକୁ ଯାଉଣୁ ପାଟିକରି ଉଠିଲା, ଏ କଅଣ ଖୁଡ଼ୀ ?

ହାତଟା ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା । କୁବେରର ଡାକରେ ପାହାରର ଶକ୍ତି ଅଧେ ଊଣା ହେଲା ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କର କ୍ରୋଧର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଗଲା ଦୁଇଗୁଣ । ସେ ପଶ୍ମର କେଶ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ସାପର ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ରେ ହାତ ମାରିଲେ ସେ ଯେପରି ଫଣା ଟେକି ବୁଲିପଡ଼େ, ସୁମନ୍ତ ମୁହଁ ବୁଲାଇ କୁବେରର ଫଣଫଣ ମୁହଁକୁ କଟମଟ କରି ଗୃହିଁଲେ । ଘୃଣାରେ ନାକ ଟେକି ମୁହଁ ଛାଞ୍ଚାଡ଼ି କହିଲେ, ତେମେ କଅଣ କହୁଛ ?

ଚମକି ଚାହିଁଛନ୍ତି କୁବେର ।

ଗୃହ ଭିତରେ ଏକନ୍ଧ ସେକନ୍ଧ ଛପି ଛପି ଧରି ବୁଲୁଥିବା ଛଟପଟ ମୋହନଟାର ପଛରେ ଚିତ୍କାର କରି ଲଙ୍ଗଳା ଦେହ, କୁଲୁ କୁଲିଆ ସୁନ୍ଦର ହସକୁଣ୍ଡୀ ଟିକି ଝିଅଟିର ଦୁଇହାତ ଟେକି ଛୁଟିଛି ପାଟିକରି, ଭାଇ, ଭାଇ, ଭାଇ । ଯେପରି ତାର ଆଗ୍ରହ, ସ୍ନେହ ଓ ଅଧିକାର ଅଳି କରୁଛି, ମୋତେ କାଖ କର, ମୋତେ ଗୁଣ୍ଡରେ ଜାକ, ଗେଲ କର, କୋଳ ଦିଅ, ଭାଇ, ଭାଇ, ଭାଇ,—

ମେନକା ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଛି । ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ବାର ବରଷ ତଳର ଟିକି ଝିଅଟି କୁନ୍ତଳା । ନିମିଷକେ ବାର ବରଷ ଆଗରେ ଆସି ସେ ସ୍ନେହଭରା ସ୍ୱରରେ ଅଳି କରୁଛି, ରାତି ବେଶି ହେଲା, ଶୋଇପଡ଼ ଭାଇ ।

ଧନର ଆଲୁଅରେ ଆଗରେ ଉଭାହୁଏ ପଦ୍ମା—ତିନିବର୍ଷ କାଳ ସେ ହୋଇଛି ଦୁଲ୍ଲଣୀ । ଯାଞ୍ଚଧନ ତଳେ ସେ ଦୁଲ୍ଲଣୀ ପୁଣି ପ୍ରେମିକାର ବେଶରେ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ପତ୍ର ସେ ଲେଖିଛି ତାଆର ଆବରଣ ତଳେ ସତ୍ୟ ଅନ୍ୟ ରୂପ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛି । ଭାଗ୍ୟବାନ୍ର ମନରେ ଅନ୍ଧନିଆଁ ନିଭ ହୋଇଗଲେ ମନର ଭାର ଖସିଯାଏ । ଆଖି ପତାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସେ କ୍ଷଣକର ବିସ୍ମରଣ ।

ନିଦ ଭଙ୍ଗେ, ଆଖିପତା ଖୋଲି ପଦାକୁ ଆସିଲେ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼େ ଗଛ ଗହଳି କନ୍ଧରେ ଲୋହିତ ତପନ । ମନୋରମା । ସ୍ନିଗ୍ଧ ରଙ୍ଗ । ପ୍ରାତଃର ଧାରଣା । ହଁ, ସଜ ସକାଳ । କଅଁଳ ଖରା । ଶୀତଳ ସୁଲୁ-ସୁଲିଆ ପଲ୍ଲବ-ଦୋହଲ ପ୍ରାଣ-ପୁଲକା ବାଆ । ଗଛ ଗୁଣ୍ଡ କାଉ କୋଇଲି କେତେ ଜାତିର ପକ୍ଷୀ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି । ହମ୍ବାରଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଗୋରୁପଲ ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ଏଇ, ଦୂରରେ ଗ୍ରାମସୀମନ୍ତିନୀମାନେ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଛନ୍ତି । କାଖରେ କଳସୀ ।

ସକାଳ ହେଲା !

ଦୂରରୁ ଗାଁ ଗୃହାଳରୁ ଶିଶୁକଣ୍ଠର ମିଶାମିଶି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱର ଛୁଟି ଆସୁଛି—ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା, ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା ବୋଲି ପକ୍ଷୀଗଣ, ରାବ ଦେଇ ଯେଝା ବାସେ କରନ୍ତି ଗମନ !

ଆରେ, ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା ? ସକାଳ ନୁହେଁ ?

ସତେ ତ ! ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଛନ୍ତି, ଉଠୁନାହାନ୍ତି । ଶିଶୁକଣ୍ଠର ସମବେତ ସ୍ୱର ଭୁଲ୍ ମନକୁ ଚେତାଇ ଦେଉଛି । ସକାଳର କ୍ଷଣିକ ଧାରଣା କେବଳ ଭ୍ରମ, ସତ୍ୟ ନୁହେଁ । ସଞ୍ଜ ହିଁ ଆସିଛି ।

ନନ୍ଦପୁରର ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ସମବେତ ସନ୍ଦେହର ସ୍ୱର ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରି ଆସିଛି । 'ପଶ୍ମ ଥିବାଯାଏ ସେ ଆଶା ମୋର ନାହିଁ ।'

ତିନିବର୍ଷ କାଳ ତିନିଗୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସକାଳ-ଭ୍ରମ ପରି କଟି-ଯାଇଛି । କୁବେର ବୁଝିପାରିଛି, ପଶ୍ମ ଦୁଲାଳୀର ଅବତାର ନୁହେଁ । ସେ ମେନକାଙ୍କର ପ୍ରତିଛବି ନୁହେ । ସେ ପଶ୍ମ କେବଳ ପଶ୍ମ— ।

ଦୁଇ ଆଖିରେ ଭରିଉଠିଛି ଲୋତକ ।

ଅଟିଳା କଣ୍ଠରେ କୁବେର ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଖୁଡ଼ୀ, ତିନିବର୍ଷ ତଳେ ଆକୁଳ ବିକଳ ହୋଇ କଟକରୁ ଧାଇଁଆସି ଯେତେବେଳେ ବାପାଙ୍କ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଏଁ, ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ପଶ୍ମ । ବାପାଙ୍କର ସଢ଼ା ପଚ୍ଛ ରୋଗଣା ମୁଣ୍ଡଟି କୋଳରେ ଧରି ସେ ବସିଛି । ଲୁଗାକାନିରେ ମୁହଁ ପୋଛି-ଦେଉଛି । ପୁରା ବରଷେ କାଳ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭିତରେ ବାପାଙ୍କର ଆଖି ଦିଓଟି ଯେପରି ମତେ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି, ପେଟରୁ ଜନମ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ

ପିଲ୍ ପୁତ୍ରକନ୍ୟା ହୋଇପାରେ । ଜନମିଲ୍ ପିଲା ସବୁ ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କଲେ ବି ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ନ ହୋଇପାରେ । ପଣ୍ଣୀ ମୋର କନ୍ୟା । ସେ ନିଆଶ୍ରା । ସେ ତୋର ବୃନ୍ଦାର ପାତ୍ର ନୁହେଁ । ସେ ତୋର ଭଉଣୀ ।

ହଁ, ଖୁଡ଼ୀ, ଯେତେବେଳେ କୁନ୍ତଳାକୁ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧରେ ନାକରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଠିଆ ହେବାର ଦେଖେଁ, ବାପାଙ୍କ ମନର କଥା ମୋ ଆଖିରେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ । ପଣ୍ଣୀ ମୋର ଭଉଣୀ ।

ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା ।

ପଣ୍ଣୀ ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି-ଉଠିଲା ।

ବଦ୍ରୁ ପର ହସ ହସି ସୁମନ୍ତ କହିଉଠିଲେ, ଶୁଣ ଗୋ, ପଣ୍ଣୀ କୁଆଡ଼େ ପୁଅଙ୍କର ଭଉଣୀ ।

ହଁ ଖୁଡ଼ୀ, ଅବକଳ ବଦ୍ରୁର ଯେମିତି ତମର ପୁଅ ।

[ମନ୍ତଙ୍କ ଆଖିର ଝର ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ିରେ ଛୁରୀ ଫୋଡ଼ିଲା ପର ବେରଙ୍କ କଥା—ଅବକଳ ବଦ୍ରୁର ଯେମିତି ତମର ପୁଅ, ତାଙ୍କର ମନ ତରେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲଗିଲା । ଗୁର ଗୃକବଣୀ ଟୋକାଟାକୁ ପଦେ ାଲେ କ ଗୁଟ ପିଟିଲେ ବୋଲି ଏତେ ବଡ଼ ଆଘାତ ଦେବାକୁ ବର ପଛେଇଲେ ନାହିଁ । ପଣ୍ଣୀ ସଙ୍ଗେ ବଦ୍ରୁରକୁ ତୁଳନା କଲେ ?

ବଦ୍ରୁର ତାଙ୍କର ଭାଇ ! ହେଲେ ଜନମରୁ ପୁଲନାଡ଼ କର ସେ ବଜାଇଛନ୍ତି । ବଦ୍ରୁର ତାଙ୍କ ପେଟର ପିଲା ନୁହେଁ । ତାଙ୍କ ରକ୍ତ-

ମାଂସରୁ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ଏ ଧାରଣା ତାଙ୍କ ମନକୁ କେବେ ଛୁଇଁ ନ ଥିଲା । କୁବେର ମନେ ପକାଇଦେଲେ ।

କିଏ ବୁଝିବ ମନର ଦୁଃଖ ? ଯାହାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଏ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ସେ ପ୍ରତି କଥାରେ କେବଳ ଉପହାସ କରିବେ । ଆଖିର ଲୁହ କି ମୁହଁର ହସର ଅର୍ଥ ସେ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ଶରୀରକୁ ସୁସ୍ଥ ରଖ, କର୍ମକର, ଜୀବନଟାକୁ ହାସପରିହାସରେ ଅଚ୍ଛିନ୍ନା ସ୍ରୋତ ପରି ମଣ, ଏତିକି ଯେପରି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ନୀତି । ପ୍ରତିମାର ମୁଣ୍ଡରେ ଫୁଲ ଚଢ଼ାଇ, ଘଣ୍ଟି ବଜାଇ, ଭୋଗ ଲଗାଇ, ତଳେ ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼ି ପେଟେ ଆକୁଳ ବିକଳ ହୋଇ ମନର ଦୁଃଖ ବଖାଣିଲେ ସେ ଯେପରି ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲେ ନାହିଁ, ମଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି । ତଫାତ୍, ସେ ଚଳନ୍ତ ପ୍ରତିମା । ସେବା ପୂଜା କଲେ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବର ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୁଃଖ ଜଣାଇଲେ ଉପହାସ କରନ୍ତି ।

ବିଦୁର ଯଦି ତାଙ୍କର ନୁହେଁ, ଆଉ ତାଙ୍କର କିଏ ଅଛି ଦୁନିଆଁରେ ? ବାପ ମା ସ୍ୱର୍ଗପୁରରେ । ସାନ ଭଉଣୀ ଦିଓଟି କେବଠୁଁ ପର ଘରକୁ ଗଲେଣି । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ଭଲ ପାଉଥିଲେ, କାଖରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଉ ନ ଥିଲେ, ସେଇମାନେ ପୁଣି ବଡ଼ ହୋଇ ପର ଘରକୁ ଗଲାରୁ ଅକାଳେ ସକାଳେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଜୋଇଁ ଟି-ମାନେ ସରକାରୀ ଚାକିରିଆ । ପିଲାଛୁଆ ନେଇ ବିଦେଶରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । କିଏ କେଉଁଠି ଅଛି ତାଙ୍କୁ ଜଣା ନାହିଁ । କାହାର କେଇଟି ପିଲାକବିଲା ସେ କଥା ବି ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦୁନିଆରେ ଏମିତି ସମ୍ଭବେ । ଏକା ପେଟରୁ ଜନମ ହୋଇ କେହି କାହାର ଭଲ ମନ୍ଦ କଥା ବୁଝେ ନାହିଁ । ଅକାଳେ ସକାଳେ କାହା ପିଢ଼ାରେ କାଉ ରଡ଼େ ନାହିଁ । ଏଇ ତ ଝିଅ ଜନମ ! ମନରେ ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ରହିଯାଏ, ଦୁଇ ଭାଇରେ ଆମେ ଭଉଣୀ ତିନୋଟି ।

ଦୁଇ ଭାଇ—ଜଣେ ସୁମନ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼, ଆରଜଣ ସାନ । ସେମାନଙ୍କ ହାତକୁ ହାତ ନ ହେବାପାଇଁ ଭଉଣୀ ବୋଲି କେବେ କେମିତି ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ବାହା ଓ ବାପ ମାଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧି ଘରକୁ ସୁମନ୍ତ ବାପଘରକୁ ଯାଇ କେତେ ଦିନ ରହି ଆସିଥିଲେ । ଭାଇ ଦୁହେଁ ତାଙ୍କର ଭଲ । ଭାଉଜ ଦୁହେଁ ବି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ପରି । ଯେମିତି ସୁନ୍ଦର, ସେମିତି ଢଙ୍ଗର ! କଅଣ ହେଲା କେଜାଣି ଏବେ କେହି କାହାରି ମୁହଁ ଚାହୁଁନାହାନ୍ତି ।

ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କର ଛଅ ଝିଅରେ ଗୋଟିଏ ପୁଅ । ସାନ ଭାଇର ତିନି ପୁଅରେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ । କୁଟୁମ୍ବ ବଢ଼ିଲାରୁ ଆଗ ଚୁଲିଭେଦ ହେଲା । ସେଇଠୁ ଗୁଞ୍ଜୁରିଣୀ, କୁଅ ଦଉଡ଼ି, ଜହ୍ନି, କାଲୁଡ଼ି କସି, ଡ଼ିଙ୍କିଚୁଲା ପାଇଁ ମନ ଫାଟିଲା । ସମ୍ପତ୍ତି ହେଲା ବଣ୍ଟା । ବାପ ଥିଲାବେଳେ କେଜାଣି କପର ଜମି ଖଣ୍ଡମାଣ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ନାମରେ କିଣା ହୋଇଥିଲା । ସେତିକି ହେଲା ଅଶାନ୍ତିର ମୂଳ । କେତେ ନାରଦ ମଝିରେ ପଶି ବୀଣା ବଜାଇଲେ । ଲାଗିଲା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ । ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର କଥାଭାଷା ନାହିଁ । ଦୁଇ ଜା ମୁହଁ ଚାହାଚାହିଁ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ମକଦ୍ଦମା ଚାଲିଛି ।

ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କ ଭିତରେ ମିଳାମିଶା କରିବାକୁ ଦୁଇବର୍ଷ ତଳେ ସୁମନ୍ତ ସାଇଁ ବାପଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ରହିବେ କେଉଁଠି ? କାହା ଘରେ ଖାଇବେ ? ଏ ବେଳା ଏଠି ତ ସେ ବେଳା ସେଠି ହୋଇ ନ ତିନୋଟି କଟାଇଲେ । କାହିଁଆ କପିଳାଙ୍କର ଭେଟ କରାଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ହତାଶ ହୋଇ ଫେରିଲେ ।

ପଥ ସୁମନ୍ତ ଶାଶୁ ଘରକୁ ଆସିଲା ଦିନୁ ସେ ବାପଘର କଥା ଭାଛନ୍ତି । ବାପଘରେ ସମସ୍ତେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ କପାଳକୁ କେହି ନାହିଁ ।

ବାପ ମା ଆଖି ବୁଜଲେ ବାହାହେଲା ଝିଅ-ଜନମର ସଗଗ ସରଲା। ସେ ଯେ ଆଉ କେଉଁଠାରେ ଜନମ ଲଭି, ବଢ଼ି, ଘରକରଣା ଶିଖି ଏ ଘରକୁ ଆସିଛି, ଏ କଥା ବି ସେ ଭୁଲିଯାଏ । ନିଜ ବନ୍ଧନରେ ନିଜେ ବାନ୍ଧହୋଇ ରହେ । ପିଲାକବିଲାଙ୍କ ଆର୍ଦ୍ଦୋଳରେ ସମସ୍ତ ସାରେ। ଏ ଘରେ ହୁଏ ସେ ଘରଣୀ । ଅଧିକାରିଣୀ ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କର କି କହିଁଲି ବା ଏ ଘରେ ଅଛି ? ପଶ୍ମୀ ଯେପରି ଅନଭୁକ୍ତ ଏ ଘରେ ଖସିପଡ଼ିଥିଲା ଅବଶ୍ୟ ସେ ସେପରି ଆସି ନ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଭଲକରି ଭାବି ଦେଖିଲେ ପଶ୍ମୀ ଓ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ତଫାତ୍ ନାହିଁ । ମୁଠିଏ ଖାଇବା ପାଇଁ ଓ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ ପଶ୍ମୀ ଖଟୁଛି । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେଇ ଅବସ୍ଥା । ଯାହା ସେ କରୁଛନ୍ତି ସବୁ କେବଳ ପରଙ୍କ ପାଇଁ । ପର ନୁହନ୍ତି ତ ଆଉ କିଏ ? ଏ ଘରେ କେହି ଜଣେ ତାଙ୍କର ରକ୍ତର ସମ୍ପର୍କ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ହାତ ଧରି ଆସିଥିଲେ ସେ ବି ପର ହୋଇଛନ୍ତି । ବିଦୁରକୁ ହାତ ପାତି ଆଣିଲାବେଳୁ ସେ ଦୂରେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ବିଦୁରହିଁ ତାଙ୍କର ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ମଝିରେ ଅତଳ ସ୍ରୋତ ବୁହାଇଛି । ସ୍ରୋତର ସେପାରିରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ମକର ଓ ଏପାରିରେ ସୁମନ୍ତ । ଦେଖା ହେଉଛି । କଥା ଶୁଭୁଛି । ହାତ ପାଉନାହିଁ । ପରିହାସ କରି କହୁଛନ୍ତି, 'ପୁନ ନିକେଶି ଚହୀଡାସେ, ଅଥବା ଚଳବ ସନ୍ନ୍ୟାସେ' ।

କଅଣ ତାଙ୍କୁ ଏ ଘରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି ? ପେଡ଼ିରେ ସାଇତା ନୂଆ ପୁରୁଣା ଶାଢ଼ୀ କେଇଖଣ୍ଡି ? ଟିଣ ବାକ୍ସରେ ରଖାହୋଇଥିବା ସୁନା ରୁପାର ଗହଣା କେଇଖଣ୍ଡି ? ଟଙ୍କା ପଇସା ଭି ମାଠିଆ ?

ଏ ସବୁ ତାଙ୍କର ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ପାଟଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ଗହଣା ନାଇ ଝୁମରି ଝୁମରି ହୋଇ ଚାଲିବାର ବୟସ ଆସୁଛି ? ଜଳିବ ସରିବ ।

ଏସବୁ ଉପରେ ଅଧିକାର କି ପୋଷା ବିଲେଇ, ବନ୍ଧା ଗାଈ ବଳଦ
ବି ଦିନିଆ ଗୃହକରବାଳରଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁପଣିଆରୁ କି ଲଭ ମିଳିବ
ପ୍ରଭୁପଣିଆର ପରାଭବ କୁବେର ତାଙ୍କୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ଘରର ଗୃହସ
ଚୌକାଠ ଉପରେ ବି ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ପୋଡ଼ାଯାଉ ତା
ଜନମଜାତକ ।

ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଝରିଲା ଲୁହର ଧାର। ଦିନ ଦିପହରେ ଖଟ ଉପରେ
ପଡ଼ି ସେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବିଦୁର ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇଛି । ମକର ସବୁଦିନ ପରି ଆଜି ମଧ୍ୟ ପଦାକ
ବୁଲିଯାଇଛନ୍ତି । ଉଦଣ୍ଡ ରାଣ୍ଡବୁଢ଼ୀ ଘର ଘର ବୁଲି କଥାରେ ଲଥ
ଲଗାଇ ଗାଁସାରା ପ୍ରଚାର କରିବଣି । ମିଛ ହେଉ କି ସତ ହେଉ, ସେଇ
ତାଙ୍କ କାନରେ ଫୋଡ଼ୁଥିଲା—ରାତି ଅଧରେ ପଣ୍ଡା ଉଠିଗଲା । କେତେ
ବେଳେ ସେ ଫେରିଲା ରାଣ୍ଡ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସେ ଜାଣନ୍ତି, ରାଣ୍ଡ ମିଛ କହେ । ତଥାପି ସେ ତା କଥାରେ
ପରିଚେ ଗଲେ । ପଣ୍ଡାକୁ ପଦଟିଏ କିଛି ନ ପଚାରି ତା ଉପରେ ଦଣ୍ଡ
ବିହିଲେ । ତଥାପି ପଣ୍ଡାର ମୁହଁରେ କି ଚଳଣରେ ସଂକୋଚ ଭାବ ଦେଖି-
ନାହାନ୍ତି ।

ତିନୋଟି ଦିନ ଦେଖି ଦେଖି କଟିଗଲାଣି । ପଣ୍ଡା ଯାହା ଥିଲା
ସେଇଆ । ନିରଳସ । ସବୁ କାମ କରୁଛି । କେତେ ଝିଅ ବୋହୂ ବାଆଁ-
ରେଇ ହୋଇ ଛୁଞ୍ଚକାମ ଶିଖିବା ଆଶାରେ ଆସିଛନ୍ତି । ପଣ୍ଡା ହସି ହସି
ତାଙ୍କୁ କାମ ଶିଖେଇଛି । କାଲେ କିଏ କଣ ପଚାରିବେ ବୋଲି ନ ଜାଣିଲା

ଘର ସୁମନ୍ତ କାମ ପାରଛନ୍ତି । ପଶ୍ମୀକୁ କେହି କିଛି ପଚାରିବାକୁ ସାହସ କରନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି, ପଶ୍ମୀ ହସି ହସି ଭଲ ଜବାବ ଦିଏ । ଛିଦ୍ର ଉଣ୍ଡି ବୁଲିବା ଲୋକଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଧନରେ ପାଉଣା ସୁଝାଏ । କେହି ଅବଗୁଣ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପଶ୍ମୀ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ? ଏତେ ବଡ଼ ଝିଅକୁ ଦଣ୍ଡିବା ଉଚିତ ହୋଇ-ନାହିଁ ?

ସବୁ କାମ ଶେଷ କରି ସେ ଆଉ ଘରେ ବସି ବହି ପଢ଼ୁଛି । ଧନେ କେବେ ସେ ତାର ବେଢଙ୍ଗପଣ ଦେଖିନାହାନ୍ତି । ତଥାପି, ଗୃକରାଣୀ ଝିଅଟା ତ ! କୁକୁର ବିଲେଇ ଜାତି । ଗୋଟେ ଗୋଟେ ନ ଜଗିଲେ ଯାଉଁଣୁ ଆସୁଁଣୁ ଠାଣ କରି ପଦେ ନ କହିଲେ କେତେବେଳେ ସେ କଅଣ କରିବ କହି ହେବ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ସିନା ପଶ୍ମୀକୁ ସେ ଶାସନ କରନ୍ତି ।

ପୁତୁରା ହୋଇ କୁବେରଙ୍କର କେତେ ସାହସ ସତେ ! ଭକ୍ତି ଚେତଣେ ଥାଉ; ଟିକିଏ ହୋଇ ମୁଲାଇଜା ନାହିଁ । ମାଡ଼ ମାଇଲା ପରି କଥାଗୁଡ଼ା କହିପକାଇଲେ !

ସୁମନ୍ତ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଲେ । ମନ କହିଲା, ଏ ଘରେ ସେ ବି ପଶ୍ମୀ ପରି, ରଙ୍କ ପରି ଜଣେ ଦାସୀ । ମରିଗଲେ ମଶାଣିପଦାରେ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ କରିଦେବେ । ତାଙ୍କ କଥା ମନକୁ ଆଣିବାକୁ ଏ ଘରେ କେହି ନାହିଁ ।

କେହି ନାହାଁନ୍ତି ଶୂନ୍ୟତା ଭିତରେ ଦୁଇ ହାତ ଟେକି ବଦୁର ସେପରି ପଛରେ ଧାଇଁଛି । ବୋଉ, ବୋଉ ଡାକି ଅଳି କରୁଛି, ମୋତେ କାଖ କର, ମୋତେ କାଖ କର ।

ସୁମନ୍ତ ଉଠି ବସିଲେ । ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ବଲବଲ କରି ଚାହିଁଲେ । ଆଖିରେ ବସୁଛି ବଦୁର । ସେ କୁଆଁ କୁଆଁ ଡାକ ଛାଡ଼ୁଛି । ପେଟଉଛି । ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ହସୁଛି । ନାକ କାନ ଓଟାରୁଛି । ବଦୁର ବସିଲାଣି । ବଦୁର ଗୁରୁଣ୍ଡୁଛି । ହେଇଟି ସେ ଠୁକୁ ଠୁକୁ ହୋଇ ଚାଲିଲାଣି । ଦଶୋଟି କଥା କହିଲାଣି । ବୋଉ ବୋଲି ଡାକ ଛାଡ଼ିଲାଣି । ବଦୁର ଚାହାଳିରୁ ଫେରି ଅଧଃଠ ହୋଇଛି ।

ଗଲା ଅଇଲା କେହି ତାଙ୍କୁ ସାନବୋହୁ ବୋଲି ଡାକୁନାହାନ୍ତି । ବାପଘର ଏରୁଣ୍ଡି ଡେଇଁଲା ଦିନୁ ସୁମନ୍ତ ନାମ ତାଙ୍କର ହଜିଛି । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ବଦୁବୋଉ ବୋଲି ଡାକୁଛନ୍ତି । ସେଇ ଡାକ ଶୁଣି ଯିବେ ମଶାଣିକୁ । ସେଇ ପଦଟିଏ ଡାକ ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କର ଦେହ ଉଲୁସିଉଠେ । ସେ ବଦୁ-ବୋଉ ।

କାହା ଘରେ ଜନମିଲେ କୃଷ୍ଣ, ଯଶୋଦା ହେଲେ ତାଙ୍କର ମା । କୃଷ୍ଣ ମଥୁରାକୁ ଯିବେ ବୋଲି ସେ କାରୁଣ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି—ଆରେ ବାବୁ ଶ୍ୟାମଘନ, ତୁ ଗଲେ ମଧୁଭୁବନ, କାହା ମୁଖ ଅନାଇଁ ବଞ୍ଚିବ, ହେବ ଦ୍ୱଶ ଦିଗ ଶୂନ୍ୟ ।

ପଶ୍ଚ ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହୋଇ ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ବୋଲୁଛି । ଆର ଘରୁ ର ଶୁଭୁଛି । ସୁନ୍ଦର ସେ ବୋଲେ । କାନରେ ବାଜିଲେ ମନ ଅସ୍ଥିର ଏ । ଛାତି ଥରିଉଠେ । ଆଖିରୁ ଲୋତକ ଗ୍ରୁଏଁ ଗ୍ରୁଏଁ ଗଡ଼ିଆସେ । ହି ହୁଏ ନାହିଁ । ରହି ହୁଏ ନାହିଁ । ବସିଲାଠାରୁ ଉଠିଯାଇ କାନ୍ଥ ଡ଼ଆଳରେ ଠିଆହୋଇ ସୁମନ୍ତ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଶୁଣନ୍ତି । ମନର

ଅଭିମାନ କହ୍ନ ଉଠେ ମନରେ, ଦାସୀ ଝିଅଟାର ଗୀତ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ? ଗୃହ-ଆସିବାକୁ ଗୋଡ଼ ଚଳେ ନାହିଁ । ଆକଟି କହିବାକୁ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲେ ନାହିଁ ।

ପଶ୍ମ ଗୀତ ବୋଲୁଛି । ଯଶୋଦା କାରୁଣ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କ ପେଟରୁ ଜନମି ନ ଥିଲେ । କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କ ଜୀବନରୁ ବଳି ଅଧିକ । ସ୍ନେହ ସଘରରେ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦ ଏ ଦୁନିଆ । କେବଳ ମଣିଷ ନୁହେଁ, ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟ ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନରେ ବଶ ହୁଅନ୍ତି ।

ପ୍ରାଣ ଡାକଉଠିଲା, ବଦୁର ମୋର କୃଷ୍ଣ, ବଦୁର ମୋର କୃଷ୍ଣ ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କର ଦେହ ଉଲୁସି ଉଠିଲା । ଓଠରେ ଝଟକିଲା ହସ । ପଶ୍ମର ଗୀତ କାନରେ ବାଜୁଛି — ଦାଣ୍ଡରେ ଶୁଭିଲା ରାମ କୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ, ଅକ୍ରୂର ଆସିଛି ତାଙ୍କୁ ଧରନେବା ପାଇଁ, ରାଜା ପରଜା ସହିତେ— ।

ସୁମନ୍ତ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । ପ୍ରାଣ ଡାକ ଉଠିଲା, ବଦୁରକୁ ମୁଁ ଜନମ କରିନାହିଁ, ବଦୁରକୁ ମୁଁ ହାତ ପାତି ମାଗିନେଇଛି । ସେଇ ଏକା ମୋର କୃଷ୍ଣ । ତାଆରି ସେବା, ତାଆରି ଯତ୍ନ ନେଇ ମୋ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁ । ତାଆରି ମୁହଁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ମୋର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ିଯାଉ ।

ସୁମନ୍ତ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ଖରା ତେଜ ମହଲଣ ପଡ଼ିଲାଣି । ପିଢ଼ା ଉପରେ ଶୁଭ କାଉ ଦୁଇଟି ନାଚି ନାଚି ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଛନ୍ତି । କି ଶୁଭସମ୍ବାଦ ସେମାନେ ଆଣିଛନ୍ତି ? କଅଁଳା ବାଛୁରି ଗୁହାଳଘରୁ ହମ୍ବାରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଛି । ପଶ୍ମ ବୋଲୁଛି ଗୀତ—ଦାଣ୍ଡରେ ଶୁଭିଲା ରାମ କୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ— ।

କୁବେର ମୋର ପର ନୁହେଁ । କୁବେର ମୋର ରାମ । ସେ ଆଗ । ବଦୁର ପଛ, ମୋର କହ୍ନେଇ — ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କର ମନ ପଦ୍ମେଇ ଉଠିଲା । କାହିଁକି କୁବେରକୁ ସେ ସନ୍ଦେହ କଲେ ? ସେ ସୁନାମୁଣ୍ଡା । ସଜଫୁଟା ମଲ୍ଲିଫୁଲ ପରି ନିର୍ମଳ ।

ନିଷ୍କପଟ । ସୁମନ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଆଘାତ ଦେବାକୁ ସେ କହୁ ନାହିଁ, ବହୁର ଯେପରି ତମର ପୁଅ ପଶ୍ମି ସେପରି ମୋର ଭଉଣୀ— ।

ମିଛ ନୁହେଁ ।

ପଶ୍ମି ମଧ୍ୟ ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ଏ ଘରକୁ ଆସିଥିଲା । ଅନ୍ଧାର । ବରଷା । ଝଡ଼ ତୋଫାନ । ବଜୁଳି । କେଉଁ ବସୁଦେବ ତାକୁ ଏ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଗଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ଏ ଘରର । ସେ ଏଇଠି ବଢ଼ିଛି । ପର ନୁହେଁ । ଏ ଘରର ଝିଅ । କୁବେରର ଭଉଣୀ ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କର କନ୍ୟା ସେ ।

ପଶ୍ମି ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ବୋଲୁଛି । ସୁମନ୍ତ ପାଖକୁ ଗଲେ । କାନ୍ଥ ଉହାଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦାସୀକନ୍ୟାର ଝାଣଝଣା ସ୍ୱର ଶୁଣି ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଘୃଣାରେ ନାକ ଟେକି ଫେରିଆସିବାକୁ ସେ ଯାଇ ନ ଥିଲେ । ସେ ଯାଇଥିଲେ, ପଶ୍ମିକୁ ଆପଣାର କରିବାକୁ । ଯାହାକୁ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଅବହେଳା କରିଛନ୍ତି, ଘୃଣା କରିଛନ୍ତି, ପ୍ରତି କଥାରେ ଯାହାକୁ ଟାଣ କଥା କହି, ମନର ଅଭିମାନ ଅଶାନ୍ତି ଅସନ୍ତୋଷକୁ ଯାହାରି ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି, ତାକୁ ଏଇ ନିରୋଳା ବେଳରେ ନୂଆ କରି ନିରେଖିବାକୁ ସେ ଛୁଟି ଆସିଛନ୍ତି ।

ଦ୍ୱାରବନ୍ଧ ଆଡ଼କୁ ପଛ କରି ପଶ୍ମି ଛିଣ୍ଡା ସପ ଉପରେ ବସିଛି । ଆଗକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ି ଗୀତ ବୋଲୁଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ନାହିଁ । ଅସଜଡ଼ା ଲମ୍ବିଲା କେଶ କେରା କେରା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସପ ଉପରେ ଲୋଟୁଛି ।

ସେ ପଛକୁ ଚାହିଁଲା । ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖି ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ବହିଟିକୁ ବଡ଼ କାଠବାକ୍ସ ଉପରେ ରଖିଦେଲା । ପୁରୁଣା ସପ ମଶିଣାଟିକୁ

ଗୁଡ଼ାଇ କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜାଇଦେଲା । ସୁମନ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ସତେ କି କେଉଁ ଅପରାଧ କରି ଧରାପଡ଼ିଲା ପରି ତଳକୁ ଚାହିଁ ଠିଆ ହେଲା ।

ସବୁ କାମ ଶେଷ କରି ସେ ଆସିଥିଲା । ଦୁଇ ଘଣ୍ଟାଏ ବି ବିଶ୍ରାମ ନେଇ ନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀ ନିଜେ ଉଠି ତା ପାଖକୁ ଆସିଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

ହାତରେ ବାଡ଼ି ନାହିଁ କି ବତାଫାଳିଆ ନାହିଁ । ଧୀର ସ୍ଥିର ହୋଇ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧରେ ଠିଆ ହୋଇ ତାକୁ ହିଁ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି ଏକା ଆଖିରେ ।

ପଶ୍ମ ଜାଣେ, ତିନି ଦିନ ତିନି ରାତି ହେଲା ତାଙ୍କର ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ । କାହା ସଙ୍ଗେ ବେଶି କଥାଭାଷା ହେଉନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହିଛନ୍ତି । ବିଦୁରର ଅଳକୁ ମଧ୍ୟ ଆଡ଼େଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅଧା ପେଟ କରି ଖାଉଛନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ କାନ୍ଦି ଉଠୁଛନ୍ତି । ଆଜି ବି ସେ କାନ୍ଦୁଥିଲେ । ଆଖି ଦିଓଟି ଫୁଲି ଉଠିଛି । ଦୁର୍ବଳ ଦିଶୁଛନ୍ତି ।

ପଶ୍ମ ଭାବିଲା, ତାର କି ଅପରାଧ ? ସେ କେବଳ ସହିଛି, ପଦେ କେବେ କହିନାହିଁ । ମାଡ଼ ଗାଳି ସବୁ ପଛକୁ ପକାଇ ହସି ହସି କର୍ମ କରିଛି । ସମସ୍ତଙ୍କର ସେ କରିଛି । କାହାର ଆଦେଶକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ନାହିଁ । କାହାର ଆଦେଶ ଉପେକ୍ଷା କରିନାହିଁ । ସହିବାକୁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ସୁମନ୍ତ ଗାଳି ଦେବେ, ମାଡ଼ ଦେବେ, ଅଇଁଠା ଭାତ ମୁଠାଏ ବି ଖାଇବାକୁ ଦେବେ ନାହିଁ । ନାନାପ୍ରକାର ଅପବାଦ ରଟାଇବେ । ସବୁ ସେ ସହିବ । ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିବ ନାହିଁ । ମନରେ ପୀଡ଼ା ଆଣିବ ନାହିଁ । ଦେହର ପୀଡ଼ା ତାକୁ ଅଚଳ ନ କରିବାଯାଏ ସେ କର୍ମ କରିବ । ସେବା କରିବ । ଜ୍ଞାନ ଥିବାଯାଏ ସେ ଏ ଘରର ସୀମା ଡେଇଁ କେଉଣେ ଯିବ ନାହିଁ ।

ସେ ବାହାର ଦୁନିଆକୁ ଡରେ । ସେଇ ଦୁନିଆକୁ ଡରି ତାର ଜନ ତାକୁ ଏଇ ଘରେ ଗୁଡ଼ି ଯାଉଛି । ଏଇ ଘରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି କେଉଁଠି ଯିବାକୁ ସେ କହୁନାହିଁ । ସପନରେ ସେ ପୁଣି ଫେରିଆସେ ତା' ପାଖକୁ । ହୁଏତ ସେ ଦିନେ ଫେରିବ । ଜରାଜୀର୍ଣ୍ଣ ମଳିନ ଭିକାରୁଣୀଟିଏ ଛିଣ୍ଡା କନ୍ଥା ଦେହରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ କେଜାଣି କେତେ ବେଗରେ ସନ୍ମୁଖ ହୋଇ ସେ ଆସିବ । ଡାକିବ ପରୀ, ଆ — ।

ସବୁ ମାୟାର ବନ୍ଧନ ଛିଣ୍ଡାଇ, ଭିକାରୁଣୀ ଜନନୀର ହାତ ଧରି ସେ ଚାଲିଯିବ, ଚାଲିଯିବ ଦୁନିଆର ଜଳନ୍ତା ଜଞ୍ଜାଳ ମଝିକି । ମାୟାର ବନ୍ଧନ ଛିନ୍ନ ହେବ । ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁବ ନାହିଁ ।

ଯାହାଙ୍କର ରୋଗଣା ମୂର୍ତ୍ତିଟି କୋଳରେ ଧରି କନ୍ୟାର ଅହ-ମିକାରେ ଦୁନିଆକୁ ଦେଖୁଥିଲା, ଦୁନିଆର ସବୁ ବନ୍ଧନ ଛିଣ୍ଡାଇ ସେ ଅନେକ ଦିନରୁ ଚାଲିଗଲେଣି । ଯେଉଁ ଦାନ ସେ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି ତାର ପଛରେ ଲୁଚି ରହିଥିଲା ଯେଉଁ ଅନୁରାଗ-ସିକ୍ତ ଆଗ୍ରହୀ ମନ ତାକୁ ହିଁ ପରୀ ନିଜର କରିଛି । ତାକୁ ହିଁ ସେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଦାନକୁ ସେ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ ।

ମକର ଦାଦି—ତାଙ୍କର ସ୍ନେହର ତୁଳନା ନାହିଁ । ତିନି ଦିନ ତଳେ, ପାଖରେ ଦେଖି ହାତଟି ଧରି ଗେହ୍ଲେଇ କହିଲେ, ପରୀ, ଆଜି ତତେ ପରୀ ବୋଲି ଡାକିବା ଏଇ ଶେଷ । ତୋର ଖୁଡ଼ୀ ଆଉ ତତେ ବିରକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ ।

ତିନି ଦିନ ହେ ସେ ଡାକୁଛନ୍ତି—ମା । ସେଇ ପଦେ ଡାକରେ ଦେହ ଶିହରି ଉଠିଲେ ଆଖି ଆପେ ଖୋଜେ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କୁ । ତାଙ୍କର ଗମ୍ଭୀର ରାଗିଲା ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ପରୀ ବୁଝେ, ଏଇ ମା ଡାକକୁ ସେ ଗ୍ରହଣ କରୁନାହାନ୍ତି । ଦାଦି ତାକୁ ଯେତିକି ପାଖକୁ ଟାଣିନେଉଛନ୍ତି ଖୁଡ଼ୀ ତାକୁ ସେତିକି ଦୂରକୁ ଠେଲିଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ସେ ତାକୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି ।

ପଣ୍ଣ ଆଖି ଟେକି ସୁମତିଙ୍କୁ ଗୃହିଁଲା । ସେ ଅନାଇଁ ରହିଛନ୍ତି । ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କଠୋର ଭାଷା ଭୁଣ୍ଡିରୁ ଝରିବ, କାହିଁକି ଲୋ ଛତିଶ୍ଣ ଟୋକୀ ତୋ ନେଇ ମୋର ସୁଖର ସଂସାରରେ ଅଶାନ୍ତିର ନିଆଁ ଜଳିବ ? ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ପାଟି କରି କୁବେରକୁ ଡାକିଆଣିଲୁ । ସେ ମୋତେ ଅପମାନ ଦେଇଛୁ । ସେ ମୋର ବନ୍ଧୁରକୁ ଭୁଲିଛି ଗୁର ତୋ ସଙ୍ଗରେ । ତୁ ଯା, ତୁ ଆଜି ବାହାରି ଯା ମୋ ଘରୁ—

ପଣ୍ଣର ପେଟ ଭିତରୁ କୋହ ଉଠିଲା । ସତେ ଏ ଘରେ ତାର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଯେ ଉପରେ ପଡ଼ି ଧାଇଁ ଆସିଥିଲେ କହିବାକୁ, ପଣ୍ଣ ମୋର ଭଉଣୀ, ସେ ବି ମୁହଁକୁ ଗୃହୁଁନାହାନ୍ତି । ପଦଟିଏ କହିଲେ, ସେ ପଦକରେ ଯେପରି ଅନାଦର, ଘୃଣା, କାହିଁକି ଆସିଛୁ ଦୂରେଇ ଯାଉ ଭାବ ଫୁଟିଉଠୁଛି ।

ସକାଳେ, କେତେବେଳୁ ଉଠି ସେ ତାଙ୍କର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ବସି ପଢ଼ୁଥାଆନ୍ତି । ସେ ଯେପରି ଆଉ ପଣ୍ଣର ସେବା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ରାଜି ନୁହନ୍ତି । ଭାଇ ଗୃ' କହି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆଖି ବୁଲାଇଲେ, ପଣ୍ଣ ଦେଖେ ସବୁ ସଜଡ଼ା ସରିଛି । ଘର ମଧ୍ୟ ଓଳା ହୋଇ ପଦାରେ ଅଳିଆ ଓ ଗୁଣ୍ଡୁଣୀ ରଖାହୋଇଛି । ତା ପାଇଁ କୌଣସି କାମ ବାକୀ ନାହିଁ ।

ଭାଇ, ଗୃ— ।

ବହି ଉପରୁ ମୁହଁ ନ ଟେକି ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାନ୍ତି, ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଦେବାକୁ । ପଣ୍ଣ ଆଦେଶ ପାଳେ । ପାଖରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଠିଆ ହେବାକୁ ସେ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ପଛେଇ ପଛେଇ ପଦାକୁ ଆସେ ।

ରାତିରେ କ୍ଷୀର ଗିଲାସ ଧରି ଘରେ ପଶେ । ଦେଖେ, ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ବିଛଣା ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ମଶାରି ପଡ଼ିଛି । ସେ ବସି ପାଠ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ଡରିଲା ଥରିଲା ସ୍ୱରରେ ପଣ୍ଣ କହେ, ଭାଇ, କ୍ଷୀର —।

କୁବେର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ। କହେ ଏଇଠି ରଖ। ଚାଲି ଯା— ।

ପଦ୍ମ ପଦାକୁ ଆସେ।

କୁବେର କବାଟ ବନ୍ଦ କରେ।

କାହିଁକି ଶରୀର ଗୋଡ଼ଠୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଥରଉଠେ । କାହିଁକି ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆଖି ବୁଜି କାନ୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ରହେ। କାନ୍ଦର କୋହ ଉଠେ। ମନ କହେ, ସେ ନିଜେ ଅପରାଧ କରିଛି । ଝିଅଟିଙ୍କର ତାଡ଼ନା ସହି ପାଟି ନ କରିଥିଲେ ଏତେ ଅଶାନ୍ତି ଏ ଘରେ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା। ଦେହକୁ କଷ୍ଟ ହେଲାରୁ ପାଟିରୁ ଶବଦ ବାହାରିଲା।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ପଦ୍ମ ନିଜ କୋଠରୀକୁ ଫେରିଲା।

ତିନିଟି ରାତି ସେ ଛଟପଟ ହୋଇ କଟାଇଛି । ବନ୍ଧି ଖୋଲି ପଡ଼େ। ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ି ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନ୍ୟସ୍ତ ରହେ। ଭାବନା ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଏଣେ ତେଣେ ଛୁଟେ ।

ରାଈ ଡାକି କହେ, ଶୋଇବୁ ନାହିଁ କି ପଦ୍ମ ? ପଦ୍ମର ଭାବନା ଫେରି ଆସେ । ସେ ବନ୍ଧି ବନ୍ଦ କରେ। ଆଲୁଅ ନିଭାଇ ଶୁଏ। ନିଦ ହୁଏନାହିଁ । ରାଈ ପୁଣି ପାଟି ଖୋଲେ, ଆଲୋ ପଦ୍ମ, ଝିଅ ଜନମ ପରଘର ପାଇଁ। ଆଲୋ, କଥ କଥାଏ ସିନା, ଆବୁ କଥାଏ ନାହିଁ । ଜାଣିକରି ତ ତୋ ଜନମ ଅବେଇଜ, କପାଳ ହୀନ। କାହିଁକି ଲୋ, ମାଡ଼ ଗାଳି ଖାଇ ପେଟ ପାଇଁ ଖଟି ମରୁଛୁ ? ବେଳ ବୟସ ଅଛି । ରୂପର ଝଟକ ଅଛି। ତୋ ପାଇଁ ଏଇ ନନ୍ଦପୁରରେ କେତେ ଲୋକ ଝୁରି ମରୁଛନ୍ତି । ଏତିକିବେଳେ କେଉଁ କୂଳକୁ ହେଲେ ଆଉଜି ପଡ଼।

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଶ୍ମ ଖେଙ୍କି ଉଠିଥିଲା, ମୋ ନେଇ ତତେ ନିଦ ନାହିଁ କି ମରଣ ନାହିଁ । କାହିଁକି ଏମିତି ବକର ବକର ହେଉଛୁ ? ତୋ ଭଲପଣିଆ ତୋଠେଇଁ ଥାଉ । ବିରକ୍ତ କରନା, କହୁଛି ।

ଦାଣ୍ଡରେ ପାଞ୍ଚ ଲୋକ ମତେ ବିରକତ କରୁଛନ୍ତି ଲୋ ପଶ୍ମ । କାହାକୁ ଏବେ କଅଣ କହିବି ? ସଂସାର କଥା ଏମିତି ଲୋ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଦୁଗୋଡ଼ିଆ ଲୁଗାପିନ୍ଧା ପଶୁ । ଯେଉଁମାନେ ଦିନେ ନାକ ଟେକନ୍ତି, ବାପ, ଭାଇ, ଦାଦି ବୋଲି ସମ୍ବନ୍ଧ ଲଗେଇ ପାଖକୁ ଗଲେ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ ହୁଅନ୍ତି, ବୟସ ହେଲେ, ରୂପ ଚହଟିଲେ ସେଇ ଅଲଟପେଇସିଆ-ମାନେ ପୁଣି ଆଖି ଟେକନ୍ତି । ଭ୍ରୂକୁଣ୍ଡା ମୁହଁରେ ହସ ଝୁଲାନ୍ତି । ଗେହ୍ଲେଇ କରି ସମ୍ବନ୍ଧ ପାତନ୍ତି, ଝିଅ, ଭଉଣୀ, ଆଲୋ ମା, ଏମିତି । ସେଇମାନେ ହାତ ବଢ଼ାନ୍ତି । ଭୁଜା ଖାଇବାକୁ ପଇସାଟିଏ ମାଗିଲେ ଯେଉଁ ବଡ଼ମାନେ ଅଣ୍ଟାରୁ ନ କାଢ଼ି ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ଉପଦେଶ ବାଢ଼ନ୍ତି, ସେଇମାନେ ଦାତାକର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପୁଅମାଇପଙ୍କୁ ପଛ କରି, ତୁଚ୍ଛ କରି, ଠଙ୍କା ସୁନାର ମୁଣି ଅଣି ଗୋଡ଼ତଳେ ଅଜାଡ଼ନ୍ତି । ଯାହାର କେହି ନାଇଁ, ଆଲୋ, ଯାହାର କିଛି ନାହିଁ, ଦଇବ ଯଦି ଧିଅରେ ସୁନାପାଣି ମଢ଼େ ଢାଳିଛି, ମୁହଁରେ ହସଫୁଲଟିଏ ଫୁଟେଇଛି, ସେତିକି ତ ତାଆର ସମ୍ପତ୍ତି, ସେ କାଇଁକି ପାଇଲା ଦଇବ ଛାଡ଼ିବ ? ଦୁଅ ଗୋବର ଘାଣ୍ଟି ବେଲ ବଢେଇବ ?

ପଶ୍ମର ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଝିମିଝିମି ହୋଇଥିଲା । ଶିରରେ ରକ୍ତ ଗରମ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଉଠି ବସିଲା । ମନର କୋପ କହିଲା, ଖଣ୍ଡିକୁ ମାଡ଼ିବସି ତାର ତଣ୍ଟି ଚିପି ପ୍ରାଣ ନେବ । ସେ ତାକୁ କୁପଥକୁ ଟାଣି-ନେବାକୁ ପାକଲାଉଛି ।

ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଲା, ଡାକିବ ଖୁଡ଼ୀକି ? ତୁ ଏସବୁ କଅଣ କହୁଛୁ କାହିଁକି ? ଡାକିବ ?

ମତେ ତୁ ଡରେଇବୁ କଲେ ? ଡାକୁନୁ ? ନନ୍ଦପୁର ଦାଣ୍ଡେ ତୋ ନାମରେ ନାଗରା ବାଜୁଛି । ସବୁ ସେ ଜାଣନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇ ତତେ ଏ ଘରୁ ବିଦା କରିବାକୁ ସେ ଚାହୁଛନ୍ତି । ଡାକୁଛୁ, ପିଠିରେ ଗୁଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡେ ବାନ୍ଧି ଡାକବୁ ଏକା । ଭଲେଇ ଆଖି ବୁଜି ଦୁଧ ପିଇଲେ ସେ ସିନ ମନେ କରେ ଆଉ କେହି ଦେଖୁନାହାନ୍ତି, ସଂସାର ଲୋକେ ଆଖିବୁଜି ରହନ୍ତି କି ? କାହିଁକି ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କର ତୋ ଉପରେ ଏତେ ରାଗ ? ଏତେ ପାଠ ପଢ଼ୁଛୁ, ଏତିକି ବୁଝୁନୁ !

ପଦ୍ମ ଡରି ଡରି ପଚାରିଲା, କାହିଁକି ?

ରଣ୍ଡି ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା, ରାତି ନ ପାହୁଣୁ ଉଠି ରାତି ଅଧପାଏ ତ ଖଟି ମରୁଛୁ, ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ବେଳ ପାଉନୁ । ପୁଞ୍ଜାଏ ଚାକରାଣୀ ହେଲେ ବି ଏତେ କାମ ତୁଲେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଯିଏ ରହିବ ସେ କାହିଁ ବେଠି ଖଟିବ ନାହିଁ । ଖାଇବ ପିନ୍ଧିବ, ପୁଣି ମାସକୁ ତିନିଟଙ୍କା କି ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ନେବ । ନିଜକୁ ତୁ ଏ ଘରର ଝିଅବୋଲି ଧରିଛୁ । ଆଲୋ, ପାଟୋଇ ଝିଲୁ; ଘରର ଯିଏ ଝିଅ ହୁଏ ସେ କଅଣ ଖଟି ଖଟି ମରେ ? ପିଠିରେ ମାଡ଼ ସହେ ? ଭୁକ ହୋଇ ରହେ ? କାହାଠୁଁ ପଦେ ସ୍ନେହ କଥା ଶୁଣେ ନାହିଁ । ଆଲୋ ପଦ୍ମ, ଚହୁଁ ଚହୁଁ ଅନ୍ଧ ହେଲେ ନିଜ କର୍ମକୁ ନିଜେ ନିନ୍ଦିବୁ ସିନା—

ରଣ୍ଡିର କଥା ପଦ୍ମର ମନରେ ଭେଦିଲା । ସତେ, ମିଛ କହୁ- ନାହିଁ । ତାର କଥା ଦେହରେ ନିଆଁ ଖୁଣ୍ଟା ଗୁଞ୍ଜିଲା ପରି ତାଆଁ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ନିରାଟ ସତ । ସେ ଏ ଘରର ଝିଅ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ । ଏ ଘରର ସେ ବୋହୂ ନୁହେଁ । ଏ ଘରର ସେ ଚାକରାଣୀ ବି ନୁହେଁ । ସବୁ ତୋର, କାହିଁରେ ହାତ ଦେବୁ ନାହିଁ । ପଦ୍ମ କେବଳ କୁହୁଡ଼ି ପହଁରୁଛି । ଜଣଙ୍କର ସେବା କରିଥିଲା ବୋଲି ମରଣ ଆଗରୁ ସେ ତାକୁ ଜମି ହିମାଣ,

ନ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇ ବେକରେ ଫାଶ ଲଗାଇ ଗାଈ ବଳଦ ମେଣ୍ଢାଙ୍କୁ ଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧିଲା ପରି ଏ ଘରେ ବାନ୍ଧି ଯାଇଛନ୍ତି । ପଶ୍ମ ହୋଇଛି ପୋଷା ଳଦ ।

ସେ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

ଘଣ୍ଟ କହିଲା, ଯାହାକୁ ଦାଦି ବୋଲି ଡାକୁଛୁ ସେ କାହିଁକି ତୋ ତ ବତିଶି ଧରି ଆଗରେ ଠିଆ କରି ଘଡ଼ିଏକାଳ ମୁହଁକୁ ଅନେଇଁ ନ୍ତି ? ଆଲୋ ପଶ୍ମ, ଯାହାକୁ ଭାଇ ଭାଇ ବୋଲି ଡାକି କାମ ଆଗରେ ନେକୁ ପଚାଶ ଥର ସେ ଘରେ ପଶି ଗୋଟେଇ ହେଉଛୁ ସେ କାହିଁକି ଗୋଠ ଗୁଡ଼, ସବୁ କାମ ଗୁଡ଼ ତିନବରଷ ହେଲା ଘରକୋଣରେ ନୂଆ ହୁ ହୋଇ ପଶିଛନ୍ତି ? ବଲବଲ କରି ଗୁହଁ ରହିଛନ୍ତି ତୋ ମୁହଁକୁ ? ଲୋ ହେ, ତେମେ ସିନା ନୂଆ ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଛ, ହେଲେ, ଏ କାଳି ଖେଳ ନୂଆ ନୁହେଁ । ଯେଉଁମାନେ ମରି ପୋଡ଼ା ହୋଇ ପାଉଁଶ ଲେଣି ସେମାନେ ଏ ଖେଳ ଜାଣିଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ମଶାଣିକୁ ଡ଼ି ଟେକିଲେଣି ସେମାନେ ବି ଜାଣନ୍ତି । ସାନ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଦରବୁଢ଼ୀ ଲେଣି । ସେ କଅଣ ଏକଥା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ? ତାଙ୍କ ଶଶୁରେ ମୋତେ ଲି ଝିଅ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ, ଜୀବନମୁକ୍ତି । ଖଟାଉଥିଲେ ।

ଘଣ୍ଟ, ମୋ ମନରେ କେବେ କେଉଁ ପାପ ପଶି ପାରିନାହିଁ । ପୁରରେ କେହି କେବେ ହସିକରି ଗୁହିଁଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ରାଗିଲା ଆଖି ଣ ଫଣ ମୁହଁରେ ଧକ୍କା ଦେଇ ଗୁଲିଆସିଛି । କେହି କେବେ ଆଖିରେ ହଭାବ ଜଳାଇ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ ମୁଁ ହାତ ଛୁଆଁଡ଼ ସେମାନଙ୍କୁ ମାଡ଼ ରି ଚଳେଇ ଆସିଛି । ନିଜେ ଭଲ ତ ଦୁନିଆ ଭଲ ।

ଆଲୋ ହେ, ଯେଉଁମାନେ ମାଡ଼ ଖାଇଛନ୍ତି, ସେଇମାନେ ଝୁରି ଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ଜାଣେ । ଜଣ ଜଣ କରି ସମସ୍ତେ ମୋ ହାତରେ

ଧରି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ ଆଗରେ ମନ ଜଣା କହି ନେହୁରା ହେଉଛନ୍ତି । ହଁ, ଆପେ ଭଲ ତ ଦୁନିଆ ଭଲ । ଯାହାର ଆପଣାର କିଏ ଅଛି ସେ ଏକା ଗରବ କରି ରହିପାରିବ । ଯାହାର କେହି ନାହିଁ, ସେ ଆପେ ସିନା ଭଲ ହେବ, ଦୁନିଆ ତା ପାଇଁ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ମନେ ରଖିଥିବୁ ଲୋ ପକ୍ଷୀ, ସଂସାରରେ ତୋର ନିଜ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ତୋର ନିଜ ବୋଲିଲେ କଅଣ ଅଛି କି ? ବୟସ, ଟୋକୀ ବୟସର ଚହଟ । ସେତକ ଗଲେ, ହାତଗୋଡ଼ ଅଚଳ ହେଲେ, କିଏ ଚଟେ ପଚାରିବ ?

ଛାତି ଥରାଇ ପକ୍ଷୀ କହିଲା, ଶୁଣି ହ ରାଣ୍ଡ ।

ରାଣ୍ଡ ଉଠି ବସିଲା । ପକ୍ଷୀର ପିଠିରେ ଅନ୍ଧାରରେ ହାତ ବୁଲେଇ ଗେହ୍ଲେଇ କହିଲା, ଆଲୋ ଝିଅ, ଯେତେ ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ, ମୂର୍ଖ, ଓଲୁ ହୋଇ ଜନମ ହେଲେ ବି ମଣିଷକୁ ଏ ଦୁନିଆ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖାଏ, ସିଆଣା କରେ । ଯେତେ ସିଆଣା ହେଲେ ବି ଝିଅ ଜନମ ଲଭି ମୋର ବୋଲି କହିବାକୁ ଜଣେ ନ ଥିଲେ ସବୁ ସିଆଣାପଣ ଚୁଲିରେ ପଶେ । ପାଖରେ ଧନ ଦରବ ଥିଲେ ନିଆରା କଥା । ସମସ୍ତେ ପଛରେ କୁକୁର ପରି ଗୋଡ଼ାନ୍ତି । ଯାହାର ନ ଥାଏ, ତାଆର ଅବସ୍ଥା ହୁଏ ମୋରି ପରି । ସବୁଥିରେ ଉଡ଼ିଲା ବକଳ । ଯାହାର ଆଉଜିଲା ମଣିଷ ନ ଥାଏ କି ଧନ ନ ଥାଏ, ଆଲୋ ପକ୍ଷୀ, ସେ ବାର ଦୁଆର ହୁଏ, କେତେ ପିଲାଙ୍କୁ ପେଟରୁ ମାରେ । କେତେ ପିଲାଙ୍କୁ ଜନମ କରି ଦେହ ମନ କାଠ କରି ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ତଣ୍ଟି ଚିପି ଗହ୍ୱର ମଝି କଅଁଳାଡ଼ ମୂଳେ ବିଲୁଆଙ୍କ ମୁହଁ ପାଖରେ ଥୋଇଦେଇ ଆସେ । ଜନମ କରି ମା ବୋଲି ଯାହା ମନରେ ଆହା ପଦଟିଏ ଆସେ, ସେ ଅପବାଦ ଓ ଗୋଇଠା ଗୁଡ଼ପଡ଼ା ସହେ । ଏ ଘର ସେ ଘର ହୋଇ ଅସମ୍ଭାଳ ହେଲାରୁ ଝଡ଼ ବରଷା ଘଡ଼ଘଡ଼ି ବିଜୁଳିକୁ

ନ ମାନି ଧାଇଁ ଆସେ । ଗୁଣ୍ଡିର କଲିଜା ଛିଣ୍ଡାଇ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଉଠାଣି ପିଲାକୁ ପର ପିଣ୍ଡାରେ ଶୁଆଇ ସେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୁଏ ।

ବୁଢ଼ୀ ରଙ୍ଗିକୁ କଟମଟ କରି କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ତାର ବେକରେ ମୁହଁ ନଦ୍ଧି. ପଦ୍ମ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା, ସେଇ ମୋର ମାଆ ଟିଲୋ ରଙ୍ଗି, ସେଇ ମୋର ମାଆ— ।

ପିଠି ଆଉଁସି ରଙ୍ଗି କହିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ, ଏମିତି କେତେ ମାଆଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଯେତେ ସପନ ଦେଖିଲେ ବି ସେ ଆଉ ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ । କାନ୍ଦିକାନ୍ଦି ଜୀବନଟା ବିତେଇଦେଲେ ବି ସଂସାର ଲୋକଙ୍କ ଆଖି ଓଦା ହୁଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ କାନ୍ଦ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ହସ ଲୋଡ଼ନ୍ତି । ଭୁଲି ଯା ପଦ୍ମ, ଶୋଇପଡ଼ । ରାତି ଅଳପ ଅଛି । ପାହାନ୍ତା ହେଲେ ତତେ ଉଠେଇବି ।

ପଦ୍ମ ରଙ୍ଗିର କଥା ମାନି ପୁରୁଣା ସପ ଉପରେ ଢଳିପଡ଼ିଲା । ଅନୁଭବ କଲା, ସେତେ କି ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ।

ରାତିର କଥା ମନରୁ ପୋଛିଦେବାକୁ ଗତ କାଲି ପରି ନିଜକୁ କାମରେ ବୁଡ଼ାଇରଖିଲା । ହେଲେ, ରଙ୍ଗିର କଥା ମନରେ ଓଲଟ ପାଲଟ ହେଉଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁକୁ ସନ୍ଦେହଭରା ଆଖିରେ ଚାହୁଁଥାଏ । ନନ୍ଦପୁର ଗାଁର କେତେ ଝିଅ ବୋହୂ ଦିନ ଦିପହରେ କେଜାଣି କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବୁଲି ଆସିବା ଛଳନାରେ ଆସିଲେ । କଣେଇ କଣେଇ ପଦ୍ମର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ହସିଲେ । ତାର ଚାଲିଚଳନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ।

ପଶ୍ମ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ହାଣକୁ ନେଲା ପରି ମଣିଲା । ଦୋଷ ନ କରି ମଧ୍ୟ ସେ ଦୋଷୀ ହୋଇଛି । ଗଣିର ଉପଦେଶ ତାର ମନକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିଛି । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଅକାଳେ ସକାଳେ ଗଲେ ସେ ସ୍ନେହ ଆଦର ପାଏ ସେଇମାନେ ତ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ, ମନଖୋଲି କଥା କହିବାକୁ ସରମ ଲାଗୁଛି କାହିଁକି ?

ଜଣ ଜଣ କରି ସେ ନିରେଖିଲା । କିଏ ଅମୁକଙ୍କର ଘରଣୀ ତ କିଏ ଅମୁକଙ୍କର ଭଉଣୀ, ଝିଅ, ପିଉସୀ, ନାତୁଣୀ । ସେଇ ଅମୁକମାନେ ପଶ୍ମକୁ ଦେଖି ମନ ବଢ଼ାନ୍ତି, ଆଖି ବୁଲାନ୍ତି, ଆଉ ଅଧା-ଉମରିଆ କେହି କେହି ହାତ ବି ବଢ଼ାନ୍ତି । ସେଇମାନଙ୍କ ଘରର ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସରସ୍ୱତୀ କି ରାଜଜେମାମାନେ ଆସିଲେ । ଖିଲଖିଲ ହସ ଖସି ଆସୁଛି ପାନଖିଆ ପାଟିରୁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗ, ଆଜି କାହିଁକି ମୁହଁ ନଦେଖୁଛୁ କି ? ସମସ୍ତଙ୍କର ପୁଣି ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ, ଟିକେ ଗାଣ ଅଛି ଆମ ଘରକୁ ଯିବୁ । ମୋଜାବୁଣା କାମ ଅଧା ପଡ଼ିଛି — ।

ହଁ କି ନାହିଁ କହିବାକୁ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଖୁଣ୍ଟି ମୁହଁ ନଦି ବସିଛନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ଫୋପାଡ଼ିଲା ପରି ପଦେ ଅଧେ ଜବାବ ଦେଉଛନ୍ତି । ପଶ୍ମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହୁଛନ୍ତି, ବରି ଗୃହଲ ଗଣ୍ଡାକ ବଟା ହେଲେ ଚଳୁଳ ହେବ । ଘର ଦୁଆର ଓଳା ହୋଇନାହିଁ । ଗୁଛି ନେଉଥିଲା ।

କାହା ସଙ୍ଗେ ସେ ସମସର ହେବ ? ଯେଉଁମାନେ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ କାହାର ଘରଣୀ, ଭଉଣୀ, ଝିଅ, ଝିଆରୀ । ପରୀଏ ଦୁନିଆରେ କାହାର କିଏ ? ଅଧା-କାନ୍ଥରେ ବସି ହକର ହକର ହେଲେ ଅଧାକାନ୍ଥି ଘୋଡ଼ା ପାଲଟିବ ନାହିଁ । ମୟୂର ପକ୍ଷୀ ଦେହରେ ଖଞ୍ଜିଲେ କାଉ କେବେ ମୟୂର ହେବ ନାହିଁ । ଗଣି ଭଲ କହିଛି । ଗଣି ସତ

ପଦ୍ମ ସେମାନଙ୍କ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ହାଣକୁ ନେଲା ପରି ମଣିଲା । ଦୋଷ ନ କରି ମଧ୍ୟ ସେ ଦୋଷୀ ହୋଇଛି । ରାଣୀର ଉପଦେଶ ତାର ମନକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିଛି । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଅକାଳେ ସକାଳେ ଗଲେ ସେ ସ୍ନେହ ଆଦର ପାଏ ସେଇମାନେ ତ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ, ମନଖୋଲି କଥା କହିବାକୁ ସରମ ଲାଗୁଛି କାହିଁକି ?

ଜଣ ଜଣ କରି ସେ ନିରେଖିଲା । କିଏ ଅମୁକଙ୍କର ଘରଣୀ ତ କିଏ ଅମୁକଙ୍କର ଭଉଣୀ, ଝିଅ, ପିଉସୀ, ନାତୁଣୀ । ସେଇ ଅମୁକମାନେ ପଦ୍ମକୁ ଦେଖି ମନ ବଢ଼ାନ୍ତି, ଆଖି ବଢ଼ାନ୍ତି, ଆଉ ଅଧା-ଉମରିଆ କେହି କେହି ହାତ ବି ବଢ଼ାନ୍ତି । ସେଇମାନଙ୍କ ଘରର ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସରସ୍ୱତୀ କି ରାଜଜେମାମାନେ ଆସିଲେ । ଖିଲଖିଲ ହସ ଖସି ଆସୁଛି ପାନଖିଆ ପାଟିରୁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗ, ଆଜି କାହିଁକି ମୁହଁ ନଦେଖୁ ବା ? ସମସ୍ତଙ୍କର ପୁଣି ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ, ତତେ ରାଣ ଅଛି ଆମ ଘରକୁ ଯିବୁ । ମୋଜାବୁଣା କାମ ଅଧା ପଡ଼ିଛି — ।

ହଁ କି ନାହିଁ କହିବାକୁ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଖୁଣ୍ଟି ମୁହଁ ନଇଁ ବସିଛନ୍ତି । କେବେ କେବେ ଫୋପାଡ଼ିଲା ପରି ପଦେ ଅଧେ ଜବାବ ଦେଉଛନ୍ତି । ପଦ୍ମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହୁଛନ୍ତି, ବିରି ଚାଉଳ ଗଣ୍ଡାକ ବଟା ହେଲେ ଚକୁଳି ହେବ । ଘର ଦୁଆର ଓଳା ହୋଇନାହିଁ । ଗୁଇ ନେଉଟିଲା ।

କାହା ସଙ୍ଗେ ସେ ସମସରି ହେବ ? ଯେଉଁମାନେ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ କାହାର ଘରଣୀ, ଭଉଣୀ, ଝିଅ, ଝିଆରି । ପରୀ ଏ ଦୁନିଆରେ କାହାର କିଏ ? ଅଧା-କାହ୍ନୁରେ ବସି ହକର ହକର ହେଲେ ଅଧାକାହ୍ନୁ ଘୋଡ଼ା ପାଲଟିବ ନାହିଁ । ମୟୂର ପକ୍ଷୀ ଦେହରେ ଖଞ୍ଜିଲେ କାଉ କେବେ ମୟୂର ହେବ ନାହିଁ । ରାଣୀ ଭଲ କହିଛି । ରାଣୀ ସତ

କହୁଛୁ । ଭୁଣ୍ଡରେ ଦାଦ, ଖୁଡ଼ୀ, କ ଭାଇ ଡାକଲେ କେହ୍ନ ଦାଦ, ଖୁଡ଼ୀ, କ ଭାଇ ହେବେ ନାହିଁ । ଯେ ଯାହା ସେ ସେଇଆ ।

ରାତି ଅଧରେ ଫଗୁ ପଚାରିଲା ରାଇକୁ । କଅଣ ମୁଁ କରିବ ଲେ ?

ସେ ଆଖିରୁ ପୋଛୁଲା ଲୁହ । ପୁଣି ପଚାରିଲା, ମୋତେ ତ କୂଳ କନାର ଦଶୁନାହିଁ ! ଯାହାଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ବେଲ କାଟିବ ମଣିଥିଲ ସେଇ ଖୁଡ଼ୀ ଯଦ ସନ୍ଦେହ କଲେ, କେଉଁ ଭରସାରେ ମୁଁ ବେଲ ବଢେଇବ ? ଯାହାଙ୍କୁ ମୁଁ ବାପଭାଇ ବୋଲି ମଣେ, ଭକ୍ତି କରେଁ, ମନରେ ପାପ କ ସଙ୍କୋଚ ନ ଆଣି ଯାହାଙ୍କର ସେବା କରେଁ ସେମାନଙ୍କ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଗୋଡ଼ ଥର ଉଠୁଛୁ । ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ମୁହଁ ଦେଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ । ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ୁଛୁ । କେମିତି ଏ ଘରେ ଚଳିବ ?

ଚଳିପାରିବୁ ନାହିଁ । ମଣିଷ ମାଡ଼ଗାଳିକୁ ସିନା ପିଠେଇ ଦେଇ ପାରିବ, ଉପାସ ଭୋକ ସିନା ସହିପାରିବ ଲେ ଫଗୁ, ସନ୍ଦେହକୁ ଭଲପଣିଆ କରି ସହିପାରିବ ନାହିଁ । ଲାଜସରମ ଗୁଡ଼, ସନ୍ଦେହକୁ ସତ ସଜେଇ, ଅଣ୍ଟାରେ କାନି ଭିଡ଼ି ଠିଆ ହେଲେ ଦେହରେ ଟିପ ଚୁଇଁବାକୁ କେହି ସାହସ କରିବେ ନାହିଁ ।

ମୋର ମରଣ ଲୋଡ଼ା । କଏ କଅଣ ସନ୍ଦେହ କରିବ ବୋଲି ମୁଁ ନରକରେ ଘାଣ୍ଟି ହେବି ନାହିଁ । ରାଇ, ଲାଜସରମ ଗୁଡ଼ି ତୋ ଆଗରେ ମନର କଥା ମୁଁ କହୁଛୁ । ପର ଘରକୁ ଯିବ । ମୁଁ ମୋର ସଂସାର କରିବ ।

ଆଖିର ଲୁହ ଛପେଇବାକୁ ପଣ୍ଟ ଆଲୁଅ ଲିଭାଇଲା ।

ରାଣ କହିଲା, ଭଲ ହେବ । ହେଲେ କଏ ତୋଓର ହାତ ଧରି ଘରଣୀ କରି ନେବାକୁ ଧାଇଁ ଆସିବ ଲୋ ? ହରିଆ ସକ ସକ ହେଉଥିଲା ସିନା, ତାଅର ବାପ ମା ବୁଝାଇ କହିଲେ, ଆରେ ହରିଆ, ଆଗ କୁଳ, ତା ପରେ ଗୁଣ, ସେଇଠୁ ରୂପ । ପଣ୍ଟର ଜାତିଗୋଷ ଜଣା ନାହିଁ । ଜାତି ଭାଇ ଅଡ଼ି ବସିବେ । କୁଳରୁ ଯିବା । କି ମିଳିବରେ ଚମ ଚହଟିରୁ । ଶୁକୁଟା ସଙ୍ଗେ ତୋ ବାହାଘର କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସାନ ସାଆନ୍ତ ଚିଠାଉ ଲେଖିଲେ । ସେଇଠି ସେ କଥା ସରିଲା । ବାହା ହୋଇ ସଂସାର କରିବା ତୋ କପାଳେ ନାହିଁ ! କାହା ଆଶ୍ରା ଧରି ଚାଲିଯିବୁ ତ ଯା ! ଦୂରକୁ ନ ଯିବୁ ତ ଏଇ ନନ୍ଦପୁରରେ କେତେ ଲୋକ ତତେ ଅନେଇଁ ବସିଛନ୍ତି—

ରାଣ ଆଉ କଅଣ କହିଲା ପଣ୍ଟ ଶୁଣିନାହିଁ । ଦୁଇ କାନରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଭରି ସେ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । କେତେବେଳକେ କାନ୍ଦ ସରିଲା । କୋହ ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ପାଟିରେ ଲୁଗା ଭରି କବାଟ ଖୋଲି ବାହାରକୁ ଆସିଲା । କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଲା । ଅନ୍ଧାର ଦଶ ଦିଗ ଘୋଟିଛି । ଆକାଶ ଗୁମ୍ବରେ ଲକ୍ଷକୋଟି ତାରକା ଉଠିଛନ୍ତି । ଆକାଶ ମେଘମୁକ୍ତ । ପବନ ନାହିଁ । ଶୀତୁଆ ଲାଗୁଛି । କାହାର ସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁ ନାହିଁ ।

ପଣ୍ଟର ନିଃସହାୟ ମନ ଅଜଣା କାହାକୁ ଝୁରି ଉଠିଲା । ସାରା ଜୀବନର ଇତିହାସ ଆଖି ଆଗରେ କାଯ୍ୟା ମେଲାଇ ଉଭା ହେଲା । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଘୃଣା ନାକଟେକା ସହିଛି । ଗାଳିମାଡ଼ ଖାଇଛି । କେବେ କାହାର ଅନଷ୍ଟ କରିନାହିଁ । ପର ଚଳକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ନାହିଁ । ମହାଭାରତ, ରାମାୟଣ, ନୃସିଂହ ପୁରାଣ ଓ ଆଉ କେତେ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ

ପଢ଼ିଛୁ । ତାଆର ନୀତିଶିକ୍ଷା ଓ ତାଆର ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଛୁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଛୁ । ମିଥ୍ୟା କହୁ ନାହୁଁ । ସତୀ ସୀତା, ପାର୍ବତୀ ଓ ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଜୀବନ ଆଲୋଚନା କରୁଛୁ । ସେଇ ଆଦର୍ଶରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିବାକୁ ପଣ କରୁଛୁ । ସତୀତ୍ୱର ଆଦର୍ଶକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଆତଯାତ ହୋଇଛୁ । ଗୋବିନ୍ଦ, ଗୋପାଳ, ମାଧବମାନେ ତାକିଲେ ଆଖିରେ ଅନାଇଁ ହସିଲେ ଓଠରେ ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କଲେ ସେ ଆଖି ପୋତି ଚାଲିଆସିଛୁ । ଆଦର୍ଶ ତାକୁ ଆଗକୁ ଠେଲୁଛି ।

ସବୁ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଥୋଇ ଆର ପାଖରେ ରାଈ-ବୁଢ଼ୀର ନିର୍ଘାତ ସତ କଥାକୁ ରଖି ପଶ୍ମ ଓଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ବ୍ୟାସ ଓ ବାଲ୍ମୀକଙ୍କର ବିଶାଳ ଗ୍ରନ୍ଥ, ଆର ପାଖରେ ରାଈବୁଢ଼ୀର କେଇପଦ କଥା । ବ୍ୟାସ ବାଲ୍ମୀକଙ୍କୁ ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା, ମୋ କଥା କେଉଁଠି ଲେଖିଛ ? ମୋ ପାଇଁ କେଉଁ ଆଦର୍ଶ ବାଢ଼ିଛ ? ମୁଁ ରାଜକନ୍ୟା ନୁହେଁ, ମୁଁ କୁଳକନ୍ୟା ନୁହେଁ । ମୁଁ ରାକ୍ଷସ କି ଦାନବ କି ଯକ୍ଷକନ୍ୟା ନୁହେଁ । ମୁଁ ନାଗକନ୍ୟା ନୁହେଁ । ମୁଁ ଘର ଦାସୀ କନ୍ୟାଟିଏ । ପିତାମାତା କିଏ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଜାତିଗୋତ୍ର ମୋର ନାହିଁ । ମା ତୁଣ୍ଡରୁ ଶୁଣିଲା ପରି ମନେହେଉଛି ମୁଁ ଭଣ୍ଡାରି ଘରର ଝିଅ । ପିଲା ବୟସରେ ସେଇ କଥା ମୁଁ କହିଥିଲି । ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁନାହାନ୍ତି । ମୋର ନିଜର ବି ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିଛି । ମୁଁ ଦରିଦ୍ର, ନିଃସହାୟ, ବାସହୀନ, ସଂସ୍କୃତି ଅଜଣା ଝିଅଟିଏ । କେଉଁ ଆଦର୍ଶ ମୋ ପାଇଁ ଗଢ଼ିଛ ଦସ୍ୟୁପତି-ରତ୍ନାକର ବାଲ୍ମୀକ ?

ଲଙ୍ଗଳ ସିଅରୁ ଉଠେଇ ଝିଅଟିକୁ ପାଇ ଜନକ ରାଜା କୋଳକୁ ଟେକିନେଲେ । ସେଇ ହେଲେ ବିଦେହର ରାଜକୁମାରୀ । ତାଙ୍କର ବି ଜାତିଗୋତ୍ର ପିତାମାତା ଜଣା ନ ଥିଲା । ସେ ବି ଥିଲେ ଅବିକଳ ମୋ'ପରି

ପର । ତାଙ୍କର ସ୍ୱୟମ୍ବର ପାଇଁ ସାର ଦୁନିଆର ଆବ୍ରାହ୍ମଣଚଣ୍ଡାଳ ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ଧାଇଁଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ରାଜକନ୍ୟା ନୁହେଁ । ମୁଁ ସେ ଯୁଗର ନୁହେଁ । ଏ ଯୁଗର ଦାସୀକନ୍ୟା ।

ପଦ୍ମା ମନେ ମନେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲା, ସମସ୍ତେ ସେମାନେ ରାଜକନ୍ୟା । ଭୁବନମୋହିନୀ ସୂର୍ପଣଖା, ସେ ବି ରଜାର ଭଉଣୀ, ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଯେ ପରାଭବ ପାଇଥିଲା । ଉଲୁପୀ, ହିଡ଼ମ୍ବୀ ବିଜାତୀୟା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ରାଜକନ୍ୟା । ନିଃସହାୟା ପଦ୍ମା କେହି ନୁହେଁ ।

ସେ ଯୁଗ ଅତୀତ ହୋଇଛି । ଏ ଯୁଗକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ସେମାନେ ଆଦର୍ଶ ଗଢ଼ିନାହାନ୍ତି । କେଉଁ ରାଜକନ୍ୟା କେଉଁ ରାଜପୁତ୍ରର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ପ୍ରଣୟପାଶରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ପରିତ୍ୟକ୍ତା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସତୀତ୍ୱର ଆଦର୍ଶରେ ଜୀବନ ବିତାଉଥିଲେ । ସେ ନାଗବଂଶର କନ୍ୟା ହୁଅନ୍ତୁ କି ପିଶାଚ, ଦାନବ, ରାକ୍ଷସ ବା ଅସୁରକନ୍ୟା ହୁଅନ୍ତୁ, ଯୌବନର ଆରମ୍ଭରେ କେଉଁ ଆର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ରର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି, ପରିଣୟ କରି, ପତିସୋହାଗିନୀ ହୋଇ ପତିଙ୍କ ପାଖରେ ଦିନ କେଇଟି ବିତାଇ ଆଜୀବନ ପତିଙ୍କର ସ୍ମୃତିକୁ ଅବଲମ୍ବି ରହିଥିଲେ ।

କୁଳର କନ୍ୟା ସେମାନେ । ପେଟ ପାଇଁ, ଲଜ୍ଜାନିବାରଣାର୍ଥେ ବସନ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପର ଘରେ ମାଡ଼ଗାଳି ସହି ଖଟିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ପଦ୍ମାର ଅନୁକରଣୀୟ ନୁହେଁ । ଯେ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସୁମନ୍ତ ଆଦେଶ ଦେବେ, ଚାଲିଯା ଏ ଘରୁ । କଠୋର ସେ ଆଦେଶ । ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼ି ଅନୁନୟ କଲେ ସେ ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ମନରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ବସା ବାନ୍ଧିଛି । କିଏ ସେ ସନ୍ଦେହକୁ ଦୂର କରିବ ? ବାଧା ଦେବାକୁ ମକର ସାହସ

କରିବେ ନାହିଁ । କୁବେର ଅପସରି ରହିବେ । ପଦ୍ମା ନିର୍ମୂଳ ଲତା । ତାର ଚେର ଏ ଘରର ମାଟିରେ ଲାଗିନାହିଁ । ସୁମନ୍ତଙ୍କର ଝଞ୍ଜା ନିଶ୍ୱାସରେ ସେ ଛିଣ୍ଡି ପଡ଼ିବ ।

ଜୀବନର ଗତି ହେବ କଅଣ ? କେଉଁ ଆଦର୍ଶକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ସେ ଆଗକୁ ଚାଲିବ ? ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରି ମରିବ ? ଏହାହିଁ ହେବ ତାଆର ସବୁ ସାଧନାର ପରିଣତି ! ନା, ସେ ମରିବ ନାହିଁ । ମରିବା ପାଇଁ ସେ ଏତେ ଦିନ ବଞ୍ଚି ନାହିଁ ।

ତେବେ, ତେବେ ?

ଇସ୍, କି ଭାବନା ତା ମନକୁ ଆସୁଛି ? ମକର ଦାଦା, ମନରେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ହାତ ଦିଓଟି ଧରି ମୁହଁକୁ ତନ୍ମୟ ହୋଇ କ୍ଷଣେ ଚାହିଁଲେ ମଧ୍ୟ ଗେହ୍ଲେଇ ଡାକନ୍ତି, ଆଲୋ ପଦ୍ମ, ଆଲୋ ମା— । ସେଇଟି ପୂରିଉଠେ । ସେ ପିତା, ପଦ୍ମା କନ୍ୟା ।

ଆଉ, କୁବେର ?

ନା, ନା, ନା, ସେ ଭାଇ ! ସେ ଭାଇ ! କାହିଁକି ତିନୋଟି ବର୍ଷ ଘରେ ବସି ଆଳସ୍ୟରେ କଟାଇଛନ୍ତି ସେ କଥା ପଦ୍ମାର ଜାଣିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଲୋକେ ଯାହା କହିବାର କହନ୍ତୁ । ସେ ଜାଣେ; ସେ ଅନୁଭବ କରେ, କୁବେର ତାର ଭାଇ । ଯେତେଥର ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହୁଏ ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସ୍ମୃତାନ୍ତ । ତାଙ୍କର ମୁହଁରେ ପଦ୍ମା ଦେଖେ ହରଗର ଆଭା । ସରଗ ଆନନ୍ଦରେ ପଦ୍ମାର ମନ ଉଲସି ଉଠେ । ପଦେ ଅଧେ କହିଲେ ପଦ୍ମା ମଣେ ସତେ ଯେପରି ସ୍ନେହର ପାରାବାରରେ ତରଙ୍ଗ ଉଠିଛି । ପଦ୍ମାର ମନ ପୁଲକିଉଠେ ।

କୁବେର ତାର ଭାଇ । ଭାଇ ମୁହଁରେ ଉଲ୍ଲାସ ଦେଖି ନିଜେ ଆତ୍ମହରା ହେବାକୁ ସେ ଧାଇଁଯାଏ ଥରକୁ ଥର । ଦୁନିଆଁ ଯାହା କହୁ ସେଥିକି ସେ କାନ ଦେବ କାହିଁକି ? କୁବେର ଭାଇଙ୍କର ନିର୍ମଳ, ପବିତ୍ର, ସୁନ୍ଦର, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମନରେ ପୂନେଇ ଶୁନ୍ଦର ଜୋଛନା ସେ ଅନୁଭବ କରୁଛି, କେବେହେଲେ ସନ୍ଦେହର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାୟାର ଆଭାସ ସେ ପାଇ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ଧାର ପ୍ରକୃତି ସତେ ଯେପରି ଆଲୋକିତ ହୋଇଉଠିଲା । ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଯେପରି ନୂତନ ରାଗିଣୀ, ନୂତନ ଛନ୍ଦରେ ଝଙ୍କୃତ ହେଲା । ନିର୍ଜନତା ସତେ କି ଆଖି ଆଗକୁ ଆଣିଲା କେତେ ଆତ୍ମୀୟ । ମନ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲା, ପଖି, ଏଇ ଘରେ ତୋର ଜନମ, ଅବିକଳ ଜନକଙ୍କ ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ଜାନକୀ ପରି । ସମସ୍ତେ ତୋର ଆତ୍ମୀୟ, ସମସ୍ତେ ତୋର ନିଜର । ମକର ତୋର ଦାଦି । ସୁମତି ତୋର ଖୁଡ଼ୀ । ଆଉ କୁବେର, ସେ ତୋର ମାଆ ପେଟରୁ ଜନମିଲା ପରି ଭାଇ । ବିଦୁର, ସେ ବି ତୋର ଠିକ ଭାଇଟି ।

ପଖି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଉଠିଲା । ପିଣ୍ଡା ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦୁଆରେ ଠିଆ ହେଲା । କେଶବାସ ଫିଟି ପଡ଼ୁଛି । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଅବୋଧ ବାଳିକାଟି ପରି ଦୁଇହାତ ଟେକି ନାଚିଉଠିଲା । ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ ହୋଇଛି । କିଏ ତାକୁ ଏ ଘରୁ ତଡ଼ିପାରିବ ? ସମସ୍ତେ ତାର । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର । ସେ କେବଳ କନ୍ୟା ଓ ଭଗିନୀ । ସେ ଚିରଦିନ ଶିଶୁ । ସେ କାହାର ଜନନୀ ହେବ ନାହିଁ । ଦୁନିଆର ପୁରୁଷେ ହେବେ ତାର ବାପ, ଦାଦି ଓ ଭାଇ । ସବୁ ନାରୀ ହେବେ ତାର ମା, ଖୁଡ଼ୀଈ ଓ ଭଉଣୀ ।

କିଏ ତାକୁ ତଡ଼ି ପାରିବ ଏ ଘରୁ ? ଖୁଡ଼ୀ ? ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଧରି ସେ କହିବ ଦିଅ, କେତେ ଶାସ୍ତି ଦେବ । ପ୍ରାଣ ଗଲେ ବି ଛୁଣ୍ଡ

ଖୋଲିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତମର କନ୍ୟା । ମୋର ଆନନ୍ଦ ତୁମର ସ୍ନେହ ନୁହେଁ ଖୁଡ଼ୀ, ତମର ସେବା । ସେଇ ଅଧିକାର ମୁଁ ଚାହେଁ । ସେତିକି । ଜୀବନରୁ ମାରିଦିଅ ପଛେ, ମୋର ଅଧିକାର ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଏ ଘରୁ ଯିବ ନାହିଁ, ଯିବ ନାହିଁ, ଯିବ ନାହିଁ—

ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଘର ଭିତରକୁ ଫେରିଆସିଲା । କବାଟ କିଳିଲା । ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ରାଣୀ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଛି । ପଦ୍ମ ସପ ମସିଣା ଉପରେ ଶୋଇ ରାଣୀକୁ କହିଲା, ଶୋଇକରି ସପନ ଦେଖୁଥା ମଉସା, ସକାଳୁ ଉଠି ନନ୍ଦପୁରରେ କହିବୁ, ପଦ୍ମର ଆଜି ସ୍ୱୟମ୍ବର ହେବ ନାହିଁ । ସେ ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କର ଝିଅ, ଝିଆରୀ, ଭଉଣୀ । ବାଲ୍ମୀକି କି ବ୍ୟାସ ତା ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ଗଢ଼ିନାହାନ୍ତି । ପଦ୍ମ ନିଜର ଆଦର୍ଶ ନିଜେ ଗଢ଼ିବ—

ରାତି ପାହି ସକାଳ ହେଲା । ରାତିର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସତେକି ସପନରେ ମିଶିଲା । ତଥାପି, କାମ୍ କରୁ କରୁ ମନ ଘୋରିହେଇ ହୋଇ କହିଲା, ନିଜର ଆଦର୍ଶ ନିଜେ ଗଢ଼ିଲେ ପଥର ପାଣି ହେବ । ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଅସମୟରେ ଆଗରେ ଦେଖି ତାର ରକ୍ତ ପାଣି ଫାଟିଲା । ଭାବିଲା, ସେ ଯଦି କହନ୍ତି, ଏ ଘରେ ଆଜି ତୋର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ସେ କଣ କରିବ ? ଗୋଡ଼ ଧରି ନେହୁରା ହେଲେ ସେ ଯଦି ନ ଶୁଣନ୍ତି ?

ପଦ୍ମର ଦେହରୁ ଝାଳ ଫିଟିପଡ଼ିଲା ।

ସୁମନ୍ତ ପଚାରିଲେ, ଗୀତ ବୋଲୁଥିଲୁ ତ ବନ୍ଦ କଲୁ କାହିଁକି ?

ତୋଉର ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ ଉଠିଆସିଲି ।

ପଶ୍ମ ଡରି ଡରି ଉତ୍ତର ଦେଲା, ସବୁ କାମ ଶେଷ କରି ଆସିଥିଲି । ମୋ ପାଟି ସେ ଘରକୁ ଶୁଭିବ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି ଖୁଡ଼ୀ । ମତେ କ୍ଷମାକର । ଆଉ କେବେ ଗୀତ ବୋଲିବି ନାହିଁ ।

ଗୀତ ବୋଲିବୁ ନାହିଁ ?

କହୁ କହୁ ସୁମନ୍ତ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲେ । ଦେଖିଲେ, ପରୀର ମୁହଁ ମଳିନ ଦିଶୁଛି । ଦେହରୁ ଫିଟି ପଡ଼ୁଛି ସ୍ୱେଦ । ମଣିଲେ, ସତେ କି ସେ ଆଜି ପଶ୍ମକୁ ନୂଆ କରି ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଲାବଣ୍ୟ ପ୍ରତିମା । ଅସଜଡ଼ା କହରିଆ ଲମ୍ବିଲା କେଶରେ ଜନମ କାଳରୁ ତେଲ ଟିକେ ଲାଗି ନାହିଁ । ଆଖି ଛୁଇଁ ନାହିଁ କଜଳର ରେଖା । ଭ୍ରୂଲତା ମଝିରେ କପାଳ ଉପରେ ଗ୍ଳୋଟ ସିନ୍ଦୁର ଟୋପାଟି ଧୋବ ଫର୍‌ଫର୍ ଚକ୍‌କଣ କପାଳରେ କି ଶୋଭା ଦିଶନ୍ତା । ଆଉ ଦେହରେ ଯଦି ତେଲ ହଳଦୀ ଟିକେ ବାଜନ୍ତା ଶଙ୍ଖୀବଲେଇ ଡାକିବାକୁ କାହାର ଜିଭ ଓଲଟନ୍ତା ନାହିଁ । ଦେହରେ ଗହଣା ଦିଖଣ୍ଡ ଖଞ୍ଜିଦେଲେ, ପାଦରେ ଟିକେ ଅଳତା ମଣ୍ଡିଲେ, ଭଲ ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧାଇଦେଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଟିଏ ପରି ସେ ଦିଶନ୍ତା । କାହାର ସାହସ ହୁଅନ୍ତା କହିବାକୁ, ପଶ୍ମ ଏ ଘରର ଝିଅ ନୁହେଁ, ଏ ଘରର ଦାସୀ ?

ସୁମନ୍ତ ପଶ୍ମର ହାତ ଧରିଲେ । ନଙ୍ଗଳା ହାତ । ସେଦିନର ପ୍ରହାରରେ କାଚ ଭାଙ୍ଗି ତାର ହାତରେ ପଶି ରକତ ଝରିଥିଲା । ପଶ୍ମର ସାରା ଦେହ ଥରଉଠୁଛି । ସତେକି ସେ ଅଜାଡ଼ିହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିବ । ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଝରିପଡ଼ୁଛି ।

ପଶ୍ମ ଥରି ଥରି ତଳେ ବସିପଡ଼ିଲା । ରାତି ଅନିଦ୍ରା ଓ ଦିନର ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ଦେହ ଓ ମନକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିଥିଲା । ଯେତେ ଯାହା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କଲେ ମଧ୍ୟ ଆସନ୍ତା ବିପଦର ଚିନ୍ତା ତାକୁ ବିବ୍ରତ କରି ପକାଇଥିଲା । ସେ ସୁମନ୍ତଙ୍କର ଦୁଇ ପାଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠିଲା ।

କାନ୍ଦଲା ସ୍ୱରରେ କହିଲା, ମୋଠର ସବୁ ଦୋଷ ମୁଁ ମାଗିନେଉଛି ଖୁଡ଼ୀ, ମତେ ତେମେ ମାରି ପକାଇଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପାଟି ଫିଟାଇବି ନାହିଁ ।

ସୁମନ୍ତ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଆସିଲେ । ପଣ୍ଣର କଥା ଯେପରି ତାଙ୍କ ଦେହରେ ନିଆଁ ଖୁଣ୍ଟା ମାଡ଼ିଲା । କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଆସିଲା । ସତେ, ଦାସୀ କନ୍ୟା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଝିଅଟିଏ । ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଝିଅ ବକଟେ ଜନମି ନାହିଁ ବୋଲି କୁଆଁ ରସୁନେଇ ରାତିରେ କେଉଁ ଖଞ୍ଜାରୁ ଭାସି ଆସୁଥିବା କୁଆଁ ରସୁନେଇଁ ଗୀତକୁ ସେ କାନ ଦେଇ ଶୁଣନ୍ତି । ଛାତି ଥରାଇ କୋହ ଉଠେ । ରଜପରବରେ ଯେତେ ଘରୁ ପୋଡ଼ପିଠା ଓ ପାନ ଆସେ, ରଖି ଧାରୁଆ ହୁଅନ୍ତି ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେ ଛୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଖୁଦୁରୁକୁଣୀ ଓଷା ଆସିଲା ବୋଲି ପାହାନ୍ତା ପହରେ ପୋଖରୀ ତୁଠରୁ ଆସୁଥିବା ହୁଳହୁଳି ହିଁ ଜଣାଇଦିଏ । ମନ ହାହା କରି ଉଠେ । ଆହା, ବିଦୁରଟି ଯଦି ଝିଅ ହୋଇଥାନ୍ତା — ।

ପଣ୍ଣ ବି ତ ଝିଅଟିଏ । କଥା ଅକଥାରେ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଆଜିଯାଏ ମାଡ଼ ଗାଳି ଗଞ୍ଜଣା ସହିଛି । ପାଟି ଫିଟାଇ ନାହିଁ । ଛଳ କରିନାହିଁ । ମନର ଦୁଃଖ କାହାରି ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ । ହସିହସିକା ପାହାନ୍ତା ପହରୁ ଉଠି ରାତି ଅଧଯାଏ ଲେଠଣି ପାରି ପରି କାମରେ ଲେଟି-ଯାଇଛି । କାମର ଭିଡ଼ ଭିତରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ଯେଉଁ ଟିକଟ ବେଳ ପାଇଛି, ସେତକ ସେ ବୃଥାରେ କଟାଇ ନାହିଁ । ନିଜେ ପଢ଼ି ଶିଖିଛି । କେତେ ଜାତିର ଛୁଞ୍ଚିକାମ ଜାଣିଛି । ଭଗବାନ ତାକୁ ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧି ଦେଇଛନ୍ତି । ହସେଇ ଖେଳେଇ ସେ ବିଦୁରକୁ କେତେ ପାଠ ପଢ଼ାଇ ପାରିଛି ।

ଝିଅଟିଏ ତ । ସବୁ ଝିଅ ସମାନ । ପେଟରୁ ଜନମ ଲଭି ଯେଉଁ ଝିଅଟି ଅତି ଅଲଅଲ ହୋଇ ବଢ଼ିଥାଏ, ଆଜି ନ ହେଲେ କାଲି, ସେ ବି

ମାୟାର ଡୋର ଛିଣ୍ଡାଇ ଆଖିରୁ ଲୋତକ ଗଡ଼ାଇ ପରଘରକୁ ଯାଏ। ଭୋଗଭାଗ୍ୟରେ ବଢ଼ିଲା ଝିଅ ପରଘରେ ଧାନ ଉଷୁଆଁଏ ! ପତର-ସଉରୁଣୀର ଭୋକଉପାସରେ ବଢ଼ିଲା ଝିଅ ବି ରାଜରାଣୀ ପରି ସୁଖରେ ରହେ । ପରଘର କଥା କିଏ କହିପାରିବ ? ପଶ୍ମିଟି କି ଘର ଝିଅ, କାହାର ଝିଅ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ମନରେ ଅଜାଣତରେ ଜାଗେ ଘୃଣା । ଯେତେ ଯାହା ସେ କଲେ ମନ ତା ଉପରେ ଚିଡ଼ିଉଠେ । ଜୀବନଟା ବି ଅଶାନ୍ତ ହୁଏ । ଛଟପଟ ହୋଇ ସମୟ କାଟେ ।

ତାଙ୍କର ସବୁ ଦୁଃଖ ଓ ଅଶାନ୍ତି ପାଇଁ ସେ ନିଜେ ସିନା ଦାୟୀ, ପଶ୍ମ ନୁହେଁ କି ଆଉ କେହି ନୁହେଁ । ଏବକାର ଦୁନିଆଁରେ ଏଇ ନନ୍ଦପୁରରେ କେତେ ନୂଆ କଥା ଘଟିଗଲାଣି । ଦେଖିବା କଥା ତ ସାତ-ସପନ, କାନ ଯାହା କେବେ ଶୁଣି ନ ଥିଲା, ସବୁ ତ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚୁଛି । ଜାତି ଧର୍ମ କଥା କିଏ ଧରିବସିଛି ? ଅଡ଼ୁଆ ଅଡ଼ୁଆ ଲାଗେ ବୋଲି ନୂଆ କଥାଟିଏ ଘଟିଲେ ସମସ୍ତେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରିଉଠନ୍ତି । ପାଟି ଧୋଳିହେଲେ ବଲବଲ କରି ଅନାଇ ରହନ୍ତି । ପଶ୍ମର ହାତ ଧରି ତାକୁ ଉଠାଇଲେ, ଆଲୋ, ଝିଅ ବୋଲି ପଦେ କହିଲେ ନୂଆ କଥା ହେବ ନାହିଁ ହାଡ଼ୀଘର ଝିଅ ବ୍ରାହ୍ମଣଘର ବୋହୂର ଧର୍ମଝିଅ ହୋଇ ଝିଅର ସ୍ନେହ ପାଏ, ଦାବୀ କରେ ତ ।

ପଶ୍ମ ହେବ ତାଙ୍କର ଝିଅ । ମନରୁ ଘୃଣାଭାବ ଦୂରେଇଯିବ । ରାଇ ପରି ଯେତେ ମନ୍ଥରା ଆସି ଗୁନ ଗୁନ କାନ ପାଖରେ ସନ୍ଦେହ କଥା କହିଲେ ବି ମନରେ ସନ୍ଦେହ ହେବ ନାହିଁ ।

ପଶ୍ମ ସୁନାମୁଣ୍ଡା । ଅଯତ୍ନ, ହତାଦର, କରିଛଡ଼ା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯାହାର ମନରେ ଜଣଙ୍କ ଲାଗିନାହିଁ, ତାଙ୍କୁ ଝିଅ କରି ପାଖରେ ବସାଇଲେ, ଝିଅର ଆଦର ସ୍ନେହରୁ କଣିକାଏ ଦେଲେ, ସେ ମଧ୍ୟ ଝିଅର ସମ୍ମାନ

ରକ୍ଷା କରିବ । ଏଇ ଦୁଆରେ କୁଆଁରପୁନେଇଁ ରାତି ଆଗରୁ କେତେ ସଞ୍ଜରେ ଗାଁ ଝିଅଙ୍କର ମେଳ ହେବ । ଜହ୍ନଫୁଲ ପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ସୁନ୍ଦର ଝିଅଟିମାନଙ୍କର ମେଳ ଦେଖି ଆଖି ପୂରିଉଠିବ । ରଜ, ଖୁଦୁରୁକୁଣୀରେ ଏ ଘରେ ହେବ ଗହଳ ଚହଳ । ଏ ଘରେ ନୂଆ ଜୀବନ ଖେଳି ଉଠିବ ।

କୁବେର ଠିକ୍ କଥା କହିଛନ୍ତି । ପଦ୍ମ ତାଙ୍କର ଭଉଣୀ, ଅବିକଳ ବିଦୁର ଯେପରି ସୁମନ୍ତଙ୍କର ପୁଅ ।

ପାଦତଳେ ମଥା ଲଗାଇ ଲୋଟୁଥିବା ଝିଅଟିକୁ ଚାହିଁ ସୁମନ୍ତଙ୍କର ମନ କହିଉଠିଲା, ସେ ବି ତାଙ୍କର କନ୍ୟା, ଅବିକଳ ବିଦୁର ଯେପରି ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ।

ସବୁ ସ୍ନେହ ଯେଉଁ କନ୍ୟାଟି ଉପରେ ଢାଳି ଦେଇଥିଲେ ପର ଘରକୁ ଯିବାଯାଏ, ସେ କୁନ୍ତଳା, ଝିଅ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲା । ହୋଇଥିଲା ଝିଆରୀ । ପରଘରକୁ ଯାଇ ସେ କେବେ ସ୍ନେହର କାଣିଚାଏ ସୁଝାଇ ପାରିନାହିଁ । ପଠାଇଛି କେବଳ ଅଭିଯୋଗ, ଅଭିମାନ, ଉପଦେଶ !

ପାଦତଳେ ଲୋଟି ଆଖିରୁ ଲୋତକ ଝରାଇ କ୍ଷମା ମାଗୁଥିବା କନ୍ୟାଟିକୁ ଟେକି ଉଠାଇ ଆଦର କରି କଣିକାଏ ସ୍ନେହ ଦେଲେ ସେହି ଏକା ପେଟର ଝିଅ ହୋଇପାରିବ ।

ଛଳଛଳ ଆଖିରେ ସୁମନ୍ତ ନଇଁପଡ଼ି ପଦ୍ମର ହାତ ଧରି ଉଠାଇଲେ । କହିଲାବେଳକୁ ପାଟିରେ କଥା ଅଟକି ଯାଉଥାଏ, ଉଠ୍, ଉଠ୍, ଉଠ୍, ଲୋ ପଦ୍ମ—

ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ........
ତା........

ପଦ୍ମ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଲୋତକର ବାଦଲ ଫାଙ୍କରେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ସୁମନ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ଲୁହ ଛଳଛଳ ହେଉଛି । ଅଜଣା ଭୟରେ ତାର ଦେହ ଥରିଉଠିଲା । ଗୁଡ଼ି ଥରାଇ ଛୁଟିଲା ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ।

ଭାବିଲା, କୁବେରର ଟାଣ କଥାର ପ୍ରଭାବ ଏବେ ବି ତାଙ୍କ ମନରେ ବାଣ୍ଟି ହେଉଛି । ଭୁଲି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ସେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଦ୍ମକୁ ଟାଣ କଥା କହି କି ପ୍ରହାର କରି ଶାସନ କରିବାକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି; ଆସିଛନ୍ତି ଶେଷ କଥା ଶୁଣାଇ ଯିବାକୁ, ତୁ ଏଥର ଏ ଘରୁ ଚାଲି ଯା ପଦ୍ମ, ତୋ ପାଇଁ କାହିଁକି ଆମର ସୁଖର ସଂସାରରେ ଅଶାନ୍ତିର ନିଆଁ ଜଳିବ ?

ସୁମନ୍ତ ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ, ପଦ୍ମ—

ସେଇକି । ଆଉ ସେ କହିପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏତେ ଦିନର ବନ୍ଧନ ଛିଣ୍ଡାଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେବାକୁ ସତେ କି ତାଙ୍କର ଜିଭ ଓଲଟୁ ନାହିଁ ?

ପଦ୍ମର ଆଖି ଆଗରେ ଦୁନିଆ ଦିଶିଲା ଅନ୍ଧକାର । ସବୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ସବୁ ଉତ୍ତେଜନା ସେହି ମହା ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ବିଲୟ ଭଜିଲା । ସେ ଜାଣିଲା, ଅଜାତ ବୋଲି ତାର ଗୋଟାଏ କିଛି ନାହିଁ । ଦୁନିଆର ଶତ ସହସ୍ର ଅନାଥିନୀମାନଙ୍କ ପରି ସେ ବି ଜଣେ ଅନାଥିନୀ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ଆଖି ଆଗରେ କେତେ ନିରାଶ୍ରୟା ନିଃସହାୟା ତାଆର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ଚାଲିଗଲେ । କାହାରି ଆଖିରେ ଲୁହ ନାହିଁ । ସଭିଙ୍କ ଆଖିରେ ହତାଶା, ଅଭିଯୋଗ ଓ ଅଭିଶାପ । ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଳ । ପଦ୍ମ ସେଇ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନିଃସହାୟାଙ୍କ ମଝିରେ ନିଜକୁ ଜଣେ ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲା ।

ହାତ ପିଠିରେ ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛି, ବଳବଳେଇଲା ପରି ସେ କହିଉଠିଲା, ମୁଁ କାହାର କେବେ କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିନାହିଁ । କାହା ଘରେ ଅଶାନ୍ତି ଆଣିବାକୁ ବି ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ସ୍ନେହ କରିଛି । କାହାର ସ୍ନେହ ଆଦରର କଣିକାଏ ମୁଁ ଧାରି ନାହିଁ । ମୋ ପାଇଁ କାହିଁକି କାହାର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିବ ? ମୋତେ ବିଦାୟ ଦିଅ, ମୁଁ ଚାଲିଯିବି ଖୁଡ଼ୀ, ମୋଓର କାହାର ପାଖରେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଓଜର ଆପତ୍ତି କରିବାକୁ ନାହିଁ ।

ସୁମନ୍ତ ଚମକି ଉଠିଲେ । ଏ କଅଣ କହୁଛି ? ସେ ଚାଲିଯିବ ? କାହାର କୁଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି ଏତେବଡ଼ ସାହସିଆ କଥା କହିଲା ? ନିଜକୁ ଯଦି ଏ ଘରର ଝିଅ ବୋଲି ସେ ମଣୁଥାଆନ୍ତା ଏ ଘରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ପଦାକୁ ଯିବାର ଭାବନା ତା ମନକୁ ଆସନ୍ତା ନାହିଁ । ପଦାକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିବାର ଧାରଣା ଯେତେବେଳେ ତାର ମନରେ ପଶିଲାଣି କୋଳରେ ବସାଇଲେ ବି ସେ ଆଉ ଝିଅ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯାହାର ଇଚ୍ଛା ସେ ଯାଉ । କାହାର ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କାହାର ସଂସାର ଅଚଳ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯେଉଁ ଆଖିରୁ କରୁଣା ଓ ସହାନୁଭୂତିର ଲୋତକ ଝରୁଥିଲା, ଲୋତକର ଧାର ନ ଶୁଖୁଣୁ ସେଇ ଆଖି ଦିଟାରେ ଜଳିଉଠିଲା ବିରକ୍ତିର ଆଲୁଅ । ଘୃଣାରେ ନାକପୁଡ଼ା ଫୁଲି ଫୁଲି ଉଠିଲା ।

କହିଲେ, ମୋର ଅନୁମତି ଲୋଡ଼ୁଛୁ କାହିଁକି ଲୋ ? ମୁଁ ଏ ଘରର କିଏ ? ଯିଏ ଭଉଣୀ ବୋଲି ଧାଇଁ ଆସି ଉପରେ ପଡ଼ି କଳିଆ କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଅନୁମତି ନେଇ ତୁ ଯା । ତାଙ୍କର ବାପେ ତୋ ନାମରେ ଜମି

ଦୁଇମାଣ ଲେଖି ଦେଇଛନ୍ତି, ତିନ ହଜାର ଟଙ୍କା ଜମା କରିଯାଇଛନ୍ତି । ଧନ ଦେଇ ତାତେ ସେ କଣି ରଖିଛନ୍ତି ।

ପଙ୍କର ମନ ଘରୁ ବାହାର ପଦାରେ ଭ୍ରମିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗୃହ ଦଉଡ଼ି ତାର ଛୁଣ୍ଡିଛି । ଆଖି ଆଗରେ ଆଉ କେହି ଦିଶୁ ନାହିଁ ଏ ଘରେ । ମନ କହୁଛି, ସତେ, ଏ ତାର ଘର ନୁହେଁ, କଏଦୀଖାନା । ଏଇଠି ବାର କି ତେର ବରଷ ହେବ ସେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ସମସ୍ତଙ୍କର ମନ ନେବାକୁ ଜୀବନ ପଣ କରି ପରିଶ୍ରମ କରିଛି । କାହାରିକୁ ସେ ଆପଣାର କରି ପାରି ନାହିଁ । ଶଙ୍କର ବାବୁଙ୍କର ସେ ସେବା କରିଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ତାକୁ ଧନ ଦେଇଯାଇଥିଲେ । ଆଉ କାହାଠାରୁ ସେ କଅଣ ପାଇଛି ?

ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ଖୁଡ଼ୀ—ଚିରଦିନ ତାଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ସହିଛି । ତଥାପି ଛଳ କରିନାହିଁ । ସେଇ ଆଜି ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ପୁଣି ନାଲି ଆଖି ଦେଖାଇ କହୁଛନ୍ତି, ହକ ଧନ ଦେଇ ସେ ପଙ୍କକୁ କିଣିଛନ୍ତି । ସେ କାହାରି ଧନ କେବେ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ସେ ମନ ପାଇନାହିଁ ସେଠି ସେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ । ସେ ହେବ ନାହିଁ କଏଦୀଖାନାର ସ୍ୱାଧୀନ ଜୀବ । ମକରଙ୍କର ସ୍ନେହର ଅର୍ଥ ସେ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ଆଲୋ ମା—ର କଅଁଳ କଥା ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ସନ୍ଦେହ, ଘୃଣା ଓ ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିନାହିଁ । ଆଉ କୁବେର—!

ମନରେ କୋହ ଉଠିଲା । ଛାତି ଥରାଇ ଛୁଟିଲା ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ । ସେ ଅବୋଧ । ସେ ଭଗ୍ନାତୁର । ଭଉଣୀ ବୋଲି ମନରେ ଯଦି ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ସେ ପୋଷିଥିଲେ, ଭୁଣ୍ଡରେ ସେ କଥା ପ୍ରକାଶ କରି ଏଡ଼େ ଦୁଃଖିତ ଓ ଅନୁତପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ତାଙ୍କର ଢଙ୍ଗରୁ, ବ୍ୟବହାରରୁ

ପକ୍ଷୀ ବୁଝିଛି, କୁବେର ତାକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ପଦଟିଏ କଥା ନ କହି ଚାଲିଯିବାକୁ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । କଅଣ ତାଙ୍କର ମନରେ ଅଛି ? କେଜାଣି ବା ପକ୍ଷୀ ତୁଣ୍ଡର ଭାଇ ଡାକ କୁବେରଙ୍କ ମନର ଅନ୍ଧାର ଗୁହାରେ କେବଳ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଆଣିଛି, ଭଉଣୀ ! କିନ୍ତୁ, ସେ ଅନ୍ଧାର ଗୁହାର ପେଟରେ କଅଣ ଲୁଚି ଛପି ଆତଯାତ ହେଉଛି ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଜାଣିବାକୁ ଚାହେ ନାହିଁ । ଏଇ କାରାଗାରର ବାହାରେ ଅଛି ମୁକ୍ତ ଆକାଶ, ମୁକ୍ତ ଆଲୋକ, ମୁକ୍ତ ବାୟୁ । ଯୁଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ ମୁକ୍ତ ପଥ । ବାଟ କଡ଼ ଗଛମୂଳେ ବସି ସେ ମନ ଖୋଲି ହସିପାରିବ । ଦୁଃଖର ଜାଲାରେ ଛଟପଟ ହେଲେ ମନ ଖୋଲି ଚିତ୍କାର କରି କାନ୍ଦିପାରିବ । ଯେଉଁ ଘରକୁ ସେ ନିଜର କରି ପାରିନାହିଁ ସେଇ କାରାଗାରରେ ତାର କାନ୍ଦିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ । ହସିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ । ପରର ମନ ଧରି ଚାଲିବାକୁ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନକୁ ବାନ୍ଧିରଖିଛି । କାହାରିକୁ ସେ ଆପଣାର କରି ପାରି ନାହିଁ । ନିଜକୁ ଅନ୍ୟର କରି ସେ ସମର୍ପି ଦେଇଛି, ସେବା କରିଛି ।

ସେବା ଯଦି କରିବାକୁ ହୁଏତ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଦୁନିଆରେ କେହି ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଦରେ ହାତ ନ ଦେବ କାହିଁକି ? ସେଇମାନେ ହିଁ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ସେବା । ଏମାନେ ନୁହନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଧନ ଦେଇ ସେବା ଓ ସ୍ନେହ କିଣିପାରିବେ । କାହିଁକି ସେ କାହାର ଅନୁମତି ଲୋଡ଼ିବ ? ସେ ପଦାକୁ ଯିବ । ସେ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବ । ସେ ଦୁନିଆ ଲୋକଙ୍କର କନ୍ୟା, ଦୁନିଆ ଲୋକଙ୍କର ଭଉଣୀ !

ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଗଡ଼ିଆସୁଛି ଲୋତକ । ଗୋଟିଏ ଯୁଗର ରୁଦ୍ଧ ବେଦନାର ପାହାଡ଼ ଆଜି ତରଳି ଲୋତକର ପ୍ରବାହ ହୋଇଛି ।

ତଥାପି, ପଣ୍ଣ ହସିଉଠିଲା । ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଉଠିଲା, ଧନ ଦେଇ କେହି କାହାକୁ କିଣିପାରେ ନାହିଁ ଖୁଡ଼ୀ । ଧନ ପାଇଁ ମୁଁ ଏ ଘରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ି ନ ଥିଲି । ମୁଁ ଖୋଜୁଥିଲି ମନ, ଟିକିଏ ସ୍ନେହ । ମୁଁ ଦାସୀ ଝିଅଟିଏ, ଛତରଖାଇ । ଝୁଡ଼ୀ, ଦୁନିଆରେ କାହାର ମନ ପାଇବା ସ୍ନେହ ପାଇବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେ । ମୁଁ ଏହା ବୁଝିପାରୁଛି । କାହାର ଦୋଷ ମୁଁ ଦେଉନାହିଁ । କାହାର ଉପରେ ମୋଓର ରାଗ ରୋଷ କି ଅଭିମାନ ନାହିଁ । ମୋ ପାଇଁ ଏ ଘରେ ଅଶାନ୍ତି, ଅସନ୍ତୋଷ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ଏକଥା ମୁଁ ସହିପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଚାଲିଯିବ ।

ପଣ୍ଣ— !

ହଁ ଖୁଡ଼ୀ, ମୁଁ ଚାଲିଯିବ ଦୁନିଆ ବାହାରକୁ—ସେଇଠି ଅଛି ମୋଓର ମା ! ମୁଁ ଦାସୀ ଝିଅ । ମୁଁ ଛତରଖାଇ । ମୋଓର ଜାତିଗୋଷ୍ଠ ପିତା ମାତା ଜଣା ନାହିଁ । ତଥାପି, ମୁଁ ଜନମିଛି । ମୋଓର ମା ଅଛି । ବାଟ କଡ଼ କେଉଁ ଗଛମୂଳରେ ସେ ପଡ଼ି ମୋଓର ସେବା ଖୋଜୁଛି । ସମସ୍ତେ ସେମାନେ ମୋଓର ବାପ ମା ଭାଇଭଉଣୀ । ସେମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ରେ ହାତ ମାରିଲେ, ତୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ମନ୍ଦେ ଦେଲେ ମୁଁ ପ୍ରଚୁର ସ୍ନେହ ପାଇବ । ମୁଁ ଧନ ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ, ମାନ ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ । ମୁଁ ଲୋଡ଼େ ଟିକିଏ ମନ । ମୋତେ ବିଦାୟ ଦିଅ— ।

ସୁମନ୍ତ କଟମଟ କରି ପଣ୍ଣର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ବୁଝିଲେ, ସେ ଯାହା କହୁଛି କେବଳ ତୁଣ୍ଡରେ କହୁନାହିଁ । ମନକି ତାର ମୁଖର ହୋଇଛି ।

ସେ ଚାଲିଯିବ ?

ପଣ୍ଡ ଏ ଘରୁ ବାହାର ପଦାକୁ ଚାଲିଯିବ ?
କାହା ପାଇଁ ?
କାହିଁକି ?

ସେକଥା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କଥା ଅକଥାରେ ପଣ୍ଡକୁ ସେ ଆକଟିଛନ୍ତି । ତା ବୋଲି କଣ ତା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ? କିପରି ସେ ଛୁଆ ବନ୍ଧନରୁ ଏଡ଼େଟିଏ ହେଲା ? ସେ ଏଘରୁ ପଦାକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିଲେ ଦୁନିଆର ଲୋକେ କଅଣ ଭାବିବେ କି କହିବେ ସେ କଥା ସୁମନ୍ତଙ୍କ ମନରେ ପଶିଲା ନାହିଁ । ପଣ୍ଡ—ଯିଏ କେବଳ ସହିଛି, ପଦେ କହିନାହିଁ, ତାଣ୍ଡକୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେ କଅଣ କରିବ ?

ଆଗରେ ସେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଦୁଃଖ ଅଭିମାନରେ ମୁହଁ ମଉଳି-ଥିଲେ ବି ଦିଶୁଛି ସାକ୍ଷାତ୍ ଦେବୀମୂର୍ତ୍ତି ପରି । ମନରେ କୂଟ କପଟ ନାହିଁ । ସରଳତାର ଅବତାର, ଶୁଦ୍ଧ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପରି ନିଷ୍କଳଙ୍କ ।

ପଣ୍ଡକୁ ସେ ଆପଣାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ ? ସେ ଚାଲିଗଲେ ସତେକି ଏଘରୁ ଆଲୁଅ ଲିଭିବ ।

ସୁମନ୍ତ ପଣ୍ଡର ହାତ ଧରିଲେ । ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଝରି ଆସିଲା ଲୁହ । ମନର ସବୁ ସନ୍ଦେହ ସବୁ ଅଭିମାନ ଲୋତକ ଛଳରେ ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସେ ବାଉଳା ପରି ପଣ୍ଡକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ । କପାଳରେ ଓ ଗଣ୍ଡରେ ଚୁମ୍ବନ କଲେ । ଆଖିର ଲୁହ ଆଖିରେ ମିଶିଲା ।

କହି ଉଠିଲେ, ଆଲୋ, ଆଲୋ, କିଏ କହିଲା ତୁ ଦାସୀ ଝିଅ, ଛତରଖାଇ ? କୋଉ ଜନ୍ମରେ ଯିନା ଥିଲି, ଏ ଜନ୍ମରେ ତୁ ମୋହରି ଝିଅ ଲୋ । ତା ନୋହିଥିଲେ ଏତେ ସେବା କରନ୍ତୁ, ଏତେ ସ୍ନେହ କରନ୍ତୁ, ଏତେ ଗାଳିମାଡ଼ ସହନ୍ତୁ ? କାହା ଧିଅରେ ଟିପ ଗୋଇଁବାକୁ କେବେ ମୋହରି ବଳ ପାଇଛି ?

ଖୁଡ଼ୀ—

ଆଉ କହନା । ତୁନି ହ । ତୋ କଥା ମୁଁ ସହିପାରିବି ନାହିଁ । ବାରବରଷ କାଳ ତୋ'ଠିର ସେବା, ତୋ'ଠିର ସ୍ନେହ ମୁଁ ଖାଇଛି । ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ସେତକ ମୁଁ ସୁଝିଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ହାତ ପାତି ଅଜ୍ଞାନ ବାଳୁତ ବଦୁରିକୁ ମୁଁ ମାଗି ନେଇଥିଲି । ହାତ ଧରି କୋଳକରି ତୋ'ଠି ପରି ଝିଅକୁ ମୁଁ ଟାଣିନେଉଛି । ବଦୁରି ଯେମିତି ମୋ'ଠିର, ତୁ ସେମିତି ମୋ'ଠିର । ତୁ ମୋ'ଠିର ଆଗ, ସେ ମୋଅର ପଛ । ଆ—

ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ କଣ୍ଢେଇ ପରି ପଦ୍ମ ସୁମନ୍ତିର ପଛେ ପଛେ ପଦାକୁ ଆସିଲା । କଅଣ ସେ କହିଲା, କଅଣ ସୁମନ୍ତି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, କାହିଁକି ସେ ଗେଲ କଲେ, ହାତ ଧରି ନେଉଛନ୍ତି, ସବୁ ଯେପରି ତାକୁ ପ୍ରହେଳିକା ପରି ବୋଧହେଲା ।

ବାହାରେ, ବନର ଆଲୁଅ ମହଲିନ ପଡ଼ିଲାଣି । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ କେତୋଟି ଶୁଭ୍ର କାଉ ବସି ବୋବାଳି ଗୁଡ଼ୁଛନ୍ତି ।

ପାଟି ନାଲି କରି ହସହସ ହୋଇ ଘଇ ସେ ଖଞ୍ଜାରୁ ଏ ଖଞ୍ଜାକୁ ଅସୁଛି । ଗାଁ ବୁଲି ଯାଇଥିଲା । ମିଛ ସତ କେତେ ସମାଚାର ଆଣିଥିବ ।

ଘଇ ଦୁଆର ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଆବାକାବା ହୋଇ କଣେଇ ଚାହିଁଲା—ସୁମନ୍ତି ପଦ୍ମର ହାତ ଧରି ନିଜ କୋଠରୀକୁ ନେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଆଖିରୁ କେବିକେବି ଲୁହ ଝରିପଡ଼ୁଛି । ପଦ୍ମର ଆଖିରେ ଓ ଗଣ୍ଡରେ ଲୁହ ଲାଗି ରହିଛି । ଭାବିଲା, ଏଥର ପଦ୍ମ ବୋଲି ମାନିବ, ନୋହିଲେ ଏ ଘରୁ ଏ ଗାଁରୁ ଯିବ । ତା ମନ କୁହୁଳି ଉଠିଲା ।

ହାତରେ ବସ୍ତାନି ଧରି ଚାଟି କରି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ବଦୁରି ଧାଇଁ ଆସୁଛି । ବସ୍ତାନି ତଳେ ପକାଇ ପଦ୍ମର ହାତ ଧରି ବଦୁରି କହିଲା, ପଦ୍ମ ଚାଲ, ଦେଖିବା ପ୍ରଜାପତି ।

ସୁମନ୍ତ ଆକଟିଲେ, ସେ ତୋଓର ଅପା ରେ ବଦୁର, ତାକୁ ଏଥର ଦେଈ ବୋଲି ଡାକବୁ । ବୁଝିଲୁ ବାପ, ନୋଇଲେ—

ସେ ଆଖି ପୋଛିଲେ ।

ସବୁ ଦୁଃଖ, ସବୁ ଅଭିମାନ ଭୁଲି ପଶ୍ମୀ ବଦୁରକୁ କାଖ କଲା ।

ସଈ ବୁଝିଲା, ପୁଣି ବୁଝିଲା ନାହିଁ ।

କେତେ ସମାଚାର ଘେନି ନନ୍ଦପୁରର ଦୂତିକା ସଈ ବାହୁଡ଼ିଥିଲା । କେତେ କଳିଯୁଗର ବୁଢ଼ା, ଦରବୁଢ଼ା, ଭେଣ୍ଡିଆ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ, ଛାତି ଦକଦକ, ମନ ଛକାପକ କରି ଉହାଲି ବିକଳି ହୋଇ ଦେଉଳକୁ ଠାକ ବସିଛନ୍ତି ।

ସଈ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ମନର କଥା ତାର ମନରେ ଗୁମୁରି ହେଲା । ପଶ୍ମର କାନରେ ଅମୃତ ଢାଳିବାକୁ ସେ ସୁଯୋଗ ପାଇଲା ନାହିଁ । ପଶ୍ମ ହାତରେ ଧରା ଦେଇ ମଧ୍ୟ ଖସିଯାଇଛି । ଦୂରେଇ ଯାଇଛି । ସେ ଆଉ ସପନ ଦେଖୁନାହିଁ । ଏକୁଟିଆ ଘରେ ଅଧରାତିର ଅନ୍ଧାରରେ ପିଲାଟାର ପିଠି ଆଉଁସି ଦିପଦ ଭଲ ଉପଦେଶ ସାରକଥା କହିବାକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଅଣ୍ଡାଳିଲେ ହାତକୁ କଅଁଳ ଲାଗେ, ଝୁମିଝୁମିଆ ଲାଗେ ନିଆଁ ଲଗା ବିଲେଇଟା । ମ୍ୟାଉଁ କରି ବୋବାଳି ଛାଡ଼େ । ପଶ୍ମ ନାହିଁ । ରାତି ଅଧରେ ଉଠି କେଣେ ଯାଇଛି ! ସଈ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ବସେ । ମନ କହେ, ହୁଁ ଏତେ ଦିନକେ ଧରାପଡ଼ିଛି—

ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ବୁଝି ମଧ୍ୟ ଯେପରି ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । କଅଣ ଏପରି ହେଲା ? ପଶ୍ମ ସାନ ହାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ଘରେ ଶୋଉଛି । ତା

ମନ ମାରି ରାନ୍ଧି ପୁଣି ଢଳି ପଡ଼େ କେତେ କାଳର ପୁରୁଣା ସପ ଉପରେ । ରାତି ପାହିଲେ ପଦାକୁ ଆସି ଦେଖେ, ବାସିପାଇଟି ଶେଷ ହୋଇଛି ।

ଦୁଲ୍ଲୀ ଅଣ୍ଟାରେ କାନ ଭିଡ଼ି ବାରି କୂଅରୁ ଗର ଗର କରି ପାଣି ଉଠାଇ କୂଅମୂଳ ସିମେଣ୍ଟ ଚୌବାଚ୍ଚାରେ ଅଜାଡ଼ୁଛି । ମନେ ପଡ଼ୁଯାଏ, ଦୁଲ୍ଲୀ ଏ ଘରେ ପାଇଟି କରିବାକୁ ନଅ ଦିନ ହେଲା ଆସୁଛି ।

ଦୁଲ୍ଲୀ ଏଇ ନନ୍ଦପୁରର ଝିଅ ନୁହେଁ, ନନ୍ଦପୁରର ବୋହୂ, ଦୂର ଗାଁରେ ବାପଘର । ବାପଘରେ ତାର କେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଅଧାଉମରିଆ ବୋହୂଟିଏ । ସଧବା କି ବିଧବା ଆଜଯାଏ କେହି ସ୍ଥିର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦୁଇ ଦୁଇ ଥର ତାଆରି ନେଇ ଗାଁରେ ଧର୍ମ-ସଭା ବସିଲା । ତଥାପି କେହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରି-ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଜଣେ ସ୍ୱାମୀ ତାର ବଞ୍ଚିଛି, ସଂସାରରେ ଆତଯାତ ହେଉଛି । ଆଉ ଜଣେ ସ୍ୱାମୀ ଚାରି ବରଷ ହେଲା ମଲାଣି । ଦୁହିଁଙ୍କର ଦୁଇଟି ପିଲା ଅଛନ୍ତି । ଦୁଲ୍ଲୀ ପେଟରୁ ଜନମ । ବଡ଼ ପିଲାଟି ଚଉଦ ବର୍ଷର ଝିଅ । ଠାକୁରାଣୀ ହୋଇ ବାଁ ଆଖିଟି ଫୁଟିଯାଇଛି । ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ବରକୋଳି ପରି ବଡ଼ ବଡ଼ ବସନ୍ତ ଚିହ୍ନ । କଳା ଦେହରେ ଅତି ଭୟଙ୍କର ଦିଶେ । ତା ନା ମଲ୍ଲୀ । ସାନ ପିଲାଟି ପାଞ୍ଚ ବରଷର ପୁଅ । ତା ନାଁ ଗୋକୁଳ । ଦୁହେଁ ତା ବେକରେ ବନ୍ଧା ।

କୁଡ଼ିଆ ଘର ଖଣ୍ଡେ । ଭଙ୍ଗା ଛପର ଆହୁରି ପଡ଼ୁଛି । ଅଧମାଣେ ଭୂଇଁଜମି । ବହୁଦିନ ତଳେ, ଗାଁରେ କାମ କରି ରୋଜଗାର କରି କୁଟୁମ୍ବପୋଷା ଓ ଗଞ୍ଜେଇଟଣା ଅସମ୍ଭବ ହେଲାରୁ ଦୁଲ୍ଲୀର ବର କୁମର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଦୁଇ ବରଷର ଝିଅ ମଲ୍ଲୀକୁ ଛାଡ଼ି ବିଦେଶ ଗଲା । ପାଞ୍ଚ ବରଷ କାଳ ଚିଠିପତ୍ର କି ପଇସା କଉଡ଼ି ଦେଲା ନାହିଁ । ପର ଘରେ ପାଇଟି କରି ଦୁଲ୍ଲୀ ନିଜେ ବଞ୍ଚିଲା । ପିଲାଟିକୁ ବଞ୍ଚେଇଲା । ଲୋକେ ଦେଖିଲା ପରି

ଖବର ରଟାଇଲେ, କୁମର ମରି ପୋଡ଼ା ହେବା ସେମାନେ ଶ୍ୟାମ-ଦେଶରେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ବିଧବା ଦୁଲୀକୁ କୁମରର ଦାଦପୁଅ ସାନ ଭାଇ ଗଜଆ ପୁଣି ଶଙ୍ଖାସିନ୍ଦୂର ପିନ୍ଧାଇଲା ।

ଗଜଆର ବୁଢ଼ୀ ମା ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । କାମରେ ସେ ଧୂରନ୍ଧର । ଭଲ ରୋଜଗାର କରେ । ଯାହା ଆଣେ ସେଥିରୁ ଅଧେ ନିଶାପାଣିରେ ଉଡ଼ାଇଦିଏ । ସବୁ ପ୍ରକାର ନିଶା ତାର ଚଳେ । ତେବେ, ଅଫିମଠାରେ ଅଧିକ ସ୍ନେହ । ଗଜଆକୁ ଦୁତିଅ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଦୁଲୀର ଦୁଃଖ ଘୁଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ । ପେଟ ପାଇଁ ପର ଘରେ ପାଇଟି କରିବାକୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । ଯାହା ସେଉଁଠି ଲୁଚାଇ ରଖିଲେ ବି ଗଜଆର ଆଖିରେ ପଡ଼େ । କେଉଁ ଛଟକରେ ସେତକ ସେ ହରଣଚାଳ କରି ଅଫିମ ଖାଏ । ପଚାରିଲେ ଦୁଲୀ ପିଠିରେ ହାତ ଚଳାଏ । କାହାକୁ କହିବ ? ନିଜେ ତ ବାଛିଛି । କର୍ମ ଆଦରି ରହେ ।

ଗୋକୁଳଟି ଜନ୍ମ ହେବାର ବରଷ ନ ପୂରୁଣୁ ମଲ୍ଲୀକୁ ହେଲା ବସନ୍ତ । ଗଜଆ ତାର ସେବା କଲା । ତାକୁ ଧରିଲା । ସଙ୍ଗରେ ନେଲା । ଆଖିଟିଏ ହରାଇ ବଞ୍ଚିଗଲା ମଲ୍ଲୀ । ଗଜଆର ମରଣ ପରେ ତାର ଘରଡିହ, ବାରି ଓ ଜମି ପାଞ୍ଚପାର ମାଲିକ ହେଲା ମଲ୍ଲୀ । ଗଜଆମା ପୁଅକୁ ଝୁରି ଝୁରି ମାସ ଚାରିଟା ନ ପୂରୁଣୁ ପ୍ରାଣ ହାରିଲା । ଆଉ ଥରେ ଦୁତିଅ ହେବାକୁ କେହି କେହି ପୁଣି ଦୁଲୀକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଦେଲା । କହିଲା, ଦୁଃଖଧନ୍ଦା କରି ପିଲା ଦୁଇଟାକୁ ବଞ୍ଚେଇବ ।

ବରଷକ ତଳେ ଦିନ ଦୁଇପହରେ ନନ୍ଦପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲା କୁମର । ଗଲାବେଳକୁ ସେ ଯେମିତି ଥିଲା, ନଅ ବର୍ଷ ପରେ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ସେ ସେମିତି ଅଛି । ବରଂ ଦେହରେ ଟିକିଏ ମାଂସ ଲାଗିଛି । ଗାଆଁ ଲୋକେ ଚିହ୍ନନ୍ତୁ ବା ନ ଚିହ୍ନନ୍ତୁ, ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଦୁଲୀ ଚିହ୍ନିଲା ।

କିଛି ନ ଭାବି ନ ଚିନ୍ତି ଆକୁଳ ବିକଳ ହୋଇ ଧାଇଁ ଯାଇ ଆଗ ଦି ପଟ ଶଙ୍ଖା ଆଣି ହାତରେ ଗଳେଇଦେଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ମଣ୍ଡିଲା ସିନ୍ଦୂରଟୋପା । କୁମରକୁ ସବୁ କହିଲା । କୁମର ବି ନିଜର ଇତିହାସ କହିଲା —ସେ କଅଣ କରିବ ? ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଶତ୍ରୁ ହାତୁଡ଼େ ପଡ଼ି ବନ୍ଦୀ ହୋଇଗଲା । କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ତ ଜାପାନୀମାନେ ମାରିପକାଇଲେ । କପାଳ ଭଲ, ସେ ବଞ୍ଚିଗଲା । ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ହେଲାରୁ ସେ ଖଲାସ ହୋଇ ଫେରୁ ଫେରୁ ଆସାମରେ ଥରେ କେତେ ଚୋରି ଅପରାଧରେ ଜେଲ ଭୋଗିଲା । ସେଇଠୁ ସେ ଫେରୁଛି ।

ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ କ୍ଷମା କଲେ, ଆଦରିନେଲେ ସିନା, ଯେଉଁ ସମାଜ, ଯେଉଁ ଗ୍ରାମବାସୀ ସେମାନଙ୍କର ସୁଖଦୁଃଖ ଭଲମନ୍ଦ କଥା କେବେ ହେଲେ ପଚାରି ନ ଥିଲେ, ସେଇମାନେ ଆଗୁସାର ହୋଇ ଆସିଲେ । କଥା ପକେଇଲେ, ଏ କେମିତି ହେବ ? ଦୁଲ୍ଲୀ ସିନା କେବେ କୁମରର ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲା, ଏବେ ତ ସେ ତାର ଭାଇବୋହୂ ! ବାଦ ପ୍ରତିବାଦ ପରେ କଥାଟାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ସମାଧାନ ହେବା ବାକୀ ଅଛି । ହଠାତ୍ ପୋଲିସ ଫଉଜ ଆସି କୁମରକୁ ବାନ୍ଧିନେଇଗଲେ । ସେ କୁଆଡ଼େ ପାଞ୍ଚ ନମ୍ବର ଦାଗୀ । ପୁଣି, ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ତା ନାମରେ ଆହୁରି ପାଞ୍ଚ କି ସାତ ଦଫା କେଶ୍ ଗଡ଼ୁଛି ।

କୁମରର କଅଣ ହେଲା ସେ ଖବର କେହି ରଖିନାହିଁ । ହେଲେ କେହି କେହି ଗ୍ରାମବାସୀ ଏବେ ବି ମୀମାଂସା କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି —ଦୁଲ୍ଲୀ ସଧବା କି ବିଧବା । ଦୁଲ୍ଲୀକୁ ଜାତିରୁ ଅଟକ କରିବାକୁ ହେବ କି ନାହିଁ । କେହି କେହି ତାକୁ ଘର ମନା କରିଦେଲେ । ବାରି ହାଇରାଣ ହରକତ ହେଲେ ବି ଦୁଲ୍ଲୀ ହାତରୁ ଶଙ୍ଖା କାଢ଼ିଲା ନାହିଁ, ମୁଣ୍ଡରୁ ସିନ୍ଦୂର ପୋଛିଲା ନାହିଁ । ଯେବେ ହେଲେ ତ କୁମର ଫେରିବ ।

ସୁମନ୍ତ ଦୁଲ୍ଲୀର ଖବର ଜାଣନ୍ତି । କେବେ କେମିତି ସେ ଆସିଲେ ତାର ଅଣ୍ଟିରେ ମାଣେ କି ପୋଷେ ଅଜାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ସୁମନ୍ତି ଖବର ପଠାଇବାରୁ ଦୁଲ୍ଲୀ ଧାଇଁ ଆସିଛି । ନଅ ଦିନ ହେଲା କାମ କରୁଛି । ଜହ୍ନିମଞ୍ଜି ପରି କଳା ମିଚମିଚ ଅଧା ବୟସର ଝାଣୁଆ ମାଇପିଟାଏ । କେଉଁ କାମକୁ ସେ ହଟେ ନାହିଁ ତଥାପି ସାଈ ନାକ ଟେକେ, ବାଛେ । ଭଲ କାମଟାକୁ ଅସାର କହେ । ସଫା କାମକୁ କହେ ଅସନା । ଅସଲ କଥା, ସାଈ ଦୁଲ୍ଲୀର କାମକୁ କେବଳ ଘୃଣା କରେ ନାହିଁ, ଦୁଲ୍ଲୀକୁ ମଧ୍ୟ ଘୃଣା କରେ । ମଇନମୁହାଁ କେଡ଼େ ବଡ଼ ଅକଥା କାମ କରିଚ । ତେବେ ବି ଲୋକେ ତାକୁ ଘର ମଡ଼ଉଛନ୍ତି ।

ସାଈ ଆଖି ମଳି ମଳି ଚାହିଁଲା ଦୁଲ୍ଲୀକୁ । ମନ ଖୋଜୁଛି ଶରିରୁ । କହିଲା, କେମିତି ବାସନ ମାଜୁଛୁ ଲୋ ଦୁଲ୍ଲୀ, ତେଲଚିକିଟା ଗୁଡ଼ା ନାହିଁ । ଆଇଁଷିଆ ଗନ୍ଧ ଉଠୁଛି । ଭଲ କରି ମାଜିଲୁ ନାହିଁ ? ମଲ୍ଲ ମରି, କାମ କରି ଆସୁନାହିଁ ତ ଏଘର କାମରେ ହାତ ଦେଉଛୁ କାହିଁକି ?

ଦୁଲ୍ଲୀ ଅପଳ ହସିଲା । ଗାଧୁଆ କୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ପୂର୍ତ୍ତି କରି କହିଲା, ଏବେ ତୋଓରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା କି ? ଏ ଘର କାମ ଯଦି ମତେ ବତେଇ-ଦେବୁ ତ କେଡ଼େ ନିକ କରି କରିବ । ସତ ନ ପାହୁଣୁ ଉଠି ଆସି ଡାକିଲି ତ କବାଟ ଖୋଲିଲେ ଦେଈ । କେଡ଼େ ବେଗି ସେ ଉଠନ୍ତି ମ । ଆସି ଦେଖେଁ ତ ସେ ଅଧା କାମ କରିସାରିଲେଣି । ବାସନକୁସନ ତ ସେ ମାଜି ସାରିଥିଲେ । ମତେ ଦୁଆର ଓଳେଇ ପାଣି ଅଜାଡ଼ିବାକୁ କହି ସେ ଗଲେ ଗୁହାଳ ପୋଛିବାକୁ । କେଡ଼େ ବିଚକ୍ଷଣୀ ଲୋ ! ଗୁହାଳ ଘର ସଫାସୁତୁରା କରି ଧୋଇଧାଇ ନିର୍ମଳ କରିଛନ୍ତି । ଘିଅ କୁଡ଼େଇ ଖାଇଲେ ଅସୁଖ ଲାଗିବ ନାହିଁ ।

କାହା କଥା କହୁଛୁ ବା, ପଶ୍ମ ଟି ?

ହଁ, ଲୋ ମାଉସୀ, ପଣ୍ଣ । ସାଆନ୍ତାଣୀ କହିଲେ, ସେ ମୋ ଝିଆଣ୍ଣ ଲୋ ଦୁଲ୍ଲୀ, ଝିଅଠୁଁ ବଳି । ଝିଅକୁ ହେଲେ ପଦେ ଭୁ କହିହୁଏ । ଝିଆଣ୍ଣକୁ ନୁହେ । ଝିଅଠୁଁ ବଳି ସ୍ନେହ ସେ ପାଏ, ପୁଣି ବଡ଼ ଜାଆର ସମ୍ମାନ ବ ସେ ପାଏ । ବୁଝି ହୁସିଆର, ପଣ୍ଣ ଦେଈଙ୍କି ଯେ ଦେଈ ନ କହିବ, ଏ ଘରେ ତାର ଥାନ ନାହିଁ ।

ପାଟିରେ ଲୁଗା ଦେଇ ସାଈ ହସୁ ହସୁ ଗୃହଆଡ଼କୁ ଗୃହିଁଲା । କେହି ପାଖରେ ନାହାଁ ଜାଣି ମୁହଁ ଖୋଲିଲା, ଆଲୋ ହେ, ଜାଣୁନାଇଁ କି, ସେ କି ଘର ଝିଅ ?

ସେଥିରୁ ମତେ କି ମିଳିବ ? ପେଟ ପୋଡ଼ିବାକୁ ପର ଘରେ ଘାଇଟି କରେଁ । ଦେଈ କହିଲେ କେତେ, ରାଣୀ କହିଲେ କେତେ, ଠାକୁରାଣୀ କହିଲେ କେତେ । ଆଲୋ ମାଉସୀ, ପୋଖରୀ ଭୁଠର ଅଖୋଜା ପଥର, ଯାହା ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଘଷନ୍ତି, ଲୁଗା କାଚନ୍ତି, ସେଇଆକୁ ଆଣି ଥାପନା କଲେ, ତେଲ ହଳଦୀ, ଘିଅ ସିନ୍ଦୂର ବୋଳିଲେ ସେଇ ହୁଏ ଠାକୁରାଣୀ । ବାଇଦ ବଜେଇ ଝୁଣା ଧୂଆଁ ଦେଇ ଉଖୁଡ଼ା ନଡ଼ିଆ ଭୋଗ କଲେ ସେଇ ପଥର ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ।

ଭଲ କଥା କହିଲୁ ଲୋ ଦୁଲ୍ଲୀ, ହେଲେ; ମନ ମାନୁ ନ ଥିଲା । ଏଇ ଘରେ ତାକୁ ପିଲାଟି ହନୁ ଅରକ୍ଷିତ ଦାସୀ ପିଲାଟି ବୋଲି ଜାଣିଛୁ । ସେଇଥିପାଇଁ ମନ ଟଡ଼ ଉଠୁଥିଲା । ସାନ ସାଆନ୍ତାଣୀ ସପନ ଦେଖିଲେ କି କଅଣ ।

ହୋଇଥିବ ।

ନୋହିଲେ, ଯାହା ଉପରେ ସବୁବେଳେ ଚଢ଼ଉଡ଼ ହୁଅନ୍ତି, ଆସୁଣୁ ଯାଉଣୁ ଯାହା ପିଠିରେ ବଧା ଗୋଇଠା ବସେ, ଆଲୋ, ତା ଧିଅରେ ଯେତେ ରୁମ, କେଜାଣି ବା ସେ ସେତିକ ବଧା ଗୋଇଠା

ସହିଥିବ । ସେଇ ସାଆନ୍ତାଣୀ କଅଣ କରୁଛନ୍ତି ଦେଖିଲେ ମୁଁ କାବା ହୋଇ ଅନାଇଁ ରହେ ।

ଶୁଣ ହ ମାଉସୀ, ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କର ପାଟି ଶୁଭୁଛି, ଡାକୁଛନ୍ତି । ଯାଏଁ —।

ନଗିବାବୁଙ୍କ ବୋଉ । ପିଣ୍ଡାତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ ସେ ଗୋଡ଼ ନ ଧୋଇଲେ ଘରେ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡରେ ତିଳକ ଚିତା । ହାତରେ ଝୁଲି ମୁଣି । ଦେହରେ କାଣ୍ଟିଆ ଲୁଗା । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ରହିଯାଇଛି । ବଡ଼ ଘରର ଝିଅ ହୋଇ ସେ ଜନମି ନ ଥିଲେ କି ବଡ଼ ଲୋକର ହାତ ଧରି ସେ ଏ ଘରକୁ ଆସି ନ ଥିଲେ ।

ନଗିବାବୁଙ୍କର ବାପ ଭଗିବାବୁ ଅତି ନିରୀହ ସରଳବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକ ଥିଲେ । ମିତବ୍ୟୟୀ । ତିନି ଝିଅରେ ଦୁଇ ପୁଅ ନଗି ଓ ନରି । ବିଲ ମାଟି ହିଡ଼ରେ ନନ୍ଧ ସେ ଶାଗ ପାଣି ଖୋଇ ପିଲାଙ୍କୁ ବଢ଼େଇଲେ । ନରିଟା ନିବୁଦ୍ଧିଆ । ବେଶି ପାଠ ପଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ଚଗଲା ହୋଇ ପଦାରେ ବୁଲିଲା । ନଗି ପଢ଼ିଲା ପାଠ । ଆଶା ଥିଲା, ସେ ମଣିଷ ହେବ । ଚାକିରି ବାକିରି କରି ପଇସା ରୋଜଗାର କରିବ । ସେଇ ଆଶାରେ ଅଧେ ସମ୍ପତ୍ତି ବିକି କରି ଭଗିବାବୁ ତିନି ଝିଅଙ୍କୁ ପରଘରକୁ ପଠାଇଲେ । ନଗି ତ ପାଠ ପଢ଼ୁଛି । ବି. ଏ. ପାସ୍ କରି ଏମ୍. ଏ. ପଢ଼ୁଛି ।

ଦିନେ ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରିଲା, କେଉଁ ଦଳର ସଭ୍ୟ ନଗେନ୍ଦ୍ର, ସେହି ଦଳର ସଭ୍ୟା ଶେଫାଳୀ ଦେବୀଙ୍କର ପାଣି ଗ୍ରହଣ କଲେ । କିଏ ସେ ନଗେନ୍ଦ୍ର, ଆଉ କିଏ ସେ ଶେଫାଳୀ ? ଭଗିବାବୁ ଛଟପଟ

ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦିନ ତିନିଟା ନ ଯାଉଣୁ ପୁଅ ବୋହୂ ଆସି ଘରେ ଉପସ୍ଥିତ । ନଗିବୋଉ ହୁଳହୁଳି ପକାଇବେ କଅଣ, ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ବାହୁନା । ଭଗିବାବୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, ପୁଅ ଆଣିଛି ବୋହୂ । ଏଥିକି ଦୁଃଖ କାହିଁକି ? ଭଗାରି ହସିବେ ।

ନଗିବୋଉ ଆଖିରୁ ପୋଛିଲେ ଲୁହ । କିନ୍ତୁ ବରଷ ନ ପୂରୁଣୁ ଭଗିବାବୁ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଦିନ ରୋଗରେ ପଡ଼ି ପୁଣି ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରାଇ ଚିତାକାଠି ସେପୁରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ନଗିବୋଉଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଶୁଖିଗଲା ।

ନନ୍ଦପୁରକୁ ଆସିଥିଲେ ନନ୍ଦବାବା । କେତେ ଲୋକ ଦୀକ୍ଷା ନେଲେ । ନଗିବୋଉ ବି ମାଳ-ଜପା-ଦୀକ୍ଷା ନେଇ ଘରବାର ପେଣ୍ଡାକ ଶେଫାଳୀ ଦେବୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପକାଇଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ।

ତାଙ୍କ ଘର ସେ ସମ୍ଭାଳନ୍ତି । ନଗେନ୍ଦ୍ର, ପାଠ ଛାଡ଼ି ବାତଚର୍ଣ୍ଣ ପରି ଦେଶସାରା ବୁଲୁଛି । ଆଜି କଲିକତା ତ କାଲି ଦିଲ୍ଲୀ । ସେଇଠୁ ଉଠିଲାଣି ଯାଇଁ ବମ୍ବେରେ । ଘରକୁ କେବେ ପଇସାଟିଏ ପଠାଇନାହିଁ । ପଇସାଟିଏ ବି ନେଇନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଖବରକାଗଜରେ ତା କଥା ବାହାରେ । ଅକାଳେ ସକାଳେ ଚିଠିପତ୍ର ବି ଲେଖେ । ତିନି ଚାରି ମାସରେ ଥରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ ନନ୍ଦପୁରରେ । ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚ ସାତ ଦିନ ରହେ, ଶେଫାଳୀକୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ନନ୍ଦପୁର ଓ ଆଖପାଖ ଗାଁରେ ବୁଲେ । ହାଡ଼ି, ପାଣ, ବାଉରି ସାହି, ଗହିର ବିଲ—ଯେଉଁଠି ଗାଁ ମୂଲିଆ ବିଲ ବାଛନ୍ତି, ଧାନ କାଟନ୍ତି, ଧନୀ ଲୋକର ବାଲିଚରା ଜମିରୁ ବାଲି କାଢୁଥାନ୍ତି କି ଧର୍ମୀ ଲୋକର ପୋଖରୀ ଖୋଳୁଥାନ୍ତି ।

ଗାଆଁରେ ନଗିବାବୁଙ୍କର ଅନେକ ବନ୍ଧୁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ଦେଖାକରନ୍ତି । କେଉଁଠି ଉପଦେଶ ଶୁଣନ୍ତି, କେଉଁଠି ସେ ଉପଦେଶ

ଦିଅନ୍ତି, କେଉଁଠି ପୁଣି ତର୍କ କରି ବିଘଡ଼ି ବସନ୍ତି । କୁବେର ତାଙ୍କର ସମବୟସ୍କ ବନ୍ଧୁ । ତାଆରି ସଙ୍ଗେ ତର୍କ କଲେ ନଗେନ୍ଦ୍ରର ବୁଦ୍ଧିରେ ଶାଣ ଦିଆହୁଏ । ଦିହେଁ ଜିତନ୍ତି । କେହି ହାରେ ନାହିଁ । ନରି ସଙ୍ଗେ ଘରର ହାନିଲାଭ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଥାଭାଷା ହେବାକୁ ତାଙ୍କର ବେଳ ନ ଥାଏ । ଭାଇ ଆସିଲାବେଳେ ନଗେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଣାମ କରେ । ଗଲାବେଳେ ଆଉରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରମାଣ କରେ । ଭାବେ, ଦିନେ ଭାଇ ଏ ଦେଶରେ ନ ହେଲେ କେଉଁଠି ହେଲେ ଗୋଟାଏ ନେତା ହେବ । ଦୁଇ ତିନି ବରଷ ନେତା ହେଲେ କୁଟୁମ୍ବର ଦୁଃଖ ଯିବ ।

ଗୋବିନ୍ଦ, ଗୋପାଳ, ଗୋଲଖ, ଏମାନେ ଯିନା କାକର ଧରି ଘଡ଼ା ଭରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି, ତା ଭାଇ ଏକାଥରକେ ମାଠିଆ ବୁଡ଼େଇ ପାଣି ଉଠାଇବ । ନରି ସେଇ କଥା ମାଆକୁ କହେ । ଅଣ୍ଟାରେ ଗାମୁଛା ଭିଡ଼ି ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ହାତରେ ଧରି ବାହାରିପଡ଼େ ଧାନ ବିଲକୁ ।

ଭାଉଜଙ୍କୁ ସେ ଯେତିକି ଭକ୍ତି କରେ, ମନେ ମନେ ସେତିକି ଡରେ । ସେ ପାଠୋଇ, ବି. ଏ. ପଢ଼ିଛନ୍ତି । ହେଲେ, ଏ ଗାଆଁରେ ପାଠୋଇ ଝିଅବୋହୂ ବି ଜଣେକେତେ ଅଛନ୍ତି । ଫର୍ ଫର୍ ହୁଅନ୍ତି । ଭଲ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି, ଚଷମା ନାଇ, ଚଟି ମାଡ଼ି, ପିଠିପଟେ ଲମ୍ବବାଳ ଝୁଲାଇ, ପଣତ ଦୋଷାରି ହଲି ଦୋହଲି ଚାଲନ୍ତି । ଚାରିପଦ ଓଡ଼ିଆ ସଙ୍ଗରେ ଦେଢ଼ପଦ ଇଂରେଜି ବି ଯୋଡ଼ି ବଣି ଚଢେଇ ପରି ଖନେଇଁ ଖନେଇଁ କଥା କହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନରି ଡରେ ନାହିଁ, ସଙ୍କୁଚିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଥଟ୍ଟା କରିବାକୁ ମନ କରେ । ପର ଝିଅ, ପର ବୋହୂ ବୋଲି ସେ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି, ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ଚାଲିଯାଏ । ଆଉ, ଭାଉଜ ଶେଫାଳୀ ! କିଏ କହିବ ସେ ପାଠ ପଢ଼ିଛନ୍ତି ? କିଏ କହିବ ସେ ଏ ଘର ଦାସୀ ନୁହନ୍ତି, ବୋହୂ ! କଥା କହିଲେ, ଏ କାନରୁ ସେ କାନକୁ ଶୁଭିବ ନାହିଁ । ହସ ହସ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁଟିରୁ ସବୁବେଳେ ସହାନୁଭୂତି ଓ

କରୁଣାର ଆଖି ବାହାରେ । ମାନ ଅଭିମାନ ଛନ୍ଦମନ୍ଦ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ସବଂସହଣୀ ।

ତଥାପି ନଣିବୋଉ ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ବଙ୍ଗାଳୀ ଘର ଝିଅ । ଏତିକ ତାଙ୍କର ଅପରାଧ । ଶେଫାଳୀଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ କି ନାହିଁ ସେ କଥା କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ନଣିଆ କରେ ଦୁଃଖ । ଆରେ କିଏ କହିବ ଶେଫାଳୀ ବଙ୍ଗାଳୀ ଘରର ଝିଅ । ଏଇ ଦେଶରେ ତାଙ୍କର ଘର । ବଙ୍ଗଳା ସେ କହନ୍ତି ନାହିଁ । କେଜାଣି ବା ଲେଖିପଢ଼ି ଜାଣିଥିବେ । ତାଙ୍କର ଗର୍ବ ନାହିଁ କି ମୁହଁଟାଣ ନାହିଁ ।

ନଣିଆ ମାଆଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଜିଆ କରେ, ଏ କଅଣ ବୋଉ, ନୂଆଭାଉଜଙ୍କ ପରି ବୋହୂଟାଏ କାହାର ଅଛି ଦେଖା ତ । ତୋ ପାଇଁ ସେ ଆଇଁଷ ଛାଡ଼ିଲେ, ତୋ ପାଇଁ ସେ ଦିନକୁ ଦଶ ଥର ଗାଧୋଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ହାତରୁ ତ ସବୁ ଖାଉଛୁ, ଭାତ ଗଣ୍ଡାଏ, ଡାଲି ମନ୍ଦାଏ ଖାଇଲେ···।

କାନରେ ବାଜିଲେ ଶେଫାଳୀ କଅଁଳେଇ ଡାକନ୍ତି, ନଣି, ଶୁଣିଲ । ନଣି ପାଖକୁ ଗଲେ ସେ ହସ ହସ ହୋଇ କହନ୍ତି, ବୋଉଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେଉଛ କାହିଁକି ?

ନଣିବୋଉଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ । ବୋହୂ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସେ ଭାବନ୍ତି, ଶେଫାଳୀ ପରି ରୂପର ଆଉ ଗୋଟାଏ ବୋହୂ ସେ ପାଇଥାନ୍ତେ ? ଘର କାମ ସାରି, ଗାଁ ଆଇଲଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱ ବୁଝି, ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରଙ୍କୁ ସେ ଔଷଧ ଦିଏ । ସମସ୍ତେ କଲ୍ୟାଣ କରୁଛନ୍ତି । ରାତି ଅଧରେ ପୁଣି ଗୋଡ଼ରେ ଦିଏ ହାତ ! ଲୋକଙ୍କ ସମାଲୋଚନାକୁ ଡର ବୋହୂକୁ ସେ ଆପଣାର କରି-ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ରାତି ଡହଣା ଉଦୁଉଦିଆ ଖରବେଳଟାରେ ନଗିବୋଉଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି କହିଲା, ବୋହୂ ତମର କାହାନ୍ତି କି ଅପା ?

ମୁହଁ ଶୁଖେଇ ନଗିବୋଉ କହିଲେ, ଶୋଇପଡ଼ିଥିବ ଟିକେ । ଏ ଗାଆଁରେ ଏତେ ଲୋକଙ୍କୁ ରୋଗ ବଇରାଗ ହେଉଛି, କୋଉ ଡାକ୍ତର କବିରାଜଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉନାହାନ୍ତି । ସକାଳୁ ଏଠି ଲଗେଇଛନ୍ତି ଭିଡ଼ । ବୋହୂଟା ମୋର ବକର ବକର ହୋଇ, ଔଷଧ ଦେଇ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଯାଉଛି । ଆଜିକାଲି କଅଣ ସେ ମାନବ ?

ବୋହୂଟିଏ ପାଇଛ ତ !

ହଁ କପାଳ— ।

ବୁଢ଼ୀ ତରତର କରି ମାଳି ଗଡ଼ାଇଲେ । ଏ ଜନ୍ମଟା ତାଙ୍କର ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛି । ସ୍ୱାମୀ ଚାଲିଗଲେ । ଏତେ ପାଠ ପଢ଼ି ବଡ଼ ପୁଅଟା ଚାରି ପଇସା ରୋଜଗାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ନାହିଁ । ବୋହୂ ହୋଇ ଯେ ଘରକୁ ଆସିଲେ ତାଙ୍କର ବର୍ଗ ଅଲଗା । ମନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ପୁଅ କହେ, ଆମ ଜାତିର ଝିଅ ମ ସେ ବୋଉ, ସାଙ୍ଗିଆଟା ଅଲଗା । ଆଉ, କୋଉ ପୁରୁଷରେ ଅଲଗା ଭାଷା କହୁଥିଲେ । ଏବେ ବି ତାଙ୍କ ଘରେ ସେଇ ଭାଷାର ଛିଟିକା ରହିଯାଇଛି । ରହୁ, ଗାଁକେ ଫାଙ୍କ ନଈକେ ବାଙ୍କ ।

ବଡ଼ ପୁଅ ସଙ୍ଗେ ସେ ତର୍କ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଅବାଧ । ସେ କଥା ମାନେ ନାହିଁ । କେବେ ସେ ନେତା ହେବ କି ଇନ୍ଦ୍ର ହେବ ସେଥିରୁ ତାଙ୍କୁ କଅଣ ମିଳିବ ? ଗାଆଁ ଲୋକେ ତ ବାରି କଥା କହିଲେ, ଛି ଛାକର କଲେ । ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ପୁଣି ଜଗିଛନ୍ତି, କାଲେ ନଗିବୋଉ ବୋହୂଟା ହାତରେ ଭାତ ଖାଉଥିବ । ଖବର ନେବାକୁ ଚାରି ପଠାଉଛନ୍ତି । ବାଆଁରେଇ ହୋଇ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ବୁଝିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ରାଈ ମଧ ଭଲେଇ ହେବାକୁ ସେଇଥିପାଇଁ ଧାଇଁ ଆସିଛି ।

ମାଳା ଧରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହରେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ଜପ କରୁଛନ୍ତି । ସେ ଅନ୍ୟାୟ କରିବେ ନାହିଁ । ନିଜେ ବୋହୂଟା ବି ଅତି ସାବଧାନ । ଦୁଲ୍ଲା ସକାଳୁ ଆସି କାମ କରିଯାଏ । ତଥାପି ବୋହୂର ମନକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ନିଜେ ସେ ଆଉ ଥରେ ପାଉଁଶ ପକେଇ ବାସନ ମାଜେ । ଯେଉଁ ପିତଳ ହାଣ୍ଡିରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅରୁଆ ଭାତ ବସେ, ସେ ହାଣ୍ଡିକୁ ବୋହୂ ଦୁଇବେଳା ମାଜି ସୁନା ପରି ଝଟକାଏ । ସବୁ କରେ । ଭାତ ଫୁଟିଲେ ଗାଳିବାକୁ ଡାକ ଛାଡ଼େ । ବୁଢ଼ୀ ନିଜେ ଭାତ ଗାଳନ୍ତି । ନିଜେ ବାଢ଼ି ଖାଆନ୍ତି ।

କାହିଁକି ସେ ଏତେ ଦହଗଞ୍ଜ ହେଉଛନ୍ତି ? ବୋହୂଟାକୁ ଏତେ ହଇରାଣ କରୁଛନ୍ତି ? ଏଇ ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ । କି କଥା ନ ହେଉଛି ଏ ନନ୍ଦପୁର ଗାଆଁରେ ? ଅଗାଧିବାବୁ ଏବେ କଅଣ ନ କଲେ ? ପୁଅ ସାରଙ୍ଗଧର ବଡ଼ଡାକ୍ତର ପାଶ କଲାରୁ ବଡ଼ ଗୃହକର ଧରିଲା । ତାକୁ ବାହା କଲେ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଧନୀ ଜମିଦାର ଘରେ । ସେ କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ଜାତିଆ । ଧନ ଦରବ ଗୁଡ଼ାଏ ପାଇଲେ । ବୋହୂଟି ବି ମନ୍ଦ ନୁହେଁ । ଦୋଷ ଏତିକ ଯେ ସେ ଚଷମା ଲଗାଏ । ଆଜିକାଲି ତ ସମସ୍ତେ ଗୋଡ଼ରେ ହଳେ ହଳେ ଚମ-ଚଟି ପିନ୍ଧି ଯା-ଆସ କରୁଛନ୍ତି । କାହା ଦୋଷ କିଏ ଧରିବ ? ଦୁଇଟା ପିଲାର ମାଆ ହୋଇ ବି, ପାଞ୍ଚ ବରଷ ହେଲା ସେଇ ବୋହୂଟା ଭଲକରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କହିପାରୁନାହିଁ । ସେ ହେଲା ଜାତିଆ । ବଡ଼ଲୋକର ବୋହୂ ବୋଲି ପଦେ କେହି କହିପାରୁ-ନାହିଁ । ଶେଫାଳୀ ପରି ବୋହୂ, ସେ ହେବ ଅଜାତିଆ ?

ଲୋକେ କହିବେ ।

ରାମକୃଷ୍ଣବାବୁ ଦକ୍ଷିଣରୁ ଯେଉଁ କୁଳର ବୋହୂଟି କରିଆଣିଲେ, ସେ କଅଣ ? ତାଙ୍କଆଡ଼େ କୁଆଡ଼େ ମାମୁଁ ଝିଅ ଭଉଣୀକୁ ବାହା

ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପୁଅ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ବାହା କରେଇ ଯେଉଁ ବୋହୂଟିକୁ ଏ ଗାଆଁକୁ ଆଣିଛନ୍ତି, ସେ ଯେତେ କାମିକା, ଯେତେ ସୁନ୍ଦର, ଯେତେ ଭଲ ହେଲେ ବି ଏବଯାଏ ଭଲ କରି ଓଡ଼ିଆ କହିପାରୁନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା ଦିଏ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଶାଶୁ ଶଶୁରେ ତାକୁ କୋଳରେ ବସାଇଛନ୍ତି । ରାମକୃଷ୍ଣବାବୁ ସରକାରୀ କାମରେ ଦକ୍ଷିଣରେ ସାରା ଜୀବନ ବିତେଇ ପେନ୍‌ସନ ନେଇ ଏବେ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ପୋଲିସ ଚାକିରି କରି ବିଦେଶରେ ବେଳ କଟାଉଛି । ପିଲା-ପିଲିଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଉ ନାହିଁ । ବୋହୂ କହିଲା, ବାପ ମା'ଙ୍କୁ ବୁଢ଼ାଦିନେ ଘରେ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ସେ ବିଦେଶ ଯିବ ନାହିଁ । ଧନ୍ୟ ସେ ବୋହୂ ! ହେଲେ, ଗାଆଁ ମାଇପେ ହୁରି ପକାଇଲେ, ସେ ତେଲଙ୍ଗାଘର ଝିଅ ।

ନଗିବୋଉ ସେ ବୋହୂକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ମା କହିଲେ, ଦେଖ ଗୋ ଅପା— ।

ସତେ ଖାସା ପିଲାଟିଏ । ଯେ ଜାତିଘର ଝିଅ । ଅଜାତି ନୁହଁ !

ଆଉ ଶେଫାଳୀ କେମିତି ଅଜାତି ହେଲା ? ସଇ ଧାଇଁଆସିଛି କହିବାକୁ, ସୁମନ୍ତ ଶେଫାଳୀକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲେ, କହୁଥିଲେ, ଶେଫାଳୀ ହାଡ଼ିପାଣଙ୍କ ଘରେ ପଶେ । ତାଙ୍କ ପିଲାଙ୍କୁ କୋଳରେ ଧରେ··· । ସବୁ ମିଛ କଥା । ହେଲେ ବି, ଶେଫାଳୀ ଘରେ ପଶିଲେ ଆଗ ମୁଣ୍ଡ ଧୋଇ ଗାଧାଏ । ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଖାଏ । ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ପ୍ରଣାମ କରେ । ତା ପରେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶେ । ତା ନିଷ୍ଠା ଆଉ କାହାଠି ହେବ ? ତଥାପି, ସୁମନ୍ତ ନିନ୍ଦା କରି ଖବର ପଠାନ୍ତି ।

ନଗିବୋଉ ମାଳାଜପା ସ୍ଥଗିତ ରଖି ମୁହଁ ଫଣଫଣ କରି ପଚାରିଲେ, ଉଦୁଉଦିଆ ଦି ପହରେ କାହାଠୁଁ କି ଖବର ନେଇ ଆସିଛୁଲୋ ସଇ ? ପୁଣି ସୁମନ୍ତ ଚୋଟେ ପଠେଇଛି ମୋ ମନେ ପକେଇ ଦେବାକୁ ଯେ ମୋ ବୋହୂଟା ଅଜାତିଆ ?

ରାଈ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି କହିଲା, ସେ ସାହସ ଆଉ ତାଙ୍କର ନାହିଁ ଗୋ । ସେ ଘରେ ଯେଉଁ ନାଟ ଲାଗିଛି ଶୁଣିଲେ ଲୋକେ କାନରେ ହାତ ଦେବେ ।

ନଗିବୋଉ କୁତୁହଳୀ ହେଲେ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳପାଇଁ ତାଙ୍କର ମାଳାଗଡ଼ା ବନ୍ଦ ରହିଲା । ପଚାରିଲେ, କଅଣ ହେଇଛି ? ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ପୁତୁରାଙ୍କର ପରା ସେଇ ପଦ୍ମ ନେଇ କଜିଆ ଲାଗିଥିଲା ?

ରାଈର ମନ ପୂରିଉଠିଲା । ଏଇ ନଗିବୋଉ ବୁଢ଼ୀଟି ଭଲ ମଣିଷ । ସବୁ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଶୁଣନ୍ତି । ଯାହା କହିଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ସବୁ କଥା ପେଟରେ ରଖି ତୁଣ୍ଡରେ କୋଲପ ପକାଇ ତୁନି ରହନ୍ତି । ଆଗ ତାଙ୍କ ଆଗେ କଥାଟା ନ କହିବ ତ ଆଉ କାହାକୁ କହିବ ?

ରାଈ କହିଲା, ଅନ୍ୟାୟ କଥା । ଶୁଣିଲେ କେହି ପରତେ ଯିବେ ନାହିଁ । ପଦ୍ମ ତାଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ର କରିଛି କି ଔଷଧ ଖୋଇଛି ଗୋ, ନ ଶୁଣିଲା କଥା ଆଖିରେ ଦିଶୁଛି ।

କି କଥା ଲୋ—?

କଅଣ କହିବ ? ଆମ ସାଆନ୍ତାଣୀ ପଦ୍ମକୁ ଆଉ ପଦ୍ମ ବୋଲି ଡାକୁନାହାନ୍ତି । କହି କଥାରେ ଲାଗୁଛି ଆଲୋ ମା । ଆମ୍ଭକୁ ସବୁ କହିଛନ୍ତି, ତାକୁ ଦେଈ ବୋଲି ଡାକିବ । ନଅ ବରଷର ପୁଅ ବିଦୁର, ସେ ବି ଡାକୁଛି ଦେଈ— ।

ସତେ ?

ହଁ, ସାଆନ୍ତାଣୀ ଆମର ପଶ୍ମିକୁ ଏବେ କୋଳରେ ପୂରେଇ ଶୋଉଛନ୍ତି । ପଶ୍ମି ଆଉ ପଶ୍ମି ବୋଲି କିଏ ଚିହ୍ନିବ ? ସାଆନ୍ତାଣୀ ନିଜ ହାତରେ ତାକୁ ତେଲ ହଳଦୀ ଲଗେଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଦେହରେ ତାର ଗହଣା ଖଞ୍ଜିଦେଲେଣି । ପ୍ରକାର ପ୍ରକାର ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧେଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଶୁଣିବ ଅପା, ବଡ଼ମ୍ବନା କଥା ? ପଶ୍ମି ସାଙ୍ଗରେ ନ ବସିଲେ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କୁ ଭାତ ରୁଚୁନାହିଁ ।

ମିଛ କହୁଛୁ କି ରାଇ ?

ଆଖି ଫୁଟିଯିବ । ତୁମକୁ ତ ଘର ମନା ନାହିଁ, ଯାଉନ ଦେଖି-ଆସିବ । ଖାଲି କଅଣ ସେତିକି ? ଗୃହ ନେଣ୍ଟାକ ବଡ଼େଇ ଦେଇ ଆମକୁ ଶୁଣେଇ କହୁଛନ୍ତି, ଯିବୁଟି ଲୋ ମା, ବାକ୍ସ ଖୋଲି ଅମୁକକୁ ଏତେ ଟଙ୍କା ଦେଇଦେବୁ । ଅପା ଗୋ, ପଶ୍ମି ଟୋକୀଟା ପୁଣି ଦିନ ନଅଟାରେ ଏମିତି ଫୁଲେଇ ହେଉଛି ଯେ, ଦେଖିଲେ ନାହିମୁଣ୍ଡାରୁ ହସ ଉଠିଆସୁଛି । କାହିଁକି ଆମ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଏମିତି ଓଲଟି ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ।

ପଶ୍ମିକୁ ପଚାରୁନୁ ?

ନଗେଲାରେ ଦେଖା ମିଳିଲେ ତ । ଫୁଲେଇ ପଶ୍ମି ପୁଣି ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଛାଇ ପରି ଗୋଡ଼େଇଛି । ଦିନ ନଅଟାରେ ଦରବୁଢ଼ୀ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କୁ ସେ ଟୋକୀ କରିଦେଲାଣି । ଶୁଣିଲେ ହସିବ ଗୋ—

ଶୁଣିବା ଆଗରୁ ନଗିବୋଉ ହସିଉଠିଲେ । ରାଇ ମଧ୍ୟ ହସିଲା । ନଗିବୋଉ ପଚାରିଲେ, କହୁନୁ, ଶୁଣେପଶ୍ମିଟା—

ପଶ୍ମି ତାଙ୍କୁ ଘଷିମାଜି ଦେଉଛି । ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି ରାମକୃଷ୍ଣବାବୁଙ୍କ ତେଲଙ୍ଗା ବୋହୂ ବେଣୀ ଓହଳାଇ ମୁଣ୍ଡରେ ନେଣ୍ଟା ନେଣ୍ଟା ଫୁଲ ଝୁଲାଇଲା ପରି ପଶ୍ମି ଆମ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଫୁଲମାଳ ଓହଳାଉଛି । ବାକି

ଲମ୍ବ ବେଣୀଟା ତଳକୁ ଝୁଲିବା । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ଗୋଡରେ କମକୁଟ କରି ଅଲତା ବୋଳୁଛ୍ତି ।

ଭଲ କରୁଛୁ ତ ପଣ୍ଣ । ସୁମନ୍ତି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିବ ।

ବାଈ ହସିଲା ।

ନଗିବୋଉ କହିଲେ, ହସିଲୁ କାହିଁକି ? ସୁମନ୍ତି ଆମର ଆଗରେ ବୋହୂ । ବୟସ ଅଧିକ ହେବ ନାହିଁ । କୁବେରବୋଉ ବଞ୍ଚିଥିବାଯାଏ ସୁମନ୍ତିକୁ ସେ ଝିଅ ପରି ପାଳିଥିଲା । ଦି ଜାଆଙ୍କର ମୁହଁ ଶୁଖାଶୁଖି କେହି ଦେଖି ନ ଥିଲେ । କୁବେରବୋଉ ମଙ୍ଗଳା ଆମରି ସାଙ୍ଗରେ ବୋହୂ । ସେ ମଲାଦିନୁ ସୁମନ୍ତିର ଗେହ୍ଲାପଣିଆ ସରିଛି । ପଣ୍ଣ ଯଦି ତାର ଯତ୍ନ ନେଲା ତ ଅତି ଉତ୍ତମ କଥା ।

ମନା କିଏ କରିବ ? ହେଲେ ଅପା, ଜଣାଶୁଣା ନାହିଁ ଜାତି ଗୋତ୍ର, କି ଘରର ପିଲାଟା ପଣ୍ଣ, ତାକୁ ନେଇ କୋଳରେ ବସାଇବାଟା କିଅଣ ଭଲ କଥା ? ତାକୁ ସଙ୍ଗରେ ବସେଇ ଖୋଉଛନ୍ତି । ଦାଣ୍ଡରେ କଥା ପଡ଼ିଲେ ଗ୍ରାମବାସୀ ଜାତିରୁ ଅଟକ କରି ବାଛନ୍ଦ କରିବେ ସିନା । ଅପା, ବଳେଇ ସିନା ଚୁଲିମୁଣ୍ଡରେ ଶୋଇଲେ ଶୋଭା, କୁକୁର ଶୋଇଲେ ଶୋଭା ଦିଶିବ ? କିଏ ଆଗ ଏହା ସହିବ କହିଲ ?

ତାକୁ ବୋହୂ କରିବ କି ସୁମନ୍ତି ?

ବାଈ ଚମକି ଉଠିଲା । ସତେ, ଏଡ଼େ ସହଜ କଥା, ଆଖିକୁ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଥିବା ସମ୍ଭାବନାଟା କେବେହେଲେ ତାଆର ମନକୁ ଆସିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ସତେ କିଅଣ ସୁମନ୍ତି ବାଇଆଣୀ ହେବେ ? ଶଶୁରକୁଳର ସାତ ପୁରୁଷକୁ ନେଇ ସେ ନରକରେ ପକାଇବେ ? ପଣ୍ଣ ସପ୍ତ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ପାଣି ଟେକିବ ?

ଗଣି ମୁହଁ ଶୁଖେଇ କହିଲା, ଏ କଥା କେମିତି ହେବ ଅପା ? ଜାତିଗୋତ୍ର ଜଣା ନାହିଁ ବୋଲି ଯାହାକୁ ହରିଆମା ବୋହୂ କରିବାକୁ ନାସ୍ତି କରିଦେଲା—

ଆଲୋ ଗଣି, କେତେ କଥା ତ ଆଖି ଦେଖିଲାଣି ଏଇ ନନ୍ଦ-ପୁରରେ । ଆଜ ଯାହା ନୂଆ କାଲି ତାହା ପୁରୁଣା । ମଣିଷ ଦେହ ସବୁ ସହେ । କିଏ କହିବ ସୁମତି ମନରେ କଅଣ ଅଛି ?

ଗଣି ନିବେଦିଲା, ବଡ଼େଇ କରି କହୁ ନାହିଁ ଅପା, ନନ୍ଦପୁରରେ ତମ ନାମରେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ପ୍ରଶଂସା ରଟିଛି । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଧନ୍ୟ ନଗିବୋଉ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରି ବୋହୂ ପାଇ ବୁଢ଼ୀ ଅଜଯାଏ ହାତରେ ରାନ୍ଧି ଖାଉଛି ପଛେ, ବୋହୂ ହାତରେ ପାଣି ଛୁଉଁ ନାହିଁ । ବୋହୂ ପଛେ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଧୋଇ ପାଣି ପିଇବ, ନଗିବୋଉ ତା ଦେହରେ ହାତ ଦେବେ ନାହିଁ ।

ଲୋକେ ଏହା କହୁଛନ୍ତି ?

ଆଖି ଛୁଉଁଛି ଅପା ।

ଷାଠିଏ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ୀ ନଗିବୋଉଙ୍କ ମନର କେଉଁ କନ୍ଦରରେ ଗଣିର ପ୍ରଶଂସା ତୀବ୍ର ଆଘାତ ଦେଲା । ସେ ମାଳ କୋଥଳିଟି ହାତକୁ ନେଇ ତରତର କରି ମାଳ ଗଡ଼େଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଜିଭଟା ହରେକୃଷ୍ଣ ଜପିଲା କେବଳ ଅଭ୍ୟାସର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ, ଚାଲା ବାଟରେ ଯେପରି ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଆରୋହୀର ସାଇକେଲ ଚକ ଆପେ ଆପେ ଅନାୟାସରେ ଗଡ଼ିଚାଲେ, ଭାବନା ଭ୍ରମେ ଅନ୍ୟ ପଥରେ । ନଗିବୋଉଙ୍କର ଭାବନା ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲା ନଗେନ୍ଦ୍ର—ବଡ଼ପୁଅ, ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳର ଗତି !

ତିନି ମାସ ଗଲେ ସେ ଆସି ଦଶଟି ଦିନ ରହି ଚାଲିଗଲା ଶେଫାଳୀକୁ ସେ କେତେ ଭଲ ପାଏ । ସୁଅବୋହୂ କେବେ ମୁହଁ ଶୁଖା-ଶୁଖି ହେବାର ସେ ଦେଖିନାହାନ୍ତି । କଏ କାଳେ ଦେଖିବ ବୋଲି କବାଟ ଆଉଜେଇ ନିଜେ ନଗି ଶେଫାଳୀର ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇଦିଏ । ଲୋକେ କହିବେ, ନଗିଆ ମାଇଗୁଣ୍ଟା । ଯାହା ପଛେ ସେମାନେ କହନ୍ତୁ ଦିହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କର ଆଖି । ପନ୍ଦର ଦିନ କାଳ ଚିଠି ପାଇ ନ ଥିଲି ବୋଲି ଛୁଆ-ହଜିଲା ବାଛୁରି ପରି ଶେଫାଳୀଟା ଖାଲି ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଥାଏ । ଗାଆଁ ସାରା ଏଘର ସେଘର ହୋଇ ରୋଗୀ ଦେଖି ଫେରେ । କାମ କରୁ କରୁ କାନ୍ଦପକାଏ । ପଚାରିଲେ ହସିଦିଏ । ତିନି ଦିନ କାଳ ସେ ଏମିତି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ଖବରକାଗଜଟା ଧରି ଧାଇଁଆସି ଦିନେ ଶେଫାଳୀ କହିଲା, ଦେଖିଲ ବୋଉ ଏ କାହାର ଛବି ? ନାଗପୁରରେ ଉଠିଛି । କେତେ ବଡ଼ ଫୁଲମାଳ ବେକରେ ପଡ଼ିଛି ଦେଖ ।

ଶେଫାଳୀର ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ ସରେ ।

ଦୁହେଁ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖି । ଯେଉଁ କାରଣରୁ ହେଉ, ଦାସୀପିଲା ପଶ୍ମକୁ ଯଦି ସୁମନ୍ତ କୋଳକୁ ନେଲା, କୁଳର ବୋହୂ ଶେଫାଳୀକୁ ସେ ଦୂରରେ ରଖିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଗଣ୍ଡି ପରି ନାଦୁସ୍ତି, କି ମଶାଣିକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇ ସଂସାରର ଚରକୁ ଜୀବନମୂର୍ଚ୍ଛା କରି ମୁଠାଇ ଧରିଥିବା କେଇଜଣ ସେକାଳର ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ, ଯାହାଙ୍କର ପଛ ଜୀବନର ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟାଇଲେ ଭଲ ମଣିଷ ଚମକି ଉଠେ, ସେଇମାନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ଆପଣାର ଲୋକଙ୍କୁ ପର କଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ମିଳିବ ? ଗଣ୍ଡି ଯିବ ସ୍ୱର୍ଗକୁ । ଆଉ ଯେଉଁ-ମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ପରଘର ଗୁଣ ଅବଗୁଣ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା, ଯାଆନ୍ତୁ ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗରେ ଥାନ ଟିକେ ପାଇବା ପାଇଁ ପୁଅର ସବୁ ଆନନ୍ଦ, ସୋହାଗ, ବିଶ୍ୱାସର ପ୍ରତିମା, ତାଙ୍କ କୁଳର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶେଫାଳୀକୁ ସେ ଆଉ ଦୂରେଇ ରଖିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଧନ୍ୟ ରେ ସୁମନ୍ତ !

ନଗିବୋଉଙ୍କର କୋରଡ଼ିଆ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା । ହରେକୃଷ୍ଣ ଜପ ଗୁଡ଼ି ମାଳାଗଡ଼ା ବନ୍ଦ କରି ସେ ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଶେଫାଳୀ— ।

ଯାଉଛି ବୋଉ—,

ପାଖ ଘରର ଆଉଜା କବାଟ ଖୋଲି ଚରଚର ହୋଇ ପଦାକୁ ଆସିଲା ଶେଫାଳୀ ।

ଶୋଇନୁ ମା !

ପଢୁଥିଲି । ଆପଣ ଟିକେ ଶୋଇଲେ ନାହିଁ ?

ସାଈ ଆସିଥିଲା । ଯେପରି କଥା ଗପୁଥିଲା, ଶୁଣିଛୁ ?

ଶେଫାଳୀ ପାନ ଦୁଇଖଣ୍ଡି ସାଈ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲା । ପାଖକୁ ଆସି ଶାଶୁଙ୍କ ହାତକୁ ଛେଚିପାନ ବଢ଼ାଇଦେଲା । ପଚାରିଲା, କାହିଁକି ଡାକିଲେ !

ସାଈ ଓ ନଗିବୋଉ ଉଭୟେ ଚାହିଁରହିଲେ ଶେଫାଳୀକୁ । କି ଶୋଭା ରୂପ ! ହଳଦିଆ ଗୋରା ଦେହ । ସୁନା ଖଡ଼ିକା । ଗୋଲ ମୁହଁରେ ପୂରିଲା ଗାଲ, ଲମ୍ବ ନାକ । ଆଖିପତା ଦିଓଟି ତୁଳିରେ ଆଙ୍କିଲା ପରି । ଆଖିଦିଓଟି କେମିତି କହି ହେବ ନାହିଁ, ଚାହିଁଲେ ମନ ଓଟାରି ହୁଏ । ସାଧାରଣ ଉଚ୍ଚ ଝିଅଟିଏ ତ । ହସିଲେ ମୁକ୍ତାଗୁଡ଼ିଏ ଖଞ୍ଜା ହେଲାପରି ଗୋଟି ଗୋଟି ଉପରପାଟିର ଦାନ୍ତ କେଇଟି ଅଳପ ଦିଶେ । ମୁଣ୍ଡର ପାତଳ କେଶଗୁଚ୍ଛ ଅଣ୍ଟୁଆ ହୋଇ ପିଠିରେ ଝୁଲୁଛି । କେତେ ଦିନରୁ ତେଲ ବାଜିନାହିଁ କେଜାଣି । ଘରେ ଜାଆ କି ନଣନ୍ଦ ଥିଲେ କେଜାଣି ବା ଟାଣି ଓଟାରି ପାଖରେ ବସାଇ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିଦିଅନ୍ତେ ।

ନଗିବୋଉ ସେକାଳର ମଣିଷ । ଏବକାଳ ଝିଅବୋହୂଙ୍କର କେତେ ଢଙ୍ଗର ମୁଣ୍ଡବନ୍ଧା । ତାଙ୍କୁ କି ଜଣା ? ବେଣୀଟାଏ ସେ ପକାଇ

ଜାଣନ୍ତି । ହେଲେ ମାଳ କୋଥଳି ଗୁଡ଼ି ଅଡ଼ୁଆବାଳ ସଜାଡ଼ିବାକୁ ତାଙ୍କର ତର ନ ଥାଏ । ହାତ ଅଳସରେ କଣ ବଙ୍କା ପରି ନିଜେ ଯତ୍ନ ନ ନେବାରୁ ଶୋଭିକାର ବୋହୂଟା ବାଇଆଣୀ ପରି ଦିଶୁଛି । କେହି କିଛି ନ କହନ୍ତୁ ପଛେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଆଖି ତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରୁଛି ।

ନଗିବୋଉ ଗେହ୍ଲେଇ କହିଲେ, ଆଲୋ ମା, ମୁଣ୍ଡଟା ଏମିତି ବାଇଆବସା କରିଛୁ କାହିଁକି ? ଆଲମାରି ଉପରି ଥାକରେ ବାସନାତେଲ ବୋତଲ ଅଛି, ଆଣିଲୁ । ବଡ଼ ତରୁଣିଟା ବି ଆଣିବୁ ।

ଶେଫାଳୀ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ହେଲା ।

ଯା— ।

ଲାଜେଇ ଲାଜେଇ ଶେଫାଳୀ ଘରଭିତରେ ପଶିଲା ।

ନଗିବୋଉ କହିଲେ, ସୁମନ୍ତକୁ କହିବୁ ଲୋ, ମୁଁ ଖବର ଦେଉଛି, ସେ ମୋ'ଠିର ଆଜଯାଏ ସିନା ସାନ ଭଉଣୀ ପରି ଥିଲା, ଆଜିଠଉଁ ସେ ମୋ ଗୁରୁ । କହିବୁ, ବୁଢ଼ୀ ବଅସରେ ମୁଁ ଆଉ ହାଣ୍ଡି ଛୁଇଁବ ନାହିଁ ।

କଅଣ କହୁଛ ଅପା ?

କହିଦେବୁ ନନ୍ଦପୁର ମାଇପିଙ୍କୁ, ଆଜିଠଉଁ ମୋ ବୋହୂ ରାନ୍ଧିବାଡି ମୋ ଥାଳିରେ ଅଜାଡ଼ିବ । ସୁମନ୍ତ ମତେ ସୁମନ୍ତ ଦେଇଛି । ସେଂପୁରକୁ ଗଲେ ଯାହାଙ୍କ ହାତଟେକା ପିଣ୍ଡପାଣିକୁ ଗୃହକ ପରି ଅନେଇଁ ବସିବି ଆଜିଠଉଁ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ନ ଖାଇ ଏ ପୁରେ ପୁଣି ସେ ପୁରେ ଉହଳ ବିକଳ ହେବି କାହିଁକି ?

ଶେଫାଳୀ ଲାଜେଇ ଲାଜେଇ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ନଗିବୋଉ ଆସନ ଉପରେ ମାଳ କୋଥଳି ରଖି ତାଆରି ହାତ ଧରି ପାଖକୁ ଟାଣିଲେ । ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି କହିଲେ, ମୋ ଆଗରେ ବସ ମା— ।

ଶେଫାଳୀ କଥା ମାନିଲା । ପୁଲକ ଓ ଉତ୍ତେଜନାରେ ତାର ଦେହ ଥରିଉଠିଲା । ମନେହେଲା ସତେ ଯେପରି ଆଜି ତାଉଠିଯିବ । ଏତେଦିନକେ ତପସ୍ୟା ଫଳବତୀ ହୋଇଛି । ଏତେଦିନର ସାଧନା କୁସୁମିତା ହୋଇଛି । ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ଶିଥିଳ ହସ୍ତର ପରଶରେ ସେ ହୋଇଛି ଧନ୍ୟ । ସେ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଏ ଘର ତାର, ଏ ଘରର ସମସ୍ତେ ତାର ଆପଣାର । ମନ ଡାକି ଉଠୁଛି, ଆସ ବାପା, ଆସ ମା, ଥରେ ଦେଖିଯାଅ, ପୁଣି ଅନୁଭବ କର, ଶେଫାଳୀକୁ ତେମେ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ପରିତ୍ୟକ୍ତା ନୁହ । ଯାହାଙ୍କର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ସେ ବିବାହ କରିଥିଲା, ସେ ବଡ଼ ମଣିଷ, ଆଉ ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ପେଟରେ ଧରିଥିଲେ ସେ ଆହୁରି ବଡ଼ !

ଶେଫାଳୀର ମନ ଖୋଜିଲା ନଗେନ୍ଦ୍ରକୁ । ପୁଣି ଇଚ୍ଛା ହେଲା, ଧାଇଁ-ଯାଇ ପଣ୍ଟକୁ ଥରେ ଦେଖିଆସିବ ।

ଆଖି ବୁଲାଇ ଶେଫାଳୀ ପଣ୍ଟକୁ ଦେଖିଲା—କୁଆଁର ପୁନେଇଁ ସଞ୍ଜରେ, ଗାଁ ଝିଅଙ୍କ ମେଳରେ, ସେଇଠି ଯେଉଁଠି ଦିନେ ସେ ଥିଲା ଦାସୀ-ଝି ଅଟିଏ ।

ପାଟି ଶୁଣି ଆଗ ସେ ଧାଇଁଆସି ପ୍ରଣାମ କଲା । ମେଘ ନ ଥିଲା ନେଳିଆ ଆକାଶରେ ରୂପାଥାଳି ପରି ଠିକ୍-ଠ ବର୍ତ୍ତୁଳ ଜହ୍ନ ହସି ଉଠୁଥାଏ । କ୍ଲବେରର ଟେବୁଲ ଉପରେ ଜଳୁଥାଏ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନାଲଟେନ । ଖଟ ଉପରେ କେତେ ଝିଅ ବସି ରେକର୍ଡ଼ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ଅତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଣ୍ଟି !

ସୁନ୍ଦର କପାଳରେ ଟୋପି ଟୋପି ଚନ୍ଦନପାଟି । ଭ୍ରୂଲତା ଉପରେ ଉଠିଆସୁଥିବା ଲୋହିତ ତପନ ପରି ସିନ୍ଦୂରବିନ୍ଦୁ । ଆଖିରେ ସରୁ କଜଳଗାର । ଦୁଇ କାନରୁ ଓହଳପଡ଼ୁଛି ଟିକି ଟିକି ପଥରବସା ସୁନାର ଡ୍ରପ୍ । ଆଲୁଅରେ ଝଟକି ଉଠୁଛି । ଈଷତ୍ ଗୋଲପୀ ଚନ୍ଦ୍ରକୁଣା ପାତଳ ଶାଢ଼ୀ ତଳେ ଟୋପିଟୋପିକା ବ୍ଲାଉଜ । ଅଳପ ଫୁଲିଲା ଗୁଞ୍ଜ ଉପରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଛି ନୂଆ ଡିଜାଇନ୍‌ର ପଥରବସା ହାର ଓ ପେଣ୍ଡାଣ୍ଟ । ହାତରେ ଗୁରପଟି କରି ସୁନାକାଚ । ସବୁ ନୂଆ ! ଫଗ୍ଗ ନୂଆ ଜନମ ଲଭୁଛି । ନୂଆ ଅବତାର ଧରିଛି । ସେ ଦିଶୁଛି ମେନକା କି ଉର୍ବଶୀ ପରି, ଯେଉଁମାନେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ତପ ଭଙ୍ଗ କରିପାରନ୍ତି । ଯେଉଁ-ମାନଙ୍କୁ ଲଭ କରିବାକୁ ଗିରିରାଜ ହିମାଳୟ ଙ୍କ ପୁରୁରବାମାନେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୁଅନ୍ତି ।

ଶେଫାଳୀ ମୁଗ୍‌ଧ ହେଲା । ଏମିତି କେତେ ଝିଅ ସେ ବାଟରେ ଘାଟରେ ଦେଖିଛି । ଅଭାବ, ଅନାଟନ, ଜାତିଆଣର ଝୁରିରଜ୍ଜୁରେ ଛନଆଡ଼ୁ ଓଟରି ଖାଇ ସେମାନଙ୍କର ରୂପଗୁଣ ମଉଳିଛି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମାଟିତଳର ସୀତା, ପକ୍ଷୀକୋଳର ଶକୁନ୍ତଳା । ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦେହିର ରାଜା, ପୁଣି ମହାମୁନି କଣ୍ୱ ଅନ୍ତରର ସବୁ ସ୍ନେହମମତା ଦେଇ ପାଳି ବଢ଼ାଇ କନ୍ୟା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଆଜି ସ୍ମରଣୀୟ ।

ସବୁ ଆଦର୍ଶ ଦେଶ ପାଇଁ ଜାତି ପାଇଁ ଗଢ଼ି ରଖିଛନ୍ତି ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷେ । ଆଭିଜାତ୍ୟର ମୁକୁଟ ପିନ୍ଧି ମଧ୍ୟ ରାଜା ଜନକ, ଋଷି କଣ୍ୱ ଯାହା ଦୁନିଆକୁ ଦେଖାଇଯାଇଛନ୍ତି, ସେଇ ଆଦର୍ଶ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ନାଚ, ଥିଏଟର, ସିନେମା ଦେଖି ମନରେ ସବୁ ଆଦର୍ଶ ଓ ଶିକ୍ଷା ଭେଦାଇ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଲୋକେ ହୋଇଛନ୍ତି ଅବୁଝା । ଆଜି କେହି ଜନକ ଓ କଣ୍ୱଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ପାଳୁନାହାଁନ୍ତି । ଆଜିକାର ସମାଜରେ କେତେ ସୀତା, କେତେ ଶକୁନ୍ତଳା ବାଟରେ ଘାଟରେ ପ୍ରାଣ ହାରୁଛନ୍ତି ।

ଆଗରେ ପଦ୍ମା— ହସ ହସ ଲାବଣ୍ୟପ୍ରତିମା । ସେ ଯୁଗର ସୀତା, ସେ ଯୁଗର ଶକୁନ୍ତଳା ଏତେ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଥିବେ ? ଶୁଣିଛି ଶେଫାଳୀ, ଗୃହରାଣୀ ଦୁଲୀ ମୁହଁରୁ —ଯେତେ ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି ଗଲେ ବି ସେ ଦେଖେ, ପଦ୍ମା ଦେଈ ସବୁ କାମ ଶେଷ କରିଛନ୍ତି । ଗୁହାଳ ସଫା, ନଳା ସଫା, ଦୁଆର ଓଳା ।

ଦୁଲୀ କହେ, ମୁଁ କାଇଁକି ଆଜି ଆସିବି ଦେଈ ?

ପଦ୍ମା ଉତ୍ତର ଦିଏ, ବଡ଼ ବୁଢ଼ୀ ଉଠିଲେ ସବୁ କାମ ବାଛିବ । ପାଟି କରିବ ତୋ ଉପରେ । ତୁ ଆସିବୁ ତା ତୋଡ଼ ସହିବାକୁ । ହେଲା ? ଯା ପାଣି କାଢ଼ିବୁ । ଭାଇ, ଖୁଡ଼ୀ, ବଦୁର ଗାଧୋଇବେ । ମୁଁ ଯାଉଛି ଚୁଲି ଲଗେଇବି । ଶାଗ ଭାଜିଲେ ଖୁଡ଼ୀ ଖାଇବେ ପଖାଳ । ତାଙ୍କ ଘି ଖିଆ ଛଡ଼େଇଦେଲେଣି । ଚକୁଳି ଛୁଞ୍ଚି ପତର କଲେ ଭାଇ ଖାଇବେ । ବଦୁର ଖାଇବ । ଭାଇଙ୍କର ବିସ୍କୁଟ୍ ଅଭ୍ୟାସ ଗଲାଣି । ଘି ଟିକେ ସେ ଖାଉଛନ୍ତି । ଖାଆନ୍ତୁ— ।

ଶେଫାଳୀର ମନ ପଦ୍ମାକୁ ଆଲିଙ୍ଗି ଧରିଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଆଗେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କେତେ ଝିଅ ତ ବସିଛନ୍ତି । ସବୁଗୁଡ଼ିକ ତାର ସାନ ଭଉଣୀ ପରି । ସମସ୍ତେ ଠିଆହୋଇ ହସିହସିକା ତାକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଛନ୍ତି । କାହାକୁ ସେ କରିବ ପର, ଆଉ କାହାକୁ କରିବ ଆପଣାର ? ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ଚାହେଁ ।

ଆରେ ପୂରବୀ ଆସିଛି—ଅଗାଧୁବାବୁଙ୍କର ସାନଝିଅ । ସତେ କି ସେ କଲିକତାର କେଉଁ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର କନ୍ୟା ! ତେର ଚଉଦ ବର୍ଷର ଧୋବଲା ପାତଳ ଝିଅଟି । ଦେହରେ ଅତି ପାତଳ ଗୋଲାପୀ ଶାଢ଼ୀଟି ରଙ୍ଗିନ୍ ସିଲ୍କ ବ୍ଲାଉଜ ଓ ସାୟା ଉପରେ ବେଢ଼ା ହୋଇଛି । ଲମ୍ବାଳିଆ ମୁହଁର ଲମ୍ବ ନାକ ଉପରେ ସୁନାର ଚଷମା । କପାଳରେ ଅତି ଛୋଟ କୁଙ୍କୁମ ବିନ୍ଦୁ ।

ତା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ବେଦବଣ୍ଣ— ରାମକୃଷ୍ଣବାବୁଙ୍କର କୋଡ଼ପୋଛା ଅଲଅଲା ଝିଅ । ଦକ୍ଷିଣରେ ତାର ଜନ୍ମ । ଭାଉଜ ତାର ଦକ୍ଷିଣୀ । ସେଇଥିପାଇଁ ନିଜ ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ସେ ବେଦବଣ୍ଣକୁ ସଜାଇ ଦେଇଛି । ଚଉଦ ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଝିଅ । ରଙ୍ଗ ମଉଳା, କଳା ନୁହେଁ । ମୋଟାସୋଟା ବଳିଷ୍ଠ । ମୁଣ୍ଡର ଲମ୍ବ ବେଣୀ ସାବୁଜା ମୋଟା ଦକ୍ଷିଣୀ ଶାଢ଼ୀ ଉପରେ ପିଠିଆଡ଼େ ଦୋହଲୁଛି । ବେଣୀରେ କେତେ କୌଶଳରେ ବୁଣାହୋଇଛି ଅଦାନଆଁ କେତକୀ ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା । ବେଣୀ ମୂଳରେ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇଛି ଜାଈଜାଈକା ଫୁଲର ମାଳ । ମଥା ଉପରେ ସୁନାର ପଦ୍ମ । କପାଳ ମଝିରେ ପାହୁଲ ଆକାର ଗୋଲା-ସିନ୍ଦୂରର ଥୋପା । ଦୁଇ ଆଖିର ମୋଟା କଜଳଗାର ତଳପତାକୁ ମାଡ଼ିଆସିଛି । ଛାତି ଉପରେ ଦଶସରିଆ ସୁନାର ହାର । ଅଣ୍ଟାରେ ସୁନାର ପଟି— ।

ବେଦବଣ୍ଣ କଡ଼କୁ ଠିଆ ହୋଇଛି ସୋମା, କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ଓ ବେପାରୀ ନିକୁଞ୍ଜବାବୁଙ୍କର ପଞ୍ଚମ କନ୍ୟା । କଟକରେ ସେମାନଙ୍କର ବଡ଼ କୋଠା । ଦଶ୍ହରାର ଛୁଟି କେଇଟା ପାଇଁ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାମକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି । ସ୍କୁଲ କଲେଜ ଖୋଲିବା ଆଗରୁ ସମସ୍ତେ କଟକ ଫେରିବେ । ସୋମା ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼େ । ପନ୍ଦର ଷୋଳବର୍ଷର ଝିଅ । ସାଧାରଣ ଗୋରା ରଙ୍ଗ । ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ । ଚଉଡ଼ା କପାଳ । ଘଞ୍ଚ ଭ୍ରୂଲତା । ପୋଟଳ ଫାଳ ପରି ଆଖି । ଟ୍ରେଟ ନାକ । ମୁଣ୍ଡର ଖୋଲା କୁଞ୍ଚୁକୁଞ୍ଚିଆ କଳବଳ ବାଳ ଟ୍ରେଟ ଟ୍ରେଟ କରୁଥିବା ବେଣୀ ଦୁଇଟିରେ ବେକ ତଳେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । ଧୋବ ଫର ଫର ସିଲ୍କ କନାର ଚୁଡ଼ିଦାର ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପାଦ ଉପରକୁ ଲମ୍ବିଛି । ପ୍ୟାଣ୍ଟ ଉପରେ ଝୁଲୁଛି ପିନ୍ଧିଥିବା ସଫେଦ ସିଲ୍କ କନାର ଜାମା । ପୂରା ହାତ । ଲମ୍ବିଛି ଅଣ୍ଟା ତଳଯାଏ । କାନ୍ଧରେ ପଡ଼ିଛି ଗୁରି ଚଉତ କରି ଭଙ୍ଗା ଉଢ଼ଣି । ଈଷତ୍ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ସିଲ୍କ ଛାତି ଘୋଡ଼ାଇ ଦୁଇ କାନ୍ଧବାଟେ ଯାଇ ଉଢ଼ଣିର କାନିଦୁଇଟି ଝୁଲୁଛି

ପିଠିପଟେ, କଡମ୍ବ ଉପରେ ଗୋଛାଳିଆ ପାଉଡ଼ର ବୋଳା କୁଞ୍ଚ କୁଞ୍ଚିଆ କେଶର ଦୁଇପାଖେ । ମୁହଁରେ ବୋଳା ହୋଇଛି ଧଳା ପାଉଡ଼ର । ଫୁଲିଲା ଗାଲ ଉପରେ ଗୋଲାପୀ ପରଖ । ବଡ଼ ଘରର ଅଲଅଳୀ ଝିଅ । କାନରେ ଧଳା ପଥରବସା ଫୁଲ ହଳେଟି ।

ଆଉ କେତୋଟି ଗାଆଁ ଝିଅ, ଖୁସିବାସିଆ ବା ଦରିଦ୍ର କୃଷୀ, ଶଙ୍ଖକାର, କହ୍ମାର, ଗୁଡ଼ିଆ ଘରର ଝିଅ । ସେମାନେ ବି ସୁନ୍ଦର । ଲଜକୁଳ, ନମ୍ର, ସରଳ । ସମସ୍ତେ ସଫା ରଙ୍ଗୀନ୍ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ତେଲ ଜୁଳୁଜୁଳୁ କରି ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି । କପାଳରେ ଚନ୍ଦନଟିପା । ଆଖିରେ କଜଳ । ଯାହାର ଯାହା ଅଛି ଗହଣା, କାଚ । ଖାଲିବେଳ କାଳର ନିଶେଳା କଳଙ୍କୀ କମଳାମାନେ । ଗ୍ରାମର ସ୍ପନ୍ଦନ ସାଥିରେ ଲଙ୍କା, କପିଳା, କାଶିଆ, ବଶିଆ, ଦସ୍ଥିଆ, ଉପେନ୍ଦ୍ର, ସାରୋଳା, ମଧୁଆ, ରାଧିଆ, ଫକୀର, ବାମିଆ, ଗଙ୍ଗିଆ, ବହମାମାନଙ୍କର ଆତ୍ମାର କାମନା ମିଶି ରହିଛି ।

ସମସ୍ତେ ତାର ଭଉଣୀସଦୃଶ । ଶେଫାଳୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଦର କଲା । ପଣ୍ଡିର ଚିବୁକ ଧରିଲା, ବେଦବତୀର ଗାଲରେ ଥୋଇଲା ଟିପ, ସୋମାର ନାକ ଚିପିଲା, ରଙ୍ଗଣୀର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଲା, ଗାୟତ୍ରୀର ପିଠି ଥାପୁଡ଼ିଲା, ଗୁମାମାକୁ ଗ୍ରାମରେ ଜାକିଲା ।

କହିଲା, ଆରେ, ତମେ ସବୁ ଏଠି କାହିଁକି ବସିଛ ମ ? ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଆକାଶ କୋଳରେ ଉଠି କେତେ ଉପରକୁ ଗଲାଣି । କାହାକୁ ଦେଖି ସେ ହସିବ ? ଆସ ଲୋ ପଦାକୁ । ଚନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦାପନା ସରିଲାଣି ?

ରଙ୍ଗଣୀ କହିଲା, ଚନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦାପନା ସାରି ଆମେ ଏଠିକି ଆଇଲୁଁ । ବଡ଼ବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ ତଣ୍ଟିଅପାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆଜି ଆମର ଘର ଘର

ଭୁଲ କହି ଆସିଥିଲେ, ଆଜ ପଶ୍ମଅପାର ଜନମ ଦିନ, ଆସିବ ଚାଲ । ସେମାନେ କେହି ଅଇଲେ ନାହିଁ । ମୋ ବୋଉ କହିଲା; ଯା ।

ବେଦବତୀ କହିଲା, ମୋ ଭଉଜ'ଉ କହିଲେ, ଯାଅ ଗୋ ତେମେ, ଯିଏ ବାଛୁତ ବାଛୁଥାଉ । ନଜେ ମାଇଁ ଆସି କହିଲେ, କଥା କାହିଁକି ତଳେ ପଡ଼ିବ ? ପଶ୍ମକୁ ଯଦି ମାଇଁ ଆମର କୋଳକୁ ନେଲେ ସେ ହେଲା ଆମର । ସେ ତମର ଅପା !

ଶେଫାଳୀ ହସି ହସି କହିଲା, କାହିଁକି ତେମେ ଆସିଛ, ସେ କଥା ମୁଁ ପଚ୍ଚରୁନାହିଁ ତ । ଜାଣ କି ଭଉଣୀମାନେ, ଜନକ ସୀତା ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଗୋଟାଇ ନେଇଥିଲେ ? ଜାଣ କି, ଶକୁନ୍ତଳାକୁ କଣ୍ୱ ମୁନି ଗୋଟିଏ ଚଢ଼େଇ ପାଖରୁ ମାଗି ନେଇଥିଲେ ? ସୀତା ଯେମିତି ଜନକଙ୍କର କନ୍ୟା, ଶକୁନ୍ତଳା ଯେପରି କଣ୍ୱ ମୁନିଙ୍କ ଦୁହିତା, ପଶ୍ମ ସେମିତି ଶଙ୍କରଜେଠାଙ୍କର ଝିଅ । ସେ ଆମର ଭଉଣୀ । ଦେଖ, ଦେଖ ତମର ପରୀଅପାକୁ, ଦେଖ ତ—

ଏତେବେଳକେ ପଶ୍ମକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲା ଶେଫାଳୀ । ପରୀର ମୁହଁକୁ ଟେକି ଧରି ସେ କହିଲା, ଦେଖ ଆଜ୍ଞ ତମର ପରୀଅପାକୁ । ତା ମୁହଁଟି ବି ତମରମାନଙ୍କ ମୁହଁ ପରି ହଜାରଗୁଣ ସୁନ୍ଦର, ଆଉ ତାର ଟିକି ମୁଣ୍ଡଟି ଭିତରେ ଯେତେ ବୁଦ୍ଧି ଅଛି, ତମମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିଠୁ ସେ ଅଳପ ନୁହେଁ ।

ପଶ୍ମକୁ ମୁକ୍ତ ଦେଇ ଶେଫାଳୀ କହିଲେ, ଆସ ଏଥର ପଦାକୁ ଯିବା । ଅଗଣାରେ ବୃନ୍ଦମାମୁର ଉଚ୍ଛଳା ହସ ଛୁଞ୍ଚିହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଡବ ଡବ କରି ଚାହିଁଛି । ଆସ ରେ, ତେମେ ତାକୁ ଦେଖିବ । ସେ ଦେଖିବ ତମୁକୁ ।

ସୋମା କହିଲା, ରେକର୍ଡ଼ ଗୀତ ଶୁଣିବା ନାହିଁ ?

ଶେଫାଳୀ ତାର ହାତ ଧରି କହିଲା, କାହିଁ, ପୂରବୀ ଆମର କି ସୁନ୍ଦର ଗୀତ ବୋଲେ । ଦିନେ ତାର ଗୀତ ମୁଁ ଶୁଣିଛି । ବୋଲିବୁ ନାହିଁ ପୂରବୀ ?

ପୂରବୀ କହିଲା, ବାଦ୍ୟ ନାହିଁ କି ତବଲା ନାହିଁ ।

ହସିହସିକା ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲେ ସୁମନ୍ତ । କହିଲେ ଆରେ, ଏଇଥିପାଇଁ କଜିଆ ? ଆଟଗା ବୋହୂ, ଶୁଣିଛ କି କେବେ ମୋ ପଶ୍ମର ଗୀତ ? କେଉଁ ବାଦ୍ୟ ସରି ହେବ ତାର କଣ୍ଠକୁ ? ମଥୁରା-ମଙ୍ଗଳ, ରସକଲ୍ଲୋଳ, ବିଦଗ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ସବୁ ତା କଣ୍ଠରେ । ବୋଲୁଥିଲେ କେତେ ରାତି ପାହିବ । ସବୁ ସେ ଅର୍ଥ କରି ବୁଝେଇବ । କେବେ ସେ ଶିଖିଲା ତା ତାକୁହିଁ ଜଣା । ଅପା ଆମର ଉନ୍ନତିଏ ଗୋଟାଇ ଆଣିଥିଲେ ସିନା, ଝିଅ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ, ସେ ଚିହ୍ନି ନ ଥିଲେ । ନିଜକୁ ସେ ନିଜେ ଚହ୍ନେଇଲା ଗୋ ବୋହୂ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଝୁଲିଲା ମୋ ଗଳାରେ । ଆଜି ପଶ୍ମ ବୋଲିବ ଗୀତ, ତେମେ ସବୁ ତା ସଙ୍ଗରେ ବୋଲିବ ।

କଥା ନ ସରୁଣୁ ସମସ୍ତେ ପଶ୍ମକୁ ଟାଣି ଓଟାରି ପାଟି କରି ଉଠିଲେ, ତୁ ଆଜି ଗୀତ ବୋଲିବୁ ପଶ୍ମଅପା, ଆମେ ତୋ ସଙ୍ଗରେ ବୋଲିବୁଁ ।

ସୁମନ୍ତ କହିଲେ, ଆଗ ବସିବଟି ସମସ୍ତେ, ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ପିଠା ଖାଇ ଆସିବ । ପଶ୍ମର ଆଜି ଜନ୍ମଦିନ । ରାତି ଅଧରୁ ଉଠି ସେ ସାରାଦିନ କାମ କରି ତମପାଇଁ ନିଜ ହାତରେ କେତେ ଜାତିର ପିଠା କରି ରଖିଛି । ମୁଁ ଖାଲି ବଢେଇଛି ।

ଶେଫାଳୀ କହିଲା, ମୋତେ କେହି ଡାକନାହିଁ । ମୁଁ ମୋ ମନକୁ ଆସିଛି । ପିଠାପଣାରେ ମୋର ଭାଗ ନାହିଁ ।

ପଣ୍ଣ କହିଲା, ମନକୁ ଆଇଚ, ମନକୁ ପିଠା ଖାଇବ । କେହି ତମକୁ ଦେବେ ନାହିଁ । ତେମେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେବ । ତେମେ ଆମର ନୂଆବୋହୂଟି ?

ଆଚ୍ଛା, ସେଇଆ ହେବ । ହଁ, କୁବେରବାବୁ ?

ହସି ହସି ପଣ୍ଣ କହିଲା, ଝିଅମାନେ ଆସିବେ ବୋଲି ସଞ୍ଜ ନ ହେଉଣୁ କୁଆଡ଼େ ସେ ପଳେଇଛନ୍ତି । ଦୁନିଆଯାକର ଲାଜ ସରମ କିଏ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଅଜାଡ଼ିଦେଇଛି । ମାଇପଙ୍କ ଗୁଣ୍ଡି ଶୁଣିଲେ ସେ ଗେହ୍ରର ପରି ଛପି ଛପି ଛୁ କରନ୍ତି ।

ସମସ୍ତେ ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସିଉଠିଲେ ।

ଦୂରରୁ, ଆଉ କାହା ଦୁଆରୁ, କୁଆଁର ପୁନେଇଁ ଗୀତ ଭାସି ଆସିଲା — ଲୋ ଫୁଲ ବଉଳ ବେଣୀ— ।

ମନ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଲା ଜବାବ ଦେବାକୁ । ସୁମନ୍ତଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ସମସ୍ତେ ଆସିଲେ ବାହାରକୁ ।

କାନରେ ପୁଣି ବାଜିଯାଉଛି—ଲୋ, ଫୁଲ ବଉଳ ବେଣୀ— ।

କାନରେ ବାଜେ—ଗାଆଁରେ ବାରଲୋକେ ବାରକଥା କହୁଛନ୍ତି । ସବୁ ଜାଣିଆ ପୋଖତା ମାଇପେ ପାଞ୍ଚ ସାତ ହୋଇ କାହା କାହା ଘରେ ଠୁଳ ହୋଇ ଅଳସ ବେଳରେ ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଭଲମନ୍ଦ ଖବର ବୁଝିବାକୁ ଅକାଳେ ସକାଳେ ଥରେ ଆସୁଥିଲେ, ସେମାନେ ସୁମନ୍ତଙ୍କ ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଉନାହାନ୍ତି । ସୁମନ୍ତ କୁଆଡ଼େ ଦୁନିଆ ବାହାର କଥା କରୁଛନ୍ତି !

ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କ ଗାଆଁ ମାଇପଙ୍କ ଅଲଣା କଥାରେ କାନ ଦେଇ ସେ କଥାକୁ ମନରେ ଭେଦେଇ ଆକାଶପାତାଳ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ବେଳ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ଆଖିରେ ଦିଶୁଛି କାମ । ପାଞ୍ଚ ପଦ ନ କହିଲେ ଚାକର ଚାକରାଣୀ କାମକୁ ଚିହ୍ନିବେ ନାହିଁ ।

ଦୁଲ୍ଲୀ ଦୁଇବେଳା ଦୁଇଥର ଆସେ । କାମଦାମ କରି ଚାଲିଯାଏ । ରାଈ ବୁଢ଼ୀ କାମକୁ ଆଉ ପାରୁନାହିଁ । କଥାଗୁଡ଼ାଏ କହେ । ଦହି ମୁହାଁ, ଚାଉଳରୁ ଧାନ ଗରଗଡ଼ ବାଛି, ବଡ଼ି ପକା, ଶାଗ ତୋଳା, ଘର ଲିପା କାମକୁ ନଠେଇ ନଠେଇ କରେ । ହାତ ହଲାଇଲେ ଯେଉଁ କାମ କ୍ଷଣକରେ ଶେଷ ହୁଅନ୍ତା ରାଈ ବୁଢ଼ୀ ଘଣ୍ଟାକରେ କରେ । ସବୁବେଳେ ଓର ଉଣ୍ଡୁଥାଏ, କେମିତି ଗାଆଁ ଭିତରକୁ ଖସି ପଳାଇବ । ଏ ଘର କଥା ସେ ଘରେ, ସେ ଘର କଥା ଏ ଘରେ ବଢ଼େଇ ଚଢ଼େଇ କହିବ । ଆକୁଳ ଓ କୁଳିଆ—ସେମାନେ ବାହାର ମୂଲିଆ, ବିଲବାଡ଼ି, ଗାଈ ବଳଦଙ୍କ କଥା ବୁଝନ୍ତି । ଘର ଭିତର କାମରେ ତାଙ୍କୁ ନିକମା କଲେ ତେଣେ କାମ ମାରି ।

କାମ କଲେ କାମ ଅଛି, କାମ ନ କଲେ କାମ ନାହିଁ । କାମିକା ଲୋକର ଆଖିକୁ ସବୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶେ । ସୁମନ୍ତ ଚାହିଁ ରହନ୍ତି ପଦ୍ମକୁ । ଯେଉଁଦିନୁ ସେ ତାକୁ କୋଳକୁ ନେଲେ; ଚାକରାଣୀ ଟୋକୀର ଆସନରୁ ଠେକି କନ୍ୟାର ଆସନକୁ, ସେଇଦିନରୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଏ ଘର ହସି ଉଠିଲା ।

ପଦ୍ମ ସତେ ଯେପରି ଅନୁଭବ କଲା, ଏ ଘର ତାର । ଏ ଘରର ସମସ୍ତେ ତାର । ତାକୁ ନିଜ ହାତରେ ଘଷି ମାଜି ଦେଇ, ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି, ଆଖିରେ କଜଳ, ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂର, ଗୋଡ଼ରେ ଅଳତା ମଣ୍ଡିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଆଉ କାହା ଘର ଝିଅବୋହୂଙ୍କ ପରି ଅଳସ ହୋଇ ବସି ପାରେ

ନାହିଁ । ଦେହରେ ଯେତେ ଗହଣା ନାଇଦେଲେ କ ରଙ୍ଗଢଙ୍ଗର ଦାମିକା ପେଡ଼ି ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧାଇଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଆଳସ୍ୟକୁ ସେ ଘୃଣା କରେ । ସବୁ ପାଲଟି, ଉତ୍ତାର ପେଡ଼ିରେ ରଖି କାମରେ ହାତ ଦିଏ । ସୁମନ୍ତ ମୁହଁ ଶୁଖାଇଲେ ସେ ଆଗେ ଆଗେ ପୁଣି ସବୁ ପିନ୍ଧି ଆଗରେ ଯାଇ ଠିଆ ହୁଏ । ଗେହ୍ଲେଇ ହୋଇ ପାଖକୁ ଯାଇ ବସେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ତାକୁ ଚାହିଁ ସୁମନ୍ତ ଆତ୍ମହରା ହୁଅନ୍ତି । ତାର ମୁହଁଟି ଛାତିରେ ଜାକି ଧରନ୍ତି ।

ଦାସୀ ଝିଅଟାକୁ ? ଯେତେ ସାହା କଲେ ବି ଦାସୀ ଝିଅଟାକୁ ? ଅସୁଖ ଲାଗେ ନାହିଁ ? ତେର ବର୍ଷର ଅଭ୍ୟାସ ତାଙ୍କୁ ଦୂରେଇ ରଖେ ନାହିଁ ? ନିଜେ ପଣ୍ଣ ସଂକୁଚିତ ହୁଏ ନାହିଁ ?

ସୁମନ୍ତଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ପଣ୍ଣର ହସହସ ମୁହଁ । ମକର ପଶି-ଆସିଲେ । ସୁମନ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହବହ୍ୱଳ ଆଖି ଦିଓଟିକୁ ଚାହିଁ ସେ ଚମକି ଉଠିଲେ । ଲାଜରେ ହୋଇ ପଣ୍ଣ ଆଡ଼େଇଗଲା ।

ମକର କହିଲେ, ପଣ୍ଣର ଜାତକଟା ଦେଲି, ଅଖିଳବାବୁ ମାଗିଛନ୍ତି ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କର ମୁହଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା । ଦରବୁଢ଼ା ଅଖିଳବାବୁ—ସ୍କୁଲର ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟର—ଅତି ଭଲ ମଣିଷଟି । ଅଳପ ଟଙ୍କା ଦରମା ବୋଲି ସେ ବାହା ନ ହୋଇ ଏକା ଏକା ଜୀବନଟା କଟେଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର କୁଆଡ଼େ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର କେଉଁ ଅଜଣା ଅଶୁଣା ଗାଆଁରେ । ହେଲେ, ପଚିଶି ବର୍ଷ ହେଲା ନନ୍ଦପୁରରେ ମାଷ୍ଟ୍ରୀ କରି ବେଳ କଟେଇଦେଲେଣି । ଏଇ ସ୍କୁଲରୁ ଯେତେ ପିଲା ପାଠ ପଢ଼ି ପଦାକୁ ଗଲେଣି ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ । ଯେଉଁ ପିଲାଟି ଆଗେ ଆସି ନାମ ଲେଖାଏ ଅଖିଳବାବୁ ତାର ଅଜା ହୁଅନ୍ତି । ଅଜା ପରି ଏକା ସେ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଗୋରା ତକତକ ମୋଟାଳିଆ ଗୋଲ ମୁହଁରେ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ କଳା ମିଚମିଚ

ନଶଦାଢ଼ି । ମୁଣ୍ଡର ବାବୁରିବାଳ ବେକ ତଳଯାଏ ପଡ଼ିଥାଏ । ଦେହରେ ହାତକଟା ସରୁ ଖଦଡ଼ ଲୁଗା ଉପରେ ଗେରୁଆ ରଙ୍ଗର ଖଣ୍ଡେ ଖଦଡ଼ ଫତେଇ ।

ଟିକିଟିକି ପୁଅଝିଅଙ୍କର ଆଗ ସେ ହୁଅନ୍ତି ଅଜା । ନଶଦାଢ଼ ଟଣା ଖାଇବାକୁ ତାଙ୍କୁ ସୁଖ ଲାଗେ । ସେଇ ପିଲାମାନେ ପୁଣି ବଡ଼ ହୋଇଆସିଲେ ସେମାନେ ହୁଅନ୍ତି ପ୍ରଅଝିଅ । ଆଉ ଟିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇ ମାଇନର କ୍ଲାସକୁ ଉଠିଲେ ସେଇ ପିଲାଏ ହୁଅନ୍ତି ଗୁରୁଗୁରୁବୀ । ନାଲି ଆଖି ଦେଖାନ୍ତି । ଗାଳିମାଡ଼ ସହନ୍ତି । ମାଇନର ସ୍କୁଲରୁ ପାସ୍ କରିସାରିଲେ ଅଖିଳବାବୁ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଭାବକ, ସେଇଠୁ ବନ୍ଧୁ, ସେଇଠୁ ସମାନସ୍କନ୍ଧ ଭଦ୍ରଲୋକ । ସବୁ ଘରେ ତାଙ୍କର ଅବାରିତ ଗତି । ସବୁ ଘରେ ତାଙ୍କର ଆଦର । ସେ ଭୋଜନପ୍ରିୟ ।

ଜ୍ୟୋତିଷବିଦ୍ୟାରେ ତାଙ୍କର ପାରଦର୍ଶିତା ଅଛି । ସେତିକି ତାଙ୍କ ନିଃସଙ୍ଗ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ ହବି । ତାଙ୍କର ଗ୍ରେଟ ଘରଟିରେ ଯେତେ ପୁସ୍ତକ ଅଛି ତହିଁରୁ ଅଧିକାଂଶ ଜ୍ୟୋତିଷ ବହି । ଲୋକର ରୂପ ଢଙ୍ଗ ଦେଖି ଏବଂ କଣ୍ଠସ୍ୱର ଶୁଣି ସେ ରାଶିନକ୍ଷତ୍ର କହିପାରନ୍ତି । କର ଓ କପାଳ ଦେଖି ଏବଂ ଜୀବନରେ ଘଟିଥିବା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା ଜାଣି ସେ ଅକ୍ଳେଶରେ ଜନ୍ମ ତାରିଖ କହିପାରନ୍ତି ।

ପଣ୍ଟିକୁ ସେ ପିଲାଦିନୁ କୁନ୍ତଳା ସଙ୍ଗେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯିବାର ପ୍ରତିଦିନ ଦେଖନ୍ତି । ତାର ରୂପ, ବୁଦ୍ଧି, ମନେ ରଖିବାର ବିଚକ୍ଷଣ ଶକ୍ତି ଦେଖି ସେ କୁତୂହଳୀ ହୋଇ ପଣ୍ଟିର ହାତ ଦେଖିଛନ୍ତି । ନିଜ ମନକୁ ଜାତକ କରି ପାଖରେ ରଖିଛନ୍ତି । ଗଣନା କରିଛନ୍ତି । ନିଜ ଶକ୍ତିର ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ କେବଳ ପଣ୍ଟି ନୁହଁ, କେତେ ଜାତିର କେତେ ଲୋକଙ୍କର ଜାତକ ପାଖରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ନିଜର ଗଣନା ସଙ୍ଗେ ମିଳାଇ ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

କେତେ ଦିନ ପୂର୍ବେ ।

କୁଆଁ ର ପୁନେଇଁ ଦୂରରେ ଥାଏ । ମକର ପଙ୍ଗୁର ଜାତକଟିଏ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଅଖିଳବାବୁ ହସି ହସି କହିଲେ, ବହୁ-ଦିନରୁ କରି ରଖିଛି । ସତର ବର୍ଷ ପୂରି ଅଠର ବର୍ଷ ଚାଲିବା ଆଗରୁ ତା ଜୀବନରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରିଥିଲି । କୁମାରପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଅଧରାତିରେ ତାର ଜନ୍ମ । ଅତି ଉଚ୍ଚ କୋଷ୍ଠୀ । ଦୁଃଖର ଦିନ ସରିଛି । ଜୀବନରେ କେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ । ମନେ ରଖନ୍ତୁ ମକରବାବୁ, ସେ ଜାରଜ ନୁହେଁ କି ସେ ଦାସୀର କନ୍ୟା ନୁହେଁ ।

ଏଁ—!

ଜାତକ ଯେବେ ଫଳିଛି, ଅତୀତ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ହୋଇଥିବ । ସେ ଅବହୁତା କୁଳୀନ କନ୍ୟା, ଉଚ୍ଚ ଜାତୀୟା । ଏବେ ବି ତାର ପିତାମାତା ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି ।

କିଏ ସେମାନେ ? କେଉଁଠି ତାଙ୍କର ଘର ?

କହିପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ସର୍ବଜ୍ଞ ନୁହେଁ । ମୁଁ ରାଶିନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖି ଗଣନା କରେଁ । ଅନୁମାନ କରି ଫଳ କହେଁ । କେଉଁଟା ଫଳେ, କେଉଁଟା ବା ନ ଘଟେ । ଆଉ କେବେ ଏଇ ଟିପଣାଟା ଆଣିବେ । ଗଣନା କରିବା । ତେବେ ଶୁଣନ୍ତୁ ମକରବାବୁ, ଯାହା ମୁଁ କହିଲି, ଆପଣ କାହାରି ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ନାହିଁ ।

ବଡ଼ୁବୋଉ ?

ତାଙ୍କୁ କହିପାରନ୍ତି । ସେ ଅନୁଭବ କରିବେ, ଯାହାକୁ ଦୟା କରି ସେ କୋଳରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଛନ୍ତି ସେ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ସେ ମଧ୍ୟ କାହାକୁ କହିବେ ନାହିଁ ।

ପଣ୍ଟକୁ ?

ନା । ସେ ସୁଖରେ ଅଛି । ଆନନ୍ଦରେ ଅଛି । ସେ ଯାହା ଜାଣେ ଓ ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ମୁହଁରୁ ତାର ହସ ଲିଭିବ, ମନ ଖୋଜିବୁଲିବ ସେହି ଦୁଃଖିନୀ ଜନନୀକୁ ଯାହାର ପେଟରୁ ସେ ଜନମ ଲଭିଥିଲା । ଖୋଜି ବୁଲିବ ସେହି ଦାସୀଟିକୁ ଯାହାର ସ୍ତନରୁ ସେ ରସ ଟାଣିଥିଲା । ତାର ମନ ପାଖରୁ ଆପଣମାନେ ଦୂରେଇଯିବେ । ବୁଝିଲେ ତ ?

ପ୍ରହେଳିକା ।

ଗଣନା, ଅନୁମାନ, ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ସମ୍ଭାବନା । ଆପଣ ଏବେ ଯାଉନ୍ତୁ । ଆଉ କେବେ ଦେଖିବା ।

ମକର ବିସ୍ମୟ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ଅଭିଭୂତ ହେଲେ । ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ଟିପଣୀ ଖଣ୍ଡି ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଦେଇ ସବୁକଥା ବଖାଣିଲେ ।

ସେଇ ଜାତକ ସେ ସାଇତି ରଖିଥିଲେ । ସ୍ୱାମୀ ପୁଣି ଆସିଛନ୍ତି ମାଗିବାକୁ ।

ହାତ ବାକ୍ସରୁ ଟିପଣୀ କାଢ଼ି ସେ ମକରଙ୍କୁ ଦେଲେ । ଆଜିଯାଏ ଫେରି ପାଇନାହାନ୍ତି ।

ସୁମନ୍ତ ନିଜେ ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କଥା ଅଜାଣତରେ ତାଙ୍କ ମନ ଉପରେ କି ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା । ସେହି ଦିନରୁ ପଣ୍ଟି ଆଗକୁ ଆସିଲେ ତାକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ତାଙ୍କର ଗୁପ୍ତ କୋହ କଲବଲ ହୁଏ । ମନ ହାହାକାର କରଉଠେ । ସେ କୁଳୀନ ଘରର

ଅଟେନ୍ଦ୍ରା କନ୍ୟାଟିଏ । ଏବେ ବ ତାର ପିତାମାତା ବଞ୍ଚ ରହିଛନ୍ତି । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଉଛନ୍ତି ।

କିଏ ସେମାନେ ? କେଉଁଠି ତାଙ୍କର ନିବାସ ? କହିବେ ପଶ୍ୱାକୁ ? ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ବାରଣ କାନ ପାଖରେ ଯେପରି ଚିତ୍କାର କରୁଉଠେ—ନା, ନା—

ସୁମନ୍ତଙ୍କର ଅଳସ ଭାଙ୍ଗିଛି । ବିଛଣାରେ ଆଖି ବୁଜି ପଡ଼ି-ରହିଲେ ଯେ ମଣିଷର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ହୁଏ, ସେ ମୋଟା ହୁଏ, ଏ ଧାରଣା ଭାଙ୍ଗିଛି । ପଶ୍ୱା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ମଧ୍ୟ ଖଟ ପାନ୍ଦାନ୍ତାରୁ ଉଠନ୍ତି । ଖଟ ଅଧିନ ହେଲେ ବିଛଣା ଧରନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଲେ ନିଦ କାହୁଁ ଘୋଟିଆସେ । ସବୁ ଭାବନା କାହିଁ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇଯାଏ । ଘର ହସି ଉଠିଛି । ସତେ କି ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ସବୁବେଳେ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି । କୂଅ ପାଖ ବାଡ଼ି ସାଙ୍ଗକୁ କୂଅତଳ ବାଡ଼ି ବୁଜା ସରିଲାଣି । ସେ ବାଡ଼ି ହେବ ସୁମନ୍ତଙ୍କର ।

ମନରେ ନୂଆ ସ୍ପନ୍ଦନ ଲାଗିଛି । ଦୁର୍ବଳ ଦେହରେ ନୂଆ ହିଲ୍ଲୋଳ ଜାଗିଛି । ପୁଲକ ଉଠିଛି । ଗୁଲୁକ ଉଠିଛି । ଯୁବତୀ କନ୍ୟାକୁ ଆଦର କରି ନିଜ ହାତରେ ଘଷିମାଜି ସଜାଇ ରଞ୍ଜାଇ, ମହା ତୃପ୍ତିରେ ହସିଲା ମୁହଁରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚାହିଁଲେ ମନର ସବୁଗ ସରସି ଉଠେ । ସେଇ ଅପରୂପ କନ୍ୟାକୁ ଆଦର କରି ଯୌବନ ଛଳଛଳ ମୁହଁରେ ପାଖକୁ ଆଣି ବୋକଟିଏ ଦେଲେ ଝାଉଁଳିଲା ପ୍ରୌଢ଼ତା ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଚାଲିଥିବା ଦେହଟାରେ ନବଯୌବନ ପଶିଯାଏ ।

ପଶ୍ୱା ସଜାଏ ଝିଅଟିକୁ । ଯତ୍ନ ନିଏ ।

ଲାଜେଇ ଲାଜେଇ ସୁମନ୍ତ କହନ୍ତି, ଆଲୋ, ବୁଢ଼ୀଟା ମୁଁ, ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଏ ବାସନା ତେଲ ବୋଳ ନା, କହୁଛି ।

ପଶ୍ମ କଅଁଳେଇ ହସେ । ଗେହ୍ଲେଇ କହେ, ସତେ, ମୋ ଖୁଡ଼ୀ ପୁଣି ବୁଢ଼ୀ ? କାହାର କଭରେ ହାଡ଼ ଅଚ୍ଛି ଏକଥା ଭରସି କରି ମିଛରେ କହିବ ?

ଛି, ମୋ ଗୋଡ଼ରେ ଅଳତା ବୋଳୁଚୁ ? ଦେଖିଲେ ମାଇପେ କହିବେ କଣ ?

କହିବେ, ସାକ୍ଷାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ ଗୋ, ଦେଖିବ ଆସ ।

ଥାଉ, ମୁଣ୍ଡରେ ଏ ଫୁଲମାଳ ବାନ୍ଧ ନା, ସେମାନେ ହସିବେ ।

ପଶ୍ମ ନଠେଇ ନଠେଇ ଜୁଡ଼ାରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଫୁଲର ମାଳ । କହେ, ହସିବ କଏ, ଆଖି ପୂରାଇ ଦେଖିବେ, ଶିଖିବେ । ମୋତେ କେଣ୍ଡାଏ ଫୁଲ ମାଗିବେ, ଏ ଫୁଲମାଳ ମୋ ପାଇଁ — ।

କେଉଁ ଜନ୍ମରେ ତୁ ମୋର ମା ଥିଲୁ ପଶ୍ମ —

ଏ ଜନ୍ମରେ ବି ତେମେ ମୋର ଝିଅ ଯେ । ପଶ୍ମ ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଗେଲ କରେ । ଦେହ ମନ ଉଲୁସି ଉଠେ । ପୁଲକ ଉଠେ ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କର ଆଖି ଓଦେଇ ଆସେ । କହନ୍ତି, ସେଇଥିପାଇଁ ତେର ବର୍ଷ କାଳ ମୋର ଗାଲମାଡ଼ ସହିଚୁ, ଛଳ କରନୁ, ପଦେ ମୁହଁ ଖୋଲ ନୁ ।

ହଁ, ତେମେ ମୋର ତେର ବରଷର ଝିଅଟି ? ତମର ଅଳ ମୁଁ ସହିବ ଚିରଦିନ ।

ତେର ବରଷ ଧାରଣାର ଝିଅଟି ସୁମନ୍ତ, ତାଙ୍କର ମୁହଁ ପାଖକୁ ପଶ୍ମ ବଢ଼ାଏ ନିଜର ଉଲ୍ଲସିତ ମୁହଁ ।

ରାଉର ଦୃଷ୍ଟି କେବେ ପଡ଼ିଲେ, ପେଟ ଭିତରୁ ଉଠେ ହସର ଜୁଆର । ମୁହଁ ବୁଲାଏ । ମୁହଁ ମୋଡ଼େ । ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ ମନକୁ ମନ

କହେ, ଫୁଲେଈ । ପୁଣି, ଚମକିଉଠେ । କିଏ ଯେପରି କାନରେ କହେ, ଛଟଘଣ୍ଟା ମନ୍ତ୍ର ଜାଣେ ଲୋ ମା—, ବଶ କରିପାରେ ।

କେବେ ପାଖକୁ ଆସେ ବହୁର । ଆଖିରେ ଅବୁଝା ବିସ୍ମୟ ଚହଟେ । ସୁମନ୍ତ ତାକୁ କୋଳକୁ ଟାଣନ୍ତି । ପଦ୍ମ ତାକୁ କାଖ କରେ । ମୁହଁରେ ବୋକ ଦିଏ । କହେ, ସୁନାଭାଇ ମୋର, କେଡ଼େ ଭଲ ପିଲା । କେତେ ପାଠ ପଢ଼ିଲାଣି ।

ଚାଲ, ଆଜି ତତେ କାକରା ପିଠା ଖୋଇବ ।

ଗପ କହିବୁଟି ଅପା ? ସୁନା କାଠି ରୂପାକାଠି ଗପ—

କହିବ ରାତିରେ ।

ତୋର ଖୁଡ଼ୀ କାହାନ୍ତି ?

ମକର ଆଖିରୁ ଚଷମା ଖୋଲି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇଲେ । ଗୋଟେ ଟେବୁଲ ଉପରେ କାନ୍ଥକୁ ଲାଗି ରଖାହୋଇଛି ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ଟ୍ରଙ୍କ । ଟ୍ରଙ୍କ ପାଖରେ କାଠର ହାତ ବାକ୍ସ । ଖୋଲା । ତାଆରି ଭିତରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି କାଢ଼ି ମନଦେଇ ସେ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି । ରାତି ପ୍ରାୟ ଦଶଟା । କାନ୍ଥରେ ମରାହୋଇଛି ଯେଉଁ ବଡ଼ ଘଣ୍ଟାଟି, ମଠେଇ ମଠେଇ ଠକ୍ ଠକ୍ ଶବ୍ଦ କରୁଛି । ସେଥିରେ ବାଜିଛି ଦୁଇଟା ଅଧେ । ବାହାରେ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧାର । ଦିଆଲି ଉଆଁସ ପାଖେଇ ଆସିଲାଣି । ତିନୋଟି ଦିନ ବାକି ।

ପଦ୍ମ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବିଛଣା ବିଛାଇ, ମଶାରି ଝାଡ଼ି ପକାଇଲା । ପାଣି ନୋଟା ଓ କାଚ ଗିଲାସ ଟୁଲ ଉପରେ ରଖି ମକରଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲା । କହିଲା, ଖୁଡ଼ୀ ରାମାୟଣ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି ।

ଆଜକାଲି ତୋ ଖୁଡ଼ୀର ରାମାୟଣ ପଢ଼ାରେ ଭାରି ଝୁଙ୍କ ତ । ସବୁବେଳେ ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହେଉଛନ୍ତି ।

ହଁ ଦାଦା, ସେ ରାମାୟଣ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ସତେକି ସେଯୁଗକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ କାନ୍ଦପକାନ୍ତି । ଦାଦା, ସୂର୍ପଣଖାର ନାକ କାନ କଟା ହେଲା, ସେଥିରେ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ଦୁଃଖ କହିଲେ ନ ସରେ ! ମତେ କହିଲେ, ମହାପ୍ରଭୁ ହୋଇ ଏଡ଼େ ଅନ୍ୟାୟ କାମ କଲେ କାହିଁକି ଲୋ ପଶୁ ? ପର ଝିଅଟାର ନାକ କାନ କାଟି ତାକୁ ବିକଳାଙ୍ଗ କରିଦେଲେ ! ନିଜେ ତ ବାଧା ହେଲେ ନାହିଁ । ଆଉ କିଏ ତାକୁ ବାହା ହେବ ? ଜୀବନରୁ ମାରିଦେଲେ ନାହିଁ ?

ତୁ କଣ କହିଲୁ ?

ସୂର୍ପଣଖାକୁ ବାହା ହୋଇଥିଲେ ରାମ ରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ରାମ ରାବଣ ଶଳା ଭଣୋଇ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ବଳେ ରାବଣ ସୀତାଙ୍କୁ ଆଣି ରାମଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ସମର୍ପି ଦେଇ ଯାଇଥାନ୍ତା । ସୀତା ହୋଇଥାନ୍ତେ ରାବଣର ସାବତ ଭଉଣୀ । ସୂର୍ପଣଖାକୁ ଜୀବନରୁ ମାରି-ଦେଇଥିଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ହତ୍ୟା ଦୋଷ ଲଗିଥାନ୍ତା । ତାର ନାକ କାନ କାଟି ନ ଥିଲେ କୁମ୍ଭ ଓ ନିକୁମ୍ଭ ମରି ନ ଥାନ୍ତେ । ରାବଣର କ୍ରୋଧ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା—

କାହିଁକି କଣ ହେଲା ଏତେ କଥା ମୁଁ ବୁଝେ ନାହିଁ । ଯାହା ଲେଖା ହୋଇଛି ସେତିକି ଜାଣି ମୁଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହେ । ଆଚ୍ଛା ଯା, ଖୁଡ଼ୀକୁ ଡାକ ଦେ ।

ଲାଜେଇ ଲାଜେଇ ପଶୁ ମକରଙ୍କ ଚଉକି ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଆସି କହିଲା, ଦାଦା, ଦଶହରା ଆସୁଛି, ବଡ଼େଇ ଝୁଙ୍କ ଧରିଛି କଟକରୁ ତା ପାଇଁ ଭଲ ଭଲ ବାଣ ଆଣିବ । ଭାଇଙ୍କି କହିଲି, ସେ କହିଲେ, ପଇସାରେ

ନିଆଁ ଲଗାହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି, ପଇସାରେ ନିଆଁ ଲଗେଇଲେ ସେ ଜଳିବ ନାହିଁ । ବାଣରେ ନିଆଁ ଲଗିବ । ତଥାପି ସେ ନାହିଁ କଲେ । ଛଡେଇ ଦେଲିଲୋକ, ସେ ବାଣ ଚାହେଁ, କାରଣ ଚାହେଁ ନାହିଁ ।

ମକର ହସିଲେ । ପଣ୍ଣକୁ ଚାହିଁଲେ । ଅନୁଭବ କଲେ, ସେ ବଦଳିଛି । କନ୍ୟାର ଆଦର, ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନ ପାଇ ସେ ବଢୁଛି। ଅବିକଳ କୋଳର କନ୍ୟା ପଣ । କାହିଁରେ ତାର ଅଭାବ ନାହିଁ । ନନ୍ଦପୁରରେ କାହା ଘର ଝିଅ ଏତେ ସୁନ୍ଦର, ସବୁ କାମରେ ନିପୁଣ, ପୁଣି ବୁଦ୍ଧିମତୀ ? କେହି ପଣ୍ଣର ସମସର ହେବେ ନାହିଁ ।

କାଲି ଯେତେବେଳେ ପଣ୍ଣ ଦାସୀକନ୍ୟା ଥିଲା, ତାର ଆଡ଼ମ୍ବର-ହୀନ ରୂପ ଓ ସଙ୍କୁଚିତ ଭାବ ଦେଖି, ଆଗ୍ରହ ହେଉଥିଲା ହାତ ଧରି ଟିକିଏ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ । ରକ୍ତରୁ ଜନମିଥିଲେ, ଝିଅ ହେଉ କି ଝିଅଣୀ ହେଉ, ଅପତ୍ୟର ଅକୁଣ୍ଠିତ ସରାଗ ତାଙ୍କର ମନକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କଲେ ସେ ତାଙ୍କର ଖଲଖଲ ହେଉଥିବା ହାତ ଓ କଲବଲ ହେଉଥିବା ଆଗ୍ରହକୁ ଅଟକାଇ ରଖିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ହାତ ବଢ଼ାଇ ପଣ୍ଣର ହାତ ଧରି ପାଖକୁ ଆଣନ୍ତେ । ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତେ । କପାଳରେ ଚୋକ ଦେଇ ଆତ୍ମହରା ହୁଅନ୍ତେ ।

ପଣ୍ଣ ଦାସୀ କନ୍ୟା ନୁହେଁ, ରକ୍ତରୁ ଉଦ୍‌ଭବିଲା ଝିଅ କି ଝିଆଣୀ ନୁହେ । ତଥାପି, ସେ କନ୍ୟା, ମନର ଛଟପଟ ଆଗ୍ରହର କନ୍ୟା । ସବୁ ସ୍ନେହ, ସବୁ ଆଦର ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେଉଁଠି ଯେପରି ଟିକିଏ ଅଭାବ ରହିଯାଇଛି । ଜାଣି ହେଉ ନାହିଁ, ବୁଝି ହେଉଛି । ସେଇଥିପାଇଁ

ଖଲଖଲ ହାତ ଲମ୍ବି ପାରୁ ନାହିଁ । ଅଶଲ ଓଠରେ ଅଗ୍ରହ ଅପେକ୍ଷାର ରହୁଛି । ଅବୁଝା ସଂକୋଚ, ଅଜଣା କାରଣ ମନା କରୁଛି ।

ଆଉ, ପଦ୍ମା । ତାର ସ୍ୱାଧୀନତା ବଢ଼ିଛି, ମୁହଁ ଖୋଲିଛି । ବହୁବର୍ଷର ଦବଲ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରିରହିଲା ଅମ୍ମା କୁହାଟ ଗୁଡ଼ିକ । କିନ୍ତୁ, ସେହି ପ୍ରାଣଖୋଲା କୁହାଟ ଯେପରି ଥରି ଉଠୁଛି, କେଉଁ ଅନିଶ୍ଚିତତାର ଆଶଙ୍କା ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପାତଳ ସନ୍ଦେହର ବଜ୍ରଦନ୍ତଳେ । ସେ ଜାଣେ ନା, କାହିଁକି ତା ଜୀବନରେ ଏତେବଡ଼ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା । ସେ ବୁଝିପାରେ ନା, କାହିଁକି ସୁମନ୍ତ ଦୁଇଧାର ଅଖିର ଲୁହରେ ଅତୀତକୁ ଧୋଇ ଦାସୀଝିଅଟାକୁ କୁଳକନ୍ୟାର ସ୍ନେହ ଦେଇଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାସର ନିଗଡ଼ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି । ଯାହାଙ୍କର ଅଣ୍ଟାରୁ ଝୁମ୍ପଟା ଖସିଲେ ଦେହରୁ ପ୍ରାଣ ଖସିଲା ପରି ଛଟପଟ ହୁଅନ୍ତି, ସେଇ ଖୁଡ଼ୀ ଗୃହ ଚାବିପେନ୍ଥାକ ପଦ୍ମାର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବୁଲି ବୁଲି ଯାଆନ୍ତି ।

ନିବୋଲା ବେଳରେ ପଦ୍ମାର ମନ ଉଚ୍ଚାଟ ହୁଏ । ସେ ଆକାଶ ପାତାଳ ଭାବେ । ଏତେ ସ୍ନେହ ଏତେ ଆଦର ଯେ ଗୃହିଁ ନ ଥିଲା । ଲୋଡ଼ି ନାହିଁ । ମୂଲ୍ୟବାନ ଶାଢ଼ୀ ଓ ଗହଣା ଦେହରେ ଭରି ସୁନ୍ଦର କଣ୍ଢେଇଟିଏ ହେବାକୁ କେବେ ମନ କରି ନ ଥିଲା । ଦେହରେ ତେଲ ହଳଦୀର ପୁଟ ଦେଇ, କେଶରେ ସୁଗନ୍ଧି ତେଲ ବୋଳି, କଳା ହିନ୍ଦୁର ନାଇ ମେନକା ସାଜି ନିଜକୁ ନିଜେ ଦର୍ପଣରେ ଦେଖି ଚମକି ଉଠିବାର କାମନା ନ ଥିଲା । ସେ ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶୀଳା ଦାସୀର କନ୍ୟା । ଦୁନିଆର ଲୋକେ ରୂପକୁ ଆଦର କରିବାକୁ ଅକୁଣ୍ଠିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ଜାଣି ଦାସୀଝିଅଟିକୁ ପତ୍ନୀତ୍ୱର ସମ୍ମାନ ଦେବେ ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ତେବେ ଏ ଆଡ଼ମ୍ବର ?

ସବୁ ପ୍ରକାର ସମାଲୋଚନା ହସି ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ସୁମନ୍ତ । ସମାଲୋଚନା ତାଙ୍କର ମନରେ ଆଣିଛି ଯଦି—ପଦ୍ମ ମୋର ଝିଅ । ଦୁନିଆ

ଲୋକେ ଦେଖନ୍ତୁ । ଯେ-ତ ହସିବାର ହସନ୍ତୁ । ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କର ହସର ଝଟକଲା ଅ'ଲୁଅ ଲିଭିଛି । ଯେଉଁ ଝିଅବୋହୂମାନେ ଆଡ଼େଇ ରହୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ଆସିଲେଣି । ଆଦର ସମ୍ଭାଷଣ କଲେଣି । ପଗ୍ଗିକୁ ଡାକି ନେଉଛନ୍ତି ସଙ୍ଗରେ । ଆଦର ଦେଖାଉଛନ୍ତି ।

କାହିଁକି ଏମିତି ବ୍ୟବହାର ?

ପିନ୍ଧିଲା ଶାଢ଼ୀ ଓ ଗହଣାର ସମ୍ମାନ ।

ସମସ୍ତେ ସେଇସବୁ ଦେଖନ୍ତି । ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ କେତେ କଥା ପଚାରନ୍ତି । ଶୁଣେଇ ଶୁଣେଇ କଥା ଉଲଟାଇ କହନ୍ତି, କପାଳ କଥା । ଯିଏ ଥିଲା ଦାସୀର ଝିଅ, ସେ ହୋଇଛି କନ୍ୟା । ଏତେ ଗହଣାଗାଣ୍ଠି ବୋଝେଇ ହୋଇ କେଉଁ ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବ ? କିଏ ଅରୁଆ ଖାଇ ପଗ୍ଗିର ହାତ ଧରି ନେବାକୁ ଆସିବ ?

ଜଣାଗଲା ସେ କଥାଟା ।

ଲୁଚିଛି ନା ଗୋଡ଼ ହାତଟି ଦିଶୁଛି । ପଗ୍ଗିର ଗୁଇ ପଡ଼ିଲେ ସୁମନ୍ତଙ୍କର ନାକ ଟେକୁଥିଲା, ସେଇ ପୁଣି ପଗ୍ଗି ହାତରେ ସର୍ବସ୍ୱ ସମର୍ପି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ହଁ ଗୋ, ଯାହାକୁ ଆଜି ଝିଅ ବୋଲି ଡାକୁଛନ୍ତି ସେଇଆକୁ କାଲି ବୋହୂ ବୋଲି ଡାକିବେ ।

ପଗ୍ଗି ଚମକି ଉଠେ । କିଛି ନ ଶୁଣିଲା ପରି ଛଳନା କରି ଫେରେ ।

ଅଳସ ବେଳରେ କେତେ କଥା ଶୋଇଲା ମନ ଡିଣ୍ଡି ଫଣା ଟେକ ବାହାରେ । ଭାବେ, ନିଜର ସ୍ଥାନକୁ ସେ ଓହ୍ଲାଇଯିବ । ଦେହର ବନ୍ଧନ ଖୋଲି ପକାଇବା ଅସମ୍ଭବ ! ଯେଉଁମାନେ ତାକୁ ଦାସୀ ବେଶରେ ଦାସୀର ଆସନରେ ଦେଖି ତୃପ୍ତ ହେଉଥିଲେ, ସେଇମାନେ ତାକୁ

କନ୍ୟାର ଆସନରେ ରଖି ସୁଖୀ ହେବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି । ଯେଉଁ ପଥରରେ ଗୋଡ଼ ଘଷା ହୁଏ, ସିନ୍ଦୂର ଫୁଲ ଚନ୍ଦନ ଲାଗିଲେ ସେ ହୁଏ ଦେବତା । ମନ୍ଦିର ଟଳିଲେ ସେଇ ଦେବତା ପୁଣି ପଥର ହୁଏ ।

କନ୍ୟା ବେଶରେ ଆତଯାତ ହେବା ତାର ସେବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅଂଶ । କନ୍ୟାର ଅଭିନୟ କରିବା ମଧ୍ୟ ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଭିତରେ ସେ ପଦ୍ମ—ଦାସୀର କନ୍ୟା ।

ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ—ସେ ଦୁନିଆର କନ୍ୟା ଓ ଦୁନିଆର ଭଉଣୀ ।

ମନ ଡାକେ, ଦାଦା ହାତ ଧରିଛି ଟିକି ତା ମୁହଁକୁ ନିର୍ବାକ୍ ଆଖିରେ ଚାହାନ୍ତେ, ପୁଣି କହନ୍ତେ, ଯା—! ପିତୃତ୍ୱର ସେହି ମନହଜା ଆଦରରୁ ସେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଛି । କାହିଁକି, ସେ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ ।

ନିଃସଙ୍କୋଚ ଅଳି, ବଡ଼େଇ ପାଇଁ ବାଣ ଆସିବ କଟକରୁ— ।

ମକରଙ୍କର ହସିଲା ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରିଲା, ବହୁତ ପାଇଁ ବାଣ ଆସିବ, ରାତିସାରା ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ତୁ ମାରିବୁ । ତୋ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ବି ଡାକ ଆଣିବୁ । ହେଲା ତ ? ସେମାନେ ବି ମାରିବେ ।

ନାଇଁ ଦାଦା, ମୁଁ ମାରିବି ନାହିଁ ।

ପଦ୍ମର ମୁହଁରେ ଲାଜମିଶା ହସ ଓ ସଙ୍କୋଚମିଶା ଆଗ୍ରହ ଦେଖି ମକର କହିଲେ, ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ତୁ ଦେଇଛୁ କୁବେରକୁ,—ବାଣ ପୋଡ଼େ ସିନା, ପଇସା ପୋଡ଼େ ନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀକୁ ଡାକ ଦେ ତ ! କୁବେରର ବାହାଘର ପାଇଁ ଚିଠି ଆସିଛି ।

କେଉଁଠୁ ଦାଦା ?

ଆଗ ତୋ ଖୁଡ଼ୀ ମନକୁ ଆସୁ; ତା'ପରେ ଜାଣିବୁ ।

ପ୍ରତିବାଦ ନ କରି ପଦ୍ମ ବୁଲାପଡ଼ି ଆନ୍ଲକାତ କୋଠରୀ ଭିତରୁ ଅଗଣାକୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ଅନ୍ଧାରଟା ହେଲା ଯେପରି ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ । ଦୁଇ ଦିନ ହେଲା ସାମାନ୍ୟ ଶୀତ ପକାଉଛି । ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠୁଛି ।

କୁବେରଭାଇର ବାହାଘର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆସିଛି । ଏଥର ବି ସେ ମନା କରିଦେବେ ? ଚମ୍ପାର ମନ ଶିହରି ଉଠିଲା । ଝଲବଲ ଅନ୍ଧାର ସେ ପାଖେ କବାଟ ଫାଙ୍କରେ ଆଲୁଅ ଦିଶୁଛି । ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ସ୍ୱର ଶୁଭୁଛି । ଖୁଡ଼ୀ ରାମାୟଣ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ପାଖ କୋଠରୀର କବାଟ ମୁକୁଳା । କଥା ଶୁଣିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ବିଦୁର ଶୋଇପଡ଼ିବଣି । ଖୀର ପିଇ ନ ଥିବ । ଆଜି, ଝିଅଙ୍କୁ ବି ସେ ଖୀର ଗ୍ଲାସ ଦେଇ ନାହିଁ । ରାତି ଅଧିକ ହେଲଣି ।

କାହା ନାଟକ ?

ସୁମନ୍ତ ପାଖକୁ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚିଠି ଓ ତହିଁରେ ଥିବା ନାଲିସ୍ୟାହିରେ ଲେଖା ଟିପଣୀକୁ ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ଅନାଇଁ ରହିଲେ ମକର । ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ ।

ଯେଉଁଠି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ପରା ସେଇଠି ସେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ନାହିଁ । ଜୁଡ଼ାରେ କାଠଚମ୍ପା ଫୁଲମାଳ କେତେ ପରସ୍ତ ହୋଇ ଗୁଡ଼ା ହୋଇଛି । ମଧୁର ମହକରେ କୋଠରୀଟି ମହକି ଉଠୁଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୁର । ଆଖିରେ କଜଳ । ଦେହରେ ପରିଷ୍କାର ଧଳା ଶାଢ଼ୀ । କାନରେ କୋଣାର୍କ-ଚକ୍ର ପଥରବସା କାନଫୁଲ । ବେକରେ ସରୁ ଚେନ୍ ହାରରେ ଓହଳିଥିବା ଚକ୍ରପଦକ ଛାତି ଉପରେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଝଟକୁଛି ।

ସ୍ୱାମୀ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିବାର ଦେଖି ସୁମନ୍ତ ଲଜ୍ଜିତା ହୋଇ କହିଲେ, ଆରେ, ଏମିତି ଚାହିଁ ରହିଛ କାହିଁକି ମ ? କହୁନ କାହିଁକି ଡକାଇ ପଠାଇଲ ?

ଏଇ ଟିପଣା କଥା । କବାଟ ଠିଆମେଲ୍ କରି ଆସିଲ, ବାହାରର ଥଣ୍ଡା ପଶି ଆଉଚ—

ସୁମନ୍ତ ଫେରି ଗୃହିଁଲେ । ସତେ କବାଟ ଠିଆମେଲ୍ ହୋଇଛି । ସେ କବାଟ ବଫାଲ ଆଉଜାଇ ଫେରିଲେ ।

କାହାର ସେ ଟିପଣା ?

କଟକରୁ ଆସିଛି । ବସ, ମୁଁ ସବୁକଥା କହିବ । ବଡ଼ଲୋକର ଝିଅ— ।

ସୁମନ୍ତ ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚୌକି ଉପରେ ବସିଲେ । ମଜର ଚିଠିଖଣ୍ଡି ବଢ଼ାଇଦେଲେ । ମନଦେଇ ପଢ଼ି ସୁମନ୍ତ କହିଲେ, ମେନକା ଦେଇଛନ୍ତି । କୁବେରଙ୍କୁ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇଟି ପରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ହେଲେ ଝିଅର ବାପ ସୁନନ୍ଦବାବୁ ତ ଲେଖିନାହାନ୍ତି ।

ଅଖିଳବାବୁଙ୍କୁ ମୁଁ ଏ ଟିପଣା ଦେଖାଇଥିଲି । କୁବେରର ଜାତକ ସଙ୍ଗେ ମିଳାଇ କହିଲେ, ରାଜଯୋଟକ ନ ପଡ଼ିଲେ ବି ଟିପଣା ଭଲ ମିଳୁଛି । କୌଣସି ବିଷୟରେ ଅମେଳ ନାହିଁ । କୁବେର ଯଦି ଅମଙ୍ଗ ନ ହୁଏ, ମେନକାକୁ ଲେଖିଲେ ତେଣିକି ସୁନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ପଡ଼ିବ । ଝିଅଟି ଅବଶ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ଓ ଗୁଣର ହୋଇଥିବ । ମେନକା ଦେଖିଛି । କୁବେର ଦେଖିଛି । ଭଲକରି ଜାଣେ । କୁବେର ମଙ୍ଗିଲେ ହେଲା ।

ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ସୁମନ୍ତ ପଚାରିଲେ, ଝିଅଟି ପାଠ ପଢ଼ୁଛି, ପୁଣି ଡାକ୍ତରୀ ପାଠ । ଯଦି ବାହାଘର ହୁଏ ସେ ପାଠ ଛାଡ଼ିବ ତ ?

ନୋହିଲେ, ମେନକା ସମ୍ବନ୍ଧ ପଠାନ୍ତେ କାହିଁକି ? ଭଲ ଘର ଭଲ ବର ମିଳେ ନାହିଁ ବୋଲି ସହରରେ ଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକମାନେ ଝିଅଟି-ମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି କେବଳ ଗୋଟାଏ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଁ । ଭଲ ପାତ୍ରଟିଏ ଜୁଟିଲେ ପାଠ ଯେତିକି ହେଲା ସେତିକି ।

କୁବେର ଯେ ଢଙ୍ଗରେ ବସିଛନ୍ତି—

ବେକରେ ଜାଣେ ଛଡ଼ା ହେଲେ ବଳେ ଦାୟିତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଆସିବ । ଶଶୁର ବଡ଼ଲୋକ । କୁବେରଙ୍କୁ ସେ ଘରେ ଅଳସ ହୋଇ ବସିବାକୁ ଛାଡ଼ଦେବେ ନାହିଁ । ଚାକିରି, ଓକିଲାତି କି ଆଉ କେଉଁ ବ୍ୟବସାୟରେ ଅବଶ୍ୟ ପୂରାଇଦେବେ । ତାର ବୟସ ବଢ଼ିଲାଣି । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଆଉ ଡେରି କରିବା ଭଲ ନୁହେଁ ।

କୁବେର ମରିଗଲେ ତ ।

ମକର ଷଣେ ଭାବିଲେ । ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିଲେ, ପଶ୍ମ ଯଦି ତାକୁ କହେ ସେ ଅମଙ୍ଗ ହେବ ନାହିଁ ।

କଥାଟା କହିଦେଇ ମକର ନିଜେ ଯେପରି ଚକିତ ହୋଇ ସୁମନ୍ତିଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ । କାହିଁକି ତାଙ୍କ ମନରେ ଏପରି ଧାରଣା ହେଲା ସେ ନିଜେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନିଜକୁ ଦେଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରଶ୍ନଟା ଯଦି ସୁମନ୍ତିଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରେ ସେ କି ଉତ୍ତର ଦେବେ ? ନିଃସହାୟ ଦୃଷ୍ଟି ସୁମନ୍ତିଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ମୁହଁରେ ସ୍ଥିର ରହିଲା । ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଅପସରି ପାହାନ୍ତି ଆଲୁଅର ଧୀର ଆଗମନ ପରି ସୁମନ୍ତିଙ୍କ ଓଠରେ ମୃଦୁ ହସ ଝଲକି ଉଠିଲା ।

ମକର ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଚାହିଁଲେ । ସୁମନ୍ତିଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବଦଳିଛି । ରୂପ ବଦଳିଛି । ତାଙ୍କର ସେ ଖଟିଖିଟା ସ୍ୱଭାବ ଆଉ ନାହିଁ । କଥା କଥାରେ ଅଭିମାନ କରି ଆଖିର ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ଚାଲିଯିବା ସ୍ୱଭାବ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଆଳସ୍ୟ ଛାଡ଼ ସେ କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇଛନ୍ତି । ବୟସ ଯେପରି ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପଛେଇ ଆସିଛି, ପୁଣି ବୟସଜନିତ ସ୍ଥିର-ବୁଦ୍ଧି ଆଗେଇ ଯାଇଛି ପନ୍ଦରବର୍ଷ ।

ସୁମନ୍ତ, ସେଇ ତ ସେ, ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ତଳେ ଆଗକୁ ଆସିଲେ ଧର ମଇଳା ଶାଢ଼ୀ, ଅସଜଡ଼ା ଅମନା କେଶ କେଶ ବାନ୍ଧାଇ ଝୁଲୁଥିବା କେଶ, ମସଲା ଗନ୍ଧ, ତରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ, ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଚାଲିଯିବାକୁ ତରତର ଢଙ୍ଗ । ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ପାଖକୁ ଆଣିବାକୁ ହାତ ଲମ୍ବିଯାଏ । ଭିଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ହାତମୁଠା ଚାପି ହୋଇଯାଏ ।

ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପରେ, ଧଡ଼ିଆ ଧେଡ଼ିଙ୍କ ଅଭିମାନୀ କ୍ଷଣକୋପୀ ସନ୍ଦେହୀ ସୁମନ୍ତ ଯେତେଥର ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି ଥଟ୍ଟିଲ କଥା କହି ତାଙ୍କୁ ବିରକ୍ତ କରି ପାଖରୁ ଦୂରେଇଦେବାକୁ ମନ ହୁଏ । ମାସ କେଇଟାରେ ସେ ଏକାଥରେ ବଦଳି ଯାଇଛନ୍ତି । ହାତ ଧରି ଆହୁରି ପାଖକୁ ଟାଣି ନେବାକୁ ମନ ଲମ୍ବି ଆସୁଛି ସିନା, ହାତ ଲମ୍ବାଇ ହେଉ ନାହିଁ । ଲଜ୍ଜ ସଙ୍କୋଚ କେଜାଣି ବା ଆଉ କଅଣ, ମନର ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳତାକୁ ଅଟକାଇ ରଖୁଛି । ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ । ପରିହାସ କରିବାକୁ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲୁନାହିଁ ।

ଆଗରେ ଯେଉଁ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ବସି ହସ ହସ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି ସେଇ ମୂର୍ତ୍ତିର ଦେହ ମନ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସବୁ ତାଙ୍କର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆଜି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ପ୍ରକାଶ । ସେଇ ପବିତ୍ରତାର ଆଲୋକକୁ ଚାହିଁ ହୁଏ, ଛୁଇଁ-ହୁଏ ନାହିଁ । ଉପଲବ୍ଧି ଓ ଉପଭୋଗ କରିହୁଏ, ଗ୍ରାସ କରିହୁଏ ନାହିଁ ।

କିଏ ଆଣିଛି ଏତେ ବଡ଼ ପରିବର୍ତ୍ତନ ?

ପଣ୍ଡା !

କାହାରିକୁ ସେ କେବେ କିଛି କହି ନାହିଁ । ଆକଟି ନାହିଁ । ନିଜେ କର୍ମ କରିଛି । ସହିଛି । ସଭିଙ୍କ ମନରେ ଆସନ ପାରି ବସିଛି । ମନର ଆବର୍ଜନା ଦୂରକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇଛି ।

କେବଳ ଏଇ ନେଷ୍ଟ କୁଟୁମ୍ବଟିରେ ନୁହେଁ, ବାହାରେ ନନ୍ଦପୁରର କେତେ ଘରେ ତା'ଆର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଆଣିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଯେଉଁମାନେ ଛି ଛି କର କରନ୍ତି, ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି, ସେଇମାନେ ପଦ୍ମର ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଝିଅବୋହୂଙ୍କୁ ଶାସନ କରନ୍ତି । ସୁମତିଙ୍କ କାନରେ ପଡ଼େ—

ଏତେ ଅଳସ କଣ ମ ? ଦିନ ଘଡ଼ିକେ ପହଡ଼ ଭାଙ୍ଗୁଛି । ଏ କି ବୋହୂ ?

ଆଗୋ, ସବୁ କାମରେ ମଠ ମଠ, ଏ କି ଝିଅ ?

ସଫାସୁତୁରା ହୋଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଟାଣଆଣ୍ଟା ମାରିଦେଲେ ଏମିତି ଅସନା ଏମିତି ଆଲୁରି ବାଲୁରି ହୋଇ ଆତଯାତ କାହିଁକି ହୁଅନ୍ତ ଗୋ ବୋହୂ ?

ଫୁଲେଇଓଣିକୁ ତ ସରିଛି ସେ ଝିଅଟା, ନୂଆ ଗହଣା ଖଣ୍ଡେ ନାଇଛି ଯେ କେତେ ଦେଖେଇ ହେଉଛି ?

ତାଙ୍କ ଘରର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଝିଅଟା, ଘରେ ଯେମିତି ବାହାରେ ସେମିତି । ଚଳି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଦେହରୁ ଶହେଥର ଲୁଗା ଖସେ ।

କି ତରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ ଚାହାଁଣୀ, ଖିଲି ଖିଲି ହସ ସେ ବୋହୂଟାର ! ନ ଜାଣିଲା ଲୋକ ଜାଣିବ, ନ ଚାହିଁଲା ଲୋକ ଚାହିଁବ, ଛି— ।

ଦାସୀଝିଅଟା ହେଲେ ବି ଶିଖୁନାହାନ୍ତି ପଦ୍ମଠାରୁ ? ଏଇ ଗାଆଁରେ ମାଙ୍କଡ଼ଛୁଆରୁ ମଣିଷଛୁଆ ହେଲା । କିଏ ପଦେ ବାଛିବ ? ଯେ ବାଛୁଥିଲେ, ଯେ କହୁଥିଲେ, ସେ ଅଜଣା ଅଶୁଣା ଜାତି-ଗୋତ୍ର ଦାସୀପିଲାଟାକୁ ଟେକି ଗୋଟାଇ କୋଳରେ ବସାଇଛନ୍ତି । ସବୁ ସମର୍ପି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଆରେ, ଅନ୍ୟାୟ ହେଉ କି ଦେଶାଚାର ଓ କୁଳାଚାରବିରୁଦ୍ଧ ହେଉ, ଯେଉଁମାନେ ତାକୁ ବଡ଼ ଆସନ ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ସିନା ତେମେ ନିନ୍ଦିବ, ଦଣ୍ଡିବ କି ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତା କରିବ, ପଦ୍ମର କି ଦୋଷ ?

ସୁମନ୍ତ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲେ । ଭଲ ମନ୍ଦ କେତେ କଥା ଲୋକେ ପଛରେ କହୁଥିବେ । ଯେଉଁମାନେ ଆଗରେ କହନ୍ତି ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ପ୍ରଶଂସା ବାହାରେ । ପାଞ୍ଚି ଖଲ ଝଲ ହୁଏ କହିଦେବାକୁ, ଆଗୋ, ମୋ ପଶ୍ମ ଭଲ ଘରର ଝିଅ । ଖୁଡ଼ୀ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲ ବ ସେ ମୋର ଝିଅ । ତାକୁ ଛୋଟ ପିଠି ମୁଁ ସୁନାମୁଣ୍ଡା କରିଛି ।

ଅଖିଳବାବୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲ ?

ଜାତକ ତ ଭଲ ସୁଝିଛି ।

ପଶ୍ମ କଥା—

ପଚାରିନାହିଁ । ଅଖିଳବାବୁ ତାଙ୍କ ମନକୁ କହିବେ । ଯଦି ସେ କହିବେ, ପଶ୍ମ ଅମୁକଙ୍କର ସାତ ପୁଅରେ କୋଡ଼ପୋଛା ଝିଅ ହୋଇ ଜନମିଥିଲା, ତାର ବାପ ମା ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅଚଳାଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି, ପଶ୍ମର ବାପ ମାଙ୍କ ପାଖକୁ ଖବର ପଠାଇପାରିବ ତ ?

କାହିଁକି ନ ପାରିବ ?

ସେମାନେ କହିବେ, ଆମ ଝିଅକୁ ଦିଅ । ଦେବ ତ ?

ପଶ୍ମ ଯିବ ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ତାକୁ ନେବାକୁ ଜଗିର ଧରିବେ ।

ହେଲା, ପଶ୍ମ ଯିବ । ପୁଣି ଫେରି ଆସିବ—

ବୋହୂ ହୋଇ ?

ଚମକି ଉଠିଲେ ସୁମନ୍ତ । ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲେ । କବାଟ ହିପାଳ କେତେବେଳେ ଆପେ ଆପେ ଅଧମେଲା ହୋଇଗଲାଣି । ପଶ୍ମ ବାହୁରର ମଶାଖ ଝାଡ଼ିଦେଉଛି । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ନଲଟେଣ ଧରି ସେ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଆର ହାତରେ ଧରିଛି କାଚଗ୍ଲାସ । କୁବେର ପାଇଁ କ୍ଷୀର ଆଣିବାକୁ ସେ ଗୋଷଘରକୁ ଯାଉଛି ।

ସୁମନ୍ତ ଉଠି ଆସିଲେ । କବାଟ ଖୋଲି ଡାକିଲେ ଚେଟେଇ, ପଶ୍ମ—

ପଶ୍ମ ପାଖକୁ ଆସିଲା ।

ସାଇ— ?

ଶୋଇଥିବ ।

ବଦୁରକୁ କ୍ଷୀର ଦେଇଛୁ ?

ହଁ ।

ଆଉ, ତୁ— ?

ପଶ୍ମ ତୁନି ରହିଲା ।

ସୁମନ୍ତ ଆକଟି କହିଲେ, ଭାଇକୁ କ୍ଷୀର ଦେଇ ତୁ ନିଜେ ପିଇ ଶୋଇବୁ । ଯା— ।

ପଶ୍ମ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ରୋଷ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଭାବିଲା, ଆଜ କଅଣ ଗୋଟାଏ ଗୁରୁତର ଘଟଣାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଦାଦା ତାଙ୍କୁ ଡାକିଛନ୍ତି । ଟେବୁଲ ଉପରେ କାହାର ଚିଠିଖଣ୍ଡି ପଡ଼ିଥିଲା । କାହାର ହୋଇଥିବ ? ଜାଣିବାକୁ ମନ ଛକପକ ହେଲା । ଯାହା ହେଉ, ନିଶ୍ଚୟ ଭାଇଙ୍କ ବାହାଘର ପାଇଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆସିଛି । ବଳେ ଖୁଡ଼ୀ ତାଙ୍କ ମନକୁ କହିବେ । କୌଣସି କଥା ପଶ୍ମ ପାଖରେ ସେ ଗୋପନ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପଶ୍ମ ରୋଷଘରୁ କ୍ଷୀର ନେଇ ଆଉ ଖଞ୍ଜାକୁ ଯାଉଣୁ, କଣେଇ ଚାହିଁଲା । ଦାଦାଙ୍କ ଘରର କବାଟ ଆଉଜା ହୋଇଛି । ଫାଙ୍କ ବାଟେ ଆଲୁଅ ଆସୁଛି । ଖୁଡ଼ୀ କହୁଛନ୍ତି, ପଶ୍ମ ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲିଯିବ—

ପଶ୍ମର ଗୋଡ଼ ଅଟକିଗଲା । ଛାତି ଚମକି ଉଠିଲା । ମନ ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା । ଖୁଡ଼ୀ କଅଣ କହୁଛନ୍ତି ? କାହାର ସେ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ? ପଶ୍ମ ଚାଲିଯିବ ? କୁଆଡ଼େ, କାହିଁକି ? ଯେତେ ଯାହା ହେଲେ, ସେ ତ

ଅଜଣା କୁଳର ଝିଅ । ଦୁନିଆର ଲୋକଙ୍କୁ ଅଜଣା ନାହିଁ । ତା ପାଇଁ କଏ ପଠାଇଛି ଟିପଣୀ ? ତାର ଜନ୍ମର ଟିପଣୀଟା ମନଗଢ଼ା । ଅଖିଳବାବୁଙ୍କ ଖିଆଲର ଫଳ ।

କାହାର ହାତ ଧରି ସେ ଯିବ ନାହିଁ । କାହାର ସେ ପତ୍ନୀ ହେବ ନାହିଁ, ହେବ ନାହିଁ ଜନନୀ । ସେ ଦୁନିଆର ସବୁ ପିତାଙ୍କର କନ୍ୟା, ସବୁ ପୁତ୍ରଙ୍କର ଭଉଣୀ । ସେ କାହିଁକି ଚାଲିଯିବ ? କୁଆଡ଼େ— ?

କାନ୍ଦର କୋହ ନିଶ୍ୱାସ ଥରାଇଲା । ଅଟକିଲା ଗୋଡ଼ ଆଗକୁ ଚାଲିଲା । ଫେରି ଚାହିଁଲା । ଦାଦାଙ୍କ ଘରର କବାଟ ଫାଙ୍କ ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ । କାନରେ ବାଜଯାଉଛି ଯେପରି ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ଗୁଣ୍ଡିର ଗୁନ କଥା—ପଣ୍ଣି ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲିଯିବ—

ଏ କଥା ସହିପାରିବ ନାହିଁ । ସେ କଅଣ, ଯେଉଁଦିନଯାଏ ଜାଣି ନ ଥିଲି, ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରଖିଥିଲି । ଯେତିକି ତାକୁ ଚିହ୍ନୁଛି, ସେତିକି ମୋର ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି ତାକୁ କୋଳରେ ପୂରାଇ ଅଟକାଇ ରଖିବି । ସେ ମୋର ଝିଅ । ସେ ମୋର ଝିଆରୀ । କିନ୍ତୁ ଝିଅର ଜନମ ପରଘର ପାଇଁ । ପଣ୍ଣିକୁ ମୁଁ ପରଘରକୁ ପଠାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ମକର ହସି ଉଠିଲେ । କହିଲେ, ତେମେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ।

ମୁଁ ମୋ କଥା ଭାବୁନାହିଁ ।

କାହା କଥା ତେବେ ?

କୁବେର କଥା । ପଣ୍ଣି କଥା ।

ମାନେ ?

ସୁମନ୍ତ କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । ସେପାଖର ଅନ୍ଧାରକୁ ମଧ୍ୟ ମନର କଥା ସେ ଶୁଣାଇଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଉଠିଯାଇ କିଳଣି ଲଗାଇଲେ । ମକର ଚିଠି ଓ ଟିପଣୀ ବାକ୍ସରେ ରଖି ଉଠି ଠିଆ ହେଲେଣି । ସୁମନ୍ତ ପାଖକୁ ଆସିବାର ଦେଖି ସେ ଆଗ୍ରହ-ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ କହିଲେ, କ୍ଳାନ୍ତ ଲାଗୁଛି । କଣ ତେମେ ବସୁଛ, ମତେ କହିବ ଆସ ।

ମଶାରି ଟେକି ମକର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସିଲେ । ସୁମନ୍ତ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ ଶୁନ ଶୁନ, କୁବେର ପଦ୍ମକୁ ଭଲପାଏ ।

ଏଁ ?

ମକର ସୁମନ୍ତଙ୍କ ହାତ ଧରି ପଲଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିଲେ । ସୁମନ୍ତ ପଲଙ୍କ ଉପରେ, ମକରଙ୍କ ପାଖରେ ବସି କହିଲେ, ମୁଁ ଜାଣେ, ଆଜି ନୁହେଁ, ତିନିବର୍ଷ ହେଲା । କୁବେର ପରୀକୁ ଭଲପାଏ ।

ମକରଙ୍କ ଛାତିର କେଉଁ କନ୍ଦରେ କଅଣ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଫୋଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମକର ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଯେପରି ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ କୁବେର ପଦ୍ମକୁ ଭଲପାଏ । ଦାସୀ ଝିଅଟାକୁ ଭଲ ପାଇବା ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ, ସେ ତ କୁଳବଧୂର ଆସନ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସାତ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ପାଣି ଟେକିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବଂଶର ପବିତ୍ର ନିର୍ମଳ ରକ୍ତରେ ଅଜଣା ରକତ ମିଶାଇବ ନାହିଁ ? କୁବେର ଶିକ୍ଷିତ, ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ।

ମକରଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଅଭିନୀତ ହେଲା ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ— ଖଟ ଉପରେ ରୋଗ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଛନ୍ତି ଭାଇ, ଦୁଇ ପାଖେ ଦୁଇଟି ପିଲା ଜଗି ବସିଛନ୍ତି—ପଦ୍ମ ଓ କୁବେର । ଦିଶୁଛନ୍ତି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୃସିଂହ ପରି । ସବୁବେଳେ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଆଖିରେ ପଡ଼େ । ଶଙ୍କରଙ୍କର ଆଖି ଯେପରି କେତେ କଥା କହେ । ସେ ହାତ ବଢ଼ାନ୍ତି । ମକର ପାଖରେ ବସନ୍ତି ।

ହାତକୁ ମୁଠାଇ ଧରି ମୁହଁକୁ ବଲବଲ କରି ଅନାଇ ରହନ୍ତି । ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲେ ନାହିଁ । ଦୃଷ୍ଟି ଭ୍ରମେ ପଦ୍ମା ମୁହଁରୁ କୁବେର ମୁହଁକୁ । ଗୁଡ଼ି ଥରାଇ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛୁଟେ । ଆଖିରେ ଭରିରି ଲୁହ । ଆଖିରେ ଦିଓଟି ନକ୍ଷତ୍ର ମରଣର ବାଦଲ ତଳେ ଲୁଚିଗଲା । ଦିଓଟି ଧାର ଶୀତଳ ମୁହଁରେ ଶୁଖିଲା । ତଥାପି, ଗୁଡ଼ି ତଳର ଛପିଲା କଥା ସେ କହିଲେ ନାହିଁ ।

ମକର ପଚାରିଲେ, ପଦ୍ମା—?

ସୁମନ୍ତ କହିଲେ, କିଏ ଜାଣେ ତାର ମନ ତଳେ କେଉଁ ଭାବନା ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଛି ? ଯେଉଁ ଦିନ ଯାଏ ମୋ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ବସା ବାନ୍ଧିଥିଲା ପଦ୍ମର ଗୁଳି ପଡ଼ିଲେ ମୋ ହାଡ଼ରେ ନିଆଁ ଲାଗୁଥିଲା । ସେଇଦିନ ମୋ ସନ୍ଦେହ ତୁଟିଲା, ଯେଉଁଦିନ ଏ ଘର ଗୁଡ଼ି ଖୋଳିବାକୁ ପଦ୍ମା ମେଲାଣି ମାଗିଲା— ।

ମଶା ଭଉ ଭଉ ହେଲେ । ମକର ମଶାରି ଟାଣିଦେଲେ । ଗୋଟେ ଜାଲଜାଲିଆ କନାର । ଘର ଭିତରେ ଆଲୁଅ ଦିଶିଲା ମଳିନ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେଲା ପରି ମକର ପଚାରିଲେ, ଏ କଥା ମୋତେ କେବେ ତେମେ କହି ନାହଁ ତ ?

ଅଭିମାନିଆ କୋହକୁ ଅଟକାଇ ସୁମନ୍ତ କହିଲେ, ତେମେ କେବେ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହିଁ ନାହଁ ତ । ପଦ୍ମା କଅଣ କହିଲା ଜାଣ, ସବୁ ସହିପାରିବି ଖୁଡ଼ୀ, ଯେଉଁଠି ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଖେଳେ, ସେଠି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହିବି ନାହିଁ ।

ମକର ସୁମନ୍ତଙ୍କର ହାତ ପାପୁଲି ଧରି ଉଷ୍ମତା ଅନୁଭବ କରି ପଚାରିଲେ, ବିଶ୍ୱାସ କଲ ?

ସୁମନ୍ତ ହାତ ଖସାଇ ଆଣି ଖସି ପଡ଼ିଥିବା ମୁଣ୍ଡର ଲୁଗାକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଇ ମଶା କାମୁଡ଼ିବାରୁ ପାଦ ଦିଓଟିକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ

ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୋଡ଼ ଟେକିଦେଲେ । କହିଲେ, ବିଶ୍ୱାସ କରି, ବିଶ୍ୱାସ କରିଛି । ସବୁ ସମର୍ପି ଦେଇଛି ପଙ୍କ ହାତରେ । ମଣିଷ ନିଜକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିପାରେ, ପଙ୍କକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ସେ ଅନୁଭବ କରିବ, ମୁଁ ତାକୁ ସନ୍ଦେହ ଆଖିରେ ଅନେଇଛି, ସେଇଦିନ ସେ ଚାଲିଯିବ ।

ଚାଲିଯାଇପାରିବ ?

ସେ ସାହସ ତାର ଅଛି । କାଲି କଅଣ ଘଟିବ ସେ କଥା ସେ ଭାବିବାକୁ ରହିବ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ —

ନିଜକୁ ବି ସମର୍ପି ଦେଇଛ ତା ହାତରେ— । ତମକୁ ସେ ତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଝିଅଟି ପରି ସଜାଇଛି । ନାଇଁ, ଭୁଲ କହିଲି, ଅବିକଳ ଠିକ ନୂଆ ବୋହୂଟି କରି ସଜାଇଛି ।

ମକର ସୁମନ୍ତିଙ୍କର ହାତ ପାପୁଲିକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି ତାଙ୍କର ଲଜିତ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ସୁମନ୍ତି, ବୟସହେଲା ଟୋକାଟୋକୀଙ୍କୁ ଏକାଠି କାରବାର ହେବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

ସୁମନ୍ତି ହସିଉଠିଲେ । କହିଲେ, ପଙ୍କ କିଛି ଲୁଚାଏ ନାହିଁ । ଅଭିମାନ କରି କହେ, ଖୁଡ଼ୀ, ଆଜିକାଲି ଭାଇ କାହିଁକି ସବୁବେଳେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଯେପରି ସବୁବେଳେ କଅଣ ଭାବୁଛନ୍ତି । ପଚାରିଲେ ମୁହଁ ପଣ ପଣ କରି ହାତ ହଲାଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ସତେ, ମୁଁ ବି କୁବେରଙ୍କର ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବ ଦେଖୁଛି । ସିଏ ଯାହା କହୁ, ମୁଁ ଜାଣେ, କୁବେରଙ୍କ ମନରେ ଯାହା ଥାଉ ପଛେ, ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ର ସ୍ୱଭାବକୁ ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ କେହି ସାହସ କରିବେ ନାହିଁ । କୁବେର ଭଲ ପିଲା । କୁବେର ଆମର ସୁନାମୁଣ୍ଡା ।

ମନ୍ଦର କହିଲେ, ମୁଁ ଜାଣେ ସେଇଆ । ଦୁନିଆର ଲୋକଙ୍କର ସେଇ ଧାରଣା । ତଥାପି, ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ସେ ପଶ୍ମକୁ ଭଲପାଏ । ସେଇଥିପାଇଁ ପଶ୍ମକୁ ସେ ନିଜ ପାଖରେ ଅଧିକ ସମୟ ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଏ ନାହିଁ । ଚାଲିଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ ।

କାହିଁକି ?

ଆରେ, ବୁଝିପାରୁନ ? ନିଜ ଉପରେ ତାର ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା, ସେ ବିଶ୍ୱାସ ଦୋହଲିଛି । ପଶ୍ମକୁ ତେମେ କନ୍ୟାର ଆସନ ଦେଇଛ । କୋଳକୁ ନେଇଛ । ସବୁ ତାକୁ ସମର୍ପି ଦେଇଛ । ପଶ୍ମ ପ୍ରକୃତରେ ହୋଇଛି ତାର ଭଉଣୀ । ମନ ଭିତରେ ସମାଧି ଦେଇଛି ଯେଉଁ ଧାରଣାକୁ, ସେ ତ ମନରେ ରହିଛି । ଘରେ, ବାହାରେ, ଦୁନିଆରେ, ପଶ୍ମ ମୋର ଭଉଣୀ, ପଶ୍ମ ମୋର ଭଉଣୀ କହି ଯେତେ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ମଧ୍ୟ ଘର ଭିତରେ ନିଜ ପାଖରେ ପଶ୍ମର ଉପସ୍ଥିତି ସେ ସହି ପାରୁ ନାହିଁ । ସେଇଥି ଲାଗି ତେମେ ଦେଖୁଛ ତାର କରଛଡ଼ା ଢଙ୍ଗ, ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବ ।

ପଶ୍ମ ମୋର ଭଉଣୀ, ଏଇ କଥାଟା ସେଦିନ ସେ ମୋ ଆଗରେ କେଡ଼େ କଠୋର ଭାଷାରେ କହିଲେ । ମୋର ଛାତିରେ କାତି ମାରି ଗହ୍ୱାଡ଼ା ଗାର ଖୋଲିଦେଲେ ।

ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଆଜି ଅନୁତାପ କରୁଛି । ଆଗୋ, ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାଇଭଉଣୀ । ଶୁଣି ନା, ସଭା ସମିତିରେ ଯେତେ ସତୁରି ବର୍ଷିଆ ବୁଢ଼ାଠୁଁ ଆରମ୍ଭ କରି ସତର ବର୍ଷିଆ ଟୋକାଯାଏ ବକ୍ତୃତା ଦିଅନ୍ତି, ଆଗ ସମ୍ବୋଧନ କରନ୍ତି, ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀମାନେ । ଯାହାଙ୍କୁ ଭଉଣୀ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେଉଁ ଝିଅଟି ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ହୋଇଥିବେ କି ଭବିଷ୍ୟତରେ ହୋଇପାରିବେ । କୁବେରର ଭଉଣୀ ଡାକ ସେମିତି—

ଆଉ ପଗ୍ନ—?

ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ, ସେ ମଧ କୁବେରକୁ ଭଲପାଏ । ନୋହିଲେ କୁବେରର ଗୃହ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହାତ ଠାରିଲେ ତାର ମନରେ ଆଘାତ ଲାଗନ୍ତା କାହିଁକି ? କାହିଁକି ତୁମ ପାଖରେ ସେ ଦୁଃଖ କରି କହନ୍ତା ?

ଅତି ସରଗରେ ସୁମତି କହିଉଠିଲେ, ସେଇଆ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିଥିଲି । ଯେଉଁ ଟିପଣା ଆସିଛି, ସୁଝିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ମେନକାଙ୍କୁ ଲେଖିଦିଅ । ମୁଁ ଡାକ୍ତରଣୀ ବୋହୂ କରିବି ନାହିଁ । ତେବେ ଅଖିଳ-ବାବୁଙ୍କୁ ପଚାର, ସେ କହିବେ ପଗ୍ନର ବାପମା କିଏ । ସେ ଯଦି କହି ନ ପାରନ୍ତି ତ କ୍ଷତି ନାହିଁ । ସେ କହନ୍ତୁ, ପଗ୍ନ କୁଳର ଝିଅ, ଜାତିର ଝିଅ । ଦୁନିଆରେ କେହି ବିଶ୍ୱାସ ନ କଲେ ବି ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି । ସେତିକି ହେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ।

ବୋହୂ କରିବ ?

ପଗ୍ନ ପରି ବୋହୂ ପାଇବାକୁ ମୁଁ ଝୁରିହେଉଛି । ଆଉ ମୋର କିଏ ଅଛି ? କୁବେର ମୋର ରାମ, ବଦୁରି ମୋର କୃଷ୍ଣ । ଖତକୁଡ଼ରୁ ଗୋଟାଇ ଧରିଛି ପଗ୍ନ ପରି ରତ୍ନ । ଲଙ୍ଗଳ ସିଅରୁ ଜନକ ମହାରାଜା ଗୋଟାଇ ନେଇଥିଲେ ସୀତାଙ୍କୁ । ପଗ୍ନ ମୋର ସୀତା ।

ଅଖିଳବାବୁ ଯଦି ଅନ୍ୟ କଥା କହନ୍ତି ?

ତମର ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି, ପଗ୍ନର ଟିପଣା ତେବେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଫେରାଇ ଆଣ । ଯେତିକି ସେ କହିଛନ୍ତି ସେତିକି ମୋର ଲୋଡ଼ା । ଶେଫାଳୀ ଯଦି କୁଳବୋହୂ ହୋଇପାରିଲା ପଗ୍ନ କାହିଁକି ନ ହେବ ? କିଏ ଆଉ ଆମର ଅଛି ? କୁବେର ଓ ବଦୁରି ଆମର ଦୁଇ ଆଖି । ସେମାନେ ସୁଖରେ ରହନ୍ତୁ ଏହାହିଁ ତ ଆମର ଇଚ୍ଛା ।

ସୁମନ୍ତ ମକରଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ହାତ ଦେଇ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ଆଣିଲେ । ମକର ବିହ୍ୱଳହୋଇ ଦୁଇ ହାତରେ ସୁମନ୍ତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଟେକିଧରି ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ । ସେ ବଦଳିଛନ୍ତି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ରୂପ, ଫେସନ୍, ମନ ଓ ଧାରଣା ସବୁ ତାଙ୍କର ବଦଳିଛି । ସବୁ ହୋଇଛି ନୂଆ । ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଶୁଖି ଆସିଥିବା ଅପତ୍ୟର ଝରଣା ଯେପରି କେଉଁ ଅଜଣା ମେଘରୁ ଝରି ପଡ଼ିଥିବା ଅକଳଣ ଜଳକଣାର ସମଷ୍ଟିରେ ଭରପୂର ହୋଇ ଦୁଇ କୂଳ ଭସାଇ କୁଳୁକୁଳୁ ହୋଇ ମାଡ଼ିଚାଲିଛି । ସେଇ ପ୍ରବାହ ଯେପରି ଦୁନିଆର ସବୁ ସନ୍ତାନଙ୍କୁ ଧୋଇ ପୋଛି ନିର୍ମଳ କରି କୋଳକୁ ଟାଣି ଆଣିବ । କାହିଁକି ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଲା ?

ମକର ସୁମନ୍ତଙ୍କ କପାଳ ଚୁମ୍ବନ କଲେ । ଶିହରି ଉଠିଲେ ନିଜେ ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କର ମୂର୍ଚ୍ଛାଳିଆ ଶିହରଣ ସେ ଅନୁଭବ କଲେ । ପଶୁ ତାଙ୍କୁ ବଦଳାଇଛି । ନିଜକୁ ଅବତାର କରି ସୁମନ୍ତଙ୍କ ଦେହ, ମନ, ଧାରଣା ଓ ମୂର୍ଚ୍ଛନାରେ ସମ୍ପାଦିଛି । ଦଶବର୍ଷ ହେବ ଯାହା ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା ପଶୁ ତାହା ସମ୍ଭବାଇ ପାରିଛି । ପଶୁ ଭଲ । ଏ କୂଳର ବଧୂ ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ଏକା ସେ । ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଯେ ବଦଳାଇ ପାରିଛି, ବାହାର ଦୁନିଆକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ବଦଳାଇ ପାରିବ ।

ବାହାର ଦୁନିଆରେ ମଧ୍ୟ ବହୁଛି ତୋଫାନ । ସଂସ୍କୃତିର ଅହମିକା, ଜାତିଆଣର ଅଭିମାନ, ଧନକର ପରାକ୍ରମ, ପ୍ରଭୁତ୍ୱର ବଡ଼ପଣ—ସବୁ ଏକାଠି ମିଶୁଛି । ଚଡ଼ଚଡ଼ ହୋଇ ଭାଙ୍ଗି ଲୋଟୁଛି ତଳେ । ତୋଫାନର ପରାକ୍ରମ । ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଥିବା ଦାରୁବ୍ରହ୍ମର ଖୁଣ୍ଟା ଦିଶୁଛି ହତଶ୍ରୀ, ଅଲକ୍ଷଣ । ଯେଉଁଠି ପଡ଼ୁଛି ତାର ପିଣ୍ଡ, ସେଠି ଉଠୁଛି ଚିତ୍କାର, ହାହାକାର ଓ ହାସ୍ୟରୋଳର ମିଶ୍ରଣ, ଚାରିଆଡ଼ୁ ବହି ଆସୁଥିବା ତୋଫାନର ଭୈରବୀ ସଙ୍ଗୀତ ।

ପଶ୍ମ ଶାନ୍ତ ଶିଷ୍ଟ । ଜୋଛନା ଗଡ଼ ପରି ନିର୍ମଳ । ମଳୟ ପରି ଧୀର । ନିଜେ ସେ ଗମେ ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ତାଆର ମୃଦୁ ପରଶ ନୁଆଇଁ ଆଣିଛି ଅହମିକା, ଅଭିମାନ, ପରାକ୍ରମ, ବଡ଼ପଣ ତାଆର ପାଖକୁ । ଏଇ ଅବଗୁଣ୍ଠନବତୀ ସୁମନ୍ତ ସେଇ ମଳୟମାର ଜନମା ନୁହେଁ, କନ୍ୟା । ଆଉ, ସେ ନିଜେ ସେଇ ନିଷ୍କଳଙ୍କ ସୀତାର ଶିଶୁପୁତ୍ର ।

ମକର କୋଳାଗ୍ରତ କଲେ ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ । କାନରେ କହିଲେ, ପଶ୍ମ ହେବ ଆମର କୁଳର ବଧୂ । ତାଆର ପେଟରୁ ଜନମ ଲଭିବେ ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷେ, ଆମେ ହିଁ ଜନମିବା । ରାମାୟଣ ଯୁଗ ନୂଆ ରୂପ ଘେନି ଫେରିଆସିବ । ତଥାପି ଦୁହିଁଙ୍କର ମନ ବାଡ଼ିବାକୁ ଦୁଲାଳୀର ସମ୍ବନ୍ଧ ପଶ୍ମ ପାତିବ କୁବେର ପାଖରେ । ହେଲା ତ ?

ଆନନ୍ଦରେ ଅାତ୍ମହରା ହୋଇ ସୁମନ୍ତ କହିଲେ, ଭାରି ଭଲ ହେବ ।

ମକରଙ୍କ ଉଦାର ହୃଦୟରେ ଲାଜକୁଳୀ ଲତାଟି ପରି ସେ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁଲେ । ଗୁଡ଼ିର ସ୍ପନ୍ଦନ କାନରେ ବାଜିଲା । ବୟସର ଧାରଣା ପଛେଇଗଲା । ହୃଦୟତନ୍ତ୍ରୀରେ ଝଙ୍କାର ଉଠିଲା ଜୀବନ-ସଙ୍ଗୀତ !

କୁବେର ବିରକ୍ତ ହେଲା । ହାତ ଠାରି ଚାଲିଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ପଶ୍ମ ଚାଲିଯାଇନାହିଁ । ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ହାତରେ କ୍ଷୀର ଗ୍ଲାସ । ମୁହଁରେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦର ଭାବ । କଅଣ ଯେପରି କହିବାକୁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ।

ସୁଖରେ ଅଛି, ଆନନ୍ଦରେ ଅଛି । ଦାଦା ଓ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ହୋଇଛି ସ୍ନେହର ପାତ୍ର । ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ । ଆଦରଣୀୟ ଖେଳଣା । ଯେଉଁ

ସ୍ନେହର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ ସେ ହୋଇଥିଲେ, ଯାହାଁରୁ ଭାଗ ନେବାକୁ ଜନମିଲା କୁନ୍ତଳା, ତା ପଛକୁ ବହୁତ । ସେଇ ସ୍ନେହର ଯାହା-ଥିଲା ଅବଶେଷ ସବୁ ଅଧିକାର କରି ବସିଛି ପଦ୍ମ । ସୌଭାଗ୍ୟର ପିତୁଳା । ନିଜକୁ ଓ ନିଜର ଅତୀତକୁ ପାଶୋରିଛି । ମନରେ କେଉଁ ଦୁଃଖ, ଦୁର୍ଭାବନା, ସନ୍ଦେହ ବା ଆଶଙ୍କାର କୀଟ ପଶିଛି ? ହାସ୍ୟମୟୀର ମୁହଁରେ ବିଷାଦର ଛାୟା !

ପଦ୍ମର ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ସେ—କୁବେର । ମନ ତଳେ ଯେତେ ଅଦମ୍ୟ ଅଭିଳାଷା କାମନା ଛଟପଟ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ସେ ସଂଯତ ରଖି ପାରିଥିଲା । ତଥାପି ଦୁନିଆ ସନ୍ଦେହ କଲା । ସେଇ ସନ୍ଦେହର ଧୂଆଁକୁ ଉଡ଼ାଇଦେବାକୁ ସେ ସ୍ନେହମୟୀ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ମନରେ ଆଘାତ ଦେଇ ଝଡ଼ ପରି କଥା କହିଥିଲା ।

ଖୁଡ଼ୀ ଭଲ ମଣିଷ । ପଦଟିଏ କଥା 'ଭଉଣୀ'ରେ ସତକୁ ସତ ପଦ୍ମକୁ କନ୍ୟାଠାରୁ ଭଲ ସ୍ନେହ କରୁଛନ୍ତି, କୁନ୍ତଳାର ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ । ଜଣକର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆଦର କେବଳ ଘରେ ନୁହେଁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଯାଦୁକରର ମନ୍ତ୍ର ପରି ସବୁ ସନ୍ଦେହ ଫାସର ଫଟେଇ ଦେଇଛି ।

ଭଉଣୀ ! ଏଇ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ପଛରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବର୍ଷର ସଂସ୍କାର ଲୁଚି ରହିଛି । ଅଭିମାନ, ସ୍ନେହ, ମମତା, ସେବା ଓ ପବିତ୍ରତାର ସମଷ୍ଟି । ପଦ୍ମ ତାର ଭଉଣୀ ହୋଇଛି । ପଦ୍ମ ଦେହରୁ ମେନକା ଧାରଣା ଉଭେଇ ଯାଇଛି । ଦୁଲାଳୀ ଧାରଣା ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଅଭିମାନ, ସ୍ନେହ, ପବିତ୍ରତା ଓ ଦାବୀର ସମଷ୍ଟି ତାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ପୋଡ଼ି ଆଉଟି କୁନ୍ତଳାର ଛାଞ୍ଚରେ ଢାଳି ପାରି ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ହାତ ହଲାଇଲେ ପଦ୍ମ ପଛେଇ ପଛେଇ ଚାଲିଯାଏ । ମୁହଁ ଫଣ ଫଣ କରି ଓଲଟି ଜବାବ ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ, କାହିଁ କି ଯିବ ? ବିରକ୍ତ କରି-

ବାକୁ ଆତୁର ପାଖକୁ ଲାଗିଆସି ହାତରୁ କଲମ ଟାଣିନେଇ ନାକ ଫଣ ଫଣ କରି କହେ ପାଦରେ ନାହିଁ, ଲେଖା ଅ.ଜ ସେତିକି ଥାଉ ।

ପ୍ରଭେଦ ସେତିକି ।

ଯେତେ ଯିଏ ଅକଟି କହିଲେ ଜାଣିଶୁଣି ସାବଧାନ ହୋଇ କିଏ କୁନ୍ତଳା ପାଖକୁ ଆସିବ ? କେହିହେଲେ କରି କଥା ନ କହିଲେ ସେ କଥା ମାନ କୁଆଁ ଝଣ୍ଟିକ ଦେଖେ କରିବ ? ନାଲି ଆଖିରେ ଉତ୍ତର ଦେବ ଜିଭ ଦେଖାଇ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଗାଳିଦେଲେ ସେ କାଇଁ କାଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିବ । ସେ ଖଞ୍ଜାକୁ ଯାଇ ପାଟିକରି କମ୍ପାଇବ ।

ଚମ୍ପା କୁନ୍ତଳା ହେଇନାହିଁ, ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଭୁଣ୍ଡିରୁ କଥା ନ ଖସୁଣୁ ମନ ବୁଝି ସେ କାମ କରେ । ବିରକ୍ତ ହେଲେ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟାଇ ସେ ଦିଏ ଉତ୍ତର । ସେ ମଣେ, ସେ ଜାଣେ ଯେ ସେ ଦୟାର ପାତ୍ର, ସହାନୁଭୂତିର ଜୀବ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନର ଆବାଭାବର ଖେଳଣା ।

ହେଇଥିପାଇଁ ସେ କଥା ମାନେ । କାହାର ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେବାକୁ ସେ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ଯାହା ସଙ୍ଗେ ରକ୍ତର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ସ୍ୱାର୍ଥର ବନ୍ଧନ ନାହିଁ, ସେ ପର । ପରକୁ ଆପଣାର କରିବାକୁ ହେଲେ ମନ ମାରି ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ଅକଥାକୁ କଥା ବୋଲି ମାନି-ନେବାକୁ ହେବ । ଚମ୍ପା ହୁଏତ ତାହାହିଁ କରୁଛି ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନି ଚାଲିଯାଇନାହିଁ କାହିଁକି ? ତା ପାଇଁ କୁବେର କୌଣସି କାମ ବାକି ରଖିନାହିଁ ରଖେ ନାହିଁ । ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହେବାକୁ ସେ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ।

ଟେବୁଲ ଉପରେ କୁନ୍ତଳାର ପତ୍ର । ସେ ପରେ ଘରକୁ ଗିବା ଦିନରୁ ତା ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ସେ ତିନ ଚାରି ଖଣ୍ଡି ପତ୍ର ଲେଖିଲେ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହେବ ବୋଲି କେବେ କପରି ଦୁଇ ଚାରି ଧାଡ଼ି ଲେଖି ପଠାଏ । ତାର ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଲମ୍ବା । ପଢ଼ିବାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହେ ନାହିଁ । ଆଜି ଯେଉଁ ପତ୍ରଟି ଲେଖିଛି ସେଇଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ସେଥିରେ ଯେଉଁସବୁ ବିଷୟ ସେ ଲେଖିଛି, ମିଛ କି ସତ, କୁବେର ବୁଝିପାରୁନାହିଁ । ତାର ଶେଷ ଅନୁରୋଧ—ଆପଣ ନିଜେ ଥରେ ଆସି ଦେଖିଯାଉନ୍ତୁ, ପଦ୍ମାକୁ ମୋ ପାଖରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଉନ୍ତୁ । ନୋହିଲେ, ମୋତେ ଆଉ ଜୀବନରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ ନାହିଁ ।

ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ପତ୍ର ପାଇ ଥରଟିଏ ଆଖି ପକାଇ ପକେଟରେ ରଖି-ଦେଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ଦେଖାଇନାହିଁ କି କଅଣ ଲେଖା ହୋଇଛି କାହାକୁ କହିନାହିଁ । ନିବେଳାରେ ବସି ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ିଛି । ସମାଧାନ ଖୋଜିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି । ପଦ୍ମାର ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ତେବେ, କାହିଁକି ଆଜି ସେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ପିବାକୁ ହାତ ଠାରିଲେ ଚାଲି ଯାଉନାହିଁ ?

କୁବେର କୁନ୍ତଳାର ପତ୍ରଟି ପକେଟରେ ରଖିଲା । ପଦ୍ମା ହାତରୁ ଗିଲାସଟା ନେଇ କ୍ଷୀରତକ ପିଇ ଗିଲାସଟି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଦେଲା । ତଥାପି ପଦ୍ମା ଠିଆ ହୋଇଛି । ଆଖିରେ ଛଳ ଛଳ ଲୁହ । ପିନ୍ଧିଥିବା ରଙ୍ଗୀନ ଦାମିକା ଶାଢ଼ୀ ଉପରେ ସୁନାହାର ଝଟକୁଛି । କାନରେ ପଥର-ବସା କୋଣାର୍କ ଚକ ହଲଏ । ହାତରେ ଡାଇମଣ୍ଡକଟା ସୁନାକାଚ ଚାରି ଚାରି ପଟି । କପାଳରେ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୁଙ୍କୁମ ବିନ୍ଦୁ । ଆଖିରେ କଜଳ । କାଠଚମ୍ପା ଫୁଲର ମଧୁର ମହକରେ କୋଠରୀଟି ମହକି ଉଠୁଛି । ଖୋସାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଫୁଲମାଳ ମଉଳିଣ ପଡ଼ିଲାଣି ।

ପଦ୍ମ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି, ଲୋଭମୟ ଦିଶୁଛି । କିନ୍ତୁ କାଲିକାର ପଦ୍ମ, ଆଡ଼ମ୍ବରହୀନା, ହୀନ ଦରିଦ୍ର ବେଶ । ଅଥଚ, ସ୍ୱାଧୀନ-ମନା ପଦ୍ମର ବିକଳ ଅବସ୍ଥାର ଆଜିକାର ଏ ପଦ୍ମ, ମରମ ଝରାଉନାହିଁ । ଭାବନାକୁ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ କରୁନାହିଁ । କାମନାକୁ ମନ୍ଥନ କରୁନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ବି ସେ ଡାକୁଥିଲା ଭଳି । ବାହାରଟା କର୍ମତତ୍ପର ଥିଲେ ମଧ ଭିତରଟା ତାର ଗେହ୍ଲେଇ ହେଉଥିଲା । ଅଳି କରୁଥିଲା । ଆଜି ବାହାରଟା ଗେହ୍ଲେଇ ହେଉଛି, ଅଳି କରୁଛି, କିନ୍ତୁ ତାର ଭିତରଟା ଦୂରେଇ ଯାଇଛି ।

କଣ ହୋଇଛି ତୋର, ଏମିତି ମୁହଁ ଶୁଖେଇଛୁ କାହିଁକି ?

ବହୁଦିନ ପରେ କୁବେରର ମୁହଁରୁ ସ୍ନେହମିଶା କଥା କେଇ-ପଦ ଶୁଣି ପଦ୍ମର କୋହ ଫୁଲି ଫୁଲି ଉଠିଲା । ମନର କୋହକୁ ଲୁଚି ରଖି ଶୁଖିଲା ମୁହଁରେ ଉଲ୍ଲାସର ଆଭା ଫୁଟାଇ କହିଲା, ନାହିଁ ତ । କଥାଟିଏ ପଚାରିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ବିରକ୍ତ ହେବେ ନାହିଁ ?

କୁବେର ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା, ଯାହା ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିଥିଲି, ଠିକ୍ ସେଇଆ ଦେଖୁଛି । ତୁ ବଦଳିଛୁ ।

ଆଖିରୁ ଗଡ଼ିଆସିଲା ଲୁହ । ପଦ୍ମ କହିଲା, କାହିଁକି ଏପରି ଭାବୁଛନ୍ତି ? ଖୁଡ଼ୀ ମତେ ତାଙ୍କର ଖେଳଣା କଣ୍ଢେଇ କରିଛନ୍ତି । ମତେ ସଜାଇଛନ୍ତି । ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ ହୋଇଛନ୍ତି ସୁଖୀ । ତାଙ୍କ ମନ ତଳେ ଲୁଚି ହୋଇ ରହିଥିବା ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପତ୍ୟ ବାସନାର ଝର ଫିଟିଛି । ଭାଇ, ସେଇ ଝରର ପ୍ରବଳ ପ୍ରବାହରେ ସେ ନିଜେ ଭାସିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭସାଇଛନ୍ତି । ଦୁନିଆକୁ ନୂଆ ଆଖିରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର

ଫୁଲସ୍ତବ ମାରଥିବାର ଅପଚୟର ଭଙ୍ଗିରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ରେଷ୍ଠ ଖେଳଣା । ଆପଣ, ବଦୁର, କୁନ୍ତଳା ଅପା ଯେପରି—

କୁବେର ଚାହିଁ ରହିଲା ପଗ୍ମାର ଲୁହଝରା ମୁହଁକୁ । ଆରେ, ପଗ୍ମା ଏ ଭାଷା କାହୁଁ ଶିଖିଲା ? ବୟସର ଗତି ଅପେକ୍ଷା ତାର ଭାବନାଶକ୍ତି, ସେଇ ଭାବନାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଭାଷାଚାତୁରୀ କେତେ ବେଗି ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମ ଲେଖାଇ ସେ ପାଠ ପଢ଼ିନାହିଁ । କେହି ତାକୁ ବତାଇନାହିଁ । କାହାର ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଶିଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ-ନାହିଁ । କେବଳ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ି ନିଜେ ନିଜେ ସେ ଏତେଦୂର ଆଗେଇ ଯାଇଛି । ଏଇ ପରୀକୁ ଯଦି ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦିଆହୋଇଥାନ୍ତା !

ପରୀ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଭାଇ, ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ଆନନ୍ଦରେ ମୁଁ ବାଧା ଦେଉନାହିଁ । ସେ ମୋତେ ଯେପରି ସଜାଇଛନ୍ତି, ନଚାଇଛନ୍ତି, କୁହାଇଛନ୍ତି, ମୁଁ ବାଧା ନ ଦେଇ ପାଳନ କରିଛି । ମୁଁ ନିଜକୁ କେବେ ନିଜ ଆଖିରେ ମୋର ଏ ନୂଆ ବେଶରେ ଦେଖିନାହିଁ । ମୋର ନାଚ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । କଥା କି ଗୀତ ଶୁଣିନାହିଁ । ମୁଁ ମୋର ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ, ଉତ୍ତେଜନା ଓ କାମନାର ସେବା କରିଛି । ମୁଁ ବଦଳିନାହିଁ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ମୋର ନିଜତ୍ୱକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରୁଛି । ମୁଁ ଜାଣୁଛି, ମୋର ବେକର ପଘା କେତେ ଲମ୍ବା !

ବଲବଲେଇଲା ପରି କୁବେର ପାଟି କରି ଉଠିଲା, ପରୀ !

ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ସ୍ମୃତି ତଳେ ଉଜାଣି ଭାବନା । ମନରେ କଲବଲ କୋହ । ସେ ପଗ୍ମା ପାଖକୁ ଗଲା । କଟମଟ କରି ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲା, ଗୋଟାଏ ଜାଲ୍ ଜୀବନ ତୁ କଟାଉଛୁ ? ପ୍ରହେଳିକା ସର୍ଜନା କରୁଛୁ ? ପୁଣି, ସାହସ କରି ମୋ ଆଗରେ କହୁଛୁ, ତୁ ବଦଳିନାହୁଁ ?

ପଗ୍ମାର ଓଠରେ ଝଟକିଲା ହସ । ସେ ସଙ୍କୁଚିତ ହେଲା ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଯଦି ଜାଲ୍ ଜୀବନ କଟାଉଥାଏ, ତେବେ ତାହା ସମ୍ଭବ

ହୋଇଛି କେବଳ ଏଇ ନିର୍ବୋଧ ଭାଇଟି ପାଇଁ, ଯିଏ ପଣ୍ଠର ଦୁଃଖ ସହି ନ ପାରି ଡମ ଡମ ହୋଇ ଧାଇଁ ଯାଇଥିଲେ; ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ଅନ୍ତର ତଳେ ଆବଦ୍ଧ ରହିଥିବା, ଅଣନିଶ୍ୱାସ ହୋଇ କଲବଲ ହେଉଥିବା, ଅପତ୍ୟର ଝରଣା ପିଠିରେ ନଦା ହୋଇଥିବା ହତାଶାର ପାହାଡ଼କୁ ବଜ୍ରାଘାତ କରି ଠେଲାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଆଜି ନିଜେ, ଆଘାତର ପ୍ରତ୍ୟାଘାତ ସହି ନ ପାରି ପୃଷ୍ଠଭଙ୍ଗ ଦେଇ ରହିଥିଲେ ।

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ପଣ୍ଠ କହିଲା, ବଦଳି ନାହିଁ ଭାଇ, ସବୁ ଆଭରଣ ଓ ଆଡ଼ମ୍ବରର ପଛଆଡ଼େ ମୁଁ ମୋର ନିଜ ରୂପ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛି, ଅଜଣା ଅଶୁଣା କେଉଁ ଦୁଃଖିନୀ, ଅତ୍ୟାଚରିତା ଦାସୀ, ବାଟର ଭିଖାରଣୀର ଅଦେଖା ଅଲୋଡ଼ା ଅନାହୂତ ଆସିଥିବା ଅତି ନଉଁଚୁଣା ଝିଅଟିଏ—ପରର ଦାସତ୍ୱ, ପରର ସେବା ଯାହାର ଜୀବନର ପଣ ।

କୁବେର ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଣ୍ଠର ହାତ କଟମଟ କରି ଧରିଲା । ସଜୋରରେ ହଲାଇଦେଇ ଅଭିମାନ ଓ ବିରକ୍ତିମିଶା ସ୍ୱରରେ କହିଲା, ଏଡ଼େ ସାହସ ତୋର ? ମୁହଁ ଖୋଲି ଆଉ ଥରେ କହିପାରିବୁ, ପରର ଦାସତ୍ୱ, ପରର ସେବା ?

ପଣ୍ଠର ସାରା ଶରୀର ଶିହରି ଉଠିଲା । ସ୍ନେହ ହେଉ କି ବିରକ୍ତି ହେଉ, ଆଜି ଭାଇ ପ୍ରଥମ କରି ତାର ହାତ ଧରିଛି । ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ପ୍ରଥମ ପରଶ ସେ ଜୀବନରେ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ନିଜକୁ ଭୁଲି ସତେ ଉତାଣି ପିଲାଟି ପରି ଭାଇର ଗୁନ୍ତି ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ନଇଁ ଗେହ୍ଲେଇ ହେବାକୁ ପ୍ରାଣ ଡାକୁଛି ।

ମନେପଡ଼ୁଛି ଅତି ପିଲାଦିନର କଥା, ଏଇ କୁବେର ଭାଇ, କଟକରୁ ଫେରିଲେ କୁନ୍ତଳା ଦେଖି ଧାଇଁଯାଆନ୍ତି । ଭାଇକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ଅଳି କରି ପଚାରନ୍ତି, ମୋ ପାଇଁ କଅଣ ଆଣିଛ ? ଭାଇ ଦୁଇ ହାତରେ କୁନ୍ତଳାକୁ ଟେକିନିଅନ୍ତି ।

ମା ଡାକ ଛାଡ଼ନ୍ତି, ଆରେ, ସେ ହଳଦୀ ଲଗାଇଛି ।

ଭାଇ ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ । କୁନ୍ତଳାକୁ ଘୋଡରେ ଜାକି ମୁହଁରେ ବୋକ ଦିଅନ୍ତି । ନାକ କାନ ଓଟାରନ୍ତି । କୁନ୍ତଳା କାନ୍ଦେ । ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ଛଟପଟ ହୁଏ ।

ମା କହନ୍ତି, ଏ କି ବାଘମାମୁଁ ଗଲା ।

ପରୀ ଖୁଣ୍ଟକୁ ଆଉଜି ଢହଳ ଢକଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।

ଭାଇ !

କହିପାରିବୁ ?

ଭାଇ, ପାଖକୁ ଆସିଲେ ତେମେ ମୋତେ ଦୂରେଇଦିଅ, ଗୁଳି-ପିଦ୍ଧାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅ କାହିଁକି, କି ଅପରାଧ ମୁଁ କରିଛି ? ମୁଁ ଯେ ପର, ଏ ଧାରଣା ତମର ମନରେ ନ ଥିଲେ—

ପଦ୍ମ !

ଭୁଣ୍ଡିର ଅରିଲ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଦ୍ମର ଚିବୁକରେ ବାଜିଲା ଚପେଟାଘାତ । ପଦ୍ମର ଭୁଣ୍ଡିର କଥା ଅଧା ରହିଲା । ହାତରୁ କୁବେରର ହାତ ଖସିଲା ।

କୁବେର ପଳେଇଗଲା । ଚାହିଁ ରହିଲା । ମାଂସଳ ଧବଳ ଗାଲରେ ଚାରି ଆଙ୍ଗୁଠିର ଦାଗ ।

ପରୀ ହସୁଛି । ହୁଏତ ମଣୁଛି, ଏ ଆଘାତ ମଧ୍ୟ ଦାସୀକନ୍ୟାର ପ୍ରାପ୍ୟ । ସହିବା ଓ ହସିବା ତାର ସେବାମନୋବୃତ୍ତି ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଧାରଣାର ଅଙ୍ଗ ।

ଆଘାତର ଚମକ ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ଭାଙ୍ଗିଲା । ପଦ୍ମ ଫେରିଆସିଲା ନିଜ କକ୍ଷକୁ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓ ପୁଲକିତ ଆତ୍ମା ଉଭାହେଲା ତାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ।

ଆଜ ତାର ଶୁଭଦିନ । ଭାଇର ପ୍ରକୃତ ଆଦର ସେ ପାଇଛି । ଅକଥା ହେଉ କି କଥା ହେଉ ଭାଇ କରେ ଶାସନ । ଠିକ୍ କି ଭୁଲ ସେ ବିଚାର କରେ ନାହିଁ । ତାର ମନର ପରପଣିଆ ଆଜ ଦୂର ହୋଇଛି । ଭାଇ ତାର ପର ନୁହେଁ ।

ଆରେ, ସେ ଠିଆ ହୋଇଛି କାହିଁ କି ? ଭାଇ ନିଜକୁ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ମଣି ପଚ୍ଛେଇଗଲେ ? ଏଇ, ସେ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବସିଲେଣି । ଆଖି ହେଲିଣି ଛଳଛଳ । ଅନୁତାପ ?

ଏତେ ସାଧନାର ଫଳରୂପେ ଯାହାଙ୍କୁ ଆଜ, ନିଜର କରି ପାଇଛି, ତାଙ୍କର ମନରେ ବିରସଭାବ ଦେଖିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆଖିର ଲୁହ ତରଳ ଲୌହ ପରି ପଙ୍କର ଆତ୍ମାକୁ ଦହିବ । ଏହା ସେ କରାଇଦେବ ନାହିଁ । ଭାଇର ଗୋଡ଼କୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଧରି କହିବ, ତେମେ ମୋର ପର ନୁହଁ । ମତେ ଶାସନ କର, ମନଇଚ୍ଛା ଶାସନ କର— ।

ଅବଗୁଣ୍ଠନବତୀ ପଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଟି ଦୁଇ ହାତରେ ଟେକିଧରି କୁବେର ଚୁହିଁ ରହିଲ ।

ସେ ହସୁଛି ।

ଆକାଶର ପୁନେଇଁ ଜହ୍ନ ସେ, ଆଉ, ପଙ୍କ ସରୋବରର କୁମୁଦିନୀ । ଦୁହେଁ ଏକ ଜଳରୁ ଜନମ, ଭାଇଭଉଣୀ । କୁମୁଦିନୀର ନାଡ଼ଟି ଲଗିଛି କେଜାଣି କେଉଁ ସାତତାଳ ପଙ୍କରେ । କେଉଁଠି ତାର ମୂଳ, କେଉଁଠୁ ସେ ଉଦ୍ଭବ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ସାତତାଳ ପଙ୍କ ଠେଲି ନିର୍ମଳ ଜଳରେ କଳୁଷହୀନ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛି ଉପରକୁ ।

ସୁନ୍ଦର, ଅନାବିଳ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ହସହସ । ଚାହିଁ ରହିଛି ଚନ୍ଦ୍ରମାକୁ ମନ ଖୋଲି, ସ୍ନେହ କଣିକାଟି ଲଭ କରିବାକୁ ।

ସେ ପରି ନୁହେଁ ।

ଦୁହିଁଙ୍କର ମନରୁ ଭାବ ଓ ଭାବନା ହଜିଲା ।

ସୁଲୁ ସୁଲିଆ ଶୀତଳ ପବନ ବହିଆସିଲା । ଥରିଉଠିଲା ଦେହ ଓ ମନ । ପରିସ୍ଥିତିର ସରୋବରରେ ମୃଦୁ ଆଲୋଡ଼ନ । ଛୋଟ ଛୋଟ ଲହଡ଼ୀମାଳର ଅଧୀର କମ୍ପନ । ଚନ୍ଦ୍ରମାର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଥରିଉଠିଲା । ଥରିଉଠିଲା କୁମୁଦିନୀ । ସୁଲିଆ ପବନ ସଘନ ହେଲା । ଦୋହଲି ଦୋହଲି ସୁକୁମାରୀ କୁମୁଦିନୀ ମଥା ନୋଇଁଲା ।

ସେ ପରି ନୁହେଁ । ସେ କୁନ୍ତଳା, ଯାହାର ଛୋଟ ଦେହଟିକୁ ଛାତିରେ ଧରି ମୁହଁରେ ଅଜସ୍ର ଚୁମ୍ବନର ଧାରା ଢାଳିଦିଏ କୁବେର । କୁନ୍ତଳା ମଥା ନୁଆଁଏ କୁବେରର କାନ୍ଧରେ । ଟିକି ଟିକି ହାତ ଦିଓଟି ଗଳାରେ ବେଷ୍ଟନ କରି ସେ ଲଗାଏ ଓଠ ଭାଇର ମୁହଁରେ ।

ଦୁନିଆ ହସ ହସି ହୋଇ ଚାହିଁ ରହେ । ଦୁନିଆର ଆଖିରେ ନିର୍ମଳ, ପବିତ୍ର ଆଗ୍ରହ; ମନରେ ପ୍ରଶଂସା—କୁବେର ଅତି ସ୍ନେହ କରେ ତାର ଟିକି ଭଉଣୀ କୁନ୍ତଳାକୁ ।

ପଶି ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ ଡରି ଡରି ଚାହେଁ । ତାର ବାପ ନାହିଁ, ଭାଇ ନାହିଁ । କେହି ତାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବେ ନାହିଁ । ସେ ଏ ଘରର ଦାସୀ—ଘୃଣାର ଜୀବ । ତାହାର ଉପସ୍ଥିତି କୁବେରର ନାସିକାରେ କୁଞ୍ଚନ ଆଣେ । ଆଖିରେ ଇସାରା କହେ, ଦୂରେଇ ଯା— ।

ଦୂରେଇ ଯାଇଛି କୁନ୍ତଳା ।

ଉଜାଣି ବହିଛି ସମୟ ।

ପାଖେଇ ଆସିଛି ପଦ୍ମ । କୁବେର ତାର ଭାଇ । ସେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବ, ଚୁମ୍ବନ କରିବ । ପଦ୍ମ ନିଜକୁ ଭୁଲି ମଥା ନୋଇଁବ କୁବେରର କାନ୍ଧରେ । ମୁହଁରେ ଲଗାଇବ ମୁହଁ ।

କୁବେର ତାର ଭାଇ ! ଦୁନିଆ ହସ ହସ ହୋଇ ଚାହିଁବ । ଦୁନିଆ କହିବ ତ କୁବେର ତାର ଭଉଣୀ ପଦ୍ମକୁ ସ୍ନେହ କରେ, ସେ ସ୍ନେହ ପବିତ୍ର, ଅମଳିନ, କଳୁଷହୀନ; ସେ ସ୍ନେହରେ କାମନା ନାହିଁ, ଉତ୍ତେଜନା ନାହିଁ, ମିଳନର ଛପିଲା ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ ? ଦୁନିଆ ପରଖି ଯିବ ?

ଜୁଳିଆ ପବନ ଥମିଲା । ଲହରୀମାଳ ସରୋବରର ଜଳରାଶିରେ ସନ୍ଧି ହଜାଇଲା । ପରିସ୍ଥିତି ହେଲା ସ୍ଥିର, ଅଚଞ୍ଚଳ । କୁମୁଦମା ମଥା ଟେକିଲା ।

ଆଗରେ ଠିଆହୋଇଛି କୁବେର । ହସହସ ଚନ୍ଦ୍ରମା ।

ପଦ୍ମ କହିଲା, ରାତି ଦଶଟା ହେଲା । ତେମେ ଏଥର ଶୋଇପଡ଼ ଭାଇ, ଦେହ ଖରାପ ହେବ ଅଧିକ ପଢ଼ିଲେ ।

କୁବେର କହିଲା, କାଲି ମୁଁ କଟକ ଯିବି ।

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ, ଓଠ ଚାପି, ଭ୍ରୂଲତା ଟେକି ପଦ୍ମ କହିଲା, ନା, କାଲି ନୁହେଁ, ଆଉ କେବେ । ଆଜି ମଙ୍ଗଳବାର । ତମର ଜନ୍ମଦିନ ପଡ଼ୁଛି ଶନିବାର । ତା ଆଗରୁ ତେମେ କୁଆଡେ ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ପଦ୍ମ ସତେ କି ପବନରେ ଉଡ଼ିଲା ପରି କୁବେର ପାଖରୁ ଚାଲି ଆସିଲା ପଦାକୁ ।

ଅନ୍ଧାରିଆ ଅଗଣାରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ଗଣ୍ଡ—ବାହାର ଦୁଆରି ମୁହଁ ।

କେଜାଣି କାହିଁକି ପଦ୍ମର ଛାତି ଚମକି ଉଠିଲା । ସେ ଅଚଳ ପରି ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । ଚହ୍ଲି ମଧ୍ୟ ନ ଚହ୍ଲିଲା ପରି ଥରିଲା ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା, କିଏ ସେ ?

ହସିଲା ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଆସିଲା, ମୁଁ ତ ଗଣ୍ଡ ।

ନିଦ ହୋଇନାହିଁ ?

ତମର ଖେଳକୌତୁକ ଦେଖିବାକୁ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ।

ପଶୀର ଛାତିରୁ ନିଆଁ ଖସିପଡ଼ିଲା । ଗଣ୍ଡ ଉପହାସ କରି କଥା କହୁଛି । ରାତି ପାହିଲେ କେତେ କଥା ଲଗେଇ ସେ ନନ୍ଦପୁରରେ ପ୍ରଚାର କରିବ । କିନ୍ତୁ, ଆଲୋକ କେବେ ଅନ୍ଧାର ହେବ ନାହିଁ । ପଦ୍ମୀ ମଧ୍ୟ ଉପହାସ କରି ପଚାରିଲା, କଅଣ ଦେଖିଲୁ ?

ତମର ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ।

ଆଖି ପବିତ୍ର ହେଲା ତ ?

କି କଥା କହୁଛୁ ଦେଈ, ଆଖି ପବିତ୍ର ହେବ ନାହିଁ ?— ସେଦିନ, ଏମିତି ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ, ଯାହା ନ ଥିଲା କାହା ଝିଅଟିଏ କେଉଁଠୁ ଆସି ଏଇ ଘରେ ଗାହା ନେଇଥିଲା । ଆହା ପଦଟିଏ ଆଗ ବାହାରିଲା ମୋଓ ତୁଣ୍ଡରୁ । ସେଇ ନିଆଣ୍ଡ୍ରୀ ଝିଅଟି ମାଡ଼ି ଗାଳି ସହି ମାଟି କାମୁଡ଼ି ରହିଲା । ସେଇ ହେଲା ପୁଣି ଏ ଘରର ଝିଅ—ସର୍ବେସର୍ବା । କି ମନ୍ତ୍ର ସେ ପଢ଼ିଲା କେଜାଣି, ଯେଉଁମାନେ ବାଘ ଭାଲୁ ଥିଲେ ସେଇମାନେ କୁକୁର ବିଲେଇ ହେଲେ ।

ଈର୍ଷା ହେଉଛି ?

ଈର୍ଷା କରିବାକୁ ମୋର ବଳ ବୟସ ନାହିଁ ଦେଈ, ପାଠ ନାହିଁ, ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ । ତବ ତବ କରି ଚାହିଁଛି । ଯାହା ମୁଁ ଦେଖିଲି, କଲ୍ୟାଣ

କରୁଛୁ, ମୋର ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ । ଜାତି ଓ କୁଳ ଏ ଦୁନିଆରୁ ତ ଉଠିଯାଉଛି । କିଏ କହୁଛି ସାର, କିଏ କହୁଛି ଅସାର । ନିଜ ବୁଦ୍ଧିରେ ଯିଏ ଏ ଘରର ଝିଅ ହୋଇଛି, ସେଇ ହେବ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ମୀ— ବଡ଼ ବୋହୂ, ସାଆନ୍ତାଣୀ— ।

ପରୀ ଗାଈର ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଇ କହିଉଠିଲା, ଛି ଛି ଗାଈ ଏ କି ପାପ କଥା, ଅମାନ୍ତ କଥା ତୁ ତୁଣ୍ଡକୁ ଆଣୁଛୁ ? ସେ ମୋର ଭାଇ । ଭାଇ କଣ ଭଉଣୀକୁ ଗେଲ କରେ ନାହିଁ, ଦେଖିନୁ କେଉଁଠି ଦୁନିଆରେ ?

ହାତ ଖସାଇ ଗାଈ କହିଲା, ଦେଖି ଦେଖି ବୁଢ଼ୀ ତ ହେଲିଣି ଗାଈ, ଆଉ ଯାହା ବାକି ଅଛି ବଞ୍ଚିଥିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିବ । ମୁଁ କଲ୍ୟାଣ କରୁଛି ଦେଈ— । ଯିବଟି ତେମେ ଶୋଇପଡ଼ିବ । ରାତି ଅଧିକ ହେଲାଣି ।

ଗାଈ ଚାଲିଗଲା ନିଜ ଘରକୁ ।

ପରୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଠିଆହୋଇ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ବଲବଲ କରି ଚାହିଁଲା । କେଜାଣି କାହିଁକି ଗ୍ଳାନି ଥରାଇ ଛୁଟିଲା ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ । ଦୁଇଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ତତଲା ଲୁହ ଝରିଆସିଲା । ସେ ନିଜ କୋଠରୀକୁ ଫେରିଲା ।

ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ଘରର କବାଟ ଏବେ ବି ମୁକୁଳା ଅଛି । କେଉଁ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ କରୁଛନ୍ତି । ଶୋଇବାକୁ ଫେରିନାହାନ୍ତି । ରାତି ତ ଅଧିକ ହୋଇନାହିଁ । ବଦୁର ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଛି । ମଶାରି ଟେକି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ତାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ଏଇ ଟିକି ଭାଇଟି ବି ତାକୁ ଅତି ଭଲ ପାଏ । ଆଉ ପରୀ, ସେ ବି ତ ଭଲପାଏ ବଦୁରକୁ । ଏକା ରକ୍ତ ହିଁ ତିନି ଭାଇ ! ପରୀ ବଦୁରର ଟିକି ମୁହଁରେ ଗେଲକଲା । ମଶାରି ସଜାଡ଼ି କବାଟ କିଳିଲା । ନିଜର ଖଟରେ ଦେହ ଲମ୍ବାଇ ଆଖି ବୁଜିଲା ।

ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ତା ମୁହଁକୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ ରହିବାର ଦେଖି ପଦ୍ମର ସପନ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଭାଇ ଦୁନିଆରେ ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇବ କାହିଁ କି ? ସେ ତ ଅନ୍ୟାୟ କି ଅଶାନ୍ତି କରି ନାହିଁ କି, କୁବେର ଭାଇ କହୁ ଦୁନିଆଁ ବାହାର କଥା କରନାହାନ୍ତି ? ଭାଇ କଣ ଭଉଣୀକୁ ଗେଲ କରେ ନାହିଁ ? ଭଉଣୀ ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା ନ କଲେ ତାଙ୍କର ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ ନାହିଁ ? ତା ପାଖରେ ଦୁନିଆର ଲୋକ ଓ କୁବେର ଭାଇଙ୍କ ଭିତରେ କଣ ତଫାତ୍ ନାହିଁ ?

ସ୍ନେହରଙ୍କୁଣୀ ପଦ୍ମ, ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହ ପାଇବାକୁ ତାର, ଉପାସୀ ଆତ୍ମା ଛଟପଟ ହେଉଛି ।

ଦିପହରେ, ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ି ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଉଥିଲା । ଦୁନିଆର ସବୁ ଦେଶର ଘଟଣା । କେତେପ୍ରକାର କଥା ତ ଲେଖା ହୋଇଛି । ଅନେକ କଥା ସେ ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ଭୂଗୋଳ ବହି ଘାଣ୍ଟି, ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି କେଉଁ ସ୍ଥାନଟା କେଉଁଠି ଖୋଜି ବାହାର କରିବା କଷ୍ଟ । କୁବେର ଭାଇଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ସେ ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତି । ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ କେତେ଼ ଆଗ୍ରହ ସେ ଦେଖାନ୍ତି । ବୁଝି ନ ପାରି ବାରମ୍ବାର ପଚାରିଲେ କଲମ ପଛରେ ପଦ୍ମ ମୁଣ୍ଡରେ ଠୁକେଇ କହନ୍ତି, ଗଧ ! ଆଚ୍ଛା, ତୋ ପାଇଁ ବହି ମଗେଇ ଦେଉଛି ।

ତିନି ଦିନ ପରେ କଟକ ଯିବାକୁ ସେ କହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଦିନ ପାଇ ଆହୁରି ସାତ ଦିନ କଟିଗଲାଣି । ତଥାପି ସେ ଯାଇ-ନାହାନ୍ତି । କଟକ ଯିବାର ନାମ ଆଉ ଧରୁନାହାନ୍ତି । କୁବେର ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅବାଧରେ ମିଶି ଅଳି କରିବାକୁ, ଅଭିମାନ କରି କଥା କହିବାକୁ ପଦ୍ମର ଆଉ ଭୟ କି ସଂକୋଚ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ପାଖକୁ ଗଲେ ଲେଖା ପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ଆଗ୍ରହରେ ସେ ଅନାନ୍ତି । ପାଖରେ ବସିବାକୁ କହନ୍ତି ।

ପାଖ ଚଉକରେ ସେ ବସେ । ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ସେ କଥାଭାଷା ହୁଏ । ହସେ । ହସ ଦେଖେ ।

କେବେ କେମିତି ବଦୁର ପହଞ୍ଚେ । ସେ ମଧ୍ୟ ହସଖୁସିରେ ଯୋଗ ଦିଏ । ଗୀତ ଶୁଣେ । ପଣ୍ଡା ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱର ମିଳାଇ ଗୀତ ବୋଲେ । ହସି ହସି ଚଳିଯାଏ । କୁବେର ପାଖରେ ବଦୁରର ଗୈରମୁହାଁପଣ ଭାଙ୍ଗିଛି । ଭାଇର କାଗଜ କଲମ ନେଇ ପଳେଇବାକୁ ସେ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ବଡ଼ ପିଲା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଭାଇ କ ଅପା ପିଠିରେ ନାଉ ହେବା, କୋଳରେ ବସିବାକୁ ସେ ଡରେ ନାହିଁ । ସେ ଭଲ ପିଲା ହୋଇଛି । ପଣ୍ଡାର ଶିକ୍ଷାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ନିଜର ସବୁ କାମ ନିଜେ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଭଲ ପାଠ ପଢ଼ୁଛି । ଶିକ୍ଷକମାନେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛନ୍ତି । ବଦୁରକୁ ତାର ଅପା ଗେଲ କରେ, ଭାଇ ଗେଲ କରେ । ସେ ବି ଗେଲ କରେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ।

ସୁମନ୍ତ ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି । ଆରେ, ତମେ ଖାଇବ ନାହିଁ କି ? ଖାଲି ପେଟରେ ପଢ଼ିବାକୁ, ହସିବାକୁ, ଖେଳିବାକୁ, ଗୀତ ବୋଲିବାକୁ ତମର ମନ ହେଉଛି ? ଆସ ରେ ଖାଇବ ।

ସୁଖରେ ସଂସାର । ମଣିଷ ମନର ସନ୍ଦେହ ତୁଟିଲେ, ବିଶ୍ୱାସ, ସ୍ନେହ, ସମଭାବ ରଖି ଆଚଯାଚ ହେଲେ, ନିଜର କାମ ନିଜେ କରିବା ତ ସାଧାରଣ କଥା, ସମସ୍ତଙ୍କର ସବୁ ସୁବିଧା କରିବାକୁ ସମସ୍ତେ ସବୁବେଳେ ଆଗଭର ଓ ତତ୍ପର ହେଲେ, ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ କୁଟୁମ୍ବ ମଧ୍ୟ ସୁଖଶାନ୍ତିରେ ଚଳେ । ସ୍ୱର୍ଗର ଆନନ୍ଦ ଓହ୍ଲାଇଆସେ ଗ୍ରେଡ଼ ସଂସାରକୁ ।

ସୁମନ୍ତ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଦେଖନ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ । ଏଇ ତିନୋଟି ପିଲା ତାଙ୍କର ଦେହରୁ ଜନମି ନାହାନ୍ତି । ମନକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ କୁବେରକୁ ଘରେ ବସିଥିବାର ଦେଖିଲେ ମନ ଚିଡ଼ି ଉଠେ, ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା

ବାହାରେ, ଏତେ ବଡ଼ ପୁଅଟା ଘରେ ବସିଛନ୍ତି, ସେ ବିଦେଶକୁ ଚାକିରି ଖୋଜିବାକୁ ଯିବ, ଏ ଧାରଣା ମନକୁ ଆସିଲେ ଗ୍ଳାନି କରନ୍ତି ହୁଏ । କି ଚାକିରି ସେ କରିବ ବିଦେଶରେ ? ଚାକିରି ଯଦି ମିଳେ, ସେ ବିଦେଶରେ ରହିବ । ହାତକ ବାହାର ହେଲେ ଘରର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଦେଶକୁ ଯିବେ । ଆଖିରେ ଅନ୍ଧପୁଟୁଳି ବାନ୍ଧି ସେ ଏ ଘରେ ଆତଯାତ ହେବେ ?

କାହିଁକି, ବଳମାଟି ହିଡ଼ରେ ନନ୍ଦ ଶାଗପାଣି ପିଇ ବେଳ କାଟିଲେ ସଂସାର ଚଳିବ ସୁଖରେ । କୁବେରର ଦାଦା କୁବେରକୁ କିଛି କରାଇ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ବଳେ ସେ ଉପରେ ପଡ଼ିଲେ କରିବେ । ଥରେ ଘର ଛାଡ଼ି ବିଦେଶକୁ ଗଲେ ମନ ଉଡ଼ିବ ବାହାରେ । ଆଉ ଘର ଧରିବ ନାହିଁ । କୁବେରର ବୟସ ହୋଇଛି । ହାତକ ବାହାର କରିବା ଆଗ ଦରକାର ।

ଦୁଲାଳୀ ?

ମେନକାଙ୍କୁ ମକର ଉତ୍ତର ଦେଇନାହାନ୍ତି । କୁବେର ମନକଥା ଜାଣିଲେ ସୁମନ୍ତ ମକରକୁ କହିବେ । ଏଇକଥା ପଚାରି ବୁଝିବାକୁ ରାତି ଅଧରେ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଅନ୍ତରରେ ମକର ଡାକନ୍ତି ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ । ଏ କଥା ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଭଲମନ୍ଦ ପାଞ୍ଚ ପଚିଶ କଥା ନିରୋଳାରେ ଶିକୁଳିକଳା ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ପଡ଼େ । ବଗୁଲି ବସେ ବଗ ପାଖରେ ।

ବଗ ପଚାରେ, କୁବେର ଓ ପଦ୍ମଙ୍କର ମନକଥା ବୁଝିଲୁ ?

ବଗୁଲି କହେ, ସୁବିଧା ଦେଖି ପଦ୍ମ ହାତରେ ଖବର ସିନା ପଠେଇବ । ଆଗ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଦେଖେଁ ।

ବଗର ଆଦର ସ୍ନେହ ପୁଣି ପାଇଛି ରଙ୍କୁଣୀ ବଗୁଲି । ସମସ୍ତର ପାଣି ଉଣିଜା ବହିଛି । ବଗର ପରଶ, ପ୍ରାଣପୁଲକ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଲଆ ସବୁଗ

ପାଇବାକୁ ବଗୁଲି ଯେପରି ଝୁରିହୁଏ, ବଗ ବି ସେପରି ଆତୁର ଉତ୍‌କଣ୍ଠିତ ହୁଏ ।

ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ପଦ୍ମ ପାଇଁ ।

ସେ ଭଉଣୀଟିଏ । କୁବେର ମନର କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ପଦ୍ମକୁ ସାନ ଭଉଣୀର ସବୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଛି । ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ଛକାପଞ୍ଝା ଖେଳର ସଙ୍କେତ ନାହିଁ । ପଦ୍ମ ତେବେ ଏ ଘରୁ ଦିନେ ଚାଲିଯିବ ? ଦୁଲାଳୀ ଆସିବ, ଅଥବା ଆଉ କେହି ? ପଦ୍ମକୁ ଛାଡ଼ି ଆଉ କାହାକୁ ସେ କୋଳରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇପାରିବେ ? ସେ ହେବ ବଧୂ । ସେ ତ କନ୍ୟା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ମକରଙ୍କ ଆଗରେ ମନଦୁଃଖରେ ଏଇକଥା କହିଲେ ମକର ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ ମୁହଁ ଟେକି କହନ୍ତି, ଏଇଥିପାଇଁ ଭାବନା ? କାନ ତଳେ ଓଠ ଲଗାଇ କହନ୍ତି, ଆରେ ବଧୂ ବି କନ୍ୟା ହୋଇଯାରେ; ସେତିକ ନୁହେଁ ସୁମତି, ସେ ବି ଜନନୀ ହୁଏ ।

ଆଉ ମୋ ପଦ୍ମ ?

ସୁମତିଙ୍କ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ଦେଖି ମକର କହନ୍ତି; ସେ ବି ସୁଖରେ ରହିବ, ସଂସାର କରିବ ।

କିପରି ? ସେ ତ କୁଳକନ୍ୟା ବୋଲି କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ ?

ଅଗୋ, ଦୁନିଆ ବଦଳିଯାଉଛି । ସମସ୍ତେ କୁଳର କନ୍ୟା । ଅପେକ୍ଷା କର ।

ଆନନ୍ଦର ପାରିବାରରେ ଲହଡ଼ୀ ଉଠେ, ମଥା ଟେକେ, ମଥା ନୁଆଁଏ, ପୁଣି ଟେକେ ମଥା —

କଥାଟିଏ ପଗ୍ଚରିବ ଭାଇ ?

ସେଇ ରାତିର ନିର୍ଜନତାରେ । କୁବେର ଗିଲାସଟି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇଦେଇ ହସ ହସ ହୋଇ ପଷ୍ପ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ କହିଲା, ନା । ପଗ୍ଚରନା, କହ ।

କହୁଛି ତେବେ । ମୋର ଭାଉଜଟିଏ ଲୋଡ଼ା ।

କାହିଁକି ?

ପଷ୍ପ ପାଖରେ ବସି ଭୁନ ଭୁନ କହିଲା, ମୋର ସବୁ ଅଛି, ଏକା ସେତିକ ନାହିଁ । ସେଇ ଅଭାବଟା ତେମେ ପୂରଣ କରିବ । ଦେବ ନାହିଁ ?

ପଷ୍ପ କୁବେର ହାତ ଧରି ଅଳି କଲା, ଦେବ ନାହିଁ ?

ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ କୁବେର ଉତ୍ତର ଦେଲା, ପାରିବ ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ?

ସଂସାରର ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ବାହାର ଦୁନିଆର ସୁଖଦୁଃଖର ଅନୁଭୂତି ମୁଁ ଲାଭ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ଶୀଘ୍ର ମତେ ଚାଲିଯିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ସେଇଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି ।

ଘରକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଣିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମନରେ କଷ୍ଟ ହେବ । ଦାଦା ଓ ଖୁଡ଼ୀ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଚିନ୍ତିତ । ସେମାନେ ଧନ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ବୋହୁଟିଏ ଚାହାନ୍ତି । ଆପଣ ମଙ୍ଗିଲେ ସେମାନେ ବୋହୁ ଆଣିବେ ପାଖକୁ । ତା ପରେ ବାହାର ଦୁନିଆର କେତେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଗୋଟେଇ ଆଣିବାର ମନ, ଆପଣ ଯାଇ ଆଣନ୍ତୁ ।

ପଷ୍ପ ହସି ହସି ଲେଉଟିଗଲା ।

ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କୁବେର କହିଲା, ତାହାର ମନରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆଗଭର ହେବା ମୋ'ର ପ୍ରକୃତି ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ତିନିବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହେବ ମୁଁ ତାହାର ଦୁନିଆ ପାଖରୁ ଛପି ରହିଛି —

କୁବେର ବାକ୍ୟଟି ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରଖି ପଣ୍ଣକୁ ଚାହିଁଲା । ସେ ନିଜେ ଚମକି ଉଠିଲା । ପଣ୍ଣର ହସିଲା ମୁହଁ ମଉଳିଛି । ଆଖିରେ ସନ୍ଦେହ ଓ ଭୟର ଛାଇ । ପଣ୍ଣ ଥରିଲା ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା, କାହିଁକି ?

ହସ ହସ ହୋଇ କୁବେର କହିଲା, ତୋର ପାଇଁ ।

ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା, ପଣ୍ଣ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଗୁଳିଫୁଟା ଚିତ୍କାରକୁ ଅତି କଷ୍ଟରେ ଅଟକାଉଣୁ ଗୁଳି ଥରିଉଠିଲା । ନାକପୁଡ଼ା ଥରାଇ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲା । ସେ ଉଠୁ ଉଠୁ ପୁଣି ବସିପଡ଼ି କହିଲା, ଭାଇ— !

ହଁ, ତୋର ପାଇଁ । ଦାର୍ଜିଅର ଆସନରୁ ଆଣି ତତେ ମୁଁ ଘରର ଟେହ୍ଲାଟିଅ କରିସାରିଛି । ତତେ ମୁଁ ମୋର ଅତି ଆପଣାର ଭଉଣୀ କରିସାରିଛି । ଯେତେ ସ୍ନେହ କୁନ୍ତଳା କି ବିଦୁର ପାଇ ନ ଥିଲେ, ସେତିକି ସ୍ନେହ ତୁ ମୋଠୁ ଆଦାୟ କରିଛୁ । ନୁହେଁ ପଣ୍ଣ ?

କୁବେର ହସିଲା ମୁହଁରେ ପଣ୍ଣର ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ପରୀର ମନର ସନ୍ଦେହ-କୁହୁଡ଼ି ମିଳାଇଛି । ବାଳାରୁଣର ଲୋହିତ ଆଭାରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇଛି ମୁହଁ । ଦିଓଟି ନକ୍ଷତ୍ର ପରି ଆଖି ଦିଓଟି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶୁଛି । ଓଠରେ ଝଟକୁଛି ଗୋଲାପି ସ୍ମିତ । କୁବେର ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଚାହିଁଲା । କହିଲା, ବୁଝିଲୁ, ମୋର ତିନିବର୍ଷର ତପସ୍ୟାର ଫଳ ଏତକ ।

ପରୀ ସତେ କି ନିଜକୁ ଭୁଲିଗଲା । ଶିଶୁଟି ପରି କୁବେରର ହାତକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି ହଲାଇ ହଲାଇ କହିଲା, ମତେ କ୍ଷମା କର, ମତେ କ୍ଷମା କର ଭାଇ, ଦୁନିଆ ଲୋକଙ୍କର କୁଟିଳ ଚାହାଣୀ, ଆବିଳ ଚାହାଣୀ ମୋ ମନରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା । ମତେ କ୍ଷମା କର ।

କୁବେର ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଭୁଲିଲା । ପଦ୍ମୀର ଗଣ୍ଡ ଚୁମ୍ବନ କରି ଶିହରି ଉଠିଲା । ଦେହ ଭିତରୁ ଦୁଇଟି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବାହାରି ପରସ୍ପରକୁ ଚାହାଁଲେ ରକ୍ତ ଚକ୍ଷୁରେ । ଦୁହେଁ ଟେକିଲେ ତରବାରୀ । ଆଗରେ ପଦ୍ମର ସରଳ, ନିଷ୍ପାପ, ନିଷ୍କପଟ, କଳୁଷହୀନ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆତ୍ମା ମଥା ଟେକି ନିର୍ଭୀକ ଚହାଇ ହସୁଛି । ନିଜର ଶକ୍ତିରେ ସେ ବଳିଆର । ନିଜର ଦୃଢ଼ତାରେ ସେ ସ୍ଥିର, ଅଚଞ୍ଚଳ ।

ତାର ଦୃଷ୍ଟିରେ କୁବେରର ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ରୂପ—କୁବେର ଭାଇ—ଶାନ୍ତ, ଶିଷ୍ଟ, ଉଦାର, ସତ୍ୟବାନ୍, ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ, ସ୍ନେହର ପାରାବାର କୁବେର ଭାଇ, ଯେ ତାକୁ ଗେଲ କରୁଛି । ଯାହାକୁ ଗେଲ କରି ସେ ନିଜକୁ ଭୁଲିଛି । ଆଜୀବନ ଗେହ୍ଲାରଙ୍କୁଣୀ—

କୁବେର କହିଲା, ତତେ ମୁଁ ସଦ୍ଭାବରେ ଅର୍ପଣ ନ କରିବା ଯାଏ ବାହାର ଦୁନିଆକୁ ବାହାରି ପାରୁନାହିଁ ।

ପଦ୍ମୀ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଲାଜରେ ମୁହଁ ହେଲା ପାଣ୍ଡୁର । ଲାଜେଇ ଲାଜେଇ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି କହିଲା, ଭାଇ, ମୁଁ ଆଉ କାହାରି ସଂସାରକୁ ଯାଇ ଅପରିଚିତଙ୍କର ସେବା କରିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କାହାରି—; ତୁନି ରହି ପୁଣି ସାହସ ବାନ୍ଧି କହିଲା, କାହାରି ଘରଣୀ ହୋଇ ଏ ଘରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିଦିବାକୁ ଅନନ୍ତ ଏ ଘରକୁ ଆସି ନ ଥିଲା । ଏଇଠି ମୋର ଜନମ, ଏଇଠି ହେବ ମରଣ ।

ପଦ୍ମ—!

ହଁ, ଭାଇ । ମୁଁ କାହାରି ଘରଣୀ ହେବି ନାହିଁ । ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ମୁଁ ରହିବି ଏ ଘରର କନ୍ୟା, ଏ ଘର ଭଉଣୀ ହୋଇ । ମୋତେ ମୋର ଭାଉଜଟିଏ ଆଣି ଦିଅ । ତାଙ୍କର ସେବା କରି ମୁଁ ବେଳ କାଟିବି ।

ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ପେଟରୁ ଜନମିବେ, ସେମାନେ ବ ହେବେ ମୋର ଭାଇ ଭଉଣୀ । ମୋତେ ସେମାନେ ଅପା ବୋଲ ଡାକବେ ।

ସତେ ?

ମିଛ କହୁନାହିଁ ।

ଯେ ଆସିବ ସେ ଯଦ ତୋ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚ୍ଚର କରେ ? ତତେ ଯଦ ପୁଣି ତୋର ଆସିଲା ଥାନକୁ ଠେଲଦଏ ?

ସହବ । ମନ ଖୁସିରେ ଫେରଯିବ । ମୋତେ ଯେଉଁ ଆଭରଣ ପିନ୍ଧାଇ ଆପଣମାନେ ଦେଖି ଖୁସି ହେଉଛନ୍ତ, ସେ ଆଭରଣ ମୋର ହୋଇଛି ବନ୍ଧନ । ନଜ ଥାନକୁ ମୁଁ ଫେରଗଲେ ମୁଁ ମୁକ୍ତ ହେବ । ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ସେବା କରବ । ସେବାରେ ଆନନ୍ଦ ପାଇବ ।

ଶୁଣ ପଦ୍ମ—

କହନ୍ତୁ ।

ପାଖକୁ ଆ— ।

ପଦ୍ମ କୁବେରର ପାଖକୁ ଆସିଲା । ସେ ଯେପର ଗୋଟାଏ ଅବୋଧ ପ୍ରଶ୍ନ । ସେଇ ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନଟା ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତର ପାଇଁ ଡବଡବ କର କୁବେରର ବ୍ୟଥିତ ମଥିତ ମନକୁ ଅନାଇଁ ରହିଛି ।

କୁବେର ପଚ୍ଚରଲା, ଅଭିମାନ ?

ଓଠରେ ଶୁଖିଲା ହସ । ପଦ୍ମ କହିଲା, ଆପଣ ମତେ ଭୁଲ ବୁଝନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୋ ମନର କଥା ମୁଁ କହିଲ ।

ତେବେ, ତେବେ, ମୋ ମନର କଥା ତୁ ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛୁ ? କୁବେର ଆଖିରେ ଆଗ୍ରହ ।

ପଦ୍ମର ଛାତିରେ ଛନକା । ଉଠିଲା ସ୍ୱରରେ, କୁହନ୍ତୁ ।

ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ମୁଁ ତତେ ଅର୍ପଣ କରିଛି, ସେଥିରୁ କାଣିଚାଏ ନେଇ ମୁଁ ଆଜି କାହାକୁ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ନା । ତୋତେ କୁନ୍ତଳାର ସ୍ଥାନକୁ ମୁଁ ଠେଲି ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । କାହାର ହାତ ଧରିବାକୁ ମୋର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ହେବି ଦୁନିଆର ପୁଅ, ଦୁନିଆର ଭାଇ । ହେଲା ତ ? ଏଥର ଯା—

ପଷ୍ପିର ଆଖିରେ ଛଳ ଛଳ ଲୁହ । କଣ କହିବାକୁ ଓଠ ଥରାଇ ସେ ସମ୍ବୋଧିଲା, ଭାଇ –

ଆଜି ସେ କଥା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୋର ବଡ଼ ଭାଇ । ତୁ ମୋର ସାନ ଭଉଣୀ । ବଧୂ ଓ ବିବାହ ଏ କଥା ତୁଣ୍ଡରେ ଧରି ବୃଥାରେ ମନରେ ଉତ୍ତେଜନା ଆଣିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ତୁ ଯା— । ନୂଆବୋଉର ସପନ କେବେ ଦେଖିବୁ ନାହିଁ ।

ଶିଉଳିଆ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ଭାଇ ଧରିଲା ପଷ୍ପିର ହାତ । ଭୁନ ଭୁନ କହିଲା, ଏଣିକି ଆସ ।

କବାଟ ଖୋଲି ଦହେଁ ଗଲେ ବାରିଆଡ଼କୁ । ପଷ୍ପିର ଛୋଟ ବଗିଚାରୁ ଗୋଲାପଫୁଲର ମହକ ଛୁଟି ଆସୁଛି ।

ଭାଇ ଭୁନି ଭୁନି କହିଲା, ତମର ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ଆଜି ଛପି ରହିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ସିନା ପାଟିଂର ତୁଣ୍ଡ ଦେଇ ରହିବି, ଦଇବ ଅବଶ୍ୟ ଧରେଇଦେବ । ଭାଇ ଭାଇ କି ଭଉଣୀ ଭଉଣୀ ହୁରି ପକେଇଲେ ବି ଯିଏ ଭାଇ ନୁହେଁ, ସେ ଭାଇ କି ଭଉଣୀ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଗଗ ଛମ ଛମ ହୋଇ ପଷ୍ପି ପଚାରିଲା, କି ଉପଦେଶ ମତେ ତୁ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ?

ଉପଦେଶ ନୁହେଁ ସେ—

ଆଉ କଣ ?

କହୁଥିଲ, ଆମେ ଝିଅ, ସବୁଦିନେ ଏମିତି ଜହ୍ନାବିତ ରହିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ କାଲି ଲତେ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ ସେଇମାନେ ଆଜ ତତେ କୋଳରେ ପୂରାଉଇଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ସବୁ ତାଜ ତୋ ହାତରେ ସମର୍ପି ଦେଇଛନ୍ତି କାହିଁକି ଲୋ ? ଆମେ ପାଠୋଈ ଓଲୁ, ତୁ ସିନା କୁହୁଡ଼ି ପଡ଼ିରୁଛୁ । ସ୍ନେହ ମମତା କଣ ଜାଣି ନ ଥିଲୁ ବୋଲି ଟିକଏ ଆଦର ପାଇ ସପନରେ ରାଜରେଜମା ହୋଇ ମନେ ମନେ କାଶୀ ପିଠା ଖାଉଛୁ । ସତ କଥାଟା ମୋ ଆଖିକୁ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶୁଛି !

ପଣ୍ଣର ମନରୁ ରାଗରୋଷ ଉଭେଇଗଲା । ଯେଉଁ ରାତିରେ ରାଇ ତାର ଭାବନାକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କରିଥିଲା, ସେ ରାତି ଓ ଏ ରାତି ମଝିରେ ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ ଯେପରି ଲୁପ୍ତ ହେଲା ।

ପଣ୍ଣ କହିଲା, କଣ ଦିଶୁଛି ତୋ ଆଖିକୁ ?

ମରମ କହିବି । ଅଇଗୁଣ ପାଇବୁ ନାହିଁ । ସାନ ସାଆନ୍ତାଣୀ ତତେ ଝିଅକରି କୋଳରେ ବସେଇଛନ୍ତି । ସେ ଜାଣନ୍ତି, ସାଆନ୍ତେ ବି ତତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ହାତ ଧରି ଗେଲ କରିବାକୁ ମୁହିଁ ବଢ଼ାଉଥିଲେ । ଗେଲରୁ ତେଲ ବାହାରେ । ସେ ଜାଣନ୍ତି, ଯଦି ସେ ତତେ କୋଳରେ ଥାନ ନ ଦେବେ, ସାଆନ୍ତେ ଦିନେ ନା ଦିନେ ସେତିକ କରିବେ ।

କହି ଯା—।

ସତ କହିବାକୁ ମୁଁ ଡରେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମନକଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏ ଭିଆଣ ସେ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମନକାମନା ପୂରଣ ହେଇଛି । ନଅବରଷ କାଳ ଯେଉଁ ଗେରସ୍ତ ତାଙ୍କୁ ପାଖରେ ପୂରାଉ ନ ଥିଲେ, ସେ ଏବେ ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ବାଇ ହେଉଛନ୍ତି । ଜାଣୁ, ତାଙ୍କର କଣ ପିଲାଛୁଆ ହେବ ?

ମତେ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗୁଛି ଭଉଣୀ—

ବେଶୀ ଦିନ ନୁହେଁ । ତୋ ପାଇଁ ସେ ଲମ୍ବ ଦଉଡ଼ା ଗୁଡ଼ା-ଦେଇଛନ୍ତି । କୁବେରବାବୁ ତତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ଏକଥା ସେ ଜାଣନ୍ତି । ଯେଉଁ ଦିନ ବଳେ ଦୁନିଆ ଜାଣିବ, ସେଦିନ ତୋ ତଣ୍ଟିରେ ହାତ ଦେଇ ହସିହସିକା ତତେ ଏ ଘରୁ ବାହା କରିଦେବେ ।

ସେ ମୋର ଭାଇ— ।

ତୁ ଭାବୁଛୁ ସେଇଆ । ହେଲେ ତମର ଏ ଖେଳ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କର ଖେଳ ନୁହଁ । ଆଗରୁ ସାବଧାନ କରିଦେଉଛି । ମୋ ସାନକୁଢ଼ା ମାନିବୁ ?

କହ ।

ମୋର ବୋହୂ ହେବୁ ?

ଏଁ —?

ମିଛ କହୁନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସବୁ କଥା ଯଦି ଚଳିଲାଣି ଏକଥା କଣ ଅଚଳ ହେବ ? ସାହି ଭାଇ ଅଡ଼ିଲେ ମୋ ଆକୁଳର କେହି ନାହିଁ । ଜଣକୁ ଜଣେ । ଘରଦ୍ୱାର କରି ସୁଖରେ ରହିବ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ପାଣି ଆଜି ତୋ ହାତରେ । କାଲି ତ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ !

ପଙ୍କ ଚମକି ଉଠିଲା । କହିଲା, ବୁଝିଲି ଲୋ ଭଉ, ତୋ ଆଖି ମୋଠେଇଁ ନାହିଁ । ତୋ ଆଖି ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ଧନରେ । ତୋ ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ନାହିଁ । ଭାବୁଛି, ଏଇ ରାତିରେ ତୁ ଓ ତୋ ପୁଅ ଏ ଘରୁ ବାହାହୋଇ ଯିବ କି ନାହିଁ । ଜାଣୁ ତୁ, ମୋ ତୁଣ୍ଡରୁ ଯଦି ଏକଥା ବାହାରେ— ।

ଉପୁଖିତ ହୋଇ ରାଈ କହିଲା, ଦେଈ, ତମ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି । ବୁଢ଼ୀଲୋକ । ମତିଭ୍ରମ ହେଲାଣି । ପାଟିରୁ କଅଣ ଗୁଡ଼ାଏ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । କାନମୋଡ଼ି ହେଉଛି ।

ବାଈବୁଢ଼ୀ ଗୋଡ଼ ଧରିବାକୁ ନଇଁପଡ଼ିଲା ।

ପଣ୍ଡା ତାର ହାତ ଧରି ତଳୁ ଉଠାଇ କହିଲା, ଉଠ ବାଈ, ମୁଁ ତୋର କି ତୋ ପୁଅର ଅନିଷ୍ଟ କରିବି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଆସନ ମୋତେ ସେମାନେ ଦେଇଛନ୍ତି ତାର ସମ୍ମାନ ମୁଁ ରଖିବି । ସତେ, ଖୁଣ୍ଟି ଯଦି ଲମ୍ବଦଉଡ଼ା ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ବାଈ, ତାଙ୍କ ମନକୁ ସେ ବେକରୁ ଦଉଡ଼ା ଖୋଲିଦେବେ । ଯାହାଙ୍କୁ ମୁଁ ଭାଇ ବୋଲି ମଣିଛି, ଭଉଣୀ ବୋଲି ଗେଲ କରିବାକୁ ଆସିଲେ ମନଖୁସିରେ ଯାହାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହସିହସି ମୁଁ ମୁହଁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛି ତାଙ୍କ ମନରେ ଯଦି ଅପବିତ୍ର ଭାବ ଥାଏ, ସେ ଭାବ ଆପେ ଆପେ ପବିତ୍ର ହେବ ।

ମୋର ଦୋଷ ହେଇଛି ଦେଈ—

ଉଠ୍ । ବଞ୍ଚିଲେ ଦେଖିବୁ ।

ମୋର ମରଣ ହେଉ—

ବୋହୂ ହାତର ପରସା ଖାଇ ମରିବୁ । ତୋ ପୁଅର ହାତକୁ ଦିହାତ କରେଇ ତାକୁ ଥଇଥାନ କରିବା ଦାୟିତ୍ୱଟି ମୋର । ଭଲ ଝିଅଟିଏ ଖୋଜୁଥା— ।

ଠାକୁରେ ତମକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତୁ— ।

ବାଈର କଲ୍ୟାଣ ଶୁଣିବାକୁ ପଣ୍ଡା ମୁହୂର୍ତ୍ତେକ ଅପେକ୍ଷା କରିଲା ନାହିଁ । ପେଟ ଭିତରେ ହସର ଲହଡ଼ୀ ଭାଙ୍ଗୁଥାଏ । ତଥାପି, କେଜାଣି କାହିଁକି ଚିତ୍ତ ଭିତରେ କେଉଁ କନ୍ଦରେ ଅନିଶ୍ଚିତତା ଅଧରାତିର ଏକୁଟିଆ ବିଲୁଆ ପରି ବିଳପି ଉଠୁଥାଏ ।

ପଶ୍ମୀ— !

ତାଙ୍କର ସ୍ୱରରେ ସତେଜ ତିରସ୍କାର ମିଶି ରହିଛି । ଦୃଷ୍ଟିରେ ସନ୍ଦେହ ଓ ଶାସନ । ସେ କ୍ଷଣେ ନୀରବ ରହି ପୁଣି କହିଲେ, ଖାଲି ପରିହାସ କରି ଯାହା କହିଲ, ସଂସାର ଲୋକେ ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇବାକୁ ଅବିକଳ ସେଇଆ କହିଥାନ୍ତେ । ମୋ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆକଟ କରିବାକୁ ସେଇକଥା କହିଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ତୋର ଦୋଷ ଦେଉନାହିଁ ।

ପଶ୍ମୀ ମଥା ନୋଇଁ ଖବରକାଗଜକୁ ଚାହିଁଲା । ଖୁଡ଼ୀକୁ ସେ ସବୁକଥା କହିନାହିଁ । କେଉଁ ଅଜଣା ଭୟ ଓ ସଂକୋଚ ତାର ସରଳ ନିଷ୍କପଟ ମନକୁ ଉହାଡ଼ କରି ରଖିଛି । ସେ କହିଛି, ଭାଇ ଖୁସି ହୋଇ ତାକୁ ଗେଲ କରନ୍ତି । ଆଜି, ସେ ବି ଭାଇଙ୍କୁ ଗେଲ କରେ । ଖାଲି ଏଇଆ ଦେଖି ମନରେ ଅଯଥା ଧାରଣା ଆଣି, ଭାଇ-ଭଉଣୀର ସ୍ନେହଆଦର, କୌତୁକକୁ ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଇ ଉପହାସ କରିଛି ।

ଖୁଡ଼ୀ, ମୁଁ କଣ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି ?

ଖୁଡ଼ୀ ଯଦି ତାର ଦୋଷ ନ ଦେଲେ, ଦୋଷ ହେବ କାହାର ? କୁବେର ଭାଇଙ୍କ ପାଖକୁ ଆଗ ସେ ଯାଇଥିଲା । ଗୋଡ଼ ଦିଓଟି ଧରି କ୍ଷମା ମାଗିଥିଲା, ସ୍ନେହରେ ସେଇଠି ସେ କରିଥିଲେ ଚୁମ୍ବନ ।

ପଶ୍ମୀ କହିଲା, ଦୋଷ ମୋର ହୋଇଛି ଖୁଡ଼ୀ—

ସୁମନ୍ତଙ୍କର ମୁହଁରେ ମ୍ଳାନ ହସ । ସେ ପଶ୍ମୀର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ରଖି ତାର କେଶ ଆଉଁସି କଅଁଳେଇ କହିଲେ, ଆଲୋ ଝିଅ, ମୁଁ କାହାର ଦୋଷ ଦେଉନାହିଁ । ଝିଅ ଜନମ ଅତି ନିଇଁକୁଣା । ଝିଅ ବଡ଼ ହେଲେ, ବାପ ଦାଦି ବି ସଂକୁଚିତ ହୋଇ ରହିବା ଭଲ । ମା ପେଟର ଭାଇ ହେଉ ପଛେ ଆଡ଼େଇ ରହିବା ଆମ ଦେଶର ବିଧାନ । ହସିବାକୁ, ଖେଳିବାକୁ, ଗୀତ ବୋଲିବାକୁ କେହି ମନା କରୁନାହିଁ । ସ୍ନେହ ସରାଗ ମନରେ

ଥାଉ । ଭାଇ ପାଇଁ ଭଉଣୀ, ଭଉଣୀ ପାଇଁ ଭାଇ ଜୀବନ ଦେଉ । ମନ ଭିତରେ ସ୍ନେହ ଭଲ । ସାନ ସାନ ପିଲାଟିମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଗେଲ କରନ୍ତି, କଜିଆ ବି ଲଗାନ୍ତି । ସେଥିରେ ଦୋଷ ନାହିଁ । ସେଇ ପିଲାଏ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ ପରସ୍ପର ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହନ୍ତି, ଆଡ଼େଇ ରହନ୍ତି । ସେଇଆ ଏଣିକି କରିବୁ ପନ୍ନା ।

ପନ୍ନା କହିଲା, ହଁ ଖୁଡ଼ୀ । ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି ।

ସୁମତି କଥା ବୁଲେଇ କହିଲେ, ଜାଣୁ, ତୋ ଭାଇର ଗୋଟିଏ ବାହାଘର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆସିଛି ? ସବୁ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସେ ମନା କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ତୁ ଜିଦ ଧରିଲେ ହୁଏତ ସେ ମଙ୍ଗିବେ । ବୋହୂଟିଏ ଏ ଘରକୁ ଆସିଲେ କେଡ଼େ ଭଲ ହେବ । କୁବେରର ବୟସ ହେଲାଣି— ।

ପରୀ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲା, କେଉଁଠୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆସିଛି ? ଭାଇ ନ ମଙ୍ଗିବେ କାହିଁକି ?

କେଉଁଠି ତ ରାଜି ହେଉନାହାନ୍ତି ।

ତମ ମନକୁ ଆଉ ଦାଦାଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲେ ଭାଇ ଅବଶ୍ୟ ରାଜି ହେବେ । ସତେ ଖୁଡ଼ୀ, ଏ ଘରକୁ ନୂଆ ବୋହୂ ଆସିଲେ କେଡ଼େ ଭଲ ହେବ । ମୁଁ ଭାଇଙ୍କି କହିବି ।

କହିବୁ ? ମଙ୍ଗେଇ ପାରିବୁ ? ଯାହାଟିକୁ କଟକରେ କୁବେର ଦେଖିଛନ୍ତି । ଭଲ କରି ଚିହ୍ନନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମନ ମାନିଲେ ଆମେ ଖୁସି ହବା ପନ୍ନା— ।

ଗ୍ରାମୋଫୋନ୍ ଗୀତ ଶୁଭିଲା । କୁବେର ଏତେବେଳଯାଏ କୁଆଡ଼େ ଯାଇନାହିଁ । ନୂଆ ରେକର୍ଡ଼ କଟକରୁ ମଗାଇଥିଲା । ଭଲମନ୍ଦ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଯେତେ ଯେତେ ଭଲ ରେକର୍ଡ଼ ସେ ଆଣେ, ଗୋଟିଏ ଛ'ଥର ବଜାଇଲା ପରେ ଆଉ ବଜାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଶୁଣି ଶୁଣି ପନ୍ନା

ମନେରଖେ । ଗ୍ରାମୋଫୋନ୍‌ର ସ୍ୱର ବି ଅନୁକରଣ କରେ । ଯନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଅପେକ୍ଷା ପକ୍ଷୀ କଣ୍ଠର ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲଲାଗେ ।

ନୂଆ ରେକର୍ଡ଼ ଆସିଛି । ପକ୍ଷୀ ପାଇଁ ନୂଆ ପାଠ । ସେ ମୁଖସ୍ଥ କରିବ । ତାର ଗୀତ-ଖାତାରେ ଉତାରି ରଖିବ । ଗାଁ ଝିଅ ପକ୍ଷୀର ଗୀତ ଖାତା ନେଇ ଉତାରିବେ, ପକ୍ଷୀଠୁଁ ସ୍ୱର ଶିଖିବେ । ଏ ଗୀତଟି ସବୁଠୁ ନୂଆ ଧରଣର । ଝିଅଟିଏ ଗାଉଛି । ତାବଲାର ତାଲ ଧୀରେ ଧୀରେ ପଡ଼ୁଛି । ଅନ୍ୟ କେଉଁ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର କେଁ ଭେଁ ଶୁଭୁନାହିଁ । ପ୍ରତି ପଦ କଥା କାନରେ ବାଜୁଛି । ଅତି କରୁଣ ସେ ସ୍ୱର ।

ସୁମତି କାନ ଡେରିଲେ । ପକ୍ଷୀ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଶୁଣିଲା । କେବଳ କରୁଣ ନୁହେଁ, ସେ ସ୍ୱରରେ ଅଭିମାନ ପୂରି ରହିଛି ।

—ଶୁଣିବ ମୋର କଥାଟି ? ମୋ ମନର ବଥାଟି ?

ତାପରେ, ଅତି କରୁଣ, ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ତାର ମନର ବ୍ୟଥା, ଦୁଃଖର କଥା—ଆମେ ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ କରୁଁ । ତଥାପି ଉପାସରେ ରହୁଁ । ଶୀତରେ ଥୁରୁ ଥୁରୁ କମ୍ପୁ । ବରଷା ପାଣିରେ ନିତି ଓଦା ହେଉଁ । ଶୁଣିବ ?—ସବୁରୋଗ ଆଗ ଧରେ ଆମୁକୁ । ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ଆଗ ଆମେ ନିପାତ ହେଉଁ । ବଂଶ ବୁଡେ଼ । ସାହି ଭାଙ୍ଗେ । ଆମ ଝିଅରେ ଅନ୍ୟର ବାଇଗଣି କଳା ମିଠି ମିଠି ହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ ଆମରି ହାଡ଼ ମାଂସ ରକତ ଖାଇ ପୁଷ୍ଟ ହୋଇଥାନ୍ତି, ସେଇମାନେ ଆମ ଝିଅରୁ ବାଇଗଣ ତୋଳନ୍ତି । ମୁଁ ଅତି ନିରମାଖୀ ଝିଅଟିଏ । କେହି ମୋର ନାହିଁ । କିଛି ମୋର ନାହିଁ । ଶୁଣିବ ମୋର କଥାଟି ? ବାଟରେ ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇଛି । ରୋଗରେ ମୁଁ ସଢ଼ୁଛି । କାମ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଭିକ କେହି ଦେବେ ନାହିଁ । ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ମନ ହେଉଛି । ନିଜକୁ ମୁଁ ବିକିବ । ହେ ବାଟୋଇ, ଚାଲି ଯାଆନା । ଶୁଣ ମୋର କଥା । ବୁଝ ମୋର ବ୍ୟଥା । ନିଜକୁ ମୁଁ ବିକିବ—

ପଦ୍ମର ଛାତି ଥରଉଠିଲା । ଗୀତ ବନ୍ଦ ହେଲା । ଖୁଡ଼ୀ ଉଠିଗଲେ ମକରବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ, କହିଗଲେ, ଥା, ମୁଁ ଆସୁଛି ।

ପଦ୍ମ ଠିଆହେଲା । ଆଉ ଘରୁ ପୁଣି ଶୁଭିଲା ଗୀତ—ମୁଁ କ୍ରୀତ-ଦାସ, ଗ୍ରାସହୀନ, ବାସହୀନ । ହାତଗୋଡ଼ ଚଳାଇବାକୁ ମୁଁ କାମ କରୁଛି । ବୟସର ବୋଝରେ ମୁଁ ନଇଁପଡ଼ୁଛି । କେଶ ନାହିଁ, ଦାନ୍ତ ନାହିଁ, ଆଖିର ଆଲୁଅ ମିଞ୍ଜିମିଞ୍ଜି ହେଲଣି । ତଥାପି, ମୋ ହାତରେ କୋଡ଼ି । ଗ୍ରାସହୀନ, ବାସହୀନ କ୍ରୀତଦାସଟିଏ । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଆଣିଥିଲି ସେମାନେ ବି ଦାସ । ଏଇ ହାତର କସରତରେ ବିଲରେ ନାଚେ ଧାନ । ସେ ଧାନ କିନ୍ତୁ ମୋର ନୁହେଁ । ମୁଁ ରହେଁ ଉପାସ । ଏଇ ହାତର ଶକ୍ତିରେ କେତେ ଘର, କେତେ ମନ୍ଦିର ଗଢ଼ାଯାଇଛି । ମୋର ନାହିଁ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ କୁଡ଼ିଆ । ପର ଓଳି ତଳେ ମୋର ଆଶ୍ରା, କାରଣ ମୁଁ ବାସହୀନ ଦାସଟିଏ— ।

ସୁମନ୍ତ ଫେରିଆସିଲେ । ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି । କହିଲେ, ନେ ମା, ଏ ଚିଠି ମେନକା ଲେଖିଛନ୍ତି କଟକରୁ । ଆମ କୁନ୍ତଳାର ସେ ନଣନ୍ଦ ହେବେ ଲେଖାରେ । ଯେଉଁ ଝିଅଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି, ଦୁଲାଳୀ—

ସୁମନ୍ତ ଦେଖିଲେ, ପଦ୍ମର ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଉଛି ବିଜୁଳି ବେଗରେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଖେଳିଗଲା ଯେଉଁ ଭାବନା, ଆପେ ଅ ଓଠରେ ଉଦ୍ଧଳି ହସ । ପଦ୍ମ ହାତରୁ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ଟାଣିଆଣି କହିପକାଇଲେ ଆଉ ମୁଁ ନିଜେ ପରୁର ବୁଝିବି ।

କାହିଁକି, ମତେ ସେ ଚିଠି ଦେଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇବି । ତା ମନର କଥା ବୁଝିବାକୁ ମୋତେ ଡେରି ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଦିଅ ମତେ ଚିଠିଟି ।

ପକ୍ଷୀ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା ଆଗ୍ରହରେ । ତାର ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ମୁହଁରେ ସ୍ମିତ । ଶଟିଟି ପୁଣି ତା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ ସେ ପଚାରିଦେଲେ, ତୋ ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ ମା, ଆଖିରେ ଲୁହ ଢଳ ଢଳ ହେଉଛି ? ମନ କଥାଟି କହିବୁ ନାହିଁ ତୋର ଖୁଡ଼ୀକୁ ?

ପକ୍ଷୀ ଚମକି ଉଠିଲା । ଅଜାଣତରେ ଆଖିକୁ ଆସିଲା ଯେଉଁ ଲୋତକ, ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ମନର କି ଜବାବ ସେ ଦେଲା ? ଆକଟି କରି ଭଲ ଶିକ୍ଷା ସେ ଦେଲେ । ଶଟିଖଣ୍ଡି ବଢ଼ାଇ ଦେଉଣୁ ଆଗ ସେ କଅଣ ଭାବିଲେ ? ପକ୍ଷୀ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ସେଇ ଗୀତ ବର୍ତ୍ତିଟି ଖୁଡ଼ୀ, ଭାଇ ଯାହାକୁ ବଜାଉଥିଲେ, ଅତି କରୁଣ—

ହସି ହସି ସୁମନ୍ତ ପକ୍ଷୀର ଚିବୁକ ଧରି, ଆଖିରେ ସ୍ନେହ ଭରି ମୁଣ୍ଡ ଟିଙ୍ଗାରି କହିଲେ, ହଁ ଅତି କରୁଣ । ଯା ଶୁଣିବାକୁ, ଶିଖିବୁ, ମୋ ଆଗରେ ଗାଇବୁ । ଯା—

ମେନକାଙ୍କର ଶଟି ।

ଥରଟିଏ ପଢ଼ି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି କୁବେର ଚାହିଁ ରହିଛି । ସବୁତ କି ଆତୁର ଥରେ ସେ ମନଦେଇ ପଢ଼ୁଛି । ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର । ମନ ଭିତରେ ବେଦନାର ସିନ୍ଧୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ଅତୀତ ପୁରିବର୍ଷର ଲମ୍ବ ବାଟ—ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ଅନ୍ତର୍ମନ ଆଗରେ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଛି । ବହୁଦିନ ହେଲା ସେ ମେନକା କମ୍ଭା ଦୁଲାଲୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପତ୍ର ଲେଖିନାହିଁ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପତ୍ର ଲେଖିନାହାନ୍ତି । ତଥାପି, ମେନକା ତାକୁ ମନେ ରଖିଛନ୍ତି । ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଫାନ୍ଦ ପାତିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଦୁଲାଲୀର ମନ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୁଲାଲୀର ସଂକଳ୍ପ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଆଗରେ ବସିଛି ପଣ୍ଟୀ । ମନଦେଇ କୁନ୍ତଳାର ଲମ୍ବା ଚିଠି ପଢ଼ୁଛି । ମୁହଁରେ କୌଣସି ଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ହେଉ ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଓଠ ଥରଉଠୁଛି । କୁବେର ଗୃହିଁଲ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖାହୋଇଥିବା ଗ୍ରାମୋଫୋନ୍‌କୁ । ଏବେ ବି ସେଇ ରେକର୍ଡ଼ଟି ଲଗାହୋଇ ରହିଛି । ଅଖିଲବାବୁ ବାଛି ବାଛି ଭଲ ଆଧୁନିକ ରେକର୍ଡ଼ କଟକରୁ କିଣି ଆଣିଛନ୍ତି ।

କିଏ ସେ ଦୁଲ୍ଲାଳୀ ଦେବୀ ଗାୟିକା ? କରାଣୀର ଝିଅ, ଧନପତିର କନ୍ୟା, ଡାକ୍ତରୀ ଛାତ୍ରୀ ଦୁଲ୍ଲାଳୀ ଗୀତ ବୋଲେ ? ତାର ଗୀତରେ ପୁଣି କ୍ରନ୍ଦନ ଅଛି । ଦରିଦ୍ର ନିଃସହାୟା ସବୁହରା ସେଗରଣା ଝିଅଟିଏ ? କୋଢ଼-ହସ୍ତ, ବୃଦ୍ଧ ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ମୂଳିଆ ? ଦୁଲ୍ଲାଳୀ ତ ଏପରି ନ ଥିଲା ? ସେ ଆଉ କେହି ହୋଇଥିବ । ମେନକା କାହାଁକି ସମ୍ବନ୍ଧ ପଠାଇଛନ୍ତି ? ହଁ, ଦୁଲ୍ଲାଳୀ ଏହାହିଁ ତ ଆଗରୁ ଲେଖିଥିଲା ।

ପଣ୍ଟୀ ପଢ଼ୁଛି କୁନ୍ତଳାର ପତ୍ର— × × ସବୁ ଖବର ମୁଁ ପାଇଛି ଭାଇ, ଦୁନିଆରେ କୌଣସି କଥା ଅଛପା ରହେ ନାହିଁ । ରୂକରାଣୀ ଟୋକା ପଣ୍ଟୀର ଭାଗ୍ୟ ଓଲଟିଛି । ସେଥିପାଇଁ ମୋ ମନରେ ଭଲେ ହୋଇ ଈର୍ଷା ନାହିଁ । କ୍ଷୀର ଦେଇ ମା ସାପଛୁଆ ପୋଷିଥିଲେ । ସେ ବଡ଼ ହୋଇଛି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦଂଶନ କରୁଛି । ବିଷର ଜ୍ୱାଳାରେ ସମସ୍ତେ ଆପଣମାନେ ଘାରି ହେଉଛନ୍ତି । ଅନ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦୁନିଆ ଅନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଦୁନିଆର ଲୋକଙ୍କ ଆଖିକୁ ସବୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ । ମାଆ-ପେଟର ଭାଇ ବୋଲି ଆଗରୁ ସାବଧାନ କରିଦେବାକୁ ସାହସ କଲି ।

ନିଜର ସୁଖଦୁଃଖ କଥା କଅଣ ଲେଖିବି ଭାଇ ? ମୋର ଭାଗ୍ୟ ମୁଁ ଭୁଞ୍ଜୁଛି । ଶ୍ୱଶୁର ମଲା ଦିନରୁ ଆଜକୁ ଚାରିମାସ ହେଲା ଶାଶୁ ବିଛଣା ଧରିଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କର ଭଉଣୀ ସୁଗ୍ରୀବବାବୁଙ୍କର ନାଣ୍ତି ବାହାଘର

ଲାଗିଛି । ଟଙ୍କା କଉଡ଼ି ହାତରେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ଏକାଥରେ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଛନ୍ତି । କି ବ୍ୟବସାୟ ସେ କରୁଛନ୍ତି କେଜାଣି, ଯେତେ ଯାହା ପାଉଛନ୍ତି ସବୁ ନେଇ କଟକ ଯାଉଛନ୍ତି । ହାତରୁ ପଇସା ସରିଲେ ପୁଣି ଚାଲିଆସୁଛନ୍ତି ଗାଆଁକୁ । ବୋଉ କିଛି କହୁନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ପଦେ ପଚାରିଲେ ମୋ ଉପରକୁ ଚିଡ଼ିଙ୍କି ଉଠୁଛନ୍ତି । କରଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ି ମୁଁ ଦୂରେଇ ରହୁଛି । ଏହାଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ? କାହାପାଇଁ ମୁଁ ଗର୍ବ କରିବି ? ମୋର ବାପା ନାହାନ୍ତି । ମୋର ମା ନାହାନ୍ତି । ପରଘରକୁ ଆସିଲା ଦିନୁ ଆପଣ ମୁହଁଛପା ଦେଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆଗେ କେବେ କେମିତି ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଦେଉଥିଲେ, ଏବେ ସେତକ ବି ନାହିଁ । ଜାଣି ଜାଣି କୌଣସି ଅପରାଧ ତ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ କରିନାହିଁ । ଦାଦା ଯେତେଥର ଆସନ୍ତି, ଦିନକରୁ ଦୁଇଦିନ ସେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ କନ୍ୟାଦାନ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏ ଘରେ ଜଳ ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଆସିବା ଖବର ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବବାବୁ କାମ ବାହାନାରେ କଟକ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ଦାଦାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ସମୟରେ ଦେଖାହୁଏ, ଘରର ଲୋକ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଜୁକୁ ଜୁକୁ କରି ଅନେଇଁ ରହିଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଧରି ମନ ଖୋଲି ମୁଁ କାନ୍ଦି ପାରେ ନାହିଁ । ଏଇ ମୋର ଭାଗ୍ୟ ।

ଭାବିଥିଲି, ଦିନେ ମୁଁ ନିଜେ ଯାଇ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବି । ଶାଶୁଙ୍କୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ି ଯିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେଉଛି । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ପାଖରୁ ଅନ୍ତର ହେଲେ ସେ କି କାଣ୍ଡ ଭିଆଇବେ ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁ ନାହିଁ । ତଥାପି, ମୁଁ ଯାଆନ୍ତି । ଘର ଭିତରକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇଲେ ଆଗ ମୋ ଆଖିରେ ପଡ଼ିବ ପରୀ । ମୁଁ ଯାହା ଶୁଣିଛି ପରୀକୁ ମୁଁ ସେଇ ସ୍ଥାନରେ ଦେଖି ସହିପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ଘରେ ପରୀ ଥିବାଯାକେ ସେ ଘରର କବାଟ ମୋ ପାଇଁ ବନ୍ଦ । କାରଣ ଯେଉଁସ୍ଥାନ ମୁଁ ଖୋଲି ପକାଇ

ଆସିଥିଲି, ସେ ସ୍ଥାନ ଯଦି ଗୋଟାଏ ଗୃହକର୍ତ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ପୂରଣ କରିଥାଏ, ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ସ୍ଥାନ କାହିଁ ?

ଖୁକୁଟା ପାଇଁ ଘରତୋଳା ସରିଛି । ଶଶୁରେ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତୁ ମୋର ଅନୁରୋଧ ରଖି ଖୁକୁଟା ନାମରେ ପାଞ୍ଚମାଣ ଜମି ଲେଖିଦେଇଛନ୍ତି । ପରୀକୁ ଯଦି ଖୁକୁଟା ସନ୍ତତ ବିବାହ କରିବେ, ସେ ସୁଖରେ ରହିବ । ସବୁ ଅଶାନ୍ତି, ଅପମାନ, ସମାଲୋଚନାରୁ ସମସ୍ତେ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବେ । ପରୀର ଭଲମନ୍ଦ, ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ମୁଁ ବୁଝିବି । ସେ ସୁଖରେ ରହିବ, ଅଥଚ ତାର ବିଷଦାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଆପଣ ମଙ୍ଗିଲେ ତ ? ଦିନକ ପାଇଁ ଆପଣ ଥରେ ଆସିବେ କି ? ମା ପେଟରୁ ଜନମି ପର ଘରକୁ ଆସିଥିବା ଭଉଣୀର ସୁଖଦୁଃଖ ଥରେ ଆଖିରେ ଦେଖି-ଯିବେ ?

ପରୀ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ପତ୍ରଖଣ୍ଡି କୁବେର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ-ଦେଲା । ଓଠରେ ସ୍ନିଗ୍ଧ ହସ ବିକଶି ଉଠିଲା । ସେ ଆଗ ବଳପଡ଼ି କହିଲା, ଏ ପତ୍ରର ଉତ୍ତର ମୁଁ ଦେବି ଭାଇ, ମତେ ଆପଣ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କୁବେର ଚାହିଁଲା ପରୀକୁ । କହିଲା, କି ଉତ୍ତର ତୁ ଲେଖିବୁ ଶୁଣେ ?

ଯେଉଁ ପତ୍ରଟି ଆପଣ ପଢ଼ିଲେ, ସେଥିରେ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଛି ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣଙ୍କର ମତାମତ ଉପରେ ମୋ ଉତ୍ତର ନିର୍ଭର କରେ ।

ମୁଁ ବିବାହ କରିବି ନାହିଁ ।

ଦୁଲାଳୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ?

କୁବେରର ପାତଳା ମନ ପରୀର ହସିଲା ମୁହଁ ଓ ଆଗ୍ରହଭରା ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାର ପ୍ରଶ୍ନର ମର୍ମ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ସେ ଭାବିଲା, ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଦ୍ୱେଷପର ଭଦ୍ରତାର ଆଡ଼ୁଆଳରେ ଠିଆ ହୋଇ ଲୋକାଗ୍ରର

ଉପରେ ଭଲପଣିଆଁର ମୁଖା ପିନ୍ଧି ଅଭିନୟ କରୁଛି, ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖିରେ ଭେଲକି ଲଗାଇଛି, ପଦ୍ମ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅଭିନୟ କରୁଛି ।

କୁବେର କହିପକାଇଲା, ଜଣକେ ଛଡ଼ା ଦୁନିଆରେ ଆଉ କାହାକୁ ମୁଁ ମୋ ଜୀବନର ସାଥୀ କରିବାକୁ ବାଛି ପାରିବି ନାହିଁ ପଦ୍ମ— ।

କୁବେରର କଣ୍ଠସ୍ୱର ଥରିଉଠିଲା । ସେ ଅନୁଭବ କଲା, ସତେ ଯେପରି ପଦ୍ମ ଏତେ ଦିନକେ ତାର ମନକଥା ବୁଝି ପାରିଛି । ନୋହିଲେ, କାହିଁକି ପଦ୍ମ ସହସା ଚମକି ଉଠନ୍ତା ? କାହିଁକି ହଠାତ୍ ତା ଓଠରୁ ହସ ମଳିନ ହୁଅନ୍ତା ?

କୁନ୍ତଳାର ପତ୍ର ଖଣ୍ଡି ଟିକି ଟିକି କରି ଚିରିପକାଇ କୁବେର କହିଲା, ତା ପତ୍ରର ଏହି ଉତ୍ତର ମୁଁ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ।

ପଦ୍ମ ନିରୁତ୍ତର ।

କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି କୁବେର କହିଲା, ପଦ୍ମ, ଅନେକ ଦିନ ଗତ ହୋଇଛି । ନିଜ ପାଖରେ, ତୋ ପାଖରେ ଓ ଦୁନିଆ ପାଖରେ ମୁଁ ଆଉ ଲୁଚକାଳି ଖେଳିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ତୁ ଯଦି ଆଜି ଏ ବିଷୟର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆସି ନ ଥାନ୍ତୁ ହୁଏତ ମୋ ନିଜ ଭିତରର ସଂଘର୍ଷକୁ ଲୁଚାଇ ଛପାଇ ଆହୁରି କେତେ ଦିନ ବିତେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ଯାହା ହୋଇଛି ଭଲ ହୋଇଛି ।

ପଦ୍ମ ବିଚଳିତ ହୋଇ କୁବେର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ଡରି ଡରି ପଚାରିଲା, ପାଟିରେ କଥା ଅଟକି ଯାଉଥାଏ, ସେ ଜଣକ କିଏ ଭାଇ ?

କୁବେର ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ଗ୍ରାମୋଫୋନ ବନ୍ଦ କଲା । ରେକର୍ଡଟି ଗ୍ରାମୋଫୋନ ଉପରେ ରଖି ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲା । କଡ଼ଣଇ ଚାହିଁଲା । ପରୀ ନିର୍ବାକ ହୋଇ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ବସିଛି । କପାଳରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ସ୍ୱେଦ । ସେ ଅବଶ୍ୟ ତାର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଅନୁମାନ କରିନେଲାଣି । ଜଣା କଥା—ସଂସାରର ଲୋକ ହସିବେ । ତୀବ୍ର ସମାଲୋଚନା କରିବେ । ନିନ୍ଦା ରଟାଇବେ । ସେ ସବୁ ସହିବ । ଚାରିବର୍ଷ କାଳ ଭିତରେ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସେ ସହିଛି ତା ତୁଳନାରେ ଲୋକଙ୍କର ସମାଲୋଚନା, ଗଞ୍ଜଣା ଓ ନିନ୍ଦା କିଛି ନୁହେଁ । ଏହାପରେ ଘଟିବ ତୁମୁଳ କାଣ୍ଡ । ହୁଏତ ଦାଦାଖୁଡ଼ୀଙ୍କଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯାହା ହେବାର ହେଉ, ନିଜକୁ ଆଉ ସେ ଜାଳିପୋଡ଼ି ମାରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ବାପାଙ୍କର ରୋଗଣା ମୁଣ୍ଡଟି କୋଳରେ ଧରି ଯେଉଁଦିନ ସେ ହସିଲା ମୁହଁରେ ତାକୁ ଚାହିଁଥିଲା, ତାର ସେହି ଦୃଷ୍ଟି ହିଁ ଜୀବନକୁ ତାର ଆଲୋକିତ କରିଥିଲା । ତାର ଚଗଲା ମନକୁ ଶିକୁଳି ପିନ୍ଧାଇ ଅଟକେଇ ରଖିଥିଲା । ମେନକାର ଅନୁଭୂତି ଓ ଦୁଲାଳୀର ଅନୁରାଗକୁ ସେଇ ଚାହାଣୀ କେତେ ଦୂରକୁ ଠେଲି ଦେଇଥିଲା । କୁନ୍ତଳାର ଅଭିମାନ ଆପେ ଆପେ ଦୂରକୁ ଠେଲି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଚାରୋଟି ବର୍ଷ ଚାରୋଟି ଆଖି ପିଛୁଳା ପରି କଟି ଯାଇଛି ଏଇ ପରୀର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ । ପରୀ ଅବୋଧ ନୁହେଁ । ପରୀ ନିଶ୍ଚୟ ତାର ଅନ୍ତର ତଳର ଛପିଲା କଥା ବୁଝି ପାରିଛି ।

ବୁଝିପାରିଛି ପରୀ । କୁହୁଡ଼ିର ଅନ୍ତରାଳରେ ଯାହା ତାର ଆଖିକୁ ଝାପ୍‌ସା ଦେଖାଯାଉଥିଲା ଆଜି ତାହା ପରିଷ୍କାର ଦିଶୁଛି । ଦୁନିଆର ଲୋକେ

ଯାହା ଅନୁମାନ କରି ନନ୍ଦା ରଟାଇଥିଲେ ତାହା ସତ୍ୟ । ସଙ୍ଗବୁଢ଼ୀ ମିଛ କହିନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀଙ୍କର ଶାସନ ନିରର୍ଥକ ନୁହେଁ । କୁବେର ଭାଇ ବାହାରେ ନିଜକୁ ଯେତେ ଭଲ ବୋଲି ଦେଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ସେ ସାଧାରଣ ମଣିଷଟିଏ । ଗାଆଁର ଆଉ ଦଶଟା ମଣିଷଙ୍କ ପରି ସେ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ।

ପରୀ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଲା ! ଦେଖିଲା, କୁବେର ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ତାଆରି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ରହିଛି ।

କୁବେର କହିଲା, ତୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର, ଏକା ତୁଇ ପଶୁ—

ରୁଦ୍ଧ ଆବେଗ ଓ ଅଭିମାନର କୋହକୁ ପରୀ ଅଟକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, ଭାଇ— !

ଆଖିରେ ସହସା ପୂରିଉଠିଲା ଲୁହ । ସେ ଉଠୁ ଉଠୁ ବସିପଡ଼ି ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଛପାଇ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

ତାଙ୍କ ମନର ଧାରଣା ଓ ତାଙ୍କର ସେଇ ଆଗ୍ରହ ପାଇଁ କିଏ ଦାୟୀ ?

ପରୀ ନିଜକୁ ହିଁ ଦୋଷୀ ମଣିଲା । ତାର ଚଳନ ଓ ଢଙ୍ଗରେ କେଉଁଠି ତ୍ରୁଟି ରହିଯାଇଛି ଯେଉଁଥିପାଇଁ କୁବେର ଭାଇଙ୍କ ମନରେ ସେ ଭ୍ରାତୃଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅଙ୍କୁରିତ କରିଛି ପ୍ରେମ । କଅଣ ସେ ତ୍ରୁଟି ?

ପରୀର ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇଲା । ଭାବନାଶକ୍ତି ହଜିଲା । ସେ ମୁହଁ ଟେକିଲା ଲୋତକଝରା ଆଖିରେ ଥରିଲା କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ଭାଇ, ଭାଇ, ମୁଇଁ ପାତକୀ—

ସେ ଆଉ ଅଧିକ କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଉ କଅଣ କହିବାକୁ ହେବ ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ମା ପେଟରୁ ଜନମ ଲଭି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯାହାଙ୍କୁ ଭାଇ ବୋଲି ଡାକି ଆସିଛି ଯାହାଙ୍କ ପାଖରେ ସ୍ନାନ ଭଉଣୀର ଦାବୀ ସେ କରିଆସିଛି, ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ଏପରି କଥା ସେ ଶୁଣିବ ବୋଲି କେବେ ଆଶା କରି ନ ଥିଲା । ତୁଣ୍ଡର କଥା ହିଁ ତାଙ୍କ ମନର କାମନାକୁ ପ୍ରକଟିତ କରିଛି । ତାଙ୍କ ମନରେ କିଏ ବୋପିଲା କାମନାର ବୀଜ, କିଏ ଜନ୍ମାଇଲା ଅଙ୍କୁର ?

ସେ ନିଜେ ପରି ।

କେବେ କିପରି ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ସେ ପାତକୀ । କୁବେର ଭାଇଙ୍କର ଅନାବିଳ ନିଷ୍କପଟ ସରଳ ସୁନ୍ଦର ମନକୁ ସେ ଅଜାଣତରେ କଳୁଷିତ କଳଙ୍କିତ କରିଛି ।

ପଙ୍କର ସାରା ଶରୀର ଝଁମେଇ ଉଠିଲା । ଯେଉଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ସେ କରିଥିଲା — କାହାର ପତ୍ନୀତ୍ୱ ସେ ଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ, ହେବ ନାହିଁ କାହାର ଗୃହିଣୀ ସେ, ରହିବ ଦୁନିଆର ଦୁହିତା ଓ କନ୍ୟା ହୋଇ—ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଓ ସଂକଳ୍ପ ତାର ଦୋହଲି ଉଠିଲା ।

ସେ ବିଳବିଳେଇଲା ପରି କହି ଉଠିଲା, ସଂସାରର ଲକ୍ଷକୋଟି ଦୃଷ୍ଟି ଆଗରେ ମୁଁ ମୋର ଭାଇକୁ କଳଙ୍କିତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦିନ ମୋ ତୁଣ୍ଡରୁ ମୋର ଆତ୍ମାର ପୁଲକ କୁହାଟ ତେର ବର୍ଷ ତପସ୍ୟାର ଫଳ ପଦଟିଏ ଡାକ 'ଭାଇ' ଖସି ପଡ଼ିବ ସେଇଦିନ ହେବ ମୋର ମରଣ ।

ଲୁହଝରା ଆଖିରେ କୁବେରର ଗମ୍ଭୀର ବିରସ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଦୁହିଁଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ ହେଲା ଦୁହିଁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ମନେ ହେଲା ସତେକି ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ବିତିଯାଇଛି, କୁବେର ଭାଇର ଗୁଣ୍ଠିତଳେ ଛପିଲା ସବୁ ଆବିଳତା ତାର ତେଜୋଦୃପ୍ତ, ସରଳ, ପବିତ୍ର, ନିଷ୍କପଟ